X 268,094

Török György

SZOLGÁLATI TITOK

Büntetésvégrehajtás: Jegyzőkönyv

Tabu, ami nyomasztott

Szeged, 2018

© Török György, 2018
Minden jog fenntartva!

A szerző magánkiadása

SZTE Klebelsberg Könyvtár
J001232635
SZTE Klebelsberg Könyvtár SZEGED 1.

A könyv megvásárolható a szerzőnél,
továbbá megrendelhető a Palásthy Kiadónál
www.PalasthyBt.hu

ISBN 978-615-00-0779-3

X 268094

Kiadja Török György, Szeged, 2018
Megjelent a Palásthy Kiadó gondozásában
Nyomdai előkészítés: Palásthy Imre
Nyomás: OOK Press Nyomda, Veszprém

Előszó

A könyv írója az irományát a volt munkahelye fennhatóságának írta azzal a reménnyel, hogy írásának oka megértésre talál. Reménye csak reménység maradt. Írása túlnő az ő személyes érintettségén, azért írta és teszi közzé, mert bízik az olvasó megértésében és a vele való együttérzésében. Volt, aki a diplomája átvételekor az igazságra esküdött és a könyv írójának igazságtételt nyújtott. Elrendelte rehabilitálását is. Lefolytatásának helyét, módját a volt munkahelyén az arra illetékesekkel egyeztették. Az akkori kormányváltás szele az arra kijelöltet más irányba terelte, a rehabilitálást nem hajtotta végre. Az addig történtek és az azután történtek a könyv írója nyomasztották. Megpróbálta visszaszerezni igazságát, de a soros fennhatóság makacs maradt. Javasolták barátai: Írd ki magadból, megkönnyebbülsz. Kiírta, de nem így lett.

Domonkos István

SZOLGÁLATI TITOK

4. § (1) Szolgálati titok az e törvény 6. §-ának (1) bekezdése szerint minősítésre felhatalmazott által meghatározott adatfajták körébe (a továbbiakban: szolgálati titokkör) tartozó adat, amelynek az érvényességi idő lejárta előtti nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése és felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tétele sérti az állami vagy közfeladatot ellátó szerv működésének rendjét, akadályozza a feladat- és hatáskörének illetéktelen befolyástól mentes gyakorlását. (1995. évi LXV. törvény az államtitokról és a szolgálati titokról; módosítva: 2003. évi LIII. törvény az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint azzal összefüggésben más törvények módosításáról)

Írásomban nem közlök olyan adatokat, amely kimerítené a szolgálati titok megsértését. Amennyiben olyat közölnék is, már elévültnek kell tekinteni a törvény szabályai szerint. Nem az életem történetét akarom a tisztelt Olvasóval ismertetni, hanem a dolgos hétköznapjaim eseményeit. Azokat, melyek lényegesen túlnőnek a személyes érintettségemen, amik mindenkor tabuk voltak.

Az Isten dolga, hogy megbocsásson – szokták mondani. Én nem tartozom ezen kategóriába, én nem tudok megbocsátani. A történtek miatt nem tehetem.

Én igazságtételt kívánok. Igazságtétel – a múltbeli igazságtalanságok orvoslása a jelenben – kétféle irányban történhet. Egyrészt lehet pozitív jellegű: az egykori áldozat és kárvallott jogi rehabilitálása, a neki okozott erkölcsi és anyagi kár teljes vagy részleges megtérítése, valamiféle utólagos elégtétel szolgáltatása. Másrészről lehet negatív jellegű: A hajdani elkövetőkkel, vétkesekkel szemben alkalmazott felelősségre vonás, szankció, büntetés.

A történtek megismeréséhez, megértéséhez el kell mondanom, hogy a dolgos hétköznapjaim másfél év kivételével az élet legárnyékosabb helyén, a büntetés-végrehajtásnál (bv) töltöttem el. Kevesen

1956. május 1-jei felvonulás a tanácsházától a tápéi Hősök terére.
A kézitáskát vivő nő mellett, a kalapot viselő vagyok.

Kinevezésemkor, 1957. október 15.

mondhatják el, hogy a bv-nél voltak a felső nyugdíjkorhatárig, az 55. életévükig 35 évet töltöttek el ott.

Én sem így indultam és nem így képzeltem el. Mezőgazdásznak készültem. Úgy alakult, hogy lakhelyemen, Tápén, megüresedett a községi agronómusi állás. A gyakornoki időm lejárta előtt történt. A község párttitkára, Ács Zoltán, aki az ottani iskola igazgatója is volt, felkereste szüleimet, akiket meggyőzött arról, hogy jöjjek haza, mert ezt a beosztást nekem kell betöltenem. Ezt a lehetőséget nem szabad elmulasztani. Szüleim azon ellenkezését, hogy szeptemberben az agráregyetemen kell folytatni a tanulmányaimat, Zoli bácsi azzal hárította el, hogy majd folytatja levelezőn.

Abban az évben (1956. április 1-től) a tápéi községi tanács agronómusa lettem. A következő évben a volt osztálytársaim közül öten lettek még a szegedi járásban falugazdászok.

Nekem is és társaimnak is igen megtiszteltető foglalkozást jelentett. Én lettem emellett még a legeltetési bizottság vezetője is. Többféle társadalmi funkcióm, megbízatásom lett, amit igyekeztem fiatal korom ellenére az elvárásoknak megfelelően elvégezni.

A következő év (1957) márciusában hivatalos ügyben járt a tanácsnál az előző évben ismét börtönné lett Nagyfa akkor még csak parancsnokhelyettese, röviddel később parancsnoka, Lele József. Nemcsak tápéi volt, hanem szomszédom is, ameddig a szülői háznál lakott.

Lele minden áron rá akart bírni, hogy ilyen fiatalon ne hivatalnokoskodjak, menjek ki Nagyfára. Létrehoztak egy 3000 hektáros gazdaságot, ami rövidesen mintagazdaság lesz. Szükségük van a fiatal szakemberekre. Ott megtanulhatod az igazi mezőgazdálkodást, a mezőgazdálkodásé a jövő – mondta. Az őszi továbbtanulásomra azt válaszolta: Oda mehetsz tanulni, ahová akarsz, azt én garantálom.

Bármennyire is jól éreztem magam a községben, 1957 júliusában kimentem Nagyfára megtekinteni a gazdaságot és megismerni a várható lehetőségeimet. Mivel engem valóban a gazdálkodás vonzott, kértem a gazdasághoz a felvételemet.

Ez az időszak igen közel volt az 1956-os eseményekhez, ezért a felvételi eljárás hónapokig tartott, nehogy valami ellenséges elem beférkőzzön a bv-hez. Már egy hónap is eltelt a jelentkezésem óta, amikor Lele József a szülei meglátogatásakor megkeresett. Elmondta, hogy

SZTE Klebelsberg K. Könyvtár SZEGED 1.

Nagyfán tulajdonképpen kettő gazdálkodási egység van, a tényleges mezőgazdasági üzem és a bv. Kért, hogy a bv-nél vállaljam el a hadtáp valamelyik előadói beosztását. Ismertette, hogy az is gazdálkodási feladat. Biztatott, meg fogom szeretni. De ha mégsem, akkor a gazdaságnál biztosítok számodra megfelelő munkakört. Kérésére elvállaltam az általa javasolt előadói beosztást.

Október 15-tel lettem kinevezve élelmezési, vonatanyag és fegyverzeti előadónak. Ezt követően töltöttem el különböző beosztásokban 35 évet. Mindegyik szolgálati beosztásommal járó feladataim elvégzéséhez szükséges ismereteimet igyekeztem megismerni, hogy tennivalóimat mindenkor a lelkiismeretem szerint végezhessem. Sokaknak lehet, hogy furcsán hangzik, de mindegyik munkaköröm számomra sikerélménnyel járt.

Ahogyan a parancsnok megjósolta, valóban megkedveltem az előadói munkakörömet. Az elöljáróim és az Országos Parancsnokság Anyagi Osztálya is elégedett volt a munkavégzésemmel, beiskoláztak az 1958. február 26-án indított, BM első hadtáp iskolájába, amit anyagi és pénzügyi tanfolyamnak neveztek, én voltam a tanfolyam legfiatalabb hallgatója.

Érdekelt és szívesen tanultam, kiválóan végeztem. A kb. 150 főnyi hallgató többsége a karhatalomnál, a rendőrségnél szolgált. Többen voltak, akik az 1956-os események során, mint ÁVH-s sorkatonák, sebesüléseket szenvedtek. Kaptak egy alhadnagyi vagy hadnagyi rendfokozatot. Voltak hivatásos ÁVH-sok is, akik anyagi területre kerülésük miatt lettek beiskolázva, hogy a munkakörükhöz szükséges ismereteket elsajátítsák.

Az iskola befejezése részemre és még néhány tiszthelyettes részére kedvezőtlenül zárult, mert az akkori belügyminiszter úgy rendelkezett, hogy addig, amíg a karhatalomnál levő tiszt elvtársak nem lesznek megfelelő tiszti beosztásba helyezve, nincs tiszti előléptetés. Ha azonban a végzős tiszthelyettesek tiszti beosztásba kerülnek vissza, az egységek parancsnokai kötelesek az elvtársak előléptetéséről gondoskodni. Őrmesteri rendfokozattal kerültem kinevezésre. A tanfolyam végén törzsőrmesterré léptettek elő, mivel akkor átmenetileg a főtörzsőrmesteri előléptetést eltörölték.

Én tiszti beosztásból kerültem a tiszti iskolába, tiszti beosztásba kerültem vissza, de tiszti előléptetésemre csak öt év múlva került sor, a Rendőrtiszti Akadémia elvégzése után. Ennek okát a tisztelt Olvasók meg fogják ismerni.

A börtön külső őrzését, vagyis az őrhelyeken korábban az ÁVH-hoz besorozott, majd azt követően a karhatalomhoz besorozott sorkatonák teljesítették. Visszakerülésem idejére a sorkatonákat visszavezényelték laktanyáikba, helyükre Nagyfára helyeztek 40 fő tiszthelyettest és 5 fő tisztet. Nekem, mint ifjú embernek, ezen személyek odakerülésük utáni magatartásuk, helyzetük furcsa és érthetetlen volt. A szó igazi értelmében átvették a hatalmat. A tisztek közül kettő őrparancsnok lett. Egy fő cenzor, aki az elítéltet és a bejövő leveleit cenzúrázta. Egy fő személyzeti előadó, egy pedig párttitkár lett. A párt vezetőségi tagjai pedig egy fő kivételével mind a volt karhatalmistákból állt.

Engem elszomorított az új munkatársi állomány dölyfös, gőgös, a korábbi állománnyal szemben tanúsított lehengerlő magatartása.

Anélkül, hogy bárkit is szándékosan megbántanék, tényként ismertetem a volt pufajkásoknak nevezettek felszámolásának módját. Azok, akik a katonai viszonyok ellátására alkalmasak voltak, maradtak a karhatalmi laktanyában. Akik erre nem voltak alkalmasak, de értelmesebbnek látszottak, ők a rendőrséghez kerültek, az oda már kevésbé alkalmasak a határőrséghez, a leggyengébbek a bv-hez kerültek. Úgy látszott azonban, az utóbbiak lényegesebben önhittebbek voltak, uralkodtak a Nagyfa korábbi személyi állományán. „Mi, a munkás-paraszt hatalomért érdemérem kitüntetettjei, mi, kommunisták" – döngették a mellüket.

Én nem sok időt töltöttem ezek odakerülése előtt Nagyfán, mélyebben nem ismertem a korábbi állományt, de elmondták, szinte családias volt a légkör, az egymáshoz való viszony. Ezek az emberek az 1956 elején szerveződött Nagyfai Börtön közelében lakó településeken éltek, egyszerű paraszt- és munkásemberek voltak. Kenyérkérdés volt számukra Nagyfán szolgálni. A hangulat, az egymáshoz való viszony megváltozott.

A karhatalomtól Nagyfára kerültek nem viselték el azt, aki nem az ő kategóriájukba tartozott. Ez a magatartás nemcsak a tisztek mentalitása volt, hanem a tiszthelyetteseké is.

Két sorstársam történetével ismertetem meg az Olvasót.

A szegedi Mezőgazdasági Technikumból került Nagyfára az egyik iskolatársam. A középiskolát végzett új felszerelőket őrmesterként kellett kinevezni. Őt sima őrként nevezték ki, amellett nem a szakképzettségének megfelelő beosztásba helyezték. Az egyenruhával való ellátás után kapott egy gépkarabélyt is. Közölték vele, hogy ne piszkálja, mert baja lehet belőle. Feladata lett az elítélt nők kertészetbe való kikísérése, őrzésük és a munkaidő végeztével a visszakísérésük. Többször beszélgettünk, és gyakran panaszolta helyzetét. Több év telt el így. Akkorra baráti viszonyba kerültem a Csillag személyzetisével. Kértem, hogy segítsen iskolatársam, barátom behelyezésében. Behelyezésekor Nagyfán készítettek róla egy jellemzést és előléptették őrvezetővé. A jellemzést személyesen vitte be Szegedre. Akkorra már Jávorka László volt a személyzetis, aki röhögve ismertette az abban írtakat. Gergely Mihály elvtárs, a személyzetis azt írta, hogy semmiféle bv-szolgálatra nem alkalmas. Jávorka megkérdezte, mit akar iskolatársam Szegeden, aki a Szegedi Fegyházban bizonyította alkalmasságát. Tiszti iskolát végzett, vezető beosztásokban szolgált. Parancsnokként vonult nyugdíjba, nyugállományú ezredesként.

Gergely elvtárs iskolatársamnál keményebb módon bánt egy földijével, Herke Istvánnal, aki Algyőn született és nőtt fel, aki az első diplomás nevelő volt Nagyfán. Magyar-történelem és testnevelés szakot végzett. Akkor három szakból kellett diplomázni. Igazi sportember volt, imádta a szakmáját. Küzdősportban igazolt versenyző volt.

Nagyfán az ő elhatározása és tervei alapján megépült a sportcentrum a személyi állomány és az elítéltek sportfoglalkoztatására. Ennek avatására az országos parancsnokságot is meghívták. Herkét viszont valamilyen ürüggyel elvezényelték valahová, hogy még csak a nevét se kelljen kimondani, nehogy még valamilyen elismerésben is részesítsék.

Herkét, aki a nevelő munkát másoktól eltérően komolyan vette, a bv személyi állományának oktatásában is aktívan részt vett, Gergely elvtárs nem szívlelte.

Herke írt egy könyvet *Nagyfa árnyékában* címmel. A könyv Algyő monográfiája, története és néprajza. Az utolsó negyede foglalkozik a

bv-nél eltöltött életével, az ott elherdált éveivel, a vele műveltekkel. Érdemes a könyvnek legalább ezen részét elolvasni.

Gergely elvtárs 1989 elején hunyt el. A bv természetesen saját halottjának minősítette és kiérdemelten, mert nyugállományba vonulása előtt már jóval korábban függetlenített párttitkár volt, óriási hatalommal. Katonai tiszteletadással temették.

Herke Pista ekkorra már sikeres virágkertész volt Algyőn. Az illetékesek megkeresték a temetéshez szükséges virág és koszorú vásárlásért. A kiválasztott koszorút és virágot Pista már le is számlázta, amikor megkérdezte a nagyfaiakat, kit temettek. Gergely elvtárs a halott. Pista sztornózta a számlát s közölte: „Az én virágaim nem kerülhetnek a Gergely sírjára, inkább a szemétbe!"

A velem szemben Gergely elvtárs által tanúsítottak kriminálisak. Amit meg mert engedni magának, az a hivatali visszaélés iskolapéldája. Ezekben később segítőtársa is volt, Nagy István főhadnagy.

Nagy István is ÁVH-s tiszt volt 1955-ben, s amikor rendeződött a viszony Jugoszláviával, Nagyfa ismét börtön lett. Nagyfát a Tisza félkör alakú holtágával körülkerített területét Pallavicini őrgróf adományozta Szeged városának, hogy a Csillagban levő rabok egy részének legyen foglalkoztatása, hogy az általuk termelt terményekkel megkönnyítsék ellátásukat. A Jugoszláviával megromlott viszonyunk után valamelyik éber elvtárs döntésére kitelepítették az elítélteket. Előbb konzervipari célgazdaságként próbálták hasznosítani, de sem szakember, sem munkát végző nem akadt.

Jugoszláviával történt újabb barátkozás után ismét börtön lett. Az őrzést végző, előbb ÁVH-s, majd karhatalmista sorkatonáknak lett Nagy István a szakaszparancsnoka. A sorkatonák elvezénylése után a laktanyának nem kellett Nagy elvtárs. Leváltották Czirok Szilveszter főtörzsőrmestert, így lett Nagy Istvánból Nagyfa párttitkára. Kezdetben emberi mértékkel rendelkezett, de később, ahogyan mondták, Gergely uszályába került és ő is olyan tisztességtelenné vált, mint Gergely.

A szóhasználat szerint Nagyfán a puszta törvényei uralkodtak. Nem számított (pl. az én esetemre térve) Benkei András belügyminiszter parancsa, rendelkezése. Gergely elvtárs úgy döntött, ráér még Török György tiszt lenni.

A parancsnokhoz én nem jártam be. Az általam készített jelentéseket az anyagi szolgálatvezetője íratta alá. Az iroda épületén kívül azonban gyakran találkoztam a parancsnokkal, akinél nehezményeztem az előléptetésem nem teljesítését. Ő mindig nyugtatott.

Nagy István függetlenített párttitkár felkeresett az irodámban 1959 januárjában. Közölte: „Török elvtárs, magának köztünk a helye." Válaszom az volt, fiatal vagyok én ahhoz. Huszonkét éves voltam. „Nem úgy van az, Török elvtárs, maga sokat dolgozik nekünk. A héten csütörtökön lesz a hadtápon a pártcsoport értekezlete. Beszéljen Tanács Jani bácsival, hogy tagjelölt akar lenni." Jani bácsi volt az élelmiszer raktárosom. Jani bácsinak elmondtam, hogy tagjelölt szeretnék lenni, segítsen nekem ebben. A párttitkár általi megkeresésről nem tettem említést.

Abban az időben már Nagyfára Szegedről egy Ikarusz busszal jártunk ki (melyet bányászbusznak neveztek), amely a Takaréktár utcából indult. Jani bácsi Alsóváros on, én Tápén laktam. Ő mindig hamarabb ért a buszhoz, mindig foglalt részemre is helyet mellette. Péntek reggel azonban nem így történt. Kiérkezésünk után Jani bácsi a szokásától eltérően nem jött fel az irodámba, lement a raktárba, mintha valami halaszthatatlan dolga lett volna.

Néhány óra eltelte után én is lementem az élelmiszerraktárba Jani bácsihoz, aki észrevehetően színlelt fontos munkát végzett. Néhány perc elteltével kérdeztem, nem akar-e nekem mondani valamit. Mit kellene mondanom? – kérdezte.

– Szeretném, ha beszélne arról, amiről a hét elején kértem. Mondja már el mi volt a pártcsoport értekezleten? Ingerülten csak annyit válaszolt: semmi szar. Megkérdeztem, szerinte én tőle ezt a választ érdemlem-e? Elmondta, hogy Vér György főtörzsőrmester a rabkonyha munkáltató őre, az én közvetlen beosztottam, a felvételi kérelmemre kijelentette, hogy Török ne nagyon ugráljon a származásánál fogva, merthogy nemcsak a pártban, de még Nagyfán sincs helye. Azért tűrjük meg, mert a parancsnok a sógora. Vérrel egyetértett Hajdú gépkocsivezető és Pálföldi anyagnyilvántartó is.

A tájékoztatás igen felzaklatott, ezért felkerestem Nagy István párttitkárt és közöltem a történteket.

Csak arra kértem, hogy a Vér által állítottakat tisztázza, mert akik nem ismernek, azok el is fogják hinni. Válasza az volt, hogy szarja le őket Török elvtárs, ezek velem is szemétkednek. Garantálom, a következő taggyűlésen fel fogjuk venni.

Erre azonban 13 év múlva került sor Szegeden a parancsnok kezdeményezésére.

Hogy teljes legyen a boldogságom, még a KISZ-ből is kizártak, azzal, hogy aki nem alkalmas párttagnak, az a KISZ-be se való.

Nagyfán minden páratlan évben volt akkor még komplex ellenőrzés, később vezetésvizsgálatnak nevezett ellenőrzés és költségvetési revízió, így 1959-ben is.

A vizsgálat befejezése előtt a parancsnoki irodán kellett jelentkeznem. A parancsnokon kívül jelen volt az ellenőrzés vezetője is. Közölte velem, úgy döntöttek, én leszek az anyagi szolgálatvezető. Azzal indokolta, hogy Török elvtárs profi hadtápos. Minden szakterületet mesterien ismer. Kiss József, az anyagi szolgálatvezető, erre a feladatra teljesen alkalmatlan.

Jelentem, nem vállalom. Az ellenőrzés vezetője nem értette a válaszomat, amit nyomatékosan megismételtem. Kérdésére, hogy miért nem vállalom, válaszoltam: Mert így tartom helyesnek. Kértem engedélyt a távozásra.

Vér György főtörzsőrmester – ne verjen meg érte a jó Isten, amit róla kell mondanom – pufajkásként került Nagyfára, a selejtek között a legselejtebb és legaljasabb. Az ő elmondása szerint Szatymazon egy általa épített kis féltetejű, egy helyiségből álló kis házból költözött Nagyfára feleségével és két kislányával. Vér igen alacsony, vékony, karikatúra megjelenésű, rosszarcú ember volt, aki legjobban verte a mellét és fenyegetőzött a pártra hivatkozva. Szó szerint féltek tőle. Igen szegény volt, a maga szegénye. Keményen ivott. Kapott egy szoba-konyhás szolgálati lakást, amit a börtön bútorozott be. Kapott két vaságyat, egy öltözőszekrényt és négy széket. Azután is, hogy a rólam tett nyilatkozatát megismertem, minden hónapban kért tőlem egy-két száz forintot, amit elvből adtam is neki. A személyi állomány vezérkara 1959-ben még hatosztályos végzettséggel rendelkezett. A tanyai iskola vezetője pár hónapos tanítás után nyolcosztályos bizonyítványt kapott.

1960-ban a hódmezővásárhelyi Mezőgazdasági Technikum kihelyezett tagozatát hozták létra Nagyfán. Vér is beiratkozott, az első évet igen jó eredménnyel elvégezte. Ez fellelkesítette. Közölte, Török, most elvégzem a technikumot, utána az agrárt, azután a jogot, majd a Marxista Egyetemet. Ezt hitte is. Leszerelt, hazament Szatymazra a tsz-be. Oda azonban már nem jártak a tanárok, ő pedig nem járt a tanárokhoz. Később, 1969-ben, a Szegedi Gumigyárba mentem locsolótömlőt vásárolni. A portán a vásárlásról Vér György tájékoztatott. Szevasz Török, mi újság? – kérdezte. A borvirágos orra árulkodott kilétéről. Másfél év után olvastam a róla szóló gyászjelentést.

Nemcsak én, de mások sem tudták megfejteni Vér György varázsát, még a nem akármilyen múlttal rendelkező Nagy István is félt tőle, pedig Vér György egy jelentéktelen kis senki volt.

Lele pedig, a parancsnok, mindegyiktől tartott. Odajövetelük előtt két évvel volt az 1956. Ezek a társadalom éber őreinek mutatták magukat, pedig mint később kiderült, a társadalom selejtjei voltak.

Az egyik közeli év márciusában, a rendszeres évi állományértekezlet volt, amikor megfelelően bemutatkoztak. Az állományértekezleten a parancsnok mindenkor értékelte az elmúlt év tevékenységét és meghatározta a tárgyév főbb feladatait. Ezeken az értekezleteken az országos parancsnokság mindenkor képviseltette magát. Az akkori értekezleten Kristóf István, volt ÁVH-s ezredes, a parancsnokság őrszolgálati osztály vezetője volt jelen, akitől minden parancsnok rettegett.

A parancsnok az értékelésében kiemelte a karhatalomból Nagyfára kerültek magas fokú szakmai elhivatottságát, azt, hogy Nagyfa milyen jól járt, hogy ezek az elvtársak ide kerültek. Az állományértekezlet után a szabadnapos állományt Szegedre szállították. A parancsnok pedig a parancsnoki irodában vendégül látta Kristóf ezredes elvtársat, majd jóízű viccelődésbe kezdett. Talán még fél óra sem telt el, a parancsnoki irodában tartózkodásuk óta, amikor a Csongrád Megyei Rendőrkapitányság ügyeletes tisztje telefonon megkereste Lele József parancsnokot, hogy küldjenek valamilyen járművet a rendőrségre, mert tizenhárom bv tiszthelyettest a halászcsárdából a rendőrségre kellett szállítani, mivel az ott tartózkodó polgári alkalmazottakkal részeg állapotukban verekedést provokáltak.

Az erős emberek kivétel nélkül az értekezleten a parancsnok által nagyra becsült melldöngető elvtársak voltak. A főépületben az őrszoba előtti részen lettek felsorakoztatva, rangjelzés nélkül, mások kitépett zubbonyujjal, hiányzó zubbonygombokkal, jócskán ittas állapotban.

Az irodai állománynak és az őrség pihenő állományának velük szemben kellett felsorakozni.

Ezt követően vonult le a parancsnoki irodából a parancsnok és vendége, Kristóf ezredes.

Hát, Lele elvtárs, kikre is olyan büszke maga? Ezekre? Hosszan tartott Kristóf ezredes dörgedelmes, de reális értékelése. Kabaréba illő, szégyenletes eseményeket produkáltak ezek az elvtársak. Közülük csak Tandari József főtörzsőrmester emlékezetes és sokáig emlegetett története tetszett nekem leginkább.

Tandari Józsi bácsi a karhatalomba kerülése előtt egy komoly pártember volt. Ezt méltányolniuk kellett a Nagyfa vezetőinek. Amíg a többi őr huszonnégy óra szolgálat, huszonnégy óra szabad szolgálati rendszerben szolgált, Józsi bácsi naponta nyolc órát szolgált. Reggel 6 órára érkezett busszal, kikísérte a körletben addigra felsorakoztatott, a kacsatelepen foglalkoztatott elítélteket – ez a Holt-Tisza partján volt – kikísérte foglalkoztatási helyükre. 15 órakor a pihenő állományból kiment egy őr, aki leváltotta Józsi bácsit, hogy a busszal hazamehessen.

Egyik alkalommal, már sötétedés után, a drótkerítésen kívül lévő őr kétségbe esve jelentette az őrszobára, hogy gyanús elemek haladnak feléje. A pihenőben levő őrséget riasztották, akik futva mentek az őrhelyhez, de addigra a gyanús elemek is az őrhely közelébe értek. Megállapították, hogy a kacsatelepen foglalkoztatott elítéltek azok. Kérdőre vonták őket Józsi bácsi holléte miatt. Az elítéltek jelentették, hogy a szokásos bevonulási idő eltelte után várták a felügyeletet a bekísérésükre, de mivel már több órája várták, elhatározták, hogy önmagaktól vonulnak be a körletekbe. Az őrség vezetői kétségbe voltak esve, biztosak voltak, hogy Józsi bácsit megölték és a Holt-Tiszába dobták. Jelentést tenni erről azonban nem mertek.

Másnap reggel a busz érkezési helyén az őrség vezetője izgalommal várta az érkezőket, hátha Józsi bácsi is közöttük lesz. Közöttük volt. A jelen voltak előtt üvöltve vonta felelősségre Józsi bácsit cselekménye miatt, merthogy az elítéltek meg is szökhettek volna. Józsi bácsi ön-

érzetesen visszautasította a felháborodott hangnemet, teljes természetességgel, nyugalommal közölte, hogy: de úgy jöttem el onnan, hogy az elítéltek nem vették észre. Vagyis Józsi bácsi megszökött az elítéltek közül.

A tiszthelyettesek közül kevesen érték meg a nyugdíjkorhatárt a bv-nél. A tisztek közül is csak a szűk kemény mag maradt. Volt közöttük egy rokonszenves, ápolt, igazi katonaalkat, Pataki Feri. Mindenki szerette és tisztelte. Nem tudott eljutni a főhadnagyi rendfokozatig. Fegyelmi fenyítéssel a rendfokozati idő kihordását meghosszabbították. Mire elő lehetett volna léptetni főhadnaggyá, leszerelték. Hosszúnak érezte alkoholmentesen a huszonnégy órai szolgálatát. A főépületben volt a kantin, ahol a nap bármely időpontjában bárki ihatott. Feri ivott.

Bakos János főhadnagyot a farkiréti parasztgőg motiválta. Tökölön töltötte le a 2,5 évi szabadságvesztés büntetését, amit azért mértek rá, mert a fogdán dühöngő Rostás Katalinnak a kényszerzubbonyát bőnek érzékelte. Húzott még rajta. Rostás Kati nemsoká megfulladt a kényszerzubbonyban.

Az én keresztem Gergely Mihály elvtárs volt, majd Nagy István, aki a korábbi emberségét elvesztette. Gergely bűvkörébe került. Gergely személyzeti előadó volt, aki 1960 májusában magához hívatott. Jelen volt Nagy István is, mint párttitkár. Közölték, hogy magát a belügyminiszter elvtárs a Rendőrtiszti Akadémiára vezényelte, de mi ezzel nem értünk egyet. Maga nem szerepel a mi káderfejlesztési tervünkben. Pedig mindketten ismerték az országos parancsnokság előző évi szándékát, mely szerint engem akartak hadtápfőnöknek.

Azt, hogy engem ezen kijelentés érzelmileg hogyan érintett, nem szükséges dramatizálnom. Fiatal, 23 éves voltam. Dolgoztam, a munkámban örömöm leltem, sem az elöljáróim, sem az országos parancsnokság hiányosságot nem állapított meg. A parancsnok az állományi értekezleteken elismerően nyilatkozott szolgálati tevékenységemről.

A hadtápon hárman voltunk előadók, a két előadó társam szakmai értéke a minimum határán volt. Két eseményre mindenkor visszaemlékszem. A ruházati előadónak 27 cikkre vonatkozóan kellett statisztikai jelentést felterjesztenie. Az országos parancsnokság leirata szerint 17 cikknél állapítottak meg eltérést, számtani alapműveletek nem megfelelő alkalmazása miatt.

Az elhelyezési előadó pedig nem tudta megkülönböztetni a négyzetmétert a köbmétertől, pedig a megvilágított négyzetméter, vagy a fűtött légköbméter elszámolásához azt ismernie kellett. Mindig megkérdezte, hogy arany apám, akkor ez melyik is?

Később a parancsnoktól tudtam meg, hogy a korábban általam is elvégzett hadtáptiszti iskola beolvadt a rendőrtiszti akadémiába. A megszűnt iskola tanárai toborzási céllal ismerkedtek a BM alakulataival az ottani személyi állománnyal, hogy indítani lehessen a hadtáp évfolyamot is.

Nagyfán Porpáczi Ferenc őrnagy volt, aki a ruházati szakterület kiváló tanára. A személyzeti előadónál az anyagi szolgálat beosztottainak névsorával kellett jelentkeznie a parancsnoki irodában, hogy azokat áttekintve Porpáczi őrnagy kiválaszthassa a beiskolázásra általa alkalmasnak minősített beosztottakat.

A kimutatásból kitűnt az anyagi szolgálat beosztottainak polgári és szakmai végzettsége és szakmai beosztása. Nevem láttán Porpáczi őrnagy közölte a parancsnokkal: „A kis Töröknek az akadémián a helye. Az első tanfolyam legeredményesebb hallgatója volt, sokat segített a nehezebben tanulóknak az órákra és a vizsgákra való felkészítésében. Törökből kiváló hadtápos lesz."

Gergely nem tudott a miniszter döntésébe belenyugodni. Ott és úgy gáncsoskodott a három év alatt, mint egy megszállott.

Egy emlékezetes esetet ismertetek. Büntetőjogból szigorlatoztam 1963 nyarán. Szigorlatom egy szakmailag elismert tanárnál, Ádám György őrnagynál történt, aki a Jogtudományi Egyetemen is tanított. A szigorlatom végén az indexemben az ötös fölé írt egy nagy D betűt. Szemben ültem vele és ezt észleltem is. „Az index átnyújtása után jelentse meg az elöljárójának, hogy dicséretben részesítettem" – mondta. Az indexet már állva vettem át. „Jelentem, nem fogom megjelenteni. Úgy döntöttem, hogy a mostani vizsgáim után megválok a BM-től, kérek engedélyt távozásra." Majd gyorsan elhagytam a helyiséget.

A Budapesti Börtön átmeneti szállására mentem, hogy a még a következő napi szigorlatomra is felkészülhessek. Megérkezésem után nem sokkal megkeresett az őrparancsnok, hogy jelentkezzek a BV Országos Parancsnokságán. Közöltem, hogy holnap vizsgázom és nem tudok elmenni, jelentse meg az illetékeseknek. Folytattam a felké-

szülésemet a következő napra. Ezt követően a tartózkodási helyemen megjelent Neuerbauer István őrnagy, Nagyfa személyzetis instruktora. Meglátva a körülményeket, kérdőre vont: „Maga miért itt tartózkodik, miért itt tanul?”

Az átmeneti szállás abban az időben azt a célt szolgálta, hogy a vidéki börtönök Budapestre szállított elítéltjeit a tárgyalások megtartásáig a Markóban helyezzék el. Az őrök, miután megőrzésre leadták a fogvatartottakat, kirepültek vissza, természetesen hangoskodva érkeztek, ott tartózkodtak és hangoskodtak, ahol nekem tanulnom kellett volna.

Neuerbauer őrnagy a látottakon és az általam közölteken mélységesen felháborodva, a következő napon Nagyfán volt, ahol az elöljárói rendelkezésének megfelelően, az Országos Parancsnokság nevében, felelősségre vonta Nagyfát. Ő még aznap eltávozott, az elvtársak pedig továbbra is szórakoztak velem.

A következő napi szigorlatok után tájékoztattak csoporttársaim az eljövetelem után történtekről. Jelenlétükben hívta fel Ádám őrnagy az Országos Parancsnokságot. Ismertette velük, most szigorlatozott egy bv-s fiatalember olyan felkészültséggel, olyan tárgyi tudással, amilyen-

BELÜGYMINISZTÉRIUM
Anyagi és Pénzügyi Tanfolyam Parancsnokság

Török György bv. törm.

195 8 évi február hó 6 -tól
195 8 évi augusztus hó 12 -ig

A BM hat hónapos

Anyagi (htp) tanfolyamát

kiváló

eredménnyel elvégezte.

A BM vizsgabizottsága 1958 évi 22/7-67 sz. határozatával a nevezett általános anyagi (htp) képzettségét igazolja.

BELÜGYMINISZTÉRIUM 22

A tanfolyamon oktatott tantárgyak felsorolása és a nevezett által elért eredmények:

I. Kötelező vizsgatantárgyak és eredmények

	osztályzat
1. Általános anyagi (htp) szolg.	5
2. Élelmezési	5
3. Ruházati	5
4. Építési és elhelyezési	5
5. Gépjármű	5
6. Fegyverzeti	5

II. Oktatott de nem vizsgatantárgyak

1. Társadalom tudomány
2. Pénzügyi szolgálat és káreljárás
3. Szolgálati szabályzat és fe. nemi ism.
4. Számtan — mértan
5. Magyar nyelvtan — helyesírás — ügyvitel
6. Alaki foglalkozás és testnevelés
7. Népgazdasági tervezés.

A bejegyzett osztályzatok hitelesek.

Bp. 1958 aug. hó 12.

tanf. tanulmányvezető

nel az egyetemen is ritkán találkozik. Le akar szerelni, nézzetek utána, ne engedjétek.

A bizonyítvány tantárgyi felsorolása hitelesíti a tanfolyam BM-nél való fontosságát. A tanulmányi eredményeim pedig azzal történt azonosulásomat, és azt, hogy a toborzást végző Porpáczi őrnagy nem véletlenül javasolt a BM Rendőrtiszti Akadémiájára. Gergelyéknek ez kevés volt. Nem léptettek elő tisztté és azzal sem értettek egyet, hogy a miniszter az akadémiára vezényelt.

A szigorlatom befejezése után az egész évfolyam jelenlétében a századparancsnokunk megkérdezte, hogy Török elvtárson kívül van-e még valaki, aki nem veheti igénybe a szállodai szolgáltatást. Rajtam kívül más nem volt. Októberben voltak a záró vizsgák, ami alatt már én is igénybe vehettem az emberhez illő szállodai szolgáltatást.

A BM-be rendeltek 1955 végén három azonos keresztnevű, 30 egynéhány éves fiatalembert, Bartos Józsefet, Kiss Józsefet, és Lele Józsefet. Ismertették a velük kapcsolatos döntéseiket.

Bartos József agrármérnökként a keszthelyi Mezőgazdasági Technikum tanára volt, ő lett a 3000 hektáros nagyfai börtöngazdaság főagronómusa. Mintagazdaságot létesített, az ország leggépesítettebb üzeme lett. Ebben az Országos Parancsnokság termeltetési főosztályvezetője volt segítségére, akivel az egyetemen évfolyamtársak voltak. Az ő segítségével került Nagyfára az akkor még minden évben mezőgazdasági kiállítás és vásáron bemutatott mezőgazdasági erő- és munkagép szinte mindegyike. Bartos a gazdaság minden dolgozójához emberi módon tudott viszonyulni. Nem úgy a bv-sekhez, akiken keresztülnézett és lenézett. Köszönéseiket nem fogadta, de ha az önérzetében emiatt megbántott bv-s nem köszönt, leordította.

Kiss József főhadnagy a gyűjtőből került Nagyfára. Ő lett a parancsnok politikai helyettese. Bognársegéd volt eredetileg. A második világháború után szovjet fogságban töltött több évet. Sokszor mesélte, hogy hogyan gyártotta a kiskocsikat és egyéb faipari játékokat a lágerparancsnok és ismerősei gyermekeinek. Ahogyan mondta, a szabadsága hiányán kívül másban nem kellett hiányt éreznie. Párttagként került haza és bv-s lett.

Két év múlva megállapították, hogy a bv mechanizmusában nem szükséges a politikai helyettesi beosztás, mert párttitkár már amúgy is van. Így lett az anyagi szolgálat vezetője, az én közvetlen elöljáróm.

Lele József főhadnagy az Állampusztai Börtönnek volt a parancsnokhelyettese. Nagyfán ő lett a parancsnok karhatalmi helyettese, amit később a parancsnok általános helyettesének neveztek. Évekkel ezelőtt találkoztam egy házaspárral. A férj a gazdaságnál, a feleség a bv-nél dolgozott, elmondták, hogy sok parancsnok volt Nagyfán, de egy sem volt olyan, mint Lele. Lele már a megjelenésével is tekintélyt, tiszteletet tudott parancsolni. Megkövetelte a rendet, a fegyelmet, a megfelelő munkavégzést, amiben ő személyesen is példát mutatott.

Öt év eltelte után, 1962. október 15-tel az elöljáróm, Kiss József elkészítette az úgynevezett alapminősítésemet, amely a szolgálati időm végéig a személyi anyagom leglényegesebb okmánya lett. Ő ismeretében volt az 1959-es nyári, velem kapcsolatos szakmai döntésnek, annak, hogy engem akartak az ő beosztásába helyezni.

Az alapminősítés két utolsó mondatán kívül a minősítés korrekt tényeket tartalmazott, mert az nem is tartalmazhatott volna mást. Azzal kezdődött, hogy mikor, milyen beosztásban és rendfokozattal lettem kinevezve, hogy elvégeztem a BM anyagi és pénzügyi tanfolyamát, vagyis a hadtáptiszti iskolát, és hogy jelenleg a Rendőrtiszti Akadémia harmadéves hallgatója vagyok. Az általam végzett munkáról is csak azt írhatta, amit az ellenőrzéskor is megállapítottak, hogy magas szinten végzi és magasabb beosztás ellátására is alkalmas.

A két utolsó mondat állításai okáról megkérdeztem Kiss elvtársat. Ez szó szerint a következőképpen hangzott: „Török elvtárs, a maga tartásán látszik, hogy nem teljesített sorkatonai szolgálatot." Megkérdeztem, mit ért ez alatt? Mire indulatosan azt kérdezte: „Volt sorkatona vagy nem?" Valóban nem voltam, mert 20 éves koromban bv őrmester voltam. Indulatosan „nahát akkor" volt a válasza. „Na de Kiss elvtárs, maga is be lett iskolázva a hadtáptiszti iskolára, ahol mindenki egyforma rendfokozat nélküli hallgatóként sorkatonai alapkiképzésben részesült, mint én. Ezt az okleveleink is bizonyítják. Kiss elvtárs is minden szombaton részt vesz a nagy eligazításon is, ahol a parancsnok a közelmúltban példaként állított a személyi állomány elé: Vegyenek példát Török elvtársról, aki kiválóan alkalmazza a katonai érintkezési szabályokat." Ennek az előzménye az volt, hogy magasabb szintről vendégei voltak a parancsnoknak, amikor a 40 főből az egyik velük szembe haladva, jobb kezében cigarettát tartva, bal kézzel tisztelgett.

Az utolsó mondat pedig csak annyi volt, Török elvtárs sértődékeny. Kérdeztem, hogy ezt mivel indokolja? Megkérdezte, hogy nem sértődött meg, hogy nem léptettük elő tisztté, hogy nem vettük fel a pártba meg, hogy nem értettünk egyet azzal, hogy a Rendőrtiszti Akadémiára vezényelték?

Válaszom csupán annyi volt, megsértettek, de nagyon, de nincs jelentősége. Nekem van tisztességes szakmám, rövidesen úgy is itthagyom magukat. Azt követően dacból aláírtam a minősítést.

A mezőgazdaság átszervezése 1960-ban történt. Lakhelyemen, Tápén, három tsz alakult, szakember egyikben sem volt. Mindegyikbe hívtak. Ezt a parancsok is tudta, hozzátartozói révén.

Az, hogy mégsem mentem el, számos okkal magyaráztam magamnak. Tudott, hogy a tsz-be nem önként mentek, a közöshöz való viszonyuk is ezt bizonyította. Tsz-be került iskolatársaim csalódottak voltak. A vezetőket a párt delegálta. Nem szívlelték a fiatal szakembereket.

Én megismertem szolgálati kötelezettségeim, azokat szívesen végeztem. Megszoktam és jól éreztem magam a katonai körülmények között. A parancsnok pedig találkozásaink során mindenkor nyugtatott és biztatott.

A történelem esetemben ismételte önmagát. Az egyik oktatási hét végén (1963 áprilisában) az éjszakai vonattal hazautaztam. Szombat reggel feleségem tájékoztatott, hogy ki kell mennem Nagyfára fontos ügyben. Átöltöztem és kerékpárral kimentem. A kapus elirányított. A parancsnoki irodában várnak. Általam ismeretlen őrnagy fogadott. Közölte, hogy egy jegyzőkönyvet kell felvenni velem kapcsolatosan. Kérdései megizzasztottak. Az irat ismertetése után tudtam meg, hogy a ruházati előadó társam feljelentette az anyagi szolgálatvezetőt és az elhelyezési előadót is azzal, hogy lopják a társadalmi tulajdont, hogy Török elvtársat pedig föl sem lehetett volna venni a származásánál fogva. Azért lett felvéve, mert Lele, a parancsnok, a sógora. Török elvtárs ezzel visszaél, velem szemben meg nem engedhető módon tiszteletlen. Török elvtárs már a származásánál fogva sem híve a társadalmi

rendszerünknek, Török elvtárs fasiszta! Ez a feljelentés 1956 után nem sok évvel készült, amikor még sok mindent hallott az ember és sok minden történt.

A velem készült jegyzőkönyv után megnyugtatott az őrnagy, ne idegeskedjen, magával nincs semmi probléma, a munkatársai sem lopták a társadalmi tulajdont. Ez után behívta a parancsnokot, a párttitkárt és a személyzeti előadót.

Az őrnagy által az elvtársaknak mondottak számomra jelentős elégtételt nyújtottak. Tájékoztatta őket, hogy Tápén több napig tartó vizsgálatot tartott, ahol az ellenem a mostani feljelentésben foglaltakon kívül a szégyenletes pártügyemmel is foglalkozott.

Elmondta, ezt a fiatalembert Önöknek a tenyerükön kellene hordani, meg kellene becsülni. Ez egy megtiszteltető munkahelyről kijött a tanyára, ahol egyesek nem hagyják nyugton. Tápéra visszavárják, sajnálják, hogy elment tőlük. A falu első emberét akarták belőle nevelni. Oda kerülése után pár hónapra már őt választották meg DISZ-titkárnak. A földműves szövetkezetben igazgatósági tag lett. Aktív társadalmi életet élt. Jelen kellett lennie és jelen is volt minden tanácsülésen, vb-ülésen, taggyűléseken. Szerették. A parancsnok természetesen mindezekről személyes információkkal rendelkezett, azért is győzködött a maradásomért.

A feljelentést tett előadó társamnak természetesen voltak súgói a munkatársak között. Ez az ügy tetőzte be elmeneteli szándékomat. Úgy adódott, hogy a Csongrád Megyei Rendőr Főkapitányságról volt egy évfolyamtársam, megkérdezte, nem volna-e kedvem hozzájuk kerülni. A vonatanyagos előadó nyugállományba vonul. Közöltem vele, van kedvem. Néhány nap múlva a főkapitány és a személyzeti osztályvezető fogadott. Közölték, hogy szívesen átvennének. Kérésemre erről írásban értesítettek, az értesítésben az állt, hogy amennyiben átminősítenek bv-ből rendőrré, vonatanyagos előadóként foglalkoztatnak. A levelet átadtam az elöljárómnak, majd a szolgálati út betartásával felterjesztették az Országos Parancsnokságra. Szolgálati érdekből nem járultak hozzá az átminősítésemhez. Ezután szolgálati jegyen kértem a szolgálati viszonyom megszüntetését, amihez úgyszintén szolgálati érdekből nem járultak hozzá.

A parancsnoknak elmondtam, hogy Nagyfáról mindenképpen elmegyek. Ő is megsokallta a velem szemben tanúsítottakat. Jelentettem a parancsnoknak, hogy őt semmiképp nem hagyom cserben. Van a gazdaságnál egy velem azonos mezőgazdasági végzettségű ember, aki el fogja vállalni a munkakörömet, amire én becsülettel fel is készítem.

Bartos főagronómus példáját utánozva ezután keresztülnéztem rajtuk, azokon, akik azt érdemelték: Gergely és Nagy. Én alhadnagy, ők már főhadnagyok voltak. Nem vettem róluk, megjegyzésükről tudomást.

A következő évben (1964 júliusában) a parancsnoki irodában kellett jelentkeznem. Ott tartózkodott egy általam ismeretlen polgári ruhás személy. Jelentkezésem után bemutatkozott. Lovasi János alezredes a Szegedi Fegyház és Börtön parancsnoka volt. Tájékoztatott, hogy Lele elvtárs informált magáról. Kérdezte, volna-e kedvem bejönni hozzájuk, mert szívesen fogadna. Jelenleg egy nagyon szimpatikus munkakört tud felajánlani, javító-nevelő munkakört. Tudja, lényeg az, hogy bekerüljön, utána majd alakul a maga útja.

Jelentem, van kedvem, vállalom ezt a munkakört is. Írja meg a szolgálati jegyét és most elviszem. A következőket tartalmazza: Kérem a Szegedi Fegyház és Börtönbe való áthelyezésem. A részemre felajánlott javító-nevelő beosztást elvállalom.

A szolgálati jegyet megírtam, a parancsnok elvitte. A következő héten írásban közölte az Országos Parancsnokság, hogy augusztus 1-jével Szegedre áthelyeztek. Addig maradtam még Nagyfán, míg utódomat betanítottam.

A SZÁRMAZÁSOM

A származásommal foglalkozott senkiháziakat nem tartottam méltónak arra, hogy csak egy szóval is említést tegyek, hogy mentegetőzzek. Én pontosan olyan egyszerű ősökkel rendelkeztem, mint a tápéiak. Nem kívánom magam sajnáltatni. Azonban én valóban minden vonatkozásban más kategóriában érzem magam, mint a már sokat emlegetett Vér és társai. Mellékelni fogok néhány fényképet ennek bizonyítására.

Az apám édesapja az I. világháborúban hősi halált halt. Ott maradt a szülém (így kellett szólítani a nagyanyámat) négy apró gyerekkel nincstelenül, akiket a minimális napszámából nevelt fel. Mindegyiket becsülettel.

Szegény apám vajon mit örökölhetett? Becsülettel dolgozott, kocsmába nem járt. A kevéske jövedelmét nem élte fel. Három katasztrális hold földjük lett a felszabadulásig. A felszabaduláskor kaptak még hármat. A földosztás Tápén úgy volt, hogy családonként legyen mindenkinek 3 katasztrális hold és gyermekenként +1 kh. Így összesen 6 kh-on gazdálkodott, de összekuporgatott még egy katasztrális holdat. Azt vitte be a tsz-be. Nyugdíjba vonulásakor, 1965-ben, kettőjüknek 630,- Ft lett a nyugdíjuk.

A rendszerváltozás után a jussom 3,6 hektár negyvenhat aranykorona értékű földterület volt. E miatt lett az előadótársam feljelentésében: már a származásánál fogva sem lehetett volna felvehetőnek minősített.

Az anyai ági származásom ennél sivárabb. Készítettünk egy fényképfelvételt, amit bemutatok a tisztelt Olvasóknak. Azt, hogy az anyai nagyanyám az édesanyjával és három lánytestvérével hol nőtt fel. A régi temető kápolnája melletti épület volt a „szögényök háza". Onnan vette feleségül nagyapám nagyanyámat. Nagyapámék is a többi szegény tápéiakhoz hasonlóan néhány katasztrális hold földön gazdálkodtak. Anyámék heten voltak testvérek, s a falu túlsó felén, az úgynevezett munkásházak egyikében laktak. Az állam építette azokat

hitelre. Szobából, konyhából és pitvarból állt. Nagyapám épített hozzá még egy szobát, az épület folytatásaként istállót és takarmányos színt. Nagyanyámról is mellékelek egy fényképet, amin nem a templomba járó ruhájába van, mert azért olyan is volt neki.

A nagyapámra büszkén emlékezhetett vissza, 1953-ban hunyt el. A felszabadulástól a tanácsrendszerig ő volt Tápén a bíró. Haláláig pedig a legeltetési bizottság vezetője volt. Szimpatikus, okos ember volt, amit az is bizonyít, hogy a pap, a kántor, az orvos és az iskolaigazgató is a barátai voltak. Módos ember azonban nem tudott lenni. A gyökerei nem tudták ehhez hozzásegíteni.

Hogyan is állhatok én ezek alapján azzal a származással, amit a melldöngetők emlegettek?

Anyai nagyanyámat 1961-ben történt meglátogatásakor nem tudtam nem lefényképezni, a leszármazottai számára megörökíteni. Szegénységét nem tudta feledni. „Otthon a ház körül az is jó, ami rajta van" – mondta.

Anyám 17 évesen fiatalasszonyként féltestvéremmel, Rókussal 1931-ben.

A történelem kicsiben is ismétli önmagát. Jelentős hátrányaim lettek a származásomból és a pártügyeimből.

Vér elvtársak ármánykodásai ellenére is szerencsésnek kell érezni magam. Ismerem a múltat, értékelni tudom a jelent. Azért is tartom magam szerencsésnek, mert én már akkor születtem, amikor a falusi serdülők, ha akartak, ha szüleik meg tudták érteni, szebb jövőt tudtak biztosítani gyermekeiknek.

Az általános iskolát 1951-ben végeztem el, amikor még a falun élő gyermekek továbbtanulása nem volt szokás. Szerencsére olyan iskolaigazgató volt Tápén Ács Zoltán személyében, aki felkereste a szülőket és meggyőzte arról, hogy legyen a gyermekének jobb, mint amilyet ők éltek meg. Ennek eredménye lett, hogy bekerülhettem és elvégezhettem a Mezőgazdasági Technikumot, mert engem a mezőgazdálkodás vonzott.

A SZEGEDI FEGYHÁZBAN

Amikor a nagyfai parancsnok irodájában megismertem a Szegedi Fegyház parancsnokát, döntöttem. Maradok a bv állományában, az addig eltöltött hét év az ottani és a külső tapasztalataim alapján így tartottam helyesnek. Augusztus harmadik csütörtökén jelentkeztem szolgálattételre a börtön parancsnokánál.

Tájékoztatott az állományi hovatartozásomról. Állományilag a nevelési szolgálathoz tartoztam, de egyedüli elöljáróm a parancsnok lett. Javasolta, hogy most ne foglalkozzak a leendő szakmai munkámmal, hanem ismerkedjek a személyi állománnyal és a börtönnel. Ehhez a helyettese nyújtott segítséget. Közölte, hétfőn pedig jelentkezzek a Szegedi Katonai Ügyészségen, mert úgy döntött, hogy én leszek a börtön nyomozótisztje. Addig maradjak az ügyészségen, amíg önállóan tudom már az azzal járó feladatokat végezni.

A tényleges szolgálati beosztásom javító-nevelő előadó. A javítónevelő munkára ítéltek büntetés-végrehajtásával járó regisztrációs és ellenőrzési feladatok voltak. Mivel már húsz éve ez a büntetési nem nincs alkalmazva, szükségesnek látom annak ismertetését. A bíróság a csekélyebb súlyú bűncselekményt, mint például lopást, garázdaságot, közlekedési vétséget, közveszélyes munkakerülést stb., elkövetőket a bíróság által megjelölt munkahelyen való munkavégzésre kötelezte. A büntetés öt hónaptól kettő évig tarthatott. Ez az időtartam nem számított bele a munkaviszonyba. Az elítélt jövedelmének 5-20%-át levonták, a bv-nek átutalták. Minden munkanapot le kellett dolgozni, még a betegség miatt távol töltött idővel is meghosszabbodott a büntetés lejárati ideje. Pártfogót jelöltek ki az elítélt gondozására. Ha az elítélt munkakötelezettségének saját hibájából nem tett eleget, a büntetése hátralevő részét a bíróság szabadságvesztésre változtatta át. A sikeresen letöltött büntetés nem jelentett büntetett előéletet.

A szakmai munkám megkezdésekor nem volt, aki az akkor meglévő ügyek iratait részemre átadja, munkakörömmel járó feladataimra betanítson. Egy módszertani füzetet találtam és egy irathalmazt.

A parancsnok érdeklődéssel kísérte a munkám megkezdését. Látta az állapotokat és tehetetlenségemet. A megyei bíróságtól kért számomra segítséget. A szakember korrekt módon segített. Pontokba foglalta a börtön és a munkahelyek feladatait a büntetés foganatba vételétől annak befejezéséig. A parancsnok engedélyével sokszorosíttattam és a megye kb. 250 munkahelyét felkeresve mindenütt egyértelműsítettem a feladatokat.

Az akkori szolgálati törvény és az arra vonatkozó rendelkezések szerint a Rendőrtiszti Akadémia a bv-nél a legmagasabb beosztás eléréséhez is elegendő volt. Annak elvégzése után, többen jogot végeztek. Még Nagyfán a parancsnok külön engedélye alapján jelentkeztem a Szegedi Tanárképző Főiskola biológia és mezőgazdasági ismeretek szakára. A szándékom csupán az volt, hogy a bv-nél dolgozva, az elítéltek odakerülését és más emberként való távozásuknak okát, lehetőségét megértsem, elősegítsem. Ehhez megfelelő lélektani és pedagógiai ismereteket szerettem volna szerezni.

A fegyház parancsnoka a beiskolázásomat megismerve, hosszan kért, agitált, hogy jogra menjek. „Higgye el, a maga jövőjét illetően jobban járna. Könnyebben el is tudná végezni." Győzködését azután szüntette meg, hogy jelentettem, nincsenek, nem lehetnek illúzióim.

Néhány hónap eltelte után az irodámba jött a parancsnok két polgári ruhás személlyel. Juhász Lajos főhadnagy elvtárs a parancsnokság új nevelési osztályának a vezetője és a javító-nevelő munkáért felelős jött a javító-nevelő munka végrehajtását ellenőrizni, közölte a parancsnok.

Mindketten az ajtó közelében állva, az osztályvezető az iroda menynyezetére tekintve, meglehetősen arrogáns hangon, nézzük, mit csinál maga itt, indította el az ellenőrzésnek állítottakat.

Az ügyiratok terjedelme miatt két lemezszekrényt igényeltem és abban helyeztem el az irathalmazt, az általam gondoltak szerint rendszerezve. A tanácsnál 1957 nyarán minden tanácsi dolgozónak államigazgatási szakvizsgát kellett tennie. Nemcsak jogszabályi ismeretekből, hanem ügyvitelből is. Az iratok (átirat, jegyzőkönyv, határozatok) alaki és tartalmi követelményei mellett iratkezelésből is. Az 1958-ban végzett hadtáp iskolán erre vonatkozó ismereteket oktattak, mégpedig a BM TÜK (Titkos Ügykezelési) alosztály vezetője, aki véletlenül ugyancsak Gergely volt.

Miután bemutattam az ügyiratok rendezési és tartalmi módját, az osztályvezető kísérője, a javító-nevelő munka végrehajtásáért felelős

főnök ilyen kijelentést tett: „Én nem is gondoltam, hogy ezt ilyen remekül meg lehet csinálni."

Szűcs Lajos főhadnagy szinte sértve érezte magát, mert nem lelt hibát. Majd meglátjuk, holnap mi történik a vállalatoknál. Hová menjünk holnap? – kérdezte tőlem. Rámutattam az iratokat tartalmazó két szekrényre: Szíveskedjenek választani – mondtam. Öt ipari és öt mezőgazdasági munkahelyet választottak, ahol több elítélt is volt.

A következő nap két gépkocsival, külön a budapestiek és külön a börtönparancsnok és én utaztuk végig a megyét.

Az ellenőrzött munkahelyeken a parancsnok és Szűcs elvtársék is hallgatóként vettek részt. Az addigi gyakorlatomnak megfelelően végeztem ellenőrzéseimet az illetékes ügyintézővel, az általa rendelkezésemre bocsátott iratokkal. Az egyik munkahelyen, mivel szükségét láttam, az elítélttel is foglalkoztam. Minden munkahelyen, úgy a regisztrációs, mint az egyéb feladatokat példásan rendben levőnek értékelte Szűcs főhadnagy.

Az utolsóként ellenőrzött munkahely ügyintézőjétől megkérdezte: Ez a munka mindig ilyen szabályosan volt végezve? Mióta Török elvtárshoz tartozik a javító-nevelő munka – volt a válasz.

Miután a gépkocsikhoz kimentünk, Szűcs főhadnagy, aki addig igen magasról lévőnek mutatta magát, szinte megalázva kérte a parancsnokot, hogy engedje meg, hogy a javító-nevelő előadókat ide küldhesse Szegedre, hogy Török elvtárs azokat is betaníthassa.

Az ellenőrzést követő naptól a parancsnokom velem szembeni magatartása részemről szinte kínossá vált. Ő maga fogalmazta később, szinte apa-fia módon viszonyult hozzám.

Lovasi János alezredest, a börtön parancsnokát 1970. január 31-gyel helyezték nyugállományba. A nyugdíjas búcsúztatón csodaszép dolgokat szoktak az ilyen beosztásban lévőkről ismertetni. Az ő esetében ez nem így történt, Szalai Zoltán ezredes országos parancsnok ismertette a nyugállományba vonuló múltját. A tiszti állomány volt jelen. Szinte mindenki lehajtott fejjel hallgatta azt a sok rosszat, sajnálta az amúgy senki által nem szeretett parancsnokát, mégsem kellett volna ilyen módon búcsúztatni.

Lovasi 1958 óta volt a Szegedi Fegyház parancsnoka, bizalmatlan volt mindenkihez, emberi hangot senki nem hallott tőle, barátai sem

voltak Szegeden. Sem a fegyveres társszerveknél, sem a társadalmi szervezeteknél. Antialkoholista volt, hétvégeken néha eljárt a fegyveres erők B épületébe, ahova a rendőrök és az ő beosztottjai jártak. Két dl bort vásárolt, amellett üldögélt ottléte alatt, amit el sem fogyasztott. Nem úgy a beosztottjai, akik az ital hatására felszabadultan, nem egészen kultúremberként szórakoztak.

Az évi béremelésekkor a rendelkezésére bocsátott bértömeg jelentős részét visszautalta, nem osztotta ki: nem érdemlik meg. Szegeden volt a személyi állománynak a legalacsonyabb az illetménye.

A parancsnokság ellenőrzését követő naptól minden nap, ha nem voltam ellenőrzésen, 11.30 órakor benyitott az irodámba, ami akkor a főépület magasföldszintjén a nevelési szolgálatvezető irodájának előtere volt. Akkorra már ott tartózkodtak a nevelők az elítéltek postaküldeményeire várva.

Az ajtó nyitásakor a parancsnokot észlelő elöljáró vezényszavára vigyázzállásban várta a belépő parancsnokot, aki a jelenlévőkön keresztülnézve, mosolyogva kezét nyújtva (Üdvözlöm Török elvtárs, hogy van Török elvtárs, ebédelt már Török elvtárs?) elhangzása után mentem vele ebédelni. Az ebédlőben is mosolyogva beszélt, beszélt. Mindig külön asztalnál étkeztünk. Visszaérkezésünkig beszélt, beszélt, mesélt.

A személyi állomány tagjai nem tudták mire vélni a parancsnok jelenlétében tanúsított magatartását. Lovasi egy alacsony termetű, szemüveges, kifejezetten negatív kisugárzású ember volt, akit csak üvölteni hallottak.

Havonta kijártunk ellenőrizni a javító-nevelő munka végrehajtását. Természetesen mindenkor felkészültem az ellenőrzésekre, a parancsnok szinte a szó igazi értelmében élvezte az ellenőrzéseim módját.

Két év múlva, 1966 júliusában, sérelmemre egy nagy bűnt követett el a parancsnok az akarata ellenére. A nevelési szolgálat vezetője és a nevelők előtt ismertette, hogy Török elvtársat augusztus 1-től ideiglenesen lehelyezem a körletre, a neveléshez, hogy megismerje a bv belső életét is, mert a későbbiek során nagy szüksége lesz rá, Török elvtárssal terveim vannak. Utasította a nevelőket, hogy legyenek mindenkor Török elvtárs segítségére.

Azért helyezem most ideiglenesen le, mert már Nagyfán is megállapították, amit én is, hogy Török elvtársnak különös érzéke van az

emberekkel való bánásmódhoz. Ezért vannak terveim a Török elvtárssal. Ezzel a közlésével az akkori jelenlévők, majd később a börtönhöz került, mindenáron felkapaszkodni akarók engem tekintettek az első számú közellenségüknek. Minden aljasságra képesek voltak, hogy a parancsnok velem kapcsolatos tervei ne valósulhassanak meg. Sikerült.

Abban az időben 1980-ig a parancsnok terveit, szándékait, a pártalapszervezet vezetősége megvétózhatta, esetemben ezt mindenkor sikerrel tették. A parancsnok velem kapcsolatos apa-fia viszony 1968 júniusáig tartott. A Tanárképző Főiskolán akkor szigorlatoztam le, már csak az az évi szeptember 8-i államvizsgám hiányzott.

Annak ellenére, hogy ismertem a felsőoktatásban részt vevők jogait, a konzultációkon és vizsgákon való részvételekkel kapcsolatos rendelkezéseket, azokat én nem élvezhettem. Ellenük azonban nem tiltakoztam. A parancsnok hozzám való viszonyát nem használtam ki, nem panaszkodtam.

Havonta egy nap volt konzultációm. Mivel a nevelők munkaideje 19 óráig tartott, nekem a konzultáció után be kellett mennem dolgozni. Félévente egy napon voltak a beszámolók, a szigorlatok. Azok megtörténte után 19 óráig dolgoznom kellett.

Az utolsó szigorlat megtörténte után az addigi velem kapcsolatos rendelkezéseknek megfelelően bementem a börtönbe, a nevelő munkám folytatására. Úgy éreztem, hogy a felkészülés és a szigorlatok feszültségének megszűnése után boldogan fogom jelenteni a nevelési szolgálat vezetőjének, Tóth László főhadnagynak a számomra nagy jelentőségű tényt.

Tóth főhadnagynál jelentkeztem és jelentettem, hogy minden szigorlatomon túl vagyok, már csak államvizsgáznom kell. Elöljáróm velem kezet sem fogva, a várt gratuláció helyett, számomra érthetetlen módon a következőket mondta: „Én a jövőben veled kapcsolatosan nem fogok a fenyítéstől sem eltekinteni. Te kihasználod a munkatársaid, mindenki helyetted dolgozik." E mellett szinte hisztérikusan az ugródeszka szót hangoztatta.

Elöljárómnak ez a magatartása engem arra az elhatározásra juttatott, hogy az államvizsgám letétele után mindenképpen megválok a bv-től. Jelentettem az elöljárómnak blöffölve, hogy ebéd után ki kell mennem a főiskola tanulmányi osztályára, kérek engedélyt kimenni.

Felkerestem a megye I. körlet irodájában Gáspár Sándor századost, akivel már két éve helyettesítettük egymást. „Sanyi bácsi, eddig azt hittem, azt gondoltam, hogy mi jó munkatársak vagyunk. Sajnos nagyot csalódtam." Ismertettem a nevelési osztály vezetőjének fenyegetését és annak okát.

Kimentem a Szegedi Katonai Ügyészségre, ahol Mátó Ferenc vezetőt megkeresve kértem, legyen segítségemre, hogy átkerülhessek a Rendőrségre. Tudta, hogy a tanárképző főiskolára járok, és azt is, hogy két hadtáptiszti iskolát végeztem. Jelenlétemben telefonon felhívta Csongrád megye rendőrfőkapitányát, kérte, vegyenek át a rendőrségre. Azt is tudatta, hogy négy éve vagyok nyomozótiszt és az iskolai végzettségeimet. A főkapitány ezt követően fogadott és írásban tett ígéretet az alkalmazásomra. A börtönbe való visszaérkezésem után a főkapus közölte, hogy Tóth főhadnagy vár. Jelentkezésemkor Tóth a korábbi durva elutasító, sértő magatartásától eltérően kezét nyújtva kért tőlem bocsánatot. Sajnos hagytam magam félrevezetni, mondta.

Az irodában már várt Gáspár Sándor, aki még akkor is felhevült állapotban volt, közölte, megkereste Tóth főhadnagyot, felelősségre vonta, hogy milyen jogon mert valótlanságokkal megvádolni. Tóth több mint egy éve volt már Szegeden, de fogalma sem volt a nevelési szolgálat helyzetéről, munkájáról. Ismertette vele, hogy minden nevelőnek megvan a helyettesítő társa. Török elvtársat én helyettesítem, senki más, a helyettesítési munka is igen leszűkült. Török elvtárs folyamatosan tanul, egy napon vannak a szigorlatai, előtte mindig csak 10 nap szabadságra megy minden munkát elvégezve, ha szabadsága ideje alatt beszélője van, arra is bejön. A helyettesítéséből adódó munkavégzés említésre sem érdemes.

Megkérdezte Gáspár Tóth főhadnagyot, honnan vette azokat, melyekkel megvádolt. A Kálmán mondta, árulta el.

A következő napokban a parancsnoknál kellett jelentkeznem egy vizsgálati ügyben. Ekkorra már a parancsnok hozzám való viszonya nem különbözött a másokhoz való viszonyától. Ennek okát 1980. szeptember utolsó hetében ismertem meg.

Az országos parancsnokság úgy rendelkezett, hogy az állami ünnepségekre meg kell hívni a nyugállományú parancsnokokat. A titkárnő telefonon értesítette Lovasit, hogy a főnököm szeretné Lovasi elvtársat felkeresni. Mikor nem zavarná? A közölt időpont előtt Ruzicska László engem utasított Lovasi fölkeresésére.

Lovasi jelentkezésemkor meglepődve fogadott, megkérdezte, megkínálhat-e itallal? Koccintás előtt kérdezte:

– Török elvtárs, ugye maga haragszik rám?

– Nem haragszom válaszoltam.

– Pedig oka van rá.

Sajnálattal beszélt arról, hogy megszüntette velem a volt apa-fia kapcsolatot, pedig engem nagyon megszeretett. Elmesélte az okát. Amíg készültem a szigorlataimra, kihallgatásra jelentkezett nála Gyuris Kálmán nevelő. Jelentette, lelkiismeret-furdalása van. Olyan tény jutott tudomására, amit a parancsnok elvtársnak jelentenie kell.

Jelentette Gyuris, anyósától tudja, aki a Török elvtárs édesanyjának barátnője, hogy Török elvtárs csak ugródeszkának használja a bv-t. Már megvan a munkahelye. Főagronómus lesz abban a tsz-ben, ahol a barátja az elnök.

Az én anyám soha nem volt a Gyuris anyósának barátnője. Az én anyámat 17 éves korában férjhez adták megözvegyült sógorához, akinek két hétéves gyermeke volt. Gyuris anyósa öt évvel volt fiatalabb. Anyámat élete végéig magázta, Mári néninek szólította.

Gyuris ezen akciója sikerrel járt. Azok a nevelők, akik pedagógusi végzettséggel rendelkeztek, 200 forinttal magasabb beosztási illetményt kaptak, kivéve a Török elvtársat, mert ő el akar menni, mert ő csak ugródeszkának használja a bv-t. Az akkori 1500 forintos illetményt figyelembe véve a 200 forint jelentős összeg volt.

Ez a kettőszáz forintos károm csak hét évig tartott, amikor igazgatási szolgálatvezetőnek neveztek ki. A járandóságom megcsonkítása miatt elöljáróimnak soha említést sem tettem.

Tóth László észrevehetően szégyellte esetem miatt magát, amit több alkalommal meg is említett. A munkámat folyamatosan figyelemmel kísérte. Rövid idő eltelte után az országos parancsnokságon személyzeti osztályvezető helyettes lett. Számtalanszor fölkeresett: „Nem hagyunk Szegeden, szükségünk van rád." Én azonban maradtam, nem kívántam csöbörből vödörbe kerülni.

A Szegedi Fegyházban történt szolgálatba lépésem pillanatától a parancsnok irántam érzett bizalmából munkakörömmellett többféle feladattal lettem megbízva.

A katonai ügyészség általi kiképzésem után a nyomozótiszti feladatokat én láttam el. Az akkori kb. 350 fős állomány tagjai által elkövetett fegyelemsértéseket, szabálysértéseket és a parancsnok hatáskörében elbírálható katonai és köztörvényes bűncselekményeket vizsgáltam. Az akkori parancsnok személyisége folytán – mindenkit meg akart fenyíteni – évente száz ügyben is kellett vizsgálatot folytatnom. Az általam vizsgált ügyek többsége a szolgálat ellátásával kapcsolatos ügyek voltak.

Ahhoz, hogy a cselekményeket helyesen tudjam minősíteni, meg kellett ismernem a bv-re, az adott munkaterületre vonatkozó rendelkezéseket, előírásokat. A 16 év alatt törvénysértő vizsgálatot az évente ellenőrzést végző katonai ügyész nem észlelt.

Nekem kellett vizsgálnom a Csongrád megyei Főügyészség havonta megküldött szignalizációjában foglaltakat is. Ez azt jelentette, hogy a főügyészség a börtön törvényességét felügyelő ügyésze, a börtön ügyész, havonta tartott ügyészi meghallgatást az elítélteknek. Az elítéltek valós vagy vélt sérelmeiket panaszolták el a börtönügyésznek. A panaszok az ellátással és a bánásmóddal kapcsolatosak voltak. Minden panaszos panaszát ki kellett vizsgálnom. A megállapításaimról, az esetenként szükséges intézkedések megtételéről a főügyészséget írásban kellett tájékoztatni, amit természetszerűen nekem kellett még legépelnem is, parancsnoki aláírásra késszé tenni.

A körletre történő lekerülésemkor egy pedagógusi végzettségű nevelő volt, Pongrácz Gusztáv. Mivel mindig félt a felelősségtől, nem merte vállalni, én lettem az iskolakörlet vezető nevelője is. Minden tanévben 80 fő elítéltet kellett általános iskolai oktatásba beiskolázni. Akkor az analfabétáknak az alsó tagozat elvégzése kötelező volt. Az én feladatom az iskolai oktatás feltételeinek biztosítása volt. A létszám, a tanfelszerelés, a rend, a fegyelem biztosítása volt. Az irodám is az iskolakörletben volt. Hétfőn, szerdán és pénteken tanítottak a dolgozók általános iskolájának tanárai. Kedden és csütörtökön az elítéltek korrepetáltak. Az ott eltöltött 10 év alatt egyetlen fegyelemsértés, rendzavarás nem történt.

A bv-nél hosszú időn keresztül nem volt központi őri tanfolyam. Oktatási centrumok voltak. Ilyen volt Szeged is, ahol hathónapos kurzusokban 7 börtön új őreit oktattuk. Nekem előbb a nevelési ismereteket és a jogi ismereteket is kellett oktatnom. Kérésemre később csak a jogi ismereteket oktattam. Annak ellenére, hogy ez a tananyag állott legtávolabb a résztvevőktől, mindig a jogi ismeretek vizsgái voltak a legsikeresebbek.

Minden új nevelőt nekem kellett betanítanom. Évente legalább kettőt. A betanítási idő általában három hónapig tartott.

A nagy létszámú személyi állományból gyakran keresték fel a parancsnokot, különböző magánéleti, általában valamilyen hatósághoz, hivatalhoz kötődő problémákkal. Ilyenkor a parancsnok ezt mondta: „Menjen a Török elvtárshoz, majd ő segít magának megoldani a panaszos ügyét." Abban az időben nem volt a börtönnél jogász, jogsegélyszolgálat. Nem én oldottam meg a problémákat, csak segítettem, volt, akiknél személyesen jártam közbe, olyan is volt, hogy elkísértem a hatósághoz. Füzesi István, a járásbíróság elnöke és Ábrahám László ügyvéd pedig önmaguk ajánlották a tanácsadást, problémamegoldásban való közreműködésüket.

Természetesen ennyiféle munkát, feladatot nyolc óra munkaidő alatt nem lehetett elvégezni. Reggel 7-től végeztem járulékos feladataimat, délután pedig a neveléssel kapcsolatosakat.

Elutazni a családommal nem tudtam. A vizsgálatok elrendelésére, megtagadására a törvény három napot határozott meg. A parancsnok is jogot végzett, de az ügyek minősítéséhez szükséges ismeretekkel nem rendelkezett. Egy alkalommal (1974-ben) Siófokra kaptam beutalót, már másnap jött értem a gépkocsivezető. Ha már hazajött, csinálja is meg, hangzott az utasítás. Parancsnokhelyettesi kinevezésemig (1980-ig) egy évben sem tudtam letölteni az éves szabadságomat.

Kiszely Pál őrnagy 1970 februárjában lett kinevezve a Szegedi Fegyház és Börtön parancsnokává. Ő volt Szalai Zoltán ezredes, országos parancsnok kedvence. Kiszely 1970 nyarán kérte elöljáróját, látogassa meg a Csillagot, mert a főépületben különböző nagyméretű változtatásokat szeretne. Ehhez elöljárója engedélyére és jelentős pénzösszegre volt szüksége. Az országos parancsnoknak bemutatta a teljes intézményt. Jelen voltam az iskolakörlet megtekintésekor. Az iskola-

körlet általam történt átvételekor ez a börtön szégyenfoltja volt. Előtte soha nem volt gazdája. A falak, a padozat, a berendezési tárgyak, felszerelések szégyenletesek voltak. A parancsnoktól kértem engedélyt a rendbehozatalára. Szeptember 1-re a bejáró pedagógusok örömére is egy mindenben más iskolakörlettel találkoztak. Az országos parancsnokság anyagi és technikai osztályával még élő volt a kapcsolatom. A központi anyagraktár készletéből teljesen új tantermi berendezéseket kaptunk.

A börtönben jelentős számban voltak ügyes kezű elítéltek, akik különböző mutatós tárgyakat készítettek, azzal ajándékozták meg a felügyeletet. A parancsnok engedélyével az arra érdemes elítéltek a délutáni órákban az iskolakörleten szemléltető eszközöket készítettek. Szemléltető eszközöket költségvetésből is vásároltam. Megkerestem a tanárképző főiskolát, ahonnan is az iskolakörlet számára hasznos és szükséges eszközöket kaptam. Az iskolakörlet folyosóját történelmi eseményeket ábrázoló képsor díszítette, amit szintén elítélt festett. Ha külföldi igazságügyi delegáció érkezett az országba, azt általában lehozták Szegedre, lássák, itt milyen körülmények között tanulhatnak az elítéltek.

Az iskolakörletben kabinetrendszerben folyt a tanítás

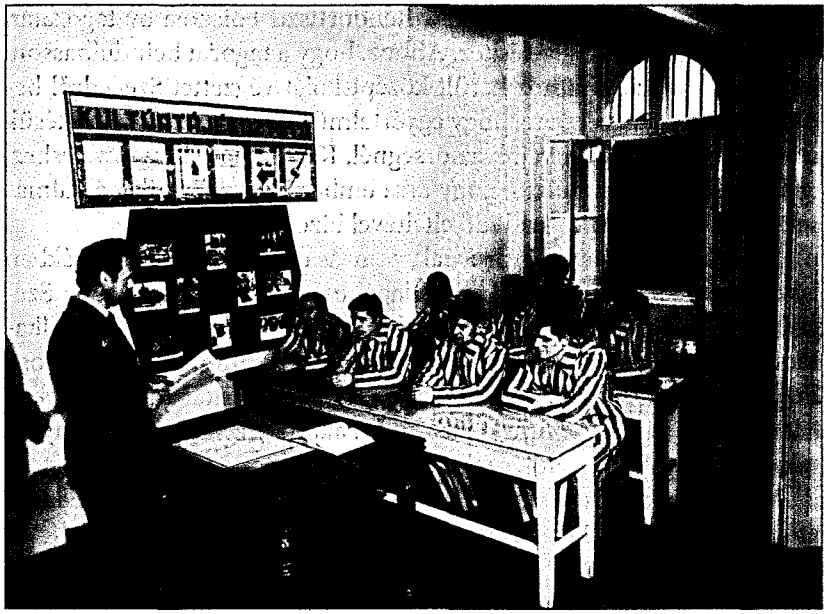

A kultúrkörletben a kultúrbizottság részére tájékoztatást tartottam

Az iskolakörlet megtekintése után Szalai ezredes, országos parancsnok gratulált a látottakhoz. Ez, ami itt van, valóban nagyon szép. De jó lenne most már az elítéltek nevelésében is valamit lépni. Kellene indítani egy 60 fős kísérletet annak bizonyítására, hogy lehet és van értelme az elítéltek nevelésének. Vállalom, ezredes elvtárs! – volt Kiszely válasza.

Ez a párbeszéd a nevelési szolgálatok 12 évvel korábban történt létrehozása után hangzott el.

A nevelési szolgálatok létrehozásával, a nevelők kiválasztásával a bv súlyos hibát követett el. Ahelyett, hogy a börtön elítélti állománya összetétele és nagysága figyelembevételével képzett, arra a feladatra vállalkozó és alkalmas pedagógusokat alkalmaztak volna, az őrség tagjaiból állították össze a nevelési szolgálatokat.

Vak vezetett világtalant. Az országos parancsnokság nevelési osztálya rabnevelésből nem tudott ismeretet nyújtani. Hogyan és miből is tudott volna.

A későbbiek során általában a Rendőrtiszti Főiskola bv tagozatán végzettek kerültek a neveléshez. Ahhoz, hogy a tagozat beindulhasson, mindegyik őrszolgálathoz került középiskolát végzettet Szegedről beiskoláztak, annak ellenére, hogy egyértelmű volt, hogy visszakerülésük után nem lesz szükség rájuk az őrségnél. Kértek státuszt a neveléshez, így nevelők lettek, anélkül, hogy arra emberileg, szakmailag alkalmasak lettek volna, amit rövid idő elteltével bizonyítottak is.

Szegednek, mint diákvárosnak, vonzása volt. A más megyékben lakott, Szegeden tanuló diákok pedagógus szülei szerettek volna Szegeden pedagógusként dolgozni, ami szinte lehetetlen volt. Több alkalommal érdeklődtek a börtönnél is nevelői állás iránt. Szegedi lakosú megfelelő élettapasztalattal és pedagógiai gyakorlattal rendelkezők is jelentkeztek felvételre. A felkapaszkodni akarók ezeket megakadályozták azzal, hogy nem valók ezek ide.

Volt, hogy mégis felvételre került egy-egy ígéretesnek vélt pedagógus, de egyesek addig nem nyugodtak, míg el nem üldözték őket.

Szalai ezredes látogatásakor a nevelésnél kettő fő volt, akinek csak középiskolai végzettsége volt. Szerencsétlenségükre akkor határozták meg a képesítési követelményüket. Nevelő csak főiskolai végzettséggel lehet, mindegy, hogy milyennel.

Az országos parancsnok kezdeményezésére megtervezték Szegeden a nevelési kísérletet a javasolt 60 fővel. A kísérleti csoport nevelője Ruzsity Bódog nevelő lett. Kijelöltek, mint ilyenkor kell, egy kontrollcsoportot is, az én csoportomat, a kárpitüzemben foglalkoztatott 160 fővel.

A nevelők mindegyike ehhez hasonló létszámú csoporttal rendelkezett. A nevelési munkának a megvalósíthatatlanságát ezzel az általuk óriásinak mondott létszámmal indokolták.

A kísérleti év 1971. március 1-től 1972. március 1-ig tartott. A kísérlet megkezdése előtt az Országos Pedagógiai Intézettől 2 fő szakembernek kellett a kísérletbe bevontak neveltségi szintjét felmérni, majd a kísérlet végén a változás eredményét megállapítani.

A következő évben (1972. február utolsó hetében) a kísérleti csoport nevelői irodájába kellett mennem, az ott elhelyezett postaszekrényben lévő, az elítéltek számára érkezett postaküldeményekért. Az irodában találtam Pongrácz Gusztáv nevelési szolgálatvezetőt és a kísérleti csoport nevelőjét, összeomlott állapotban. Még aznap felkeresett Pongrácz az irodámban, könnyekkel küszködve, jaj, mi lesz ebből megjegyzéssel. Elpanaszolta, hogy Bódi egész évben semmit nem csinált. Nem is ismeri a kísérletbe bevont elítélteket. A nevelőnek az elítélttel háromhavonta kellett nevelő jelleggel foglalkoznia. A foglalkozás megtörténtét, célját és eredményét a személy (az akkor fejlődési lapnak nevezett) anyagában kellett írásban rögzíteni. Egy év eltelte után pedig összefoglaló jelentést kellett készíteni.

Ruzsity Bódog elvtársnak már az összefoglaló jelentéseket is el kellett volna készítenie, de egész évben egyetlen bejegyzést sem készített.

Minden nevelő által és Pongrácz által is ismert volt, hogy hetekig le sem ment a körletre, amit a főkapunál lévő kulcsnyilvántartó könyv bejegyzései is bizonyítottak. A kulcsdoboz felvételét és annak leadását a főkapus regisztrálta. A dobozok fel vagy fel nem vételét a nevelési szolgálatvezető naponta észlelte, de nem mert szólni beosztottjának, mivel az a pártalapszervezet titkárhelyettese volt.

A nevelők Bódi lelkiismeretlenségét nem nézték jó szemmel. Bódi a kísérletre való, de alaptalan mentegetőzésével kivonta magát mindenféle egyéb nevelési feladatból: könyvcsere, könyvvásár, TIT előadásokon, filmvetítéseken való részvételek alól.

Mivel az országos parancsnokságokon is várták a kísérlet eredményét, arra kért Pongrácz, hogy engedjem meg, hogy az én csoportommal kapcsolatos tényeket állíthassa a 60 főre.

Ismert volt, hogy a csoportomban nem napok, hetek, hónapok, hanem évek teltek el fegyelemsértés nélkül.

A kötelező háromhavonkénti foglalkozás és annak bejegyzése mellett hetente csoportfoglalkozásokat tartottam. Ha más feladat nem akadályozott, minden nap egyéni foglalkozásnak nevezett beszélgetést tartottam a beütemezett elítéltekkel.

A nevelőmunkának nevezett tevékenységbe a kárpitüzem ötfős művezetői állománya emberi és kárpitos szakemberi módon vett részt. Nem az elítéltek megalázása, szekálása, hanem a munkafolyamat megismertetése, megtanítása volt a céljuk. A kárpitosmunka minden fázisa szinte alkotó munkának volt tekinthető. Boldog volt az elítélt közöttük számosan (akik az addigi életük során soha nem dolgoztak), amikor szinte akrobatikus ügyességgel varrtak, szögeltek, létrehoztak egy szép terméket.

Pongrácz Gusztáv, a nevelési szolgálatvezetője, arcpirulás nélkül jelentette a kísérlet eredményét. Óvatosságból azonban nem került sor az OPI szakembereinek újabb neveltségi szint felmérésére.

A Szegedi Fegyház parancsnokát óriási becsvágy és bizonyítási kényszer jellemezte. Mindenben ő akart a legjobb parancsnok lenni. Létrehozott egy teamet. Egy tudományos csoportot azzal, hogy majd azok kidolgozzák a rabnevelés helyes módját. Tagjai közé kerültek a szegedi tudományos élet legjobbjai közül az arra vállalkozók, jelentős tiszteletdíj ígérete után. Volt közöttük három fő pszichiáter, jogász, orvos és a Tanárképző Főiskola Pedagógiai Tanszékének egyik tanára is.

Ha a parancsnok tudatáig nem is jutott el a bizottság várható hasznossága, a fenti nevelési osztálynak kellett volna. Azok, akik a börtön falain belül még sosem jártak, rabokat is csak hírből ismertek, mit tudtak volna kitalálni? Semmit.

A nevelési osztályon volt egy tudományos munkatársnak nevezett ember, a börtönben pedig egy nevelő, aki a kapcsolatot tartotta a bizottsággal. A nevelőt egyszer megkérdeztem, mi szokott elhangzani az összejöveteleken. Semmi, mondta. Mindenki beszél valamit, de olyat nem, ami a valós neveléssel kapcsolatos lenne. Úgy érzi, nem akarja senki, hogy a másik profitáljon abból, amit mond.

A bizottság egy év után megszűnt. Arról tudomása a börtönnél senkinek nem lett, hogy mit tettek, volt-e értelme.

Két résztvevőnek egyértelműen lett. Dr. Vágner Ádám klinikai szakpszichológusnak és Kerényi Józsefnek, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanárának. Mindketten másodállásban a börtönnél maradtak pszichológusként. Vágner kiváló szakember volt. Ezt például az általa az egyes elítéltekről készített személyiségi rajzok is egyértelműen bizonyították. Kerényi Józsi bácsi annyira volt pszichológus, mint én. A feladatuk nem volt meghatározva. Tevékenységüket senki nem kérte számon. Józsi bácsi a szó igazi értelmében szélhámoskodott. Gyermeteg naivságokkal etette a parancsnokot. Ottlétének semmiféle haszna nem volt.

Miután meghatározták 1972-ben a képesítési követelményeket, két nevelőnek, Gyurisnak és Ruzsitynak be kellett iratkozniá a tanárképzőbe. Gyuris két évig próbálkozott, de az első félévnél tovább nem jutott. Ruzsity alapszervezeti párttitkárhelyettes még fél évig sem járt a

főiskolára. Életvezetésük, az alkoholizálásuk valahogy nem fért össze a tanulással.

Ruzsity elvtársat a Szegedi Katonai Bíróság ittas járművezetésért és rongálásért több alkalommal pénzbüntetésre ítélte. Gyuris akkori alkoholizálását csak hírből ismertem, bár közvetlen munkatársam volt.

Megmentőjük akadt. Józsi bácsi, az öreg mutatványos, aki kitalálta, hogy a bv-nél lévő Gyuris és Ruzsity elvtársakat diplomához juttassa, juttatta is.

Az országos parancsnokság egyetértésével indítottak a börtönben a Juhász Gyula Tanárképzőnek egy kihelyezett tagozatát. A főiskolán indult szakokat a főiskola oktatói a börtönben oktatták, ahová természetesen nem kellett felvételizni és tanulni sem. A hallgatóság többsége tárgyi ismeret teljes hiányával, tudás nélkül diplomához jutott. Sőt amiért be voltak iratkozva, a végén még pénzjutalomban is részesültek. Az oktatók pedig a jelentős óradíj mellé pénzjutalmat, a haza szolgálatáért vagy a közbiztonságért érdemérmeket is kaptak. Ha a bv-nek jó, őket nem zavarja, hogy ilyen diplomásaik vannak.

A tanárképzőre történt beiskolázással szabadult meg néhány parancsnok is a megunt titkárnőjétől. Az első év után egyenruhássá tették, így már nem volt gond az áthelyezésük.

Azért, hogy beindulhasson a tanév a bv-nél, különböző ballaszt személyeket is befogadtak. Volt közöttük civil, rendőr, katona, tűzoltó.

Ilyen módon jutottak diplomához a börtönhöz tartozó főművezetők is, akik a civil beiskolázásukat – szakterületükön – meg sem próbálták. Sem a felvételükre, sem a diploma megszerzésére az adottságaik, illetve életmódjuk miatt reményük sem volt.

Így jutottak diplomához a bútorgyár művezetői közül többen, akik azt követően a poros bútorgyárból átkerültek a börtön nevelési szolgálatához, de nevelő egyikből sem lett. De ez vajon érdekelt valakit? Nem.

Szegedre kerülését követő évben (1971 márciusában) tartotta az első állományértekezletét Kiszely őrnagy. Mint új parancsnok, a szokásos állományértekezleti értékelésen kívül több mindenről beszélt. Kihangsúlyozva ismertette, hogy sajnos ebben a fegyházban csak egy igazi büntetés-végrehajtási szakember van, rám mutatva közli, hogy a Török elvtárs. Őt teszem felelőssé, hogy a körleteken a büntetés-vég-

rehajtás a jogszabályi előírásoknak megfelelően történjen. Neki kell a sereghajtónak és a sereghúzónak is lenni. A körleteken szolgálatot teljesítőket meg kell tanítani a helyes szolgálati magatartásra, annak megfelelő ellátására. Az ott szolgálatot teljesítők egymáshoz való viszonya megfelelő legyen. El kell érni, hogy olyan legyen a szolgálatban levők egymáshoz való viszonya, hogy mindenki szívesen járjon szolgálatba. Igazi partneri kapcsolat kell, hogy legyen az őrök és a nevelők között. Török elvtársnak minden hónapban a körleten szolgálatban teljesítők részvételével munkamegbeszéléseket kell tartania. Értékelni kell az elmúlt hónap tevékenységét. Ismertetnie kell az országos parancsnokság havi tájékoztatóját a bv-nél az elmúlt hó folyamán történt eseményekről, figyelemfelhívásként, hogy nálunk hasonló ne történjen. Vigyázni kell egymásra, hogy ne lehessenek a személyi állomány és az elítéltek között meg nem engedhető kapcsolatok.

A havi munkamegbeszélésekről emlékeztetőt kell készíteni, amelyet Török elvtárs köteles bemutatni.

Kihangsúlyozta, hogy az elítélt is ember, ezt ne feledjék el, azokat emberi méltóságukban megsérteni, megalázni tilos. Beszélt a párttagokhoz, felhívta a figyelmüket, hogy a fegyházban a párttagoknak nem politizálni, hanem a szorgalmas, hozzáértő munkával példát kell mutatniuk a párton kívülieknek. A parancsnok mindenkor figyelemmel kísérte az általa elvártakat. Nem voltak rendkívüli események. A zárkák élete nyugalmas volt, nem voltak csicskáztatások, sanyargatások. Az őrszolgálat és a nevelési szolgálat kapcsolata jó munkatársi volt.

Ez azonban nem volt jellemző a nevelők egymáshoz való viszonyára. Ennek kerékkötője Gyuris és Ruzsity volt, akik 10.30 órai munkakezdéskor a szolgálatvezetői irodába lopakodtak, intrika és ármánykodás volt a kenyerük, ami akadályozta az együttműködést, Pongráczot etették és a többiek ellen hangolták.

A hosszú szolgálati időm mellett a szakmai feladataim és más okok a büntetés-végrehajtás egészének alapos megismerését eredményezték. Lentről fölig, fentről leig, mindent és mindenkit ismertem, annak ellenére, hogy az mindenkor tabu volt, mert az érdekek is úgy kívánták.

Azt, hogy minek kellett volna történnie, és,hogy mi történt, az szinte nem érdekelt senkit. Ezt kihasználva a bv-t illetően a bv-ről a kívülállók kábítása történt.

Ami a bv-nél történt, az mindenkor a bv belső ügye volt, az tabu volt, pedig a társadalom jól felfogott érdeke, hogy ott az történjen, ami elvileg a cél. Az említett 1971. évi állományértekezleten Kiszely, a parancsnok felhívta az állomány figyelmét, hogy jól jegyezzék meg, az elítélt is ember. A rácson túl és innen is emberek voltak, vannak. Nem mindegy egyik oldalon sem a jelene, sem a jövője.

Ez bizonyítják a 2013. évi események. Ítéletet hoztak egy nyugati állampolgárnak a Kaposváron a bv-sek általi agyonverése ügyében. Vácott a zárkatársukat agyonvert elítélteket életfogytiglanra ítélték. A médiában közölték, hogy a bv felelőssége is megállapítható volt. Később Szolnokon ölte meg egyik elítélt társát az egyik elítélt. Nem sokkal később ugyanez történt Gyulán is.

A Hír TV Riasztás című műsora gyakran foglalkozott a bv-vel, de többségében limonádé gyermekes dolgokról. Az egyik adásban Tökölön foglalkoztatott volt a riport alanya. A fiatalkorú fogvatartott szinte dicsekedve mesélte, hogy amiért letartoztatták, még nincs ítélete, de már van egy hármasa, mert Egerben kényszerítés miatt elítélték.

Nyilatkozott ezekről Csóti András országos parancsnok a közvélemény nyugtatására, bizonygatta, hogy egyre kevesebb az ilyen cselekmény a börtönökben. Nyilatkozatát én úgy értékelem, hogy csak kevesebb kerül nyilvánosságra. Csóti ugyanis nagyszerűen tud alakítani, kábítani, sőt, hazudni is.

Göncöl Katalin kriminológus professzor asszony, aki akkor még volt valaki, számtalanszor nyilatkozta, hogy az igazságügyi illetékeseket arra próbálja bírni, hogy börtönbüntetés helyett más alternatív büntetéseket kellene alkalmazni, ha mód van rá, mert a börtön a bűnözés iskolája.

A bv-nél levő állapotok valóban ezt eredményezik. Göncöl az állítását elsősorban a visszaesők számával magyarázta.

A Csillag Börtön mostani parancsnoka a helyi újságban arról írt, hogy a tőlük szabadultak 40%-a esik csak vissza. Szegeden első bűntényes hosszú idős elítéltek vannak.

Tudott volt, hogy tíz évben kísértem figyelemmel az én csoportomban voltak visszaesését. Összesen kettő fő került vissza a börtönbe. Ennek oka volt. Tisztességgel végeztem a nevelő munkámat, amit még bizonyítani fogok.

Moldova György a bv-ről írt egy riportkönyvet *Szabadíts meg a gonosztól* címmel. Ennek előszavában foglalták az országos parancsnok, Tari Ferenc és a nevelési osztályvezető, Fejes Imre által elmondottak vannak megírva. A bv helyzetét Tari azzal indokolja, hogy az első számú vezetői mind bukott kárderek voltak, akik önmagukat meg nem tagadva, felbecsülhetetlen morális és szakmai károkat okoztak.

Fejes Imre arról nyilatkozott, hogy az elítélteket nem lehet nevelni. De tulajdonképpen az sincs, aki azokat nevelhetné, mert igazi arra alkalmas pedagógusok nem jönnek a bv-hez. Állításai valótlanok, az azonban igaz, hogy a bv-hez kihelyezett tagozaton végzettek semmire sem alkalmasak.

Lehet, hogy Tari nem ismeri a parancsnokság osztályvezetőit, sem a börtönparancsnokokat, mert az indoklásában azokról is kellett volna szólnia. Az igen hosszú szolgálati időm alatt sikerült azokat jól megismernem. Szakmai hiányosságukat gőggel, gorombasággal pótolták.

A javító-nevelő munkát ellenőrző Szűcs Lajost érintőlegesen bemutattam. Az utódját, Balogh László főhadnagyot bővebben mutatom be, személyes érintettségem folytán. Augusztus 1-jével kerültem le a Csillagba. Szeptember második hetében, a nevelési osztály szegedi instruktora jelezte a szegedi nevelők felé, hogy az új osztályvezető, Balogh főhadnagy meg akarja ismerni a börtönöket. Szegedet is rövidesen meglátogatja. Vigyázzatok, mert Balogh elvtársnak az a heppje, hogy hány elítélt tartozik egy nevelőhöz, azok melyik zárkába vannak elhelyezve, ki a zárkafelelős és az miért van elítélve és mennyire.

A látogatásának időpontjára minden nevelő a kívánt adatokat betanulta.

A Csillag első emeletén akkor csak az én irodám volt, így nekem adatott a „szerencse" a vele való találkozásra.

Természetesen kopogtatás nélkül benyitott az irodámba, a főhadnagy rendfokozatú általam ismeretlen. A katonai udvariassági szabályoknak megfelelően jelentkeztem és jelentettem.

Balogh közvetlenül az ajtón belül állt és ott is maradt, kísérői Hollós István százados, a helyettese, és Ilovszky Vladimír főhadnagy pedig az iroda ajtaján kívül, a függőfolyosón tartózkodott.

Meglehetősen arrogánsan kérdezte: „Hány elítélt tartozik magához?" Jelentettem az elítéltek létszámát. „Melyik zárkában vannak

elhelyezve?" Jelentettem. Az általam megjelölt zárkák közül megkérdezte az egyik zárka felelősének a nevét, bűncselekményét és büntetésének időtartalmát.

Ma is emlékszem az elítélt nevére, adataira, annál is inkább, mert szegedi lakos volt és ma is az. Jelentettem, hogy emberölés és rablás miatt van 12 évre elítélve.

Beszólította a helyettesét. Hollós, nézze meg! Hollós bejött az irodámba, odajött az asztalomhoz, az ott lévő, arra rendszeresített dobozból kivette az elítélt kedvezmény-nyilvántartó kartonját, melynek a bal felső sarka a kért adatok nyilvántartására szolgált.

Miután Hollós azt megnézte, gúnyosan nevetett, hogy nem is azért van elítélve és nem is annyira – jelentette főnökének.

Balogh főhadnagy nyomdafestéket nem tűrő tartalmú becsmérő kijelentésekkel illetett, üvöltött.

Amikor némileg alábbhagyott az üvöltéssel, jelentettem, az elítélt 12 évre van elítélve emberölésért és rablásért. A tegnapi napon az igazgatási szolgálaton közölték velem, hogy megjött a nevezett összbüntetésben foglalt ítélete 12 évről. Jelentettem, hogy az elítélt korábban emberölésért volt elítélve. A Csillagból szabadult feltételesen. A feltételese ideje alatt rablást követett el, amiért 5 évre lett jogerősen elítélve. Az van grafittal a rubrikába írva. Amikor a nevelő kézhez kapja a jelentést, az összbüntetésről szóló nyomtatványt, akkor írja be a nevelő a végleges adatokat tintával.

Mivel Balogh elvtárs kirohanása nem járt győzelemmel, ezt mondta: „Akkor azt mondja meg, hogy hányas számú nevelési utasítás határozza meg a közösségvezető, illetve zárkafelelős kinevezésének módját!

Jelentem, a számát nem tudom, de el tudom mondani, hogy az hogyan történik. Balogh magából ismét kikelve, ordítva mondta: Hogyan végzi maga a munkáját, amikor maga még ezt sem tudja. Hogyan végezte maga az eddigi munkáját. Ezeket természetesen megtűzdelve sértő, megalázó jelzők sokaságával.

Az íróasztalom mögött álltam. Kinyitottam az íróasztalom ajtaját és az egyik fiókból kiemeltem azt a dossziét, amire a „minták" szó volt írva. Balogh üvöltözése közepette kivettem azt a formanyomtatványt, ami a zárkafelelős kinevezésére készült. Arra már csak az elítélt nevét,

törzsszámát és a dátumot kellett beírni, mivel a kért számot és minden más fontosat tartalmazott.

A nyomtatványt átnyújtottam Balogh főhadnagynak, aki szemlátomást meglepődött.

A bv egyes illusztris tagjai által másokkal szemben tanúsított hasonló magatartásukat ismertem. A következőket mondtam: Balogh elvtárs! Én nem másfél hónapja, hanem kilenc éve vagyok a bv-nél. Velem szemben az országos parancsnokságról megjelentek ilyen hangnemben még nem beszéltek, de a munkatársaimmal igen. Én magamban azoknak megbocsátottam, mert azok iskolázatlanok voltak.

Balogh elvtárs helyébe én azt tettem volna, hogy én odamegyek magához, üdvözlöm és még kezet is fogtam volna magával, majd leültem volna ezek a székek valamelyikére és azt tették volna a kíséretében lévők is. Ilovszky ekkor még mindig a függőfolyóson tartózkodott, de hallotta a bent történteket. Megkérdeztem volna Öntől, hogy mióta van a bv-nél, mikor került a neveléshez, hogyan érzi magát a nevelésnél, hogyan látja a nevelés helyzetét és jövőjét.

Még be sem fejeztem a mondanivalóm, Balogh vörös fejjel, ahogyan jött, köszönés nélkül elrohant.

Fél óra sem telt el, amikor hívattak a parancsnokhoz. Biztos voltam benne, ki vagyok rúgva. Jelentkezésemkor a parancsnok mosolyogva nyújtott kezet. Jól tette, mondta.

Balogh elvtárs a parancsnoktól sem köszönt el, Ilovszky, a nevelési szolgálatvezető tájékoztatta a parancsnokot kétségbeesve, mi lesz ebből.

A börtönökben szolgálatot teljesítők, főképpen a szakszolgálatok beosztottjai ismerték, tudták, végezték dolgukat. Nem úgy az ellenőrzők többsége, akik hatalmi gőggel próbálták magukat emezek fölé helyezni.

Nem volt ez másként a parancsnokok többségénél sem. Amikor már Nagyfa ismét börtön lett, Csóti parancsnokot meglátogatta legjobb barátja, Tari, az országos parancsnok. Amikor befejezte a rólam való álnok sajnálkozását, hogy szegény Gyuri mindenben neki van igaza, de hol vannak már azok, akik őt ide juttatták. (Ő juttatott oda.) Hát bizony tragédia, ha egy börtön élére egy hozzá nem értő kerül. Több mint tragédia az, ami Szegeddel történt, amikor egymás után

két olyan haszontalan ember kerül oda, mint Ruzicska meg Ilovszky, mondta Tari.

A megyei bíróságok elnökhelyettesei és börtönparancsnok helyettesei 1984 májusában Pilisszentkereszten vezetőképzőn vettek részt. Volt, hogy csak a bírókat vagy a bv-t érintő foglalkozásokat tartottak. Egy ilyen alkalommal három sikeresnek mondott börtön sikeresnek állított parancsnokának egyórás foglalkozáson kellett megismertetnie, hogy ő és az általa vezetett börtön miért olyan sikeres.

Az első bemutatkozó Ilovszky volt. Kifogástalanul szabott polgári ruhát viselt. Szevasztok, én vagyok Ilovszky, a Gyűjtő parancsnoka. Közben a jelenlévők felé tekingetve, „szevasz Gyuri úr, örülök, hogy te is itt vagy". Hosszan mesélte a köztünk volt igen jó emberi és szakmai kapcsolatot. Tudjátok, Gyuri úr professzora a bv ismereteinek, ezért többször nyúltam a hóna alá, el is akartam magammal vinni Sopronkőhidára, ha eljött volna, most biztos ő lenne a parancsnok. Hosszú időn keresztül nosztalgiázott a szegedi régi elítéltekkel kapcsolatos élményeinkről. Láttam, többször az órájára tekint. Ugye ötven percesek az óráitok, én meg itt elkalandoztam, pedig arról kellett volna nektek beszélni, hogy miért vagyok én ilyen sikeres. Annyit azért mondok nektek, én Sopronban is és itt a X. kerületben is fölvettem a kapcsolatot a párt- és tömegszervezetekkel. Ti is ezt csináljátok, majd meglátjátok, ti is sikeresek lesztek.

Tari Ferenc volt a második sikeres. Senki nem értette, miért és mitől. Sopronkőhidára kerülése előtt börtönben talán még nem is járt. Semmit nem mondott.

Munkatársai állították, hogy utálta őt Nagy Tibor, az országos parancsnok. Sikerült is a tőle legtávolabbi helyre helyezni.

Amikor Kiszelyt kirúgatta, ha ló nincs, szamár is jó elve érvényesült. Nem volt a bv-nél senki, akit Kiszely helyére tehetett. Tarival szemben továbbra is bizalmatlan maradt, csak a legszükségesebbekről tárgyalt vele. Tari a cél érdekében azonban minden tisztességtelenségre vállalkozott a fennmaradása érdekében, sőt sokat tanult is Nagy Tibortól ennek megvalósításához. Igyekezett is felnőni, amit országos parancsnokként sikerült is bizonyítania.

Ruzicska László, Szeged parancsnoka viszont sziporkázott. A Szegedi Fegyházat tervszerűség jellemzi. Mindent az éves parancsnoki

SZTE Klebelsberg Könyvtár SZEGED

munkatervben foglaltak szerint végzünk. Ismertette a parancsnoki vezetés 1984. évi munkatervét. Végigolvasta, s közben az abban foglaltakat magyarázta.

Egyetlen börtönben sem volt ilyesmi, tőlem kérték, hogy küldjek mintaként részükre egy ilyen vezetői munkatervet. Küldtem.

Moldova könyve sok mindenben bemutatta a bv-t. A könyv nyomdába kerülését illetően azonban nem voltak Tariék körültekintőek, pedig már súlyosan megégette emiatt a kása a bv száját.

Korábban, a nyugat kérésére készült a vasfüggönyön túli büntetés-végrehajtásról egy riportfilm. A bv archívumában bizonyára megtekinthető.

Abban nekem is volt egy kis epizódszerepem. A feltételes szabadságra bocsáthatóságra való előkészítő egyéni foglalkozásom örökítették meg. Az eset nem mindennapinak volt mondható a magyar büntetés-végrehajtásban az elítéltet illetően. Akkor úgy nevezték, hogy kóbor cigány család tagja, akiknek minden nap máshol volt az otthona. A család 19 éves fia emberölés kísérletéért lett elítélve. A szabadságot, a korlátlanságot megszokott letartóztatott a jogerős ítéletéig, Szegedre kerüléséig, 18 alkalommal volt fenyítve.

Ha új elítélt került a csoportomba – a bírósági ítélet indoklási részében az akkori gyakorlat szerint bemutatta a vádlottat születésétől a bűncselekmény elkövetéséig –, miután elvileg megismertem, kiválasztottam a számára a legmegfelelőbb zárkát. A zárkafelelős és a kárpitüzem elítélt brigádvezetőjével megismertettem az új elítéltet. Megbeszéltük a vele való tennivalókat. Azt követően az elítélttel való beszélgetésemkor a jövőjét érintő dolgokról beszélgettünk. Mindenki segítette az úgynevezett beilleszkedését, a munka megszerettetését. Analfabéta volt, elvégezte a nyolc általánost. Ezt az elítélt maga mondta el, ki volt ő és ki lett Szegeden. Fenyíteni soha nem kellett.

Tökölön is forgatták. A film elkészülése után először Olaszországban vetítették, komoly botrányokat eredményezve. Bemutatták az új fiú befogadását. Hárman közrefogták, egy fiú lefogta, kettő pedig pillanatok alatt lemeztelenítette alsó testét. Hárman harcra kész állapotba hozták magukat. Előredöntötték és mindhárman megerőszakolták.

Abban az időben az országos parancsnoknak volt egy beosztottja, aki korábban, még pufajkás korabeli, akkor még 16 éves, az ellenforradalmárokkal keménykedő fiatalember, aki Regős sztár riporter felvételei alatt volt felelős a rendért. Sikerrel.

Ezen kínos helyzet után Regőst kitiltották a bv-től. Igen éberek lettek, az éberséget Filemon Tivadar őrnagy, az őrszolgálati osztályvezető helyettese testesítette meg.

Szegeden gyakran került sor valami okból valamilyen témájú film forgatására. Ezeken, nehogy az ostoba vidékiek esetleg a bv-t kompromittálják, ennek megelőzésére mindig megjelent Filemon, annak ellenére, hogy a forgatás témája azt nem kívánta. Számomra több okból egy emlékezetes forgatás esete tetszett legjobban. Az országos parancsnokságról értesítettek, Apró Antal elvtárssal egy fölvételt kívánnak készíteni, biztosítsam annak feltételét. A parancsnokom abban az időben Kaukázusban töltötte jutalomüdülését. Apró Antalt a protokolláris szabályoknak megfelelően a börtön főkapuja előtt fogadtam, felkísértem a parancsnoki irodába, ahol a film rendezője, a narrátora és Filemon őrnagy volt jelen.

A rendező közölte Apró Antallal, hogy egy munkásmozgalmi témájú filmet forgatnak és abban gondoltak egy rövid epizódot vele, a Csillagban töltött ügyét feldolgozva.

Apró Antal szinte kétségbeesve mondta, higgyék el az elvtársak, én semmi olyat nem tettem, ami egy filmbe illene. Valóban voltam kettő hónapig a Csillag lakója, de tévedésből. Ítéletet sem kaptam. Nem baj, közölte a rendező, László (Rapcsányi László) majd kérdez és maga meg válaszol. Ki fog az alakulni. A börtön raktárának egyik helyiségét kiüríttettem. A rendező elképzelésének megfelelően berendeztettem. Behelyeztek egy zárkai asztalt, mögéje egy zárkai ülőkét. Apró Antal azon ülve válaszolt és beszélt a feltett kérdésről, és kialakult egy munkásmozgalmi történet. László a zárkában az asztalon kívül ült, csak a hangját hallhatta a filmet néző. Mi, többiek, és Filemon is, a folyóson álldogáltunk. Halász Miklós újságíró barátom hozzám fordulva megkérdezte: Te, ki ez a kacor király? Filemon ugyanis jól játszotta az éber szerepét.

Moldova riportkönyvének megírásakor már megszűnt az éberség. A könyvben írottakból mellékelek, melyek hűen bizonyítják ezt és azt is, hogy ami a bv-nél történik, mégsem egészen a bv belső ügye. A naiv őszinteséggel nyilatkozókat, akik talán lelkiismereti kérdésnek is te-

kintették a bv-t, a könyv megjelenése után a nyilatkozatban foglaltak valósságáért menesztették.

Apró Antallal történt forgatás után kivonultunk a II. körletből. Elöl Oláh Mikó a pártbizottságtól, Apró Antal testőre, Apró Antal, én, és Székely, a városi párttitkár. Filemon takarásban van.

Az egyik filmforgatás előtt a parancsnoki irodában. A kép jobboldalán Ruzicska László parancsnok, mellette a két filmes, Filemon és én.

Kiszely Szegedre kerülése utáni hetekben, 1970 februárjában jelentkeznem kellett a parancsnoki irodában. Meg akarják Török elvtársat ismerni a Mészáros elvtársék, tájékoztatott a parancsnok. Úgy döntöttünk, maga lesz a március 1-jével a nyugállományba vonuló Barkóczi őrnagy, igazgatási szolgálatvezető utódja. Jelentem, nem vállalom, de javaslok egy nevelőtársamat, aki bizonyára el fogja vállalni és alkalmas is lesz. Valóban ő lett kinevezve a megüresedett beosztásba.

A következő év május 15-én ment nyugállományba az anyagi szolgálat vezetője. Utódot nem kerestek – közölték később –, mert volt az állományban már erre kiképzett és hét év gyakorlattal rendelkező, a Török elvtárs. Nem vállaltam. Néhány évvel később, 1975. február közepén a parancsnok közölte velem, hogy Tar elvtárs, a függetlenített párttitkár, nyugállományba vonul. Utódja Pongrácz elvtárs, a nevelési szolgálat vezetője lesz. A nevelési szolgálat élére egyedül magát tudom elképzelni. Megköszöntem a bizalmat, jelentettem, nem vállalom. A parancsnok dühében hosszú percekig nem tudott megszólalni.

– Maga nemcsak gyáva, aki fél a felelősségtől, hanem hülye is. Mindenkiben kell lennie egy kis egészséges karrierizmusnak. Mondja meg, miért nem vállalja?

– Nem vállalhatom el. Így tartom helyesnek.

– De miért? – kérdezte.

– Erre nem kívánok válaszolni, egyszer, ha eljön az ideje, elmondom, de most nem fogom.

Hosszan tartó hallgatása után:

– Akkor legalább a július 1-jével nyugállományba vonuló igazgatási szolgálatvezetőnek legyen az utódja.

– Jelentem, azt sem vállalom.

– Maga valóban fél a felelősségtől, nincs önbizalma.

– Nem félek a felelősségtől, van önbizalmam is. Engem és iskolatársaimat vezetőnek képeztek, tudom, hogy az mivel jár. Nem félek olyan mérvű felelősségtől, ami a két beosztás bármelyikével jár. A nevelésnél 10 évig szolgáltam. Az igazgatási szolgálathoz mint javító-nevelő előadó, egy évig tartoztam, mert érdekelt, megismertem ezalatt az idő alatt a befogadástól a szabadításig terjedő munkájukat. Jelentem, két feltétellel az igazgatási szolgálatvezetői beosztást elvállalom.

Döbbenten kérdezi:

– Maga akar feltételt szabni?

– Jelentem, ez csak látszatfeltétel. Hívja ide most Pongrácot és közölje vele, a mai napon adja át csoportomat másnak. A másik feltételem, inkább kérésem: az igazgatási szolgálattól rendelje ide Gácsit, Gerát és Simitát, akik önjelöltjei ennek a beosztásnak. Közölje velük, hogy nem ők, hanem én leszek a nyugállományba vonuló elöljárójuk utódja, ne próbáljanak engem megbuktatni.

A három elvtárs katonásan jelentkezett. Ugye tudjátok, hogy Cserháti alezredes július 1-jével nyugállományba vonul? Boldog mosollyal jelentették: Igen, tudjuk! Azért hívtalak ide benneteket, hogy közöljem, se te, se te, se te nem lesz az utódja. Rám mutatott: a Török lesz. Ha megtudom, hogy bármelyikőtök akadályozza őt, már másnap nem lesz bv-s, ugye megértettétek? Igen, megértettük! Elmehettek.

Pongrácz és a másik három fő távozása után újból feltette Kiszely a kérdést, miért nem akart a nevelési szolgálat vezetője lenni, amikor annak a mestere.

– Nem beszélek róla, nem akarok magának csalódást okozni – válaszoltam.

Erre vonatkozóan később már nem érdeklődött. Készült el Szegedről. Nem akarta a korábbi ismertetéseimben foglaltak miatt kínos helyzetbe hozni magát.

A parancsnoktól kért feltételeim nem voltak alaptalanok. Miután már több hónapja voltam önálló igazgatási szolgálatvezető, az elítélt írnokok brigádvezetője, aki az általuk készített iratokat kötelesek voltak bemutatni, jelentette, szeretne nekem bizalmasan nagyon diszkrét eseményt elmondani, ha nem lesz belőle hátránya. Bizalomért bizalom jár – közöltem vele. Elmondta, azon a napon, amikor Török úr elvállalta ezt a beosztást, munkaidő után bejött a zárkánkba Gyuris nevelő úr. Aggodalmat színlelve közölte, hogy nagyon sajnál bennünket. Nem tudjuk, mi vár ránk. Jön a török veszedelem. Sajnál mindannyiunkat, ezért ő a bútorgyárban a mostani bérünknek akár a háromszorosát is megkereshetve brigádvezetőket, csoportvezetőket stb. csinál belőlünk. Gondoljuk meg, ez saját érdekünk. Megköszöntük Gyuris úr segítő szándékát, ígértük, megbeszéljük magunk között, hogy mi legyen és üzenni fogunk Gyuris úrnak.

A brigádvezető mosolyogva mesélte, ők és a börtön elítéltjei a bv-sektől is és saját tapasztalataiból is jól ismerik a bv személyi állományát, sokaknak még a szexuális szokásait is ismerjük. Ismerjük Török urat is régről, minden elítélt tisztelettel beszélt Török úrról, nem úgy, mint Gyuris úrról.

Gyuris nem bocsátotta meg az elítélteknek a szándéka meghiúsulását. Az elítélt brigádvezetőt átlátszó trükkökkel fegyelemsértések gyanújával elkülönítette, vagyis fogdára tetette. A szándéka egyértelmű volt. Ne boldoguljak.

Az igazgatásnál lévő kemény mag is rövidesen eltűnt. Gera kérte magát az őrszolgálathoz. Gácsi és Simita nyugállományba vonult.

A következő évben (1976-ban) az én bűnöm lett, hogy Gyuris kiélhette a durván torzult személyiségét, nekem is és sok másnak ártson korra, nemre, rendfokozatra, beosztásra tekintet nélkül, anélkül, hogy abból a legcsekélyebb haszna is lett volna. Májusban a személyzeti előadó Gyulára került parancsnoknak. Magát szeretném személyzetisnek, mondta a parancsnok, de nem akarok a Jóskával – Mészáros ezredessel – veszekedni, mert nagyon elégedett a maga munkájával. Maga jól ismeri az állományt. Kit kellene felhozni? – kérdezte. Javasoltam, próbálja meg Gyurist, aki minden áron szeretne valaki lenni, hátha megnyugszik. Javaslatom önzetlenül, az előző évi velem szembeni aljasságai ellenére tettem. Gyuris lett a személyzeti előadó. Nem hittem volna, hogy annyira aljas tud lenni, amilyen lett. A következő hónapban tartották a szokásos vezetés vizsgálatot. Az igazgatásnál Farkas László őrnagy igazgatási osztályvezető helyettes végezte az ellenőrzést. Az első napon tesztfelmérés történt, az igazgatási szolgálatot teljesítőkkel. 13+1 kérdéses volt a tesztlap. Hibátlanul kitöltöttem.

Szerdán megjelent az irodámban a személyzeti osztályról küldött főhadnagy.

– Hogy s mint vagy? Kérdéssel köszöntött. Van-e valamilyen gondod, problémád? – kérdezte.

– Nincsen – válaszoltam.

– Nyugodtan mondd meg, ha van, erőszakoskodott.

Megismételtem, hogy nincs semmiféle problémám. Ő tovább kérdezősködött a problémáim felől, mire Farkas őrnagy rendre utasította.

A főhadnagy erre azt válaszolta, hogy Gyuris elvtárs szerint Török elvtársnak nagyon rossz a viszonya több szolgálatvezetővel.

Kijelentése felháborított, kértem Farkas őrnagyot, menjen a főhadnaggyal el a szolgálati ág vezetőihez, tisztázzák közösen Gyuris állítását.

Az őrség parancsnoka Golcs Mátyás volt. Mindenütt az ott lévő munkamorálról, a szolgálati ágak egymáshoz való viszonyáról érdeklődtek, személyek megjelölése nélkül. Golcs elmondta, hogy az igazgatással nagyon jó a viszonya. A Gyurival meg barátok vagyunk. Ha szükséges, kölcsönösen segítjük egymást. Többször volt, hogy a növedéket, vagyis a büntetésre bevonulót nem tudtuk őrhiány miatt bekísérni. Gyuri küldte a beosztottját, vagy éppen maga kísérte be a befogadásra jelentkezőt. Nem tudtuk az ügyvédi beszélőt őrhiány miatt biztosítani, Gyuri segített.

A pénzügyi szolgálatvezető nő a lényegre vonatkozóan annyit mondott, hogy Török elvtársat az ebédlőben szoktam néha látni és az értekezleteken egymás mellett szoktunk ülni. A pénzügy kapcsolata az igazgatással a növedékek értékletételekor van. Azt pedig a pénztáros végzi.

Az anyagi szolgálatvezető azt válaszolta, Gyuri régi hadtápos haverom. Vele csak az értekezleteken találkozom. Semmi közös tevékenységünk nincs, ami a legcsekélyebb nézeteltérést is okozhatná.

A főorvos hasonlóképpen nyilatkozott. Ritkán találkozunk, jó haverok vagyunk.

A vezetés vizsgálatról készült jelentést elolvastam. Javítani kell az igazgatási szolgálatvezető viszonyát a többi szolgálatvezetőjével. Mit lehet ehhez hozzáfűzni, vagy mit kellene? A parancsnoknál ezt nehezményeztem, aki azt válaszolta, hogy az a fontos és lényeges, amit ő tud és ismer. Ne foglalkozzon maga ezzel.

A parancsnok 1979. november elején megkérdezte tőlem:

– Ugye tudom, hogy ő már 1980 januárjában nem lesz Szegeden?

– Jelentem, nem tudom.

Boldog mosollyal mondta: január 1-jével kinevezték az országos parancsnok általános helyettesévé. Az utódja a helyettese, Ruzicska László lesz, maga pedig az ő helyettese. Ez már el van döntve. A minisztérium is így tartja helyesnek.

Jelentettem a parancsnoknak, nem vállalhatom el. Jól érzem magam az igazgatásnál, kérem, hogy ott maradhassak.

Válaszomat azzal indokoltam, hogy tudottan igen sok önjelölt van minden beosztásra, akik úgysem nyugodnának. Legalább tíz főnek van nem akármilyen párt háttere, hátszele, amivel én nem rendelkezem. Ezek rövidesen úgyis bebizonyítanák, hogy rosszul választottak. Nem szeretném a későbbiekben a nevelési szolgálatnál folytatni.

Áthívta a helyettesét, akit tájékoztatott a válaszomról. Ezután hetekig győzködtek, én pedig őket. Emlékeztettem a parancsnokot azokra a börtönhöz került ígéretes személyekre, akiket besároztak minden alap nélkül. Ismertem az ügyeiket, mindenben nekem kellett vizsgálódnom. Az ártatlanul meghurcoltak odébbálltak. Egyrészt azzal nyugtattak, persze ismerik a felkapaszkodni kívánkozókat, de azok sem emberileg, sem szakmailag nem alkalmasak, szóba se jöhetnek.

Ide olyan ember kell, aki a parancsnokhelyetteshez tartozó szolgálati területeket ismeri. Ilyen pedig nemcsak Szegeden, de az egész bv-nél nincs másik. Indoklása: Hogy két hadtáptiszti iskolád és hét éves gyakorlatod van. Azt is tudjuk, hogy azt profi módon végezted. (Akkor már tegezett.) Másrészt az új parancsnok csak veled akar együtt dolgozni, téged választott.

Azt, hogy Ruzicska miért választott engem, azt csak ő és én tudtam. Amikor parancsnokhelyettessé kinevezték, 1972 márciusában, a tiszti állomány előtt két, a személyi állományra vonatkozó parancsot ismertettek. Az egyik felmentette a Szegedi Fegyház és Börtön parancsnokhelyettesi beosztásából Ilovszky századost és kinevezte Sopronkőhidára parancsnoknak. A másik parancsban kinevezték a Szegedi Fegyházban az ABGY állományából parancsnokhelyettessé Ruzicska László főhadnagyot.

A parancsok ismertetése után a nevelők visszatértek szolgálati helyükre. Közben érthetetlennek, meggondolatlannak nevezték, tartották a parancsnok választását.

Úgy alakult, hogy az addigiak során nem volt semmiféle munkakapcsolatom Ruzicskával, így róla személyes ismereteim sem voltak. A nevelők több oldalról ismerték. A legsúlyosabb érvük Ruzicskával szemben az emberek általános gyűlölete. Nem rejtette véka alá, hogy utálja a bv-t és a bv-seket. A bv-seket mind bunkónak nevezte.

A kinevezését követő napokban magához rendelt. Ma is fülembe csengnek az általa mondottak. „Gyuri, engem soha nem érdekelt a bv, fogalmam sincs arról, itt mi történik. Van egy baráti kérésem. Te vagy itt az egyedüli szakember. Az a kérésem, segíts nekem."

Lacikám bármikor szóljál mindenkor a legjobb tudásom szerint fogok segíteni – nyugtattam meg.

Nem volt olyan hét, hogy ne lett volna valami baráti kérése. Mindenkor a nyolc év alatt azzal kezdte, Gyuri van egy baráti kérésem, te vagy itt a szakember. A nyolc év alatt soha senki a barátilag mondott kéréséről nem tudott. Tisztában voltam azzal, hogy a legcsekélyebb elszólásomat elferdítve, feltupírozva nyomban visszajuttatták volna.

Azzal a meggyőző állításukkal vállaltam a megbízatást, hogy mindketten együttesen ígérték, hogy ők engem választottak, ők engem mindenkor mindenkitől meg fognak védeni. Becsületükre legyen mondva, mindketten megvédtek, mert igen nagy szükség is volt erre.

Annak ellenére, hogy már 1979 novemberében döntés született a szegedi új vezetést illetően, 1980. január 1-jével csak a parancsnok kinevezésére került sor.

Engem 1980. március 15-tel neveztek ki. A bv arról volt nevezetes, hogy ott semmi nem lehetett titok. A rácson túliak is hihetetlenül tájékozottak voltak. Ennek sok külső és belső oka volt. Gyuris Kálmánnak, aki minden áron parancsnok akart lenni, az én kinevezésemet sikerült elodáznia. Megjárt minden olyan fórumot, amitől remélte, hogy őt fogják kinevezni helyettesnek.

Előbb a helyi pártvezetést győzte meg, de ezeket Kiszely és a leendő parancsnok leszerelte. Indokaikat nem merték tovább feszegetni. A városi, megyei pártbizottság, még a pártközpont is, sőt még a BM elhárítása is meg lett általa keresve.

Hatásos indoka, a vezetővel szemben támasztott hármas követelmény – szakmai, politikai, erkölcsi – hiányával indokolta, azzal, hogy nem volt alkalmas párttagnak, meg a származása. Gyuris pedig ismerte a nagyfai történetemet, jelen volt azon a taggyűlésen, ahol mégis fölvettek párttagnak. Ő volt az egyik ajánlóm. Volt egy kabaréba illő akciója is. Tápén az egyik család, amelyiknek női tagja, Gyuris anyósának pontosan olyan rokona volt, mint férfi tagjának az én anyám (Mikula Imre, Szikra Bözsi). Unokatestvére volt az én rokonomnak,

ráadásul én lettem a gyermekük keresztapja. Történtekig meghitt rokonok voltunk.

Gyuris felkereste a komámat, jöjjön el hozzánk és győzzön meg arra, lépjek vissza. A komám teljesítette a kérését. A családom döbbenetére nyomdafestéket nem tűrő szavakkal fűszerezve vont felelősségre. Hogy merted elvállalni, amikor az a Kalminak jár. Neki van a legnagyobb rálátása a személyi állományra. Volt KISZ-titkár, pártcsoportbizalmi, párttitkár, személyzetis. Lépjél vissza!

A párttagság közé kerülésem ceremóniája nem semmi volt. A taggyűlések mindig csütörtök délután voltak. A taggyűlést követő péntek reggel a parancsnokhoz kellett mennem. Jelentkezésem után kérdőre vont.

– Ön tegnap miért nem volt a taggyűlésen?

– Miért kellett volna ott lennem? – válaszoltam.

– Minden párttagnak jelen kell lennie minden taggyűlésen.

– Valóban így a helyes – válaszoltam.

– Akkor miért nem volt jelen?

– Mert nekem nem kellett ottlennem.

Döbbenten jegyzi meg:

– Maga nem párttag?

– Nem – válaszoltam.

– Miért nem? – kérdezi.

– Erről nem szeretnék beszélni, kérdezze meg lakásszomszédját. (Lele József volt a szomszédja, a nagyfai parancsnok.)

Hétfőn ismét ott kellett lennem a parancsnoknál:

– Keressen két ajánlót, a következő taggyűlésen fel fogjuk venni a pártba, magával terveim vannak.

A Csillag körletbe visszamenve, felkerestem Jávorka László nevelőt, aki már Nagyfán is munkatársam volt. Lacikám, szeretnék párttag lenni, légy szíves elvállalni az ajánlásomat. Jávorka elkezdett nyűglődni, keressek valaki mást, mert ő hivatalból is hozzá kell, hogy szóljon, ő a nevelési szolgálatnál a pártcsoport bizalmi.

Perceken belül ajánlkozott ajánlónak Gáspár Sanyi bácsi, akivel már hat éve helyettesítettük egymást. Másodikként Gyuris ajánlkozott.

A taggyűlés utolsó napirendi pontja, közölte a levezető elnök, Török elvtárs tagfelvétele. Felkérte a két ajánlót, akik oda illően és korrektül tették meg ajánlásukat.

Harmadikként szólalt föl Gácsi százados: Én nem javaslom Török elvtárs felvételét, mert Török elvtárssal nem fog erősödni az alapszervezetünk. Egyszer azt mondta, hogy ő inkább szennyiratokat vásárol, mint tagdíjat fizessen.

A következő felszólaló Jávorka László volt, aki csatlakozott Gácsi elvtárs hozzászólásához: Nem javaslom én sem a felvételét. Ő nem indokolt.

Mivel Gácsi és Jávorka véleménynyilvánítása több volt, mint sértő, megalázó, felálltam és kértem, mielőtt még más is mondana hasonlókat, néhány gondolatot szeretnék a jelenlévőknek elmondani.

Én piros könyv nélkül is az vagyok, ami azzal lennék. Nem akarok én minden áron a párt tagja lenni. Tisztességtelen és hazug Gácsi állítása. Ez az ügy Szegedre kerülésem után, amikor az igazgatási szolgálat irodájába kerültem, Tar elvtárssal, a függetlenített párttitkárral tisztázva lett, mégpedig egyértelműen.

Ismertettem a taggyűléssel az előzményeket. A neveléshez kerülésemet megelőzőn 1966-ban a főépületben összetalálkoztam Cserháti alezredessel, aki megszólított. Török, te tényleg olyan hülye vagy, hogy azt hangoztatod, hogy te inkább szennyiratokat járatsz, minthogy tagdíjat fizess? Elmondta, hogy értekezleten ezt állította valaki.

Akkor már ketten voltunk javító-nevelő előadók. Velünk azonos irodában dolgozott Gácsi is. Munkatársam megkérdezte: Miért járatsz te ennyi újságot? Elmondtam, Nagyfán nem vettek föl tagjelöltnek, megtudtam, hogy mennyi összeget kellett volna fizetni, annak fejében én különböző újságokat rendeltem. Szegedre kerülésemkor gondatlan voltam. Nem az otthonomba, hanem a munkahelyemre irányíttattam az újságokat. Cserháti közlése után kérdőre vontam a munkatársam. Megkérdeztem tőle, hogy mit is mondtam én arról, miért járatok én ennyi újságot? Visszaidézte az általam tájékoztatottakat. Esküdözött, hogy ő soha senkivel erről nem beszélt. Akkor nem tudom, ki lehetett az a csibész, aki valótlanságokat állított – válaszoltam.

A következő hétvégén – hétfőn és szombaton tartózkodtam a börtönben és akkor, ha valamilyen ügyet vizsgálnom kellett – bejött hozzám a párttitkár, kérte, menjek át az ő irodájába. Ott Gácsival kellett találkoznom, aki, miután bementem, gorombán közölte, ő az a csibész. A párttitkárnak elmondtam a történetemet, aki azt megértette.

A taggyűlésen ismertettem, mely sajtótermékeket nevezte szennyiratnak. Akkor jelent meg a Magyarország, komoly bel- és külpolitikai folyóirat. Megrendeltem. Magyar Ifjúság, Magyar Mezőgazdaság, Kertészet és Szőlészet.

Ezek után bátorkodtam megjegyezni, azt pedig, aki ezeket az újságokat szennyiratnak nevezi, nem méltó a tiszti váll-lapra.

A függetlenített párttitkár közölte, úgy történt minden, ahogy Török elvtárs ismertette. Kötelességének érezte az ügy annak idején való tisztázását. Gácsi nem mondott igazgat.

A parancsnok a taggyűléshez nem illően leüvöltötte Gácsit és Jávorkát is. „Nem a Török lopta el azt a kabátot, tőle lopták el. Ha még egyszer téma lesz, következményei lesznek."

Megkérdezte tőlük: Ugye ott voltatok a tavalyi állományértekezleten? Emlékezzetek arra, mit mondtam a párttagságnak. Itt nem politizálni kell, hanem példamutatóan dolgozni a párttagoknak. Emlékezzetek rá, hogyan értékeltem Török elvtárs munkáját. Szerintetek ki lehet itt párttag, ha nem az olyan emberek, mint ő?

Az alapszervezeti párttitkár ismertette a pártbizottság levelét. A párt építési felelőse felkeresett, elbeszélgetett velem, a levél azt tartalmazta, Török elvtárs ideológiailag magasan képzett – államvizsgáztam marxizmusból –, érdekli és ismeri az aktuális bel- és külpolitikai eseményeket. A pártba való felvételét a pártbizottság javasolja.

Gácsi és Jávorka elvtársak nem voltak ám akárkik. Gácsi és Jávorka ébersége, a párthoz való hűsége régebbi keletű és nem véletlen. Gácsi nem csak a munkás-paraszt hatalomért érdemérem tulajdonosa volt, ennél lényegesen magasabb kitüntetéssel is rendelkezett. Tagja volt a budai önkénteseknek.

Jávorka az ÁVH létezéséig egy rab munkatábornak, az ÁVH-nak a parancsnoka volt. Onnan mentették át őrparancsnoknak. Nagyfán a korábbi hatalmi beidegződése miatt nem kedvelték, ezt ő is érezte, ezért a nevelési szolgálatok létrehozása után Szegedre került nevelőnek. Gyűlölte a rabokat. Elképzelhető, milyen eredménnyel vezette vissza a társadalom hasznos tagjává, a szocialista párt tisztelőjévé őket.

Jávorkáról sok negatív emlékem maradt. Az egyik kabaréba illő pavlovi beidegződött szokása néhányszor kínos helyzetbe is hozta. Senkivel nem barátkozott. Minden nap, ha ebédelni ment, annak elle-

nére, hogy az én irodám az iskolakörletben volt, ezért számára kerülő volt, mindig megkeresett. Együtt mentünk ebédelni.

Az irodámban gyakran voltak különböző helyekről vendégek. Jávorka az ajtómhoz érve minden alkalommal az irodájának hatalmas zárkakulcsával – a nevelő irodák zárkák voltak korábban – nagy erővel az ajtóm alumínium kilincsére ütött, egyúttal a cipőjével szintén nagy erővel az ajtómba rúgott. A vendégek félelmet sugárzó ábrázataikat lelki szemeim előtt most is látom. Volt, aki a parancsnoknál el is dicsekedett: Palikám, majdnem beszartam.

Jávorkáról jelentős számú szolgálati jellegű emlékem van. Pozitív kicsengésűek azonban nincsenek közöttük, még vannak, amelyek Nagyfára is visszanyúlnak. Közöttük számomra a legemlékezetesebb Erdei János törzsőrmester esete.

Nagyfán 1958-ban el kellett bocsátani a pénzügyi szolgálat vezetőjét, mert törvénybe ütköző cselekményt követett el. Pótlását ideiglenesen más börtöntől egy pénzügyi szakember Nagyfára vezénylésével oldották meg. Röviddel később úgy tűnt, Nagyfa ezen problémája hosszú távra rendeződik. Felvételre került ugyanis kettő főiskolai (*pedagógiai és pénzügyi főiskolai) végzettséggel Erdei János leendő pénz*ügyi szolgálatvezetőnek. Erdei Makón lakott, Nagyfára a pécsi tűzoltóságtól került. Erdei vörös hajú és szeplős arcú volt. Többen nem szimpatizáltak az ilyen küllemű emberrel. Erdei azonban nemcsak szimpatikus, hanem megnyerő is volt. E mellett kiváló kommunikációs adottságokkal is rendelkezett. Abban az időben a megszólítás maga, vagy ön volt. Erdei mindenkit tegezett, még a kemény távolságot tartó parancsnokot, Haller századost is.

Néhány hónap után úgy alakult, hogy Erdeit küldték be Szegedre a bankba a személyi állomány kétheti illetményösszegének felvételére. Erdeit szolgálati járművel szállították Szegedre. Mivel korán érkeztek, közölte a gépkocsivezetővel, hogy 9 óra előtt vissza fog érni, mert egyébként is sietni kell, hogy időben kiborítékozzanak, hogy a még aznap szolgálatba lévők az illetményüket felvehessék. Erdei azonban nem érkezett vissza az általa meghatározott időre, sőt azt követően sem.

Tizenkettő után a gépkocsivezető úgy döntött, visszamegy Nagyfára, hogy jelenthesse elöljáróinak Erdei elmaradását, aminek bizonyára

komoly okai lehetnek. Elöljárói nyugtatták a gépkocsivezetőt, hogy ne idegeskedjen. Erdei elvtárs már több mint egy órája Nagyfán tartózkodik, egy honvéd százados szállította ide, annak honvédségi rendszámú zöld Volgájával.

Erdei, miután felvette a pénzösszeget, azt behelyezte a nála lévő pénzszállításra rendszeresített táskájába, majd szolgálati öltözetben, vállszíjas derékszíjjal oldalán a szolgálati fegyverrel elhagyta a bank területét és elhatározta, hogy mielőtt visszautazik, még valamit iszik is. Az egyik italmérő helyiségben kezdett italozni, ahol már egy honvéd százados is italozott. Erdei, szokásának megfelelően, rövidesen ismeretséget kötött a századossal, majd kölcsönösen meg is vendégelték egymást. Erdei a századostól megtudta, hogy Kalocsán szolgál, Szegeden csak szolgálati úton van. Erdei eldicsekedett, hogy az ő parancsnoka pedig mostanában került Kalocsáról Nagyfára, Kalocsán volt a börtön parancsnoka. A százados felajánlotta Erdeinek, hogy kiviszi őt Nagyfára és egyúttal meglátogatja a börtön parancsnokát is. A parancsnoki irodába érve a parancsnok meglepődött a nem várt látogatókon, azok szemmel láthatóan ittas állapotán.

A parancsnok nagyon halkan, nehogy Erdei megsértődjön, csak annyit mondott, Erdei elvtárs egy főiskolát végzett ilyet nem tehet. Erdei egy pillanatra kiesett szerepjátszásából, nevetve kijelentette, nincs is főiskolám. A parancsnok utasította Erdeit, hogy a pénzt vigye a pénztárba, a fegyverét pedig az őrszolgálatnál adja le. A századost a parancsnok ez után személyesen kísérte le a honvédségi gépkocsihoz. Utasította, a pénzügyi szolgálatvezetőjét, hogy Erdeivel mutattassa be az iskolai végzettségeit bizonyító iratokat. Erdei ennek közlésekor kijelentette, hogy ilyeneket nem tud bemutatni, mert azok nincsenek. Erdeit azonnali hatállyal elbocsátották.

Erdeivel hét évvel később találkoztam Makón, az egyik budapesti gyár makói gyáregységénél, ahol a javító-nevelő munkára ítéltek büntetés-végrehajtását ellenőriztem. Erdei ismertette történetét. Budapesten 1950-ben fölvették a pénzügyi főiskolára. Mivel megfelelő alappal nem rendelkezett a féléves vizsgakötelezettségeinek nem tudott eleget tenni, de év végéig a főiskola kollégiumában lakott, a főiskola eltartásában élt. A következő tanévkor átiratkozott a pedagógiai főiskolára, hátha az sikerülni fog. Az sem sikerült. Ez után megnősült és a felesé-

ge szülei tartották el. Négy év távollét után került vissza Makóra, ahol a szakmunkásképzőben pedagógusként foglalkoztatták.

Nagyfáról való elkerülése után a szegedi Gabonakutató Intézet kiszombori telepén lett anyagbeszerző. Közlekedési balesetet okozott, amiért szabadságvesztéssel sújtották. A büntetés megkezdésére a Szegedi Fegyházba kellett bevonulnia. Már az első napon az átmeneti zárkában lévő társaitól megismerte a felügyelet és az elítéltek közötti feszült viszonyt. Kétségbeesett, mi lesz vele, ha kitudódik bv-s múltja. Szeretett volna egy olyan bv-ssel beszélni, aki megfelelő tájékoztatást tudott volna adni a börtönbeni jövőjét illetően. Következő napon a sétára történő elvonulásukkor úgy érezte, szerencséje van. Meglátta a körleten Jávorka László századost, akivel Nagyfán igen jó baráti viszonyban volt. Séta után megkérte a felügyeletet, kísérjék Jávorka századoshoz, mert fontos ügyben kell vele beszélnie. Jávorka Erdeinek az irodájába történő belépésekor, mint egy rugó, úgy pattant fel a székéről, kezét az ajtó felé lendítve üvöltött: „Mars ki!" Erdei még kétségbeesettebb helyzetbe érezte magát, mint előtte. Elvárta volna, mondta, hogy emberien fogadja Jávorka, megkérdezi, miért került ide és miért kereste őt fel. Kétségek között töltötte ezt követően napjait, mi lesz ittővele, ha még egy százados, aki ráadásul még nevelő is, így viszonyult hozzá.

Erdei találkozásunkkor állította, hogy Szegeden tanul a tanárképzőn. Nem mondtam, de kétkedtem állításában, mivel középiskolai végzettséggel sem rendelkezett. Az ellenőrzésem befejezése után az ügyintézőnél rákérdeztem Erdei állítására. Az ügyintéző, aki a gyáregység személyzeti osztályvezetője volt, megerősítette Erdei állítását. Mivel ismerjük Jánost – mondta –, engedélyeztük a tanulását, de kötelezte, hogy minden vizsgaidőben az indexét bemutatja. Néhány évvel később ismét találkoztam Erdeivel, de nem Makón. Miután észrevett, elővette személyi igazolványát, hogy bemutassa iskolai végzettségét és az új munkahelyét. Ezekről én már találkozásunk előtt ismeretekkel rendelkeztem. Elmondták, hogy Erdei elhagyta Makót és családját is, de nem tagadta meg önmagát, megszöktette csinos benzinkútkezelő nőjét.

Úgy gondolom, érthető, hogy 1970-ben és 1975-ben is miért nem akartam az igazgatási szolgálat vezetője, Gácsi elvtárs elöljárója lenni.

Az új parancsnok megbízásából 1980. január első munkanapjától felkerültem az emeletre. A parancsnokhoz hónapszámra jártak a köszöntő, gratuláló elvtársak. Ilyenkor mindig behívott, bemutatott. Török elvtárs lesz a helyettesem. Ebben a börtönben egy szakember van, a Török elvtárs, aki ráadásul nem iszik, így lesz, aki dolgozik, én csak reprezentálni fogok. Ez később csak annyiban módosult, ő a helyettesem, aki dolgozik.

Az első hetem, ahogyan később Ilovszky is fogalmazott, szemlélődéssel telt el. Öt évig a körleten egy alkalommal sem jártam. Oda ugyanis csak az mehetett, akinek ott feladata volt. A bútorgyárba is csak eseti vizsgálatok alkalmával mentem, ha üzemi baleset történt. A munkavédelmi előadóval kellett vizsgálnom, mi okozhatta a balesetet, a művezető felelős-e? Gyakran fordult elő, hogy az elítélt azért, hogy ne kelljen dolgozni, szándékosan okozott balesetet, hogy hátha még baleseti járadékot is kap.

Nekem, aki tíz évet töltöttem a körletben, a parancsnok rendelkezésének eleget téve, hetente kétszer is voltam a bútorgyárba. Most néhány ottlétem is elegendő volt így az ottani állapotok megismeréséhez.

Szegeden 1980-ban a büntetés-végrehajtás már nem az volt, amit 1975-ben otthagytam. A körletek személyi állományából a régiek közül alig voltak. Az új fiatal többsége nem látszott alkalmasnak az ottani szolgálat ellátására. Felháborító volt egyesek elítéltekhez való viszonya. Durvák, megalázóak voltak.

A bútorgyárban is hasonlóakat tapasztaltam. A már korábban ott szolgált, engem ismert művezetők örömmel fogadtak. Örülünk, hogy te lettél a Laci utódja. Te máris itt vagy, Laci nyolc év alatt ellenőrzési céllal soha nem járt itt. Panaszkodva mutatták a munkaterületeiket. A művezetők egy része nem tartózkodott a munkaterületén, az elítéltek közül is többen az üzem más területén tartózkodtak, volt bűntársaikkal társalogtak.

Hogy mi lesz ebből, hogy meddig mehet ez így? Aggódtak. 1971-ben Szegedre szállították az összes veszélyes és különösen veszélyes elítéltet azzal, hogy Szeged a legbiztonságosabb börtön, mivel ott Kiszely Pál a parancsnok.

Az elítélti állomány veszélyessége miatti összetétele, a biztonsági követelmények, annak rendelkezései csak keveseket érdekelt.

A változások okait sikerült megismernem. A parancsnokot, aki a legjobb volt a legjobbak között is, már 1975 második felében hitegették a felkerülésével, ami 1980-ra realizálódott. Ő már 1970-től búcsúzott Szegedtől, a különböző szomjas elvtársaktól. Ha azok nem jöttek, a környezete helyettesítette. A helyettesét, a személyzetist és a párttitkárt tartotta bent, 19 óra előtt nemigen hagyták el a börtönt. Az is ismerté vált, hogy a szegedi parancsnok a havi parancsnoki értekezleteken majdnem minden alkalommal tudott a bv-t előmozdítót állítani. Meggyőzte elöljáróit, nyugállományba kell helyezni a begyöpösödött smasszereket, majd jönnek a fiatal, tehetséges érettségizettek, azokkal fogunk mi igazi büntetés-végrehajtást csinálni. Kiszely azonban tévedett, nem jöttek a tehetséges fiatalok, mint ma sem. Olyan kalappal kellett köszönniük, amilyen lett. Az őrség helyzete az új elöljáró személyisége miatt is rosszabbodott. Ma is megállapítható az akkori fluktuáció. Alig képezték ki őket, máris megváltak a bv-től.

Parancsnokom felkerülésemkor átadta a parancsnoki vezetés 1980. évi munkatervét. Az abban foglaltak szerint szervezd és végezd az itteni munkáidat. A munkaterv határozta meg, hogy a hónap melyik hetében melyik vezető az ügyeletes. Én a hónap második hetében voltam ügyeletes. Az ügyeletesnek a hét folyamán nemcsak a hozzátartozó területeken, hanem az intézmény egész területén kellett ellenőrzéseket tartania. Megállapításait az őrszolgálatnál lévő ellenőrzési naplóba kellett rögzíteni. Az ellenőrzésekről készített bejegyzéseket a kétévente ismétlődő vizsgálat az én bejegyzéseimen kívül másokkal nem találkozott. Még az 1985 novemberében ellenőrzést végzett, a bv legkiválóbb, legmegbízhatóbb, legéberebb személyisége, Filemon őrnagy sem. Ezt tanúsítja az általa készített jelentés is.

A parancsnoki munkatervében meghatározottak szerint 1980 januárjának második hetében végeztem ellenőrzés. Kedden 21.30-kor mentem be a második műszak bevonulásának és az éjszakai szolgálat ellátásának ellenőrzésére.

A főkapus Varró Jenő főtörzsőrmester volt. A főkapusi fülke előtt megálltam. Varró imbolyogva, a szabályzatban rögzítettek szerint, általa begyakoroltan jelentette, szolgálata ellátása során rendkívüli esemény nem történt.

Az őrparancsnok Medvegy Máté őrnagy volt, aki ugyancsak jelentkezett és jelentett.

– Mátékám, nem vetted észre, hogy Varró főtörzsőrmester részeg? – kérdeztem.

– Nem részegebb az, mint szokott, volt a válasza, amely valósággal letaglózott.

Tizenhat évig kellett nyomozó tisztnek lennem. Azokban az ügyekben jártam el, amelyekre utasítást kaptam. Nem részegebb az, mint szokott, csengett a fülemben az őrparancsnok válasza.

– Felmegyek a körletbe ellenőrizni, Varrót küld haza, a következő szolgálatba lépésekor írass vele igazoló jelentést, holnap jelenteni fogom a parancsnoknak. Az ellenőrzésem során észlelteket rögzítettem az ellenőrzési naplóban.

Másnap nem tudtam jelenteni, mert a hónap második szerdája volt, a parancsnokok Budapesten, értekezleten voltak.

Szerdán 18 órakor a szolgálatba lépők szolgálatba lépése előtti eligazítás módját, tartalmát ellenőriztem. Az eligazítást Csernok János törzsőrmester végezte az utasításoknak és az aktuális feladatoknak megfelelően.

Az eligazítás után megtekintettem a szolgálati naplót, melyben rögzítette az őrség parancsnoka, hogy kinek kellett szolgálatba lépnie és melyik szolgálati helyen. Aznap Trisz Sándor főhadnagy volt őrparancsnokként szolgálatba vezényelve.

Mi van Trisz főhadnaggyal, miért nem ő tartotta az eligazítást, kérdeztem Csernoktól, mire ő süketnémát játszott. Nem baj János, jegyeztem meg. Most lemegyek a körletre, visszajövök és mindent megbeszélünk, ahogy azt nekünk ellenőrzöttnek és az ellenőrzést végzőknek kell.

A körleteken már vártak az őrök. Olyan ismeretekhez jutottam Trisz személyét illetően, amit nehéz volt elhinni.

Csütörtökön a reggeli referádán jelentettem, Varró főtörzsőrmester esetét, majd Trisz főhadnagyról szerzett információimat akartam jelenteni, de a parancsnok indulatosan közölte: Te meg ne foglalkozz Sanyival! Ez az őrség által mondottak miatt még jobban megdöbbentett.

Trisz Sándor csonka családban nőtt fel. Vasöntő szakmunkás lett, az öntödében dolgozott, sportolt, birkózott. Az üzemben pedig kiváló

mozgalmi munkát végzett. Felfigyelt rá a városi és járási pártbizottság. Kihelyezték az ópusztaszeri Hétvezér Tsz-be párttitkárnak. Okos volt. Elvégezte a mezőgazdasági technikumot. Ezután az őt látogató városi elvtársak úgy döntöttek, Sanyi megérdemli, hogy tsz-elnök legyen. Az érdeme az általa állítólag ízletesen főzött pörkölt, és az ízletes borai voltak. Huszonöt km-re Szegedtől a nagy gyakorisággal megjelent elvtársak jól érezték magukat Sanyiéknál. Nem hallatszott Szegedig az ottani jó hangulat.

A tsz-elnökség pünkösdi királyság lett. Nem hagyták, hogy teljesen tönkretegye a tsz-t. Munkásőr parancsnok lett Sanyi. Ott pedig az okozott gondot, hogy nem rendelkezett megfelelő katonai intelligenciával. Az elvtársak segítettek Sanyinak: bv-s lett. Nemsokára tiszt és őrparancsnok és természetesen a párt alapszervezet vezetőségi tagja.

Az őrök szégyenkezve is és kuncogva is mesélték, hogy amikor 18 órakor kellett volna szolgálatba lépnie, ő is és a felesége is, meg hát akik náluk voltak, korán lerészegedtek. Sanyi ilyenkor nem jött be szolgálattételre. Kiment érte az ügyeletes gépkocsivezető. 25 km oda, ugyanannyi vissza. Ha már az alkohol olyan hatást keltett, hogy nem tudták a kis rabóba betuszkolni, üresen jött vissza a gépkocsi. Ha be tudták gyömöszölni, behozta a kocsi. Attól függően, hogy mennyire volt részeg, lefektették és reggel mintha semmi nem történt volna, hazament. Ha nem feküdt le, egész éjjel hőbörgött, kötözködött mindenkivel.

A parancsnok intése ellenére már a következő szolgálatba lépésekor, pénteken megkerestem Sanyit, vagyis Trisz elvtársat. Emlékeztettem a börtönhöz kerülése utáni őri tanfolyamon általam oktatott tananyagokra. Idéztem a törvényi megfogalmazását: kibúvás a szolgálati feladatok ellátása alól katonai bűncselekménynek számít, amit te, Sanyikám, minden héten megvalósítasz. Arra is emlékeztettem, hogy a bv testületi tagoknak mindenkor szolgálatra alkalmas állapotban kell lennie. Emlékeztettem több hasonló esetre, amikor a jóbarátok ingyen kocsmájába járók szarba jutott álbarátjuknak hátat fordítottak. Nem tudtuk, mondogatták, ennyire hülye.

Sanyi a figyelmeztetésem ellenére nyeregben lévőnek tartotta magát, közöltem vele, én a hónap minden második hetében leszek ügyeletes. De minden szolgálati napodon a hivatali idő után a börtön első

számú felelőse vagy. Ha a hónap második hetében az ellenőrzéseim során a legcsekélyebb mértékben is italos leszel, a barátaid ide vagy oda, én a szükséges felelősségre vonási eljárást ellened megindítom. Miattad nem dugom a fejem a hurokba.

Sanyinak én lettem az első számú közellensége. Be is tartott, amikor csak tehette. Nemcsak nekem, hanem minden olyan beosztottjának, aki úgy vélte, szimpatizál velem.

Sanyi szerencsésebb volt mint a felesége, ő jobban bírta az italt. A felesége korán elhunyt, de ő sem tudta felvenni az első nyugdíját sem.

Miután elvállaltam a parancsnokhelyettesi beosztást, a leendő parancsnok a reggeli aláíratáskor közölte: 14,30-ra gyere a kihallgatóba, megmutatom, hogyan kell a kihallgatást tartani, a következőket már te fogod végezni.

A parancsnok az előállított elítélttel közölte, hogy pl.: mivel tiszteletlen magatartást tanúsított, húsz nap elzárással fenyítem. Eltávozhat.

Én több okból is a kihallgatásokat más módon végeztem. Az elítélttől mindenkor kérdeztem, miért lett előállítva.

Gyakran fordult elő, hogy az elítélt sírva panaszolta, már nem bírta elviselni, amit a művezető úr tett vele. Figyelmeztettem ilyen alkalmakkor az elítéltet, hogy a valóságnak megfelelően mondja el, ne vádoljon alaptalanul senkit.

Az ilyen fegyelmi ügyeket újból kivizsgáltattam. Az újabb vizsgálat az elítélt állítását bizonyította. Ezeket feljegyeztem, ismertem a kiprovokált fegyelmi ügyek következményeit.

Szegedre kerülésemkor a parancsnok a tiszteletlenség miatt kiállított fegyelmi lapokat ideadta: „Török elvtárs vizsgálja meg, forog-e fenn bűncselekmény, ha igen, tegye meg a feljelentést!" Meghallgattam az elítéltet, aki nem tagadta, hogy a művezetőt sértő kifejezésekkel illette. Meghallgattam a munkatársait is, akik ugyancsak azt állították, megtettem a feljelentést a járási bíróság felé. A tárgyalásokon ott kellett lennem, hiába védekezett az elítélt azzal, hogy a kijelentését miért tette. Több év eltelte után, amikor a körülmények lehetővé tették, javasoltam, hogy a feljelentés megtételére az Országos Parancsnokság legyen az illetékes. A feljelentést a tanúvallomások megtételével felterjesztettem. Hogy hány került abból a bíróság felé, az előttem ismeretlen. A bíróságon nem kellett többé pironkodnom.

A főbüntetési idővel is felérő feltételes szabadság elvonása az emberek igazságérzetét próbára tette. Ahogy Kiszely parancsnok 1971-ben fogalmazott, ne feledjék el, hogy az elítélt is ember.

Az elítéltek az őt és társait ért sérelmeket megbosszulták. Ott okoztak kárt, ahol csak tudtak. Már második éve voltam az emeleten, amikor az ebédlőben – külön asztalnál étkeztünk – a főmérnök lelombozva jelentette a parancsnoknak, Miskolcról négy kamion bútort küldtek vissza, sérültek voltak.

Ebéd után a bútorgyár készáru raktárában a raktáros megmutatta a visszaszállított bútorokat. Erről a parancsnokot tájékoztattam. Reá jellemző, akkor már általam is ismert vezetői válasszal válaszolt. Arról beszéljél, ami jó.

Hogyan kerültek ezek a bútorok a kamionba, az is bizonyítja az ott volt felelősségteljes állapotok mibenlétét.

A szerelő-összeállító üzemrészben a szekrénysorok egy alacsony keretű kocsinak is mondható alkalmatosságokon voltak összeszerelve, az ott szolgálatot teljesítő művezető jelenlétében. A szakszerűen összeszerelt, szállításra, eladásra alkalmas állapotban lévő szekrénysorokat kitolták a készáru raktárba, ahol azt a készáru raktáros átvette. Szállításkor jelenlétében rakták meg a kamionokat.

Hogy kit terhelhet a felelősség ezért? Természetesen senkit, mert a felelősségre vonás vagy a kártérítés ismeretlen volt.

A fennlétem első hónapjában már egyértelmű volt részemről, hogy nem lett volna szabad elvállalnom az új beosztásom, elhatározásom volt, mivel még nem voltam kinevezve, jelentem a parancsnoknak, hogy mégsem vállalom. De megsajnáltam. Biztos voltam benne, hogy ha nem vállalom, a felkapaszkodni akarók rövidesen megbuktatják. Bíztam abban, amiben ő is bízott, hogy lesz majd, aki dolgozik, de nem csak én.

Ha nem lett volna körülötte az ismert triumvirátus, a felkapaszkodni vágyók és a szánalomra méltó gerinctelen, a valóságérzet teljes hiányával élő Pongrácz Gusztáv, minden másképpen alakulhatott volna.

Az általam megismert állapotot a volt parancsnok az országos parancsnok általános helyettese hagyta örökségül. E miatt nem lett volna szabad az állapotokról azok észlelése után beszélnem, mert azt elfer-

dítve, felnagyítva Kiszely tudomására hozták volna, ami az a létemet keseríthette volna meg.

Elhatároztam, majd egy fél év után, augusztusban a vezetői értekezleteken beszélek azokról. A vezető értekezletre felkészülve, az arra hitelesített füzetbe írva beszámoltam az első féléves parancsnokhelyettesi tapasztalataimról.

Ismertettem, hogy 1975 februárjáig, amikor a börtön belső életét példásnak értékelték, mi és hogyan történt, most mit tapasztaltam, hogyan képzelem el a következő időszakot.

Ismertettem a szolgálatellátásban, a biztonsághoz, az elítéltekhez való nem megfelelő viszonyulást. Az általam feljegyzett alaptalanul indított fegyelmi ügyek, a művezetői állomány egy részének meg nem engedhető szekáns magatartását és azok várható következményeit.

A parancsnok az értekezlet zárszavában tájékoztatott a dokumentáltakra, a művezető ilyet nem csinál, a bunkó őrökről el tudom képzelni – reagált. Füzetembe a parancsnok válaszát is rögzítettem.

Még aznap délután a bútorgyárban a főmérnök és a főkönyvelő jelenlétében ismertettem a bv-nél korábban történt rendkívüli eseményeket. Az ébertelen, közömbös szolgálatellátás és az elítéltekkel nem megfelelő bánásmód következményeit. Kértem őket, követeljék meg a beosztottaiktól a tisztességes szolgálatellátást, az elítéltekhez való emberi magatartást. Próbáltam megértetni ezek alapvető fontosságát.

Abban az időben még a nevelők, sőt a felsőbb beosztásban lévők között is uralkodó volt, hogy egészséges bosszút kell érezni az elítéltek felé, mert megsértették a szocialista törvényeinket. Amivel ártani lehetett, többen ártottak is. Bizonyítja ezt Moldova György könyvéből mellékeltek.

Példák sokasága vésődött be nálam. Csak egy nevelő alapállását, érzelemvilágát bizonyító esetet ismertetek.

Az igazgatási szolgálatnál 1968-ban engedélyeztek egy elítélt írnok beállítását. Feladata volt az elítéltek részére érkezett ajánlott küldemények kézbesítése és az irattár kezelése.

Amikor nem kézbesített és az igazgatásnál sem volt feladata, délelőtt az iskolakörlet egyik kis termében tartózkodott, a nála lévő iratokat irattárazásra készítette elő.

Az irodám ottléte miatt az új írnok felügyelete az én feladatom lett. Kötelezettségemnek tartottam kilétének megismerését, amit a bv anyagának áttanulmányozása biztosított.

Az egyik járási tanács építési osztályán dolgozott, építésztechnikus volt. A tsz-szervezéseket követő években, azokat a tanyás ingatlanokat, melyek a táblásítást akadályozták, kisajátították. Az ítéletkiadvány szerint az elítélt, mint szakember értékelte föl a kisajátítandó ingatlanokat. Az ítéletben foglaltak szerint az építésztechnikus hivatali visszaéléseket követett el a kisajátítások során.

Az indoklás állítása szerint megkérdezte a tulajdonost, mennyit ér az ingatlana. Pl. ha 120.000,-Ft-ot szeretett volna az ingatlanáért kapni, a vádlott javasolta, kérjen 140.000,- Ft. Ő 130.000,- Ft-ra fogja felértékelni. A 10.000,-Ft-ot megosztják. Több ingatlantulajdonos is a vádlottak padjára került, de közülük senki nem volt, aki a vádat elismerte volna. Ennek ellenére a tanács dolgozóját hét év börtönre ítélték.

Mint az iratok kézbesítője, gyakran kézbesített a Legfelsőbb Bíróságtól, a Legfőbb Ügyészségtől érkezetteket perújításokról, törvényességi óvásokról.

Az írnok levéliráskor feleségének megírta, hogy a következő beszélőre egy nappal korábban jöjjön, hogy keresse fel a levélben jelölt szegedi sztárügyvédet, kérje meg, hogy vállalja el ügyének újraindítását.

A levélírás szabályai szerint a levélben csak családi vonatkozású dolgok voltak írhatóak, ezért a nevelője a levél elolvasása után, a levélírás szabályainak megsértése miatt megfenyítette. A nevelője szabadságra menetele után remélte, hogy az azt helyettesítő nevelő nem minősíti fegyelemsértésnek és kiküldi a levelet, újat írt. Nem így történt. A nevelő visszajött szabadságáról és ő olvasta el az újabb levelét, amiért ismét megfenyítette.

A napi szolgálatba lépésemkor kötelességem volt a két korrepetitor elítélt és az írnok ottlétének és tevékenységének ellenőrzése. Az írnokot a tartózkodási helyén síró állapotban találtam, az okát kérdeztem, csak annyit válaszolt, semmi.

A korrepetitoroktól tudtam meg, hogy a nevelője nem javasolta a feltételes szabadságra bocsátását, mert kettő alkalommal fenyítve volt.

Személyesen beszéltem a feltételes bíróval. Megkértem, nézze meg a fenyítés okát. A védekezéshez való jogát mindenkor biztosítani kell,

mondottam. Ezek után engedélyezte a feltételes szabadságra bocsátását. Szabadulása után (1972 februárjában volt), a 2014-ben bekövetkezett haláláig minden évben telefonon sírva köszönte meg, „visszakaptam a hitemet". Nem kellett még a semmiért 21 hónapot börtönben töltenie, ahol egy nap is sok.

Lakva lehet az embert megismerni, szokták mondani. Az ismert intrikusok várható támadásának igyekeztem minél kisebb támadási felületet hagyni.

Újszegeden laktam, autóbusszal jártam munkába, az esetleges járatkimaradás miatti késésem megelőzésére mindig egy járattal korábban indultam el. A szolgálati helyünkön én érkeztem elsőként. Így már 30 perccel korábban meg tudtam kezdeni az aznapi munkára való felkészülésemet. Utánam általában a titkárnő érkezett, aki a reggeli kávéfőzéssel kezdte. Jött a parancsnok, majd kb. tíz perccel utána a párttitkár és a személyzeti előadó.

A titkári irodában teljesen haszontalan módon dohányzó asztal volt négy fotellel. Ott kávéztak, majd a négy, rendkívül okos ember bölcselkedett 8 óra 15 percig, amíg a parancsnokhoz referálásra érkezett az őrség parancsnoka és a nevelési szolgálatvezető. A titkáriban elhangzottak tökéletesen megismertették velem vezetőtársaimat. Én, amíg a hozzám tartozó szolgálati ágak vezetői meg nem érkeztek, udvariasságból irodám ajtajának félfájára támaszkodva várakoztam. Mivel az ott elhangzottak kifejezetten zavartak, úgy rendelkeztem, hogy a hozzám tartozó szolgálati ágak a kávézás megkezdése előtt hozzám érkezzenek.

Bíztam és reméltem, hogy idővel sínre kerül itt minden, de maradt továbbra is „én csak képviselek és van, aki dolgozik". Alapvetően a parancsnok személyiségéből következően az állapotok nem változtak, és ehhez hozzájárult a súgók negatív hatása is. Az új parancsnok nem tudott a parancsnokkal szemben támasztott szakmai és morális követelményeknek megfelelni. A börtönnek a parancsnokhoz tartozó területei zuhanórepülésbe kezdtek. A parancsnokhoz az őrszolgálat és a nevelési szolgálat tartozott.

A vezetői értekezleten (1980 augusztusában) az első féléves tapasztalataim ismertetésekor a jelzett állapotok következménye 1982. augusztus 25-én be is következett. A bútorgyár kárpitosüzem részéből

megszökött a legveszélyesebbnek minősített elítélt a bútorgyár udvarán rakodásra várakozó kamion pótkocsijában.

Ez az elítélt az emelvényen volt, a művezetői iroda mellett egy falra szerelt gombbehúzó eszközt működtetett. A művezetők a munkaidő minden pillanatában ráláttak. WC-re is csak művezető kíséretében mehetett.

A szökés napját megelőzően már három hete szabadságon voltam. A szökés észlelése után a parancsnok utasítására következő nap 6 órára jelentkeznem kellett szolgálattételre. Megérkezésemkor értesültem a szökésről és hogy már a korai órákban megérkezik Kiszely ezredes, az országos parancsnok helyettese és Tusják János ezredes, az őrszolgálati osztály vezetője, hogy a szökés okát, körülményei kivizsgálják.

Mint ilyenkor az érkezőket, a börtön főkapuja előtt, az utcán kellett várni, jelentkezni.

Életem első legdurvább szakmai csalódása volt az elöljárók megérkezésének és ott-tartózkodásuknak a története.

Délelőtt 10.30 után érkeztek meg, egyenruhában, és olyan részeg állapotban, hogy úgy támolyogtak fel a parancsnoki irodába.

A mellette lévő tanácsteremben – mint mindig – megfelelő ételek és italok várták őket. Tusják ezredes már nem fogyasztott egyiket sem. Már nem fért belé. Visszament a parancsnoki irodába, ahol az egyik támlás székre lovagló ülésben ülve, tányérsapkáját, mint egy tengerészsapkát tartotta a fején, és torkaszakadtából énekelt, az éneke szövegét ismételve – szeretném a homokórát megállítani, szeretném a más asszonyát elcsábítani, csókolom a p... – A szöveg a párnázott ajtón keresztül is jól hallható volt, a titkárnői irodában a titkárnő és az oda érkezők által is.

Kiszely keményebb volt. Még mindig bírt inni. Lelki szemeim előtt ma is látom, amint szinte rugóként felpattant székéről, de abban a pillanatban görcsszerűen megmerevedett 180 fokot fordulva, félelmetesen hulla fehér arccal, a mögötte lévő falhoz zuhant álló helyzetében.

Jelen volt a megyei főügyész barátja (akivel a pártfőiskola 3. bentlakásos évében egy szobában lakott) és a parancsnokhelyettes, akik odarohantak. Kétoldalt megfogták, levitték a kocsijukba. Tusjákkal is ezt tették.

Nekem kellett a következő nap megkezdenem a szökéssel kapcsolatos vizsgálatot, a parancsnok így látta a valóságot.

A kárpitosüzem művezetői irodája kb. 120 cm magasra volt felépítve, hogy az üzem teljes területe belátható legyen. Mellette egy kb. 2,5 méteres ajtónyílás volt, azon túl volt a szökevény munkavégzésére kialakított szerkezet.

Az ajtónyíláson belül a kárpitosüzem raktára volt, ahol a feldolgozásra váró anyagok és a késztermékek voltak ideiglenesen tárolva.

A kárpitosüzem emeleten volt, alatta és az udvar felőli részen a készáruraktár, ahonnan lépcsőn lehetett feljárni a kárpitüzem raktárához, melyben egy zsilipkapu lett beépítve. A zsilipkapu azt jelentette, hogy a kapu csak úgy lehetett nyitott állapotban, ha mindkét oldalon a biztonságot jelző zárak, lakatok nyitott állapotba voltak.

A kárpitüzem raktárába csak a készáru raktárában foglalkoztatott elítéltek tartózkodhattak a leszállítás időtartamáig. Ezen idő alatt a kárpitos és az átvevő készáru raktárosnak ott kellett tartózkodnia. A leszállítás után pedig mindkét oldalon zárták a zsilipkaput.

A vizsgálatok során nem volt megállapítható, hogy kik nyitották ki a zsilipkaput, az meddig volt nyitott állapotban. Moldova György Sopronkőhidán megkereste a volt szökevényt. A könyvben olvasható az elítélt szökésének előtörténete és megtörténte is. A vizsgálatom során sikerült megállapítanom minden olyan körülményt, ami a könyvben is olvasható. Csak az nem szökött meg, aki nem akart, mondta a megszökött. A készáru raktáros helyett az ott foglalkoztatott elítélt brigádvezető gondolkodott, szervezte a megrendelt bútortermékek szállítását.

A megszökött különösen veszélyes elítélt, számtalanszor járt lent a földszinti készáru raktárnál, szemlélve a kamionok rakodását. Az augusztus 25-i szállítást látta legalkalmasabbnak, ezért akkor szökött meg.

Az elítélt hiányát a munkából való bevonulásukkor észlelték csak a művezetők. Felém azt állították, hogy fél órával előbb, vagyis 13 óra körül az elítélt még a munkahelyén dolgozott.

A gépkocsi bejárati kapunál vezetett nyilvántartás egyértelműen bizonyította, hogy a kamion a szökevénnyel már 9.30-kor elhagyta a bútorgyár területét. Négy hónapig volt szökésben. Ezen idő alatt számtalan betöréses lopást követett el, módos, közismert személyek sérelmére.

Moldova megkérdezte:

– Miért nem hagyta el azonnal az ország területét, hiszen az édesapja ausztriai jogszerzői díjából kényelmesen megélhetett volna?

– Nem akartam a barátomat a börtönben hagyni.

Így hát az évszázad börtönszökését tervezték és szervezték meg. Pár héten múlott csak annak megvalósulása. Az elítélt, mint a jó sakkozó, több lépéssel járt elöl az ellenfelétől. Ők jó sakkozók voltak. Lehetőséget az adott, hogy a börtönben egyes elítéltek azt csinálnak, amit akarnak. Az etetés professzorai, de az is kell, akiket meg lehet etetni.

A bűntárs a börtön mosodájába helyeztette magát, ami tudottan nem a legegészségesebb munkahelye a börtönnek. Ez látszott a szökés megvalósítására a legegyszerűbb, legveszélytelenebb módjának. Mindenki meg volt már vásárolva a szökés megvalósításához.

A rendőrség a fogdai ágyneműit a börtönben mosatta. A szennyest egy fő rendőr személygépkocsival hozta és vitte a tisztát. A mosodában a 17 fő elítéltet egy munkáltató foglalkoztatta. Csak két főt kellett volna ártalmatlanná tenni. A gépkocsibejárati őr pedig még tisztelgett is volna a kifelé haladó szökevényeknek.

A szökésben volt és a leendő szökevény erre egy törzsőrmestert vásárolt meg. Annak lakására küldte a szökevény az üzeneteit, zárt borítékban. Annak tartalmát ők ketten ismerték csak, a lebukás elkerülése végett.

Sajnáltam és még ma is sajnálom a törzsőrmestert. Példája azonban szokványos. A szegedi ruhagyárban dolgozott, szabó volt. Leérettségizett. Több szeretett volna lenni. A dolgozótársaitól értelmesebb lévén, mozgalmi munkába kezdett. A párt ott is és a városnál is felkarolta, azok segítségével került a bv-hez.

Mint a legmegbízhatóbb elvtárs, rövidesen pártvezetőségi tag is lett. A szakmai feladatain könnyítettek, szabad mozgó lett az őrség állományában. Körletellátónak nevezték a munkakörét. Elöljárói magára hagyták. Az elítéltek pedig mindig megtalálták a befolyásolhatót.

A szökevénnyel az elfogása után a parancsnokomtól kért engedélyemmel az ügyész jelenlétében a Markóban beszélgettem. A reá terhelőkre nem kérdeztem, de amit augusztus 27-én, Szegeden megállapítottam, azt megerősítette. Moldovának bővebben nyilatkozott.

Az országos parancsnokság utasítására összevont taggyűlésen kellett a szökéssel kapcsolatos parancsnoki vizsgálatról, megállapításokról tájékoztatást tartani.

Gyuri, van egy baráti kérésem. Tartsd meg te a tájékoztatást, te jobban ismered a történteket, te vizsgáltad, meg nem akarom a barátaimat ott megszégyeníteni – mondta Ruzicska László, börtönparancsnok.

Az összevont taggyűlésen – bútorgyári, börtön pártalapszervezetek – én ismertettem a történteket, azok előzményeit, a biztonság későbbi komolyabban vétele érdekében. A parancsnok a taggyűlésen nem vett részt.

A két alapszervezet összlétszáma 80 főnyi volt. Jelen volt a két alapszervezet vezetősége a párttitkárjaikkal, a csúcs pártvezetőség, szintén a párt titkárával.

A tájékoztatóm elhangzása után egy hozzászóló volt, Gálosi Ferenc százados, az üzem egyik főművezetője. Gálosi visszautasította a parancsnoki vezetésnek, a gyár egyenruhás állományának a bv-hez, a biztonsági előírások be nem tartásával, a hivatástudattal, a kötelességérzetükkel kapcsolatos megállapításait.

Döbbenettel és szomorúan vettem tudomásul a harcos Gálosi teátrális, szinte üvöltő szózatát: Vegye tudomásul a parancsnoki vezetés, mi nem őrök vagyunk, hanem szakemberek.

Elvártam volna, hogy ezek után a három párttitkár és a közel 20 fős vezetőségi tag a régen volt szokásnak megfelelően önkritikát gyakorol, ehelyett mélyen hallgattak.

Az értelmetlen taggyűlés végén a párttagság felé a szégyenérzetemről beszéltem. Emlékeztettem a résztvevőket, hogy a bútorgyár a bv-nek az elítéltek munkáltatásának rendeltetett intézménye, hogy a kapustól a főművezetőkön keresztül a felsőbb beosztásokba kerültekkel együtt a parancsnokig bezárólag azonos a feladatunk. A bv fő feladataként meghatározottak az őrzés, a nevelés és a munkáltatás. A taggyűlést azzal zártam, hogy szégyellem magam a jelenlévők helyett is Önök miatt.

Másnap, vagyis péntek reggel, a parancsnok megérkezésekor szokásos jelentkezésem és jelentésem után kérdezte, mi volt a taggyűlésen. Jelentem, szégyenletes volt, de majd hétfőn, a vezetői értekezleten fogok a vezetők előtt nyilatkozni.

A hétfői vezetői értekezleten tájékoztattam a parancsnokot a szégyenletes taggyűlésről, amelyen rajta kívül csak a főkönyvelő nem vett részt, mivel nem volt párttag. Emlékeztettem a jelenlévőket az általam is csak hírből ismert önkritika gyakorlására.

Megjegyeztem: Lacikám, hidd el, azok, akik a hurkot a nyakadba akarják tenni, nem barátaid. Keményebben kellene a bv-s mivoltukra emlékeztetni őket.

Javasoltam, hogy a parancsnok saját érdekében rendelje el, minden veszélyes és különösen veszélyes elítélt a csillag körlet varrodájában legyen foglalkoztatva a biztonságra való való tekintettel. Javaslatomat elfogadta, elrendelte.

Az 1982. évi szégyenletes rendkívüli eseményből az illetékesek semmiféle következtetést a maguk számára nem vontak le. Az állapotok több vonatkozásban is súlyosan romlottak.

Elhatároztam, hogy a parancsnok 1983. évi április havi ellenőrzési feladatakor a bv belső életére vonatkozó állapotokról, az őrszolgálat és a nevelési szolgálat tevékenységéről, együttműködéséről előírt vizsgálatát mélyrehatóan, írásban foglalva, a parancsnok elé terjesztem. Reméltem, hogy annak áttanulmányozása után, ahogyan kértem is őt, az állapotokat megbeszélve, gyökeres változás lesz.

Minden vezető felé előírt, meghatározott feladat „a kötelező elöljárói intézkedés megtétele". A parancsnok, amennyiben tudomására jut az általa vezetett intézményét, létét súlyosan veszélyeztethető állapot bekövetkezhetősége, annak megakadályozása érdekében köteles a szükséges elöljárói intézkedéseit megtenni.

A jelentésem átadásakor kértem a parancsnokot, hogy miután áttanulmányozta, beszéljük meg az abban foglaltakat. Fontos.

A jelentésem megtételére az is motivált, hogy a bv bíró a feltételes szabadságra bocsáthatóság és a pártfogó felügyelet alá helyezéssel kapcsolatos nevelői magatartásokat a szó igazi értelmében bűnösnek értékelte. Kérte a segítségemet: Gyuri, én már többször szóltam Lacinak, de változás nem történt. Kérlek, hogy segíts, mert súlyos következményei is lehetnek az állapotoknak. A feltételes és a pártfogói vélemények, javaslatok valótlanságokat tartalmaznak.

Komoly elhatározásom volt, hogy amennyiben változás nem történik, más börtönbe helyeztetem át magam. Közben egy új remény

látszott. Kitalálták, hogy legyen a parancsnoknak egy biztonsági és nevelési helyettese is. Mivel a Csillagban volt egy olyan indíttatású tehetséges nevelő, amilyen sem azelőtt, sem azután nem volt, arra számítottam, őt fogják kinevezni. Sajnos nem ő lett a parancsnok, a biztonsági, nevelési helyettese pedig hosszú távon hasznára lett volna a bv-nek.

Egy, minden áron felkapaszkodni akaró Gyuris Kálmán lett a parancsnok helyettese, aki nemcsak a parancsnoknak, az egész fegyháznak is felbecsülhetetlen szakmai és morális károkat okozott. Ő volt a parancsnokot tévútra vitt triumvirátus vezérürüje. A triumvirátus a hatalom megszerzéséért való küzdelmét nem is rejtette véka alá.

1984-ben: Jobbról Fejes Imre OPK nevelési osztály vezetője, Németh Gyula az őrszolgálati osztály vezetője (OPK), Gyuris Kálmán, a fegyház parancsnokának biztonsági és nevelési helyettese és én.

Az állapotok tovább romlottak. Ennek a parancsnok életvitele és a felkapaszkodni akarók parancsnokra gyakorolt hatása volt a fő oka.

Ez év november 19-én botrány keletkezett. Nagyfán a parancsnok gépkocsivezetőjének felesége, aki ott nevelői beosztásban volt, a pénzügyi szolgálatnál felkereste a parancsnok ott dolgozó feleségét, akit az öt fő pénzügyes jelenlétében leordított.

– Szégyellje magát, miért nem tudja a családi életét lerendezni, a férjem nem bírja már a parancsnoka mindennapi ügyeit elviselni. Tartok, hogy a férjem a feszültsége miatt balesetet is okoz.

– Férjének a pénztárosnő a szeretője, aki különböző trükkökkel betegállományba megy. A férjem viszi hozzá a parancsnokot. A nő férje olyan munkakörbe dolgozik a MÁV-nál, hogy bármikor hazajöhet, véres következményei is lehetnek ennek.

Ruzicskáné Szegedről kirendelt egy taxit. Hazavitette magát. Férjét is hazahívta. Az egész börtönkolónia hallotta a feleség üvöltését: Megöllek téged is és a kurvádat is. Ruzicska telefonon jelentette Kiszelynek a történteket. Kérte, legyen segítségére, mert ismerve a feleségét, képes lesz megölni mindkettőjüket.

Ruzicska másnap nem jött szolgálattételre. A délelőtti órákban keresett meg Kiszely. Közölte, hogy Ruzicska az ORFI-ban van három hétig. Az elvtársnőt pedig a váci őri tanfolyamra vitték. Utasított, a következő héten szerdán látogassuk meg Ruzicskát Pongrácz Gusztáv párttitkárral és 10 órakor jelentkezzünk nála.

Kiszely azzal fogadott, most már tőletek is szeretném hallani, mi van Szegeden. *Javasoltam, a párttitkár a morális állapotokról beszéljen, én pedig a szakmaiakról.* Jelentésünk tartalma igen rosszul érintette Kiszelyt. Felelős volt utódja kiválasztásáért. Többször hangoztatta: Tudtam, Laci egy hülye ember, de ezt azért nem gondoltam. Ígérte, Ruzicska hazatérése után rendet tesz Szegeden.

Az őri tanfolyam már túl volt a felén. Kérdezték az új jövevényt, miért most jött. Eldicsekedett, ő a szegedi parancsnok, Ruzicska szeretője. A hülye felesége hiába erőlködik, ő még ebben az évben dr. Ruzicskáné lesz. A történtek az ország minden börtönében ismertté váltak.

Kiszely ígéretének megfelelően megjelent Szegeden. Azért, hogy a tetemrehívásnak tanúi is legyenek, a párttitkárt és engem is berendelt a parancsnoki irodába.

Fiú, nagyon inog alattad a szék, te sokat megengedsz magadnak. Ruzicska akkor teljesen józan volt. Az akkor is részeg elöljárójának törlesztett. Más még többet is megenged magának, te is csak hallgass. Az országos parancsnok általános helyettese elhallgatott. Semmi nem történt, sem erről, sem arról, pedig a párttitkár kiszivárogtatta, hogy

rövidesen lejön Kiszely és rendet tesz. Nem lett rend. Az állomány tisztességes tagjait komoly csalódás érte.

A következő évben, 1984. október 19-én, a magyar büntetés-végrehajtás legkegyetlenebb és legszégyenletesebb eseménye történt Szegeden.

A parancsnok Pilisszentkereszten volt értekezleten. Én voltam aznap a fegyház első számú vezetője.

Telefonon jelentették, a bútorgyár területén Richter Richárd elítélt több bv alkalmazottat késsel megsebesített.

Futva érkeztem a börtönt és a bútorgyárat összekötő alagúton a bútorgyári feljáróig. Ott kétoldalt fogták Richtert, egy pedig gumibottal ütlegelte. A bántalmazást megszüntettem, az elítéltet a börtön biztonsági zárkájába kísértettem. Utasítottam az ott tartózkodó Sipos János őrnagyot, az őrség parancsnokát, hogy Richter munkahelyén állapítsa meg, mi történt és miért.

A rendkívüli eseménnyel kapcsolatos jelentéseimet megtettem. Rövidesen megérkezett a Csongrád megyei Rendőrkapitányság vizsgálati osztályáról Mucsi főhadnagy Richter kihallgatására.

A kihallgatás a Csillag körlet parancsnoki kihallgató szobájában történt. Kötelességemnek tartottam a kihallgatáson a részvételem a történtek első kézből való megismerése végett.

Richter elítélt lehiggadtan, hihetetlen nyugalommal válaszolt a kihallgató kérdéseire. A kihallgató kérte Richtert, mondja el az ébresztőtől a mostani meghallgatásáig a vele történteket. A kihallgatás jegyzőkönyvelése az eljárási szabályoknak megfelelően történt. Az elítélt által elmondott szöveget a vizsgáló hangosan ismételve gépelte le.

Richter ismertette, hogy a mai napon is, mint minden nap, művezetője, Sitkei István bv törzsőrmester szekálta, molesztálta, megalázta társai előtt.

– Amikor már teljesen kibuktam, kértem, ne bántson már, hagyjon békében. Sitkei azonban tovább folytatta megalázásomat, amikor már nem bírtam, menj most már a faszomba, mondtam a törzsőrmesternek. Sitkei ekkor rámkiabált:

– Tedd fel a sapkát a fejedre!

– Nem teszem! – válaszoltam. Senkinek nem volt a fején a sapka.

– Nem teszed fel? – kérdezte.

– Nem! – válaszoltam.

– Gyere fel a főművezetőhöz!

– Nem megyek!

Az emelvényen lévő főművezetői irodához ment Sitkei, Csikota Sándor százados főművezetőnek azt jelentette, hogy szemétkedik vele Richter, hívtam föl, de nem engedelmeskedett, nem jött föl. Csikota főművezető a közelben tartózkodó Adamik János századost utasította, kísérje fel Richtert.

Adamik Richterhez ment és kérte, jöjjön fel velem a főművezetőhöz. Richter ezt előbb megtagadta. Ne csináljon ilyet – mondta Adamik. Mivel Adamik egy emberséges, tisztességes ember volt, amiért az elítéltek tisztelték, Richter is felment a művezetői iroda emelvényére.

Felérkezésekor Csikota indok nélkül a derékszíjáról leemelte a gumibotját. Ezt látva, félve a következményektől, Richter elfutott. Elővette azt a lapos vasból kialakított kést, amit dobálásra használt. Elfutott és az útjába került minden bútorgyári alkalmazottat, összesen 7 főt megsebesített.

A rendelkezések szerint az elítélt nem tarthat magánál támadásra alkalmas eszközt. Richter nemcsak hogy tartott, azt a gyár dolgozói készítették a tmk-műhelyben. Richter alaptalanul, hogy valakinek tartsák, már a börtönbe kerülésekor a hasonló nevű artista család tagjának állította magát. Célba dobált a művezetők és az elítéltek szórakoztatására a munkaterületén.

Richter a kihallgatásakor arról is nyilatkozott, hogy nővére az utóbbi levelében nyugtatta. Nem fogják bántani. Ő erre vonatkozóan intézkedett. Ez jegyzőkönyvbe is lett foglalva.

Sipos őrnagyot Richter elítélt társai erről ugyancsak tájékoztatták. Richter remélte, hogy Sitkei úr rövidesen nem fog vele szórakozni. Sitkei István nyugállományú bv törzsőrmesternek a következő naptól a bútorgyár vezetése megszüntette munkaviszonyát. Vajon miért?

A Mucsi rendőrfőhadnagy által vezetett kihallgatás befejezése után felmentem a parancsnoki irodába, ahol már a helyi vezetőkön kívül jelen volt az országos parancsnokság őrszolgálati osztályának a vezetője, Németh Gyula őrnagy és a BM elhárító tisztje, Örményi István főhadnagy is.

Megérkezésemkor Sipos János őrnagy őrségparancsnok jelentette az általam kért megállapításait, melyet Richter közvetlen közelében

foglalkoztatott brigádtagoktól szerzett. Jelentése pontosan egyezett Richter kihallgatása során elmondottakkal, a kihallgatását végzett rendőr által jegyzőkönyvbe foglaltakkal.

Örményi rendőrfőhadnagy jó érzéssel felkérte Richter nevelőanyagát nevelőjétől, Pelesz főhadnagytól. Az akkor fejlődési lapnak nevezett és azt borító dossziét az abban lévő iratokkal. Örményi a dossziéban talált egy levelet, melyet Richter nővére írt a börtön parancsnokának.

A levél egy kétségbeesett testvér könyörgő tartalmú levele volt. Tájékoztatta a parancsnokot, testvére a látogatása során elkeseredett, összetört állapotban volt. Közölte nővérével, már nem képes elviselni a börtönt, a vele való bánásmódot. Öngyilkos lesz, de másokat is magával fog rántani. Kérte a nővére a parancsnokot, szíveskedjenek megállapítani a testvére elkeseredettségének okát. Ismerem a testvérem, tudom, amit elhatároz, meg fogja valósítani. Nézzenek utána, nehogy valami tragédia legyen a vége. A levelet tartalmazó borítékra a parancsnok ráírta: „Lássa a nevelő!"

A vezetői elöljárói intézkedés dr. Ruzicska László vb parancsnok részéről ennyit jelentett.

E levél elolvasása után magához kellett volna rendelni a biztonsági és nevelési helyettesét, a nevelési szolgálat vezetőjét. Halasztást nem tűrő intézkedésként elrendelni az elítélt azonnali meghallgatását, öngyilkossági szándéka okát, megállapítani és egyértelműen tisztázni kell a Richter körüli állapotokat. Be kellett volna vonni a börtön pszichológusát. Az elítéltet a munka alól fel kell menteni. Kórházi elhelyezéséről vagy az IM Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetbe való felszállításáról kell gondoskodni.

A levél 1984 júniusában érkezett. A tragikus esemény pedig 1984. október 19-én történt.

A Mucsi rendőrfőhadnagy jegyzőkönyvének tartalma és a halasztást nem tűrt Sipos őrségparancsnok megállapításai, ha végigmegy a büntetőeljáráson, nemcsak országos közvéleménnyel járt botrány lett volna.

Azért, hogy ezt az óriási szégyenfoltot elhomályosítsák, az előzményeket, okokat, következményeket, az elviselhetetlen lelki helyzetet nehogy megismerjék, a történteket egy súlyos lelki helyzetbe kényszerített elítéltre vasalták.

A jegyzőkönyv tartalmának a kompetens személyek által történt megismerése után döntöttek.

Másik jegyzőkönyvet készítettek. Utasították V. István rendőr századost, a Csongrád megyei Rendőrkapitányság vizsgálati osztályának beosztottját, új jegyzőkönyv készítésére az előre eldöntött szöveggel.

V. Istvánnal olyan tartalmú jegyzőkönyvet készíttettek, amilyet akartak. Biztosak voltak benne, azt Richter úgysem fogja elolvasni. Egy új jegyzőkönyv tartalma számára semmit nem jelentett, semmi változást nem eredményezhetett a hét emberen elkövetett gyilkosságok, annak kísérlete után.

A hamis tartalmú jegyzőkönyvvel viszont sikerült a bv presztízsét megvédeni, patyolattisztává tenni. Megmentették a tragédiáért felelős testületi tagokat, akik a gyilkosságba, a társaik megölésébe hajszolták a kiszolgáltatott, tehetetlen helyzetét elviselni már nem bíró elítéltet is, mert ugye az elítélt is ember.

A parancsnoki irodába rövid idő eltelte után megérkezett és szomorúan jelentette Dózsa: dr. Frank Tibor polgári alkalmazott életét nem tudták megmenteni.

Lesújtotta a hír a jelenlévőket. Dr. Simor Ferenc alezredes a bútorgyár főkönyvelője, könnyeivel küszködve hangosan gondolkodva megjegyezte? „Szegény Tibor, tudtuk ő a legszekánsabb."

Richter Richárd az ítélethirdetés alatt. Mögöttük Nagy Tibor, az országos parancsnok, mellette Ruzicska, a fegyház parancsnoka.

Azt, hogy ezen ügy miatt hány bv-nek kellett volna bűnvádi vagy más módon távoznia nem kétséges. A történelem ismétli önmagát.

Richtert 1985 márciusában akasztották fel.

Az elítéltek egy része társuk tragédiája, halála miatt az őrség állományának egy részét félelembe tartotta. Kieresztem a beled, én leszek a következő Richter stb. A megfélemlített őrök kétségek között végezték napi szolgálatukat. A fenyegetők nem lettek felelősségre vonva. A fegyelmi lapok eltűntek.

A körletekre a vezetők rajtam kívül nem jártak. Megjelenésemkor a panaszaik, az újabb panaszaik áradatát kellett hallgatnom.

Több alkalommal kértem, hogy ezeket ne nekem mondják el, hanem az őrszolgálat elöljáróinak. Azért mondjuk magának, mert legalább maga meghallgat. Panaszaikra a parancsnok és a párttitkár is azt válaszolták nem muszáj itt dolgozniuk. Eltúlozzák a dolgokat.

Török elvtárs! Fejünk felett lebeg egy újabb Richter-ügy. Nem igaz, hogy az országos parancsnok, ha tudná, nem segítene rajtunk!

A börtön általános morális állapota kétségbeejtő volt. Italozás szolgálatban, a szolgálathoz, a biztonsághoz való viszony elszomorító.

Kiszely 1970-ben Szegedre kerülésekor a főépület alagsorában kialakíttatott egy reprezentatív klubot, ne kocsmában igyon a vb-s, hanem helyben. A klub élete mindennapos volt. A hétvégiek pedig szégyenletesek.

A börtön előtt közlekedők közül – sokan ismertek – megszólítottak. Nehezményezték a kihallatszó kulturálatlan üvöltéseket. Nem illik ehhez a komor épülethez– mondták.

Ez év júniusában az alparancsnoki értekezlet előadója a személyzeti előadója volt. Az elmúlt év erkölcsi és fegyelmi helyzetét ismertette. Az általa készített és minden alparancsnoknak kézbesített anyag kissé lesarkítottnak sikeredett.

Az előterjesztés az elmúlt évben fenyítettek számát, az elkövetett cselekmények minősítését és a kiszabott fenyítések nemét ismertette.

Az alparancsnokok között voltak, akik hiányolták az erkölcsi és fegyelmi helyzet bemutatását. A szolgálatellátáshoz való viszonyt, a hivatástudatot, az alkoholizálás mértékét, okát és ezek következményeit.

Fejétől bűzlik a hal

A parancsnok zárszavai a következők voltak: „Nekem nincs erkölcsi alapom, hogy szóljak az őrnek, hogy ne igyon. Én részegebb vagyok mindig, mint az őr. Igaz, én hivatalból vagyok részeg."

Szóba jött az alparancsnoki értekezleten, hogy a személyi állomány részeg tagjainak az épületből való kilépését figyelik a környék volt elítéltjei és azok hozzátartozói. Az utcára kerülésük után többeket a mentőknek kellett elszállítania.

A történtek hűségéhez tartozik, hogy 1962-ben valakinek az a nagy gondolata lett, hogy Szegedre kell és Szegedre is szállítottak Hatvan és Gyöngyös területéről 2000 cigány származású embert, a gyakori vérbosszú miatt.

A cigányok egy része a börtönhöz közel lévő tanácsi lakásokba költözött, minden nap a célállomás a Mars tér volt. A börtön előtt haladtak el. A família egy része a bástyafalon belül, más része kívül. Mindig gyűlölettel tekintettek a komor épület felé és az onnan kijövőkre is. Valamiért sokuk törlesztett.

Gyerökök, porzik a vesém, gyertök igyunk – hangzott a parancsnok napi mondása, ha nem jött hozzá, aki a beosztottjait helyettesítette volna. Igyekeztem ezen időpontokban valamelyik szolgálati ágaknál folyó munkáknál lenni. Ha mégis úgy alakult, én is bementem az irodájába, de egy kupica után mindig kértem engedélyt a távozásra, elfoglaltságomra hivatkozva. A többiek ebédidő elérkezéséig bírták.

Az ott maradottak közül ketten is megsúgták, Gyuris munkatársam nem tagadta meg önmagát. „Azért nem iszik velünk a Török, mert szégyell bennünket" – mondta a parancsnoknak.

Az erkölcsi és fegyelmet értékelő alparancsnoki értekezlet előtti napon a szokásos ellenőrzési utam során az őrök konyháját tekintettem meg, ahol 5 női dolgozó volt foglalkoztatva. Az asszonyok a korábbi szokásuktól, gyakorlatuktól eltérően hűvösen fogadtak. Mindegyik morcos volt. Kérdeztem: Mi a probléma? Semmi – válaszolta a főszakácsnő. Úgy tettem, mintha el akarnám a konyhát hagyni, közben

megjegyeztem: a kölcsönös tiszteletet és bizalmat nem így értelmezem.

A főszakácsnő minden bevezető nélkül megjegyezte:

– Tudod te azt, hogy most hány válás van folyamatban az őrségnél?

– Nem tudom – válaszoltam.

Elsorolta azokat, és azt is, hogy 18 órakor, a szolgálat befejezése után, egyesek nem a családjukhoz, hanem a klubba mennek és kártyáznak és isznak. Előfordult, hogy elnyerték egyesek egész havi fizetését. Odahaza pedig verik a családot.

Megkerestem a függetlenített párttitkárt, aki elvileg a parancsnok politikai helyettese, az egység morális állapotának felelőse. Még be sem értem a helyiségébe, amikor egy nő kereste Pongrácz elvtársat. Pongrácz kérdezte:

– Miben lehetek a segítségére? Én vagyok a Pongrácz Gusztáv.

– Az a kérésem maga felé, intézze el, a klubba ne áruljanak szeszes italt, mert az én férjem is és más őrök is ott részegednek le.

– Ha nem árulnak szeszes italt, a kutya se megy le a klubba! – válaszolta Pongrácz elvtárs.

A nő sírva fakadt, hátat fordított és köszönés nélkül távozott.

A parancsnok mindig azzal kérkedett, hogy ő 5 liter 6 dl-re van hitelesítve. Ezt bizonygatva gátlástalanul vedelt. Mórahalmon volt egy Szőlőfürt Mg Szakszövetkezet, elnöke, dr. Masa József, a barátom volt. Az egyik hétvégi ebéd után javasolta, tekintsem meg a gazdaságukat. Visszafelé jövetben a kacsatelepük mellett haladtunk el, panaszolta, nincs a kacsák alá megfelelő alomanyag.

Az Alföldi Bútorgyárban ez időben gondot okozott a felhalmozódott forgács és fűrészpor. Javasoltam Jóskának, tekintse meg a bútorgyár hulladék anyagát, mert azt tökéletesnek látom.

Mindenki jól járt. A bútorgyár megszabadult a hulladéktól, Jóskáéknak lett megfelelő kacsaalmuk. Az ügyletet, mint illett, a szövetkezet egy munkaebéddel pecsételte meg. Én nem voltam ugyan a vendégek közé sorolható, de Jóska barátom kérte, hogy Gyuri barátom is itt legyen.

Az ebéd előtt kölcsönös pohárköszöntő volt. Jóska, a szakszövetkezet elnöke köszöntötte a vendégeket és javasolta, hogy a kikészített pálinkás poharakkal koccintsunk a létrejövő barátságunkra. Ruzicska,

mielőtt a poharát felemelte volna, ezt mondta: Ne sértsetek meg, nekem rendes pohárba öntsetek, bár ti még nem tudjátok, én 5,6 literre vagyok hitelesítve.

A felszolgáló személyzet értette a dolgát. Az asztalon lévő borospohár lett megtöltve és elfogyasztva. Az után következett Ruzicska köszöntője. Tréfás, vicces, jó beszédkészségű volt. Még egy borospohárral lett a koccintás. Az ebéd természetesen fácánleves és szarvaspörkölt volt, melynek elfogyasztása előtt ismételten a pohár nagyságát kifogásolta. Az ebéd elfogyasztását követően nem sokkal a parancsnok elvtárs harcképtelenné vált. Kitámogatták a kocsijához és lakásába szállították. Mi, akik maradtunk, még szégyelltük magunkat.

Egy hétfői napon, 1985. május 9-én 9.30-kor a vezető értekezlet megkezdését követően a titkárnő jelentette a parancsnoknak, hogy a kiskunfélegyházi rendőrségtől keresik telefonon. A tanácsterembe visszaérkezése után a parancsnok felháborodva közli, a bunkó rendőrök azt állítják, a rendőrlámpánál Félegyházán megszökött a rabszállító autóbuszból egy rab, állampolgári bejelentés érkezett hozzájuk. Az értekezlet tovább folyt. Kis idő után a titkárnő a kecskeméti kapitányság telefonjához hívta a parancsnokot, aki még felháborodottabban bunkózta a rendőröket.

„Lacikám! Az ördög nem alszik. Menjünk le a körletre, rendeljél el létszámmegállapítást!" Nem mindannyian mentünk le. Gyuris őrnagy, az őrszolgálat közvetlen elöljárója, a parancsnok biztonsági és nevelési helyettese, valamilyen ürüggyel máshova ment. Számot kellett volna adnia ugyanis szakmai ismereteiről, aminek teljes hiányában volt.

Több mint egy óra elteltével sem tudta az őrszolgálat jelenteni, hány fő letartóztatottnak kell a börtönben akkor tartózkodnia.

„Lacikám, rendeld el az elítéltek munkahelyeiről való bevonulását, csak így lehet megállapítani a valós létszámot!" Először a varroda, majd a házi műhelyek dolgozói vonultak be. A szabóműhely a Csillag körlet földszintjén két helyiségben volt, Gáspár Sándor nyugállományú bv százados szakképzett férfiszabó felügyeletével. Ott lett foglalkoztatva a korábban a bútorgyárban foglalkoztatott minden veszélyes és különösen veszélyes elítélt.

Gáspár százados az elítélteket átadta az őrszolgálatnak. Jelentette a kezében tartott elítélt névsort mutatva, a műhelyben 17 fő van foglalkoztatva, de ma csak 16 főt adott át a művezetőnek az őrszolgálat. Kecskeméti Lászlót ma nem vonultatták le munkára.

Keresték Kecskeméti Lászlót. Négy nap múlva a kiskunfélegyházi kórház jelezte a rendőrségnek, hogy az akkor már körözött rab súlyos sérülésekkel a kórházukban van.

Kecskeméti László különösen veszélyes elítélt szökésének története a Szegedi Fegyházról önmagáért beszél. Bizonyítja az őrszolgálat elöljáróinak és beosztottainak lentről fölig, fentről leig kilétüket, a korábban sokáig emlegetett és megkövetelt hivatástudatot, felelősség- és kötelezettség-érzetet.

Tusják János ezredes által tartott vezetés vizsgálatkor, 1980-ban én javasoltam a veszélyes elítéltek fényképes nyilvántartását és annak tökéletes megismerését a körleteken szolgálók részéről.

Kecskeméti elítélt vasárnap éjszaka nem a tartózkodására kijelölt zárkába tartózkodott. Az esti zárást végző őrök a biztonsági előírások megszegésével végezték a zárást. A zárást két főnek kellett végeznie. Az elektromos zárkezelő az őrök haladási irányának megfelelően a zárka elé érve nyitotta ki a zárkát. Egy időben csak egy zárka lehetett nyitott ajtóval. Az elöl haladó őr a zárkában lévők neveit olvasta a kezében tartott zárkanévsorból. Az elítélt a neve elhangzása után a nyilvántartási száma bemondásával igazolta magát. A zárka létszámának, a benne lévők azonosságának megállapítása után lépett az őr a következő zárkához, ami akkor lett nyitva. A kísérő őr zárta az ellenőrzött zárka ajtaját.

A különösen veszélyes elítéltek azonos zárkában voltak. Azokat arcról kellett minden ott szolgálatot tartó őrnek ismernie.

Kecskeméti elítélt a vele helyet cserélt elítélt nyilvántartási számát mondta be társa nevének elhangzásakor. Az őr nem nézte az arcát, fel kellett volna ismernie a személycserét.

Hétfőn reggel a nyitás után, még szürkületkor, hat fő elítélt a csillag körletből, kíséret nélkül az udvaron lévő szeméttárolóhoz vitt három szeméttároló edényt.

A kíséret elmaradása miatt nem észlelte, nem vette észre az őrszolgálat, hogy hat fő helyett csak öt fő érkezett vissza a Csillag körletbe.

Kecskeméti László, a körszállításra a gyűjtőbe az indulásra előkészített farmotoros autóbusz első tengelye és az autóbusz alja közé bújva hagyta el a börtön területét.

Amikor az autóbusz üres állapotba volt, tágasnak volt mondható a rejtőzködési hely. A közel 35 fő testsúlya alatt és az úttest egyenetlensége végett a féderek gyakran összenyomódtak, Kecskeméti medencecsontjának és belső hasüregének sérülését okozva.

A Szegedi Fegyház és Börtön állománya előtt ismert volt a börtön szakmai és morális helyzete, emiatt Szegeden felelős beosztásúak részéről is ismerté váltak.

Az is tudott volt, hogy a hozzám tartozott területek a szakutasítások maradéktalan betartásával végzik szakmai tevékenységüket, hogy azokon a területeken nincs a szolgálati idő alatt italozás. Ha valamilyen szakmai problémája volt a bíróságnak, ügyészségnek, mindenkor azok lerendezése miatt engem kerestek.

Több kompetens vezető figyelmeztetett, nem lesz ez így jó. Miért hagyod Lacit? Miért nem győzöd meg?

Az őrszolgálat tagjait sajnáltam, féltettem. Olyan lehetőségem nem adódott, hogy az országos parancsnokkal személyesen találkozzak, az állapotokról tájékoztassam. Sokat vívódtam.

Júliusban más ügyben kihallgatást kértem az országos parancsnoktól. Kérésem oka az idősebb gyermekemnek a Budapesti Fegyház és Börtön állományába való áthelyezése volt. Gyermekem építészmérnökként Budán a Hidász utcai építő alakulat laktanyájának volt a parancsnoka. Beosztása szakmai fejlődésében nem segítették.

A gyűjtőben abban az időben új börtönépületet építettek, ahová szükség volt kivitelezőre. Sem a saját, sem a fegyház kérésére a HM szolgálati érdekből nem engedélyezte áthelyezését. Gyermekem bvhez való áthelyezésének megoldásához kértem és kaptam segítséget az országos parancsnoktól.

Kihallgatásom befejezése után kértem engedélyt a Szegedi Fegyházban történt sorozatos rendkívüli eseményekről, az őrség segítségkéréséről való jelentésem megtételére.

Jelentettem, hogy jelentésem megtételével segíteni akarok, nem ártani, de az állapotok szükségessé teszik jelentésem megtételét.

Az évekig tartott vívódásom után ennek megtételére az azt megelőző, a börtönre és a személyi állományra súlyos következményeket maga után vonó események késztettek.

A börtön bútorgyárában volt foglalkoztatva egy, a 20. életévei elején járó elítélt, Tar Tibor. Állami gondozásban nőtt fel, pszichésen halmozottan sérült, labilis idegrendszerű volt.

Mint az ilyen elítéltek, a munkába állásától célpontja lett a szekáns művezetőknek. Rövid vele történő ilyen szórakozás szinte eszméletvesztésig járó kiborulását eredményezte. Ezen szórakoztak. Gyakran tiszteletlenség vagy munkamegtagadás miatti felelősségre vonása lett a következmény.

Egy szerdai napon jelentették, Tar elítéltet munka megtagadásért bekísérik elkülönítésre. Kísérését természetesen egy, a bútorgyárba előtte bekerült fiatal segédművezető végezte.

Amikor a börtönt és a bútorgyárat összekötő alagúton átértek, Tar elítélt a kíséretétől a kazánházhoz futott. A kémény villámhárító kötelén felkapaszkodott a kb. 4-5 méter magasan a kémény falába beépített lépcsőhöz és felment a kémény tetejére, ahol kézállást csinált. A villámhárító a kémény mind a négy sarkán kb. 1 méter magasan körbe volt hegesztve, de az akkori erős szél miatt, átbillenve a mélybe vagy a kéménybe zuhanhatott volna.

Szegeden a szerdai nap piacos nap volt. A Mars tér tele árusokkal és vásárlókkal, akik tekintete szörnyülködéseik közben arra irányult.

Mire futva leértem a kazánházhoz, valakinek meggyőző kérésére, biztatására, már lefelé lépkedett az elítélt.

Leérkezése idejére ért oda a szolgálatos őrparancsnok, Vass Imre százados, aki a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán magába szívott pedagógiai és lélektani ismereteit igénybe véve, leüvöltötte a láthatóan is önkívületi állapotban levő elítéltet. Tar, tudja, hogy milyen súlyos fegyelemsértést követett el? Miután ezt többször is megismételte, karon fogtam Vass századost és elvezettem onnan.

Az elítéltet az őrséggel felkísértettem a kórházi körletbe, velük mentem én is, ahol Szollár dr., aki kiváló pszichiáter volt, megfelelő kezelésben, gyógyszerellátásban részesítette az elítéltet. Amíg szükségét látták, a kórház ápoltja volt. Fenyítést természetesen a történtekért nem kapott.

Az egyik nap az elítéltek munkából való bevonulásakor a lakatosműhely előtt tartózkodtam. A bevonulás gyakorlata szerint előbb a mosodában foglalkoztatottak vonultak be, mivel a bútorgyárból több

száz bevonulása hosszadalmas volt. A mosodából akkor később indultak, ezért a belső udvaron várakozniuk kellett. Kiss Lajos Sándor volt a mosodai sor utolsó embere. Unta a várakozást, ezért a kapunál lévő csengőhöz ment, azt megnyomta. A házi műhely falára épített őrbódéból az őr kilépett: „Ne nyomd a csengőt te szemét pszichopata, mert szétrúgom a picsádat!" – üvöltötte. A csengőt megnyomó terápiás foglalkozáson volt a mosodában.

Az eset után az őrszolgálat mindhárom váltásának eligazításán ismertettem a történteket, figyelemfelhívásként az elítélteket ért megtörtént eseteket kihangsúlyozva. Közöttük a Szegeden történt eligazításon részt vettek egy részüket ismerték is. Előfordult, hogy nem a sértő, hanem a hozzá hasonló lett az áldozat.

Június utolsó hetében bejött az irodámba Gyuris, a parancsnok biztonsági és nevelési helyettese. Körülhordozta a tekintetét az irodán: Ha akarnék, bármikor ide költözhetnék – mondta és távozott.

Néhány perc után a parancsnok tisztelt meg látogatásával, döntésével. Az országos parancsnoksággal analóg, július 1-től az igazgatási szolgálat a biztonsági helyetteshez fog tartozni.

Emlékeztettem a parancsnokomat a helyettesévé választásom okára. Olyan helyettes kell, aki ismeri a hozzá tartozó szolgálati ágakat. Gyuris még csak nem is járt az igazgatási szolgálat területén, fogalma sincs az igazgatási szolgálatról. Rácz József igazgatási szolgálatvezetőből pedig hiányzik a felelősségtudat. Lacikám, a fejedet szándékosan teszed a hurokba? A parancsnok egy ajakbiggyesztéssel kivonult az irodából. Rácz is alkoholista volt, mint Gyuris. Nagy Tibor országos parancsnok a jelentésem megtétele után hosszú ideig némán hallgatott.

Becsaptak, félrevezettek. A tavalyi évben is volt vizsgálat Szegeden. Különböző bejelentések érkeztek, ezért rendeltem el. Mindent rendben lévőnek jelentettek a Szegedi Fegyház tevékenységéről. Gondoltam én már korábban is, hogy ott, ahol sorozatban olyan súlyos események történnek, hogy ott lenni kell valaminek. A bv nem bír elviselni még egy ilyen eseménysorozatot. Most határoztam el, a következő évre beütemezett vezetés vizsgálatot már ez évben elrendelem. Nekem a vezetés vizsgálat előrehozásához a megyei pártbizottság engedélyét kell kérnem. Az a kérésem, a mostani jelentésében elmondottakat írja le. Nekem dokumentálnom kell az elhatározásom okát.

Jelentem, én megnevezem azon testületi tagokat, akik becsülettel segítik a vizsgálatot végzőket a valóság megismerésében. Az általam jelentetteket nem írom le. Jelentettem, ismertek előttem azok az esetek, amikor a jó szándékkal segíteni akaró került igen hátrányos helyzetbe. Felsoroltam több ilyen esetet.

Török elvtárs, én a kommunista becsületszavamat adom, hogy soha semmi bántódása nem lesz, nem is lehet. Magát közérdekű bejelentőnek kell tekintenem, magát a törvény is védi. Higgye el, az információim alapján én a Török elvtársat Ruzicska utódjának terveztem. Magáról az évi tájékoztatókon a legnagyobb elismerésekkel nyilatkoztak, a bv egyik legjobb szakemberének tartják.

Mi történik akkor, kérdeztem, ha leírom a kérteket, lefolytatják a vizsgálatot, aminek a tavalyi megállapítás lesz az eredménye?

Török elvtárs! Most határoztam el, személyesen fogom az egész vizsgálatot ellenőrizni, ezt tartom helyesnek. Olyan beosztottak fogják a vizsgálatot végezni, akik megbízhatóak.

A szóban tett jelentésem írásba foglaltam és eljuttattam az országos parancsnoknak.

A vezetés vizsgálat előrehozásról szóló értesítés november első felében megérkezett. November 16-tól december 15-ig tartóan lett közölve, hogy arra a fegyházban bekövetkezett súlyos események miatt kerül sor.

Amikor a parancsnok erről tájékoztatott minket, javasoltam, tartsunk mielőbb biztonsági és általános szemlét a börtön és a bútorgyár egész területén, hátha vannak hiányosságok. Tudatában voltam, sok ilyennel fog találkozni a parancsnok.

A biztonsági szemle bizottságilag történik. Jelen volt a parancsnok, én, mint az általános helyettese, az őrszolgálat és a nevelési szolgálat illetékesei. A biztonsági és nevelési helyettes, akinek ez a kompetenciája lett volna, ekkor sem, meg azt megelőzően sem vett részt különböző trükkökkel, annak ellenére, hogy ezek a területek őhozzá tartoztak. A Csillag körlet harmadik emeletének jobb szélső zárkájában kezdtük a szemlét, mint mindig.

A zárkaajtó belső oldalán két utasítás volt elhelyezve. A napirendet és az elítéltek kötelező magatartási szabályzatát tartalmazták.

A magatartási szabályok között volt meghatározva, hogy a felügyeletnek a zárkába történő belépésekor a zárkafelelős sorakoztatja a zárka tagjait, a felügyeletnek jelenti a zárka létszámát és a foglalkozás tárgyát. Meg volt határozva az is, hogy az elítélt nappal nem fekhet az ágyon, aminek a szabályoknak megfelelően vetett állapotba kell lennie.

A zárkában senkit nem sorakoztatott, nem jelentett a belépő parancsnoknak. Az ágyon feküdtek. Az ágyneműk egy része nem csak szennyes, hanem rongált is volt. A zárka elhanyagolt, takarítatlan volt.

Tudatosan figyeltem a parancsnok érzelmi reagálását. A következő zárkában azonos állapotok voltak. A parancsnok a harmadik zárkába történt belépése után robbant. Érzelmein, indulatain a látottak miatt nem tudott úrrá lenni. Hát mi van itt? Miért veszitek fel a fizetéseteket? – üvöltötte a kísérete felé, sírva fakadt és elrohant. Mint illetékes, az én irányításommal az egész intézmény szemléjét elvégeztük.

Jelentettem a parancsnoknak a szemle végrehajtását, a szemle jegyzőkönyvének az őrségparancsnok által való elkészítésének időpontját, az észlelt hiányosságok megszüntetéséért felelős személyek megjelölésével.

A vezetés vizsgálat az állapotok változatlanságát állapította meg és írta le. Az ezzel kapcsolatos jelentést azonban nem az illetékes őrszolgálati osztály vezetője, hanem az igazgatási osztály vezetője készítette, aki azt nyilvánvalóan nem véletlenül ellenőrizte.

A következő nap referádájakor megkérdeztem a parancsnokot, hogy a bútorgyárban most megtarthatjuk-e a szemlét. Miután rábólintott, értesítettem az azon résztvevőket a kezdés időpontáról és helyéről. A bútorgyári alagút feljárójával szemben az udvaron kezdtük a szemlét.

A parancsnok öt éve volt már elöljárója, felelőse a bútorgyárnak is igazgatói minőségben. Ezen időtartam alatt akkor járt az üzem területén, ha vendégeket kísért. Ez mindenkor a gyár termelő területén történt.

Az üzem udvarára kiérve, a tmk-műhely mellett 1980. január 1. óta összegyűlt három nagy teherautónyi mennyiségű különböző profilú, méretű vashulladék volt felhalmozva. Abban jelentős mennyiségű, támadásra, kitörésre alkalmas vasdarabokkal.

A parancsnok kétségbeesve kérdezte, a jelen volt Hegyes András őrnagy főmérnökhelyettest: Hát ez micsoda, miért van ez itt? Hegyes

is, mint illett, egyenruhában volt. A parancsnoktól kb. öt méterre, zsebre dugott kezekkel. A parancsnok hozzá intézet kérdésekor hátrafordult, a helyszínről távozva és fejét hátra fordítva a parancsnok felé szólva: „csak".

A parancsnok a látottaktól és hallottaktól megszégyenülve, sírva elrohant. A szemlét ismét az én vezetésemmel tartottuk meg. Azt követően a parancsnoki irodába mentem a szemle elvégzését jelenteni.

A parancsnokot az asztalára borulva zokogó állapotba találtam. Beérkezésemkor felállt, kezét nyújtva. Bocsáss meg, Gyuri! Mindig mindenben neked volt igazad. Most már belátom, nagyon eltoltam mindent. Ezt én már helyrehozni nem tudom. Nem kellett volna ezekre a férgekre hallgatnom.

A havi ellenőrzéseim során a parancsnok által tapasztaltakat az ellenőrzési naplóban minden alkalommal rögzítettem, amit a következő reggeli referádán szignált.

Az országos parancsnok az ígéretét betartva, a vizsgálat első napjától végig jelen volt. Minden nap bejött az irodámba. Volt, hogy többször is. Köszönöm Török elvtárs a segítségét, mondta. Gondoltam, hogy tényleg bajok vannak itt, de erre azért nem gondoltam, bárhova nyúlunk, mindenütt szarban tapogatózunk.

Az országos parancsnoknak minden héten péntek délutánján tájékoztatnia kellett a pártbizottságot a megállapításaikról. Az első titkár a tájékoztatásokat mindenkor reagálás nélkül tudomásul vette. A másodtitkárok sem nyilvánítottak véleményt. Az egyiket (Horváthné Katit)azonban a tájékoztatások minden negatív mondata szíven ütötte.

A negyedik tájékoztatón e miatt részt vett az MSZMP KB adminisztratív osztály vezetője. Ő csak a negyedik tájékoztatót ismerte. Egy igazi kemény elvtársi reagálással tette padlóra az országos parancsnokot.

Nagy elvtárs, maga valamikor nem mondott igazgat. Úgy is mondhatom, hogy hazudott. Maga 1980 óta minden évben jelen volt a pártbizottság ülésén, ahol a börtönparancsnok beszámolt az elmúlt évi munkájukról. Maga is igazolta, egyre hatékonyabb, egyre eredményesebb a Szegedi Fegyház. Ebben az évben pedig éppen maga javasolta a börtön parancsnokát magas kitüntetésre.

A következő évben, 1986. február 28-án, az országos parancsnok szintén részt vett a megyei pártbizottság ülésén. Olyan sértés Csong-

rád megye első számú vezetőjét nem érte, mint akkor. Az országos parancsnok tájékoztatta a jelenlévőket, hogy az igazságügyi miniszter a Szegedi Fegyházban lévő állapotok miatt a parancsnokot leváltotta és Ilovszky Vladimír ezredest nevezte ki parancsnoknak. Az első titkár, vagyis Szabó Sándor megkérdezése és beleegyezése nélkül.

Szabó Sándor az ülésen részt vevők döbbenetére, ezt mondta: Akkor menjen a Török is. Ki kell helyezni Nagyfára parancsnokhelyettesnek, mert fúrta a parancsnokát.

Már a párt hatalmának megszűnése után, de tudomásomra hozták a jelen voltak, hogy ez úgy hatott, mint egy véd- és dacszövetség. Ha menni kell a kegyeltnek, menjen az is, aki beárulta.

Szabó Sándor kirohanásának okát akkor még az elvtársai nem ismerték. Az általuk felém történt tájékoztatásukkor már ismerték. Szabó Sándor feleségének testvére, Hegyes András energetikusként került az Alföldi Bútorgyárba, aki munkahelyi magatartását, irreális karriervágyát Szabó Sándorra alapozta. Majd Szabó Sándor! – hangoztatta sokszor, ami valóságos félelmet keltett a vezetők többségében. Minden áron parancsnok akart lenni. Ebben az egyéb érdekek korábban megakadályozták. Ruzicska mielőbbi távozása már korábban is egyértelmű volt előttük. Hegyes főmérnök is akart lenni, de fentről ezt sem tették lehetővé.

Mivel 1980-ban sem lehetett főmérnök, azért, hogy nehogy Hegyes nagyon megsértődjön, kitalálták részére a főmérnökhelyettesi beosztást, amire a gyár szervezeti felépítése miatt nem volt szükség.

A bv-nél az állománytábla határozta meg a szükséges beosztások körét. Jelentős számú állománytáblán kívüli beosztást kreáltak. Ilyen volt Hegyes beosztása is. Az IM megsokallta a sok állománytáblán kívüli beosztást, s úgy rendelkezett 1986 végére, hogy azokat meg kell szüntetni. Hegyesnek így a megjelölt időpont után nem látszott vezető beosztási lehetőség.

Jól jött Szabóéknak Ruzicska ellen indított vizsgálat, melynek megállapításai egyenes utat látszatott mutatni Hegyesnek a kívánt parancsnoki pozícióra. Ha parancsnok éppen akkor nem is lehetett Hegyes, rövid idő eltelte után biztosnak látszott, mert Ilovszky már több évvel túl volt a nyugdíjkorhatáron. Még egy évet gondoltak Ilovszkynak, de nem így lett.

Ha parancsnok nem is lehetett, egyelőre beérte Hegyes a helyettesi beosztással, az én beosztásommal.

Kommunista becsületszavam ide, kommunista becsületszavam oda, rossz lóra tettem, gondolta Nagy Tibor. Valahogyan meg kell a hatalmat békítenem, ha átmenetileg is. Már nem járhatott teljes sikerrel, de sokat tett a tisztességtelenség, embertelenség módszerével az én rovásomra.

A parancsnokváltás bonyolult érdekeit velem is megismertették.

Az év február utolsó hetében Nagy Tibor leküldte helyettesét Szegedre (Tari Ferencet), győzze meg Ruzicskát, hogy kérje nyugdíjazását. A realitásérzék nélküli szerencsétlen belátásra képtelen volt. Emelt fővel vonulhatott volna el.

Tari a titkári irodában odajött hozzám, zavartan kérdezte, mit állapított meg az elöljárói vizsgálat? Válaszomra nem volt idő a parancsnok megérkezése miatt.

Tari már több hónapja volt jobb híján Nagy Tibor helyettese az egyik napról a másik napra menesztett Kiszely helyett, de Nagy Tibor meglehetősen távol tartotta magától, bizalmatlan volt Tarihoz.

Kiszely nem tudott parancsolni vágyainak. A parancsnokságra került egy csinos nő, akire többen is szemet vetettek. A nő érdekei, a főnöke vágyai találkoztak. Az irigy fiatal vágyakozók megtelefonálták Kiszely feleségének, hol találhatja most élete párját, aki nem volt rest, odament és ott találta. Mit is kell tennie ilyenkor egy okos feleségnek? Fel kell keresnie a magas beosztásba levő férje még magasabb beosztásba levő főnökét, beszámolni a történtekről. Nagy Tibor alig várta, hogy a vidéki parasztot kirúgathassa, az egyetlen személyt, akire azért szakmailag számíthatott.

Kiszely felkerülését követően biztos voltam, nem éri meg a felső nyugdíjkorhatár elérését pozíciójában.

Megkérdezte tőlem, Nagy Tiborék kártyapartnere, Kozáriné Klára ezredes asszony: Karcsi, miért jött fel ez a paraszt? Tudott volt, hogy több vidéki feltelepedett Budapestre és a parancsnokságra is, akiket nem viselt el. Bár csak öt évig voltam az igazgatási szolgálat vezetője, ismerte nevemet, de mindenkor Karcsi voltam.

A vidéki parasztokat kipasszíroztatta a parancsnokságról. Közéjük tartozott Tari is, akit Nagy Tibor utált. Budapestről ezért az ország

legtávolabbi börtönébe, Sopronkőhidára helyeztette parancsnoknak. Nem érdekelte, hogy ért-e hozzá vagy alkalmas-e. Ismert volt, hogy Tari eredetileg is a parancsnokságon akart felkapaszkodni, az Egri Tanárképző után elvégezte a jogot és a pártfőiskolát is ehhez. Ez a céltudatos törekvés azonban több embernek csípte a szemét.

Vezetői értekezlet után (1986. március 3-án) a parancsnok rémült arccal berontott irodámba. Azonnal értesítsd a vezetőket, 11 órára legyenek a tanácsteremben, jön az országos parancsnok is és a pártbizottság is. A megérkezett vezetők izgatottan kérdezték, mi van. A fiamtól szombaton hallottakat közöltem, hogy mától állítólag Ilovszky itt a parancsnok. Pongrácz Gusztáv, a függetlenített párttitkár összeomlott. Életem legnagyobb marhaságát csináltam, mikor beszéltem az Ilovszky lánnyal, gondolta Pongrácz.

Az országos parancsnok kíséretében megjelent Kozma András személyzeti osztályvezető és a pártbizottság adminisztratív osztályának a vezetője, Bódi György és Ilovszky Vladimír. Kozma bejelentette a vezetőknek, 13 órára állományértekezletet kell tartani. Az állomány előtt fogja ismertetni a miniszter parancsait, Ruzicska távozását, Ilovszky kinevezését. Az állományértekezleten lévőket a bejelentés letaglózta. Úgy tudták, mert azt mondták nekik, hogy itt minden a legjobb és a legszebb.

Március 4-én 9 órára az új parancsnok alparancsnoki értekezletet tartott. Azért hívtalak ide benneteket, hogy közöljem, én itt mindenkiről mindent tudok. Több hullámba fogok rendet csinálni. Senkit nem figyelmeztetek. Az illető azt érzi majd már, kívül is van a kapun. Annyit akarok még mondani, ma még mindenki kiviheti az italát, amit bent tart. Ha holnaptól bárkinél is találunk italt vagy italos üveget, az illető repül. Ennyit akartam mondani. Ez után még az ott lévők előtt engem megölelt és megpuszilgatott, hogy mindenki hallja: „Gyuri úr, örülök, hogy végre együtt dolgozhatunk, majd meglátod, rendet csinálunk mi itt". Ezen teátrális, álságos magatartásának okát ismertem már fiamtól néhány nappal előbb.

Ruzicska eltávolításának oka a vidéki parasztok voltak. Kozma Andrást Klári néni (Kozáriné) nem szívlelte, így az elöljáró kártyapartnere sem. Négy parancsnok karrierjébe került kipenderíteni Kozma Andrást. A leggyengébb láncszem Tandari János, a Sátoraljai

Börtön parancsnoka volt. Egy akkurátus, lelkiismeretes, jó szakember volt. Azt vélte szegény Nagy Tibor, hogy Kozma örömmel fog a házájába visszamenni parancsnoknak. Tévedett. Kozma ismerte jogait és a pesti és a vidéki körülmények közötti különbséget is. Kiváló lakása volt, feleségének jó munkahelye, a leánya Pesten járt iskolába.

Nagy Tibort Ruzicska a Csongrád Megyei Kaszó pusztának becézett Derekegyházán lévő vadászházban durván megsértette, amikor Nagy Tibor a vele egy asztalnál ülő nagyfai parancsnokkal pertut ivott, Ruzicskával pedig nem. Ruzicska ezért le bunkó parasztozta, amit természetesen visszamondtak.

Minden hónap második szerdáján megtartott parancsnoki értekezletekkor pedig Ruzicska kriminális magatartású volt, ami miatt Nagy Tibornak több alkalommal rendre kellett utasítania. Ruzicska és a Nagyfa parancsnoka együtt utaztak az értekezletekre. Az útközben levő italmérő helyek mindegyikében ismerősként köszöntötték őket. Nagyfa parancsnoka sportember volt, megbirkózott az alkohol erejével is, Ruzicska nem. Parancsnoktársait, a nagyfait kivéve, lenézte, bunkónak tartotta. A nem irodalmi fogalmazásokat közbeszólásával helyesbítette, sértő, megalázó szavakkal.

Bútorvásárlási céllal 1984. első hónapjaiban Szegeden járt a bv központi raktárának parancsnoka, Antal Ferenc ezredes. Becsületes, tisztességes munkatársként ismertem hadtápos koromból. Őszinte volt hozzám. Sok mindenről tájékoztatott. Készülök nyugállományba, keresem az utódomat. Tóth Jánost szerettem volna, a Gyűjtő anyagi szolgálatvezetőjét gazdasági helyettesnek, de Vladi nem adta, mert jön Szegedre parancsnoknak és hozza magával gazdasági helyettesének Jánost. Kissé meglepődtem az értesüléseimről, különösen attól, hogy Jánost az én beosztásomba hozza.

A hétfői körszállítások őrei már az előző években is eldicsekedtek Ilovszky felesége közlésétől: Fiúk, nem kell erről beszélni, mi leszünk Szegeden a parancsnok.

Ilovszkyék ezen szándéka felesége szolgálati helyén, az IM Elmemegfigyelő és gyógyító intézetben is ismert volt. A minisztériumban is tudták, mosolyogtak rajta. Ilovszky már akkor is túl volt a nyugdíjkorhatáron. Hogy miért akart a család Szegeden parancsnok lenni? Azért, hogy leányuk, Andrea, diplomához jusson a kihelyezett tagozaton.

Ruzicska tiltakozása ellenére 1983-ban a Szegedi Fegyház állományába került törzsőrmesteri fokozattal Ilovszky Andrea, aki csak az őrszolgálathoz volt felvehető. Az apára való tekintettel, Kiszely utasítására, a nevelési szolgálathoz helyezték. Az elgondolás helyes volt, a nevelők kézzel írott feltételes és pártfogói előterjesztéseit kellett volna legépelnie Andreának.

Nem csak azért, mert gépelni nem tudott, nem is akart, de mást sem csinálni, a nevelők előterjesztései elkészülte előtt különböző trükkökkel betegállományba került. Fogyózik, hányingere van stb.

Minden nő kell valakinek, főként, ha valószínű, az apa lesz a parancsnok. Andrea evégett gyermeke sorsát félretéve, elvált lett.

A második hét keddjén, 1985 májusában az ügykezelő távol volt, ezért a titkárnőnek adta át a hivatalségéd az elítélteknek érkezett postai küldeményeket. Andrea mégis tett valamit. Ő vitte el a leveleket a nevelők stúdiójába, ahol a nevelők minden nap az ebédet követően megjelentek eligazításra.

Andrea távozása után a szokásos módon a titkáriban kávézott, majd szellemeskedett vezetők témája lett Andrea. A parancsnok elképesztően sértő, megalázó jelzőkkel illette a valóban nem szépségkirálynőnek látszó Andreát. Mint a jó beosztottakhoz illett, ehhez Gyuris csatlakozott. Főnök, nekem nem kell az Ilovszky lány, teljesen mindegy, honnan hiányzik, tegyük le a körletre. Itt semmi haszna nincs. Pongrácz elvtárs, a szánalomra méltóan gerinctelen párttitkár azt mondta: Majd én beszélek vele. Megmondom neki, itt most már dolgoznia kell!

Valaki visszamondta az elhangzottakat. Szerdán a parancsnok távolléte miatt be mert jönni hozzám, kért, hívd már fel az anyát. Andrea az anyjának könyörgött, most már mielőbb gyertek. Szó szerint ismertette a titkáriban előző nap elhangzottakat.

Ilovszky Szegedre kerülése után évekig volt tennivalója Andreának. Ilovszky önmagától is félt. A telefonközpontba beszereltetett egy újabb vezetéket. Ha kigyulladt a kezelőasztal lámpája, Andrea telefonjáért nyúlt. Ismertette az apával, ki, mikor, kivel, mit beszélt. Ez nemcsak Szegeden, és az országos parancsnokságon, de még a minisztériumban is ismert volt. Olyanok által is, akik a Btk.-t is ismerték.

Az új parancsnok az első vezetői értekezleten bejelentette, hónapokig csak szemlélődik. Azt nem közölte, hogy és mikor. Ha nem volt

Budapestről várható vendég, délelőtt 9 óra után bejött hozzám az irodába: „Fáradt vagyok, hazamegyek". Ha nem jött be, unalmában a titkáriban lévő fotelek egyikébe ülve mesélt, hol, kit, mikor nyírt ki. Ezeket gyakran ismételte félelemkeltési célzattal. Mesélés közben gyakran elcsendesedett, elalúdt, horkantására ébredt. A hallgatóság közül csak a kötelezően ott tartózkodó titkárnő maradt.

Nagy Tibor nem teregette ki a velem kapcsolatosan tervezett kártyáit Ilovszkynak. Ilovszky Szegedre kerülése után néhány nap múlva felkereste Szabó Sándort, az első titkárt, azzal a kéréssel, hogy járuljon hozzá Török elvtárs Gyulára való helyezéséhez. Félek Török elvtárstól, mert tudom, hogy Ruzicskát is ő nyírta ki. Szabó természetesen hozzájárult Ilovszky kéréséhez. Úgy vélte, ezzel a gesztussal is legalább közelebb juthat sógorának gondja megoldásához.

Ilovszky az első három Szegeden töltött hetében hazamenetele előtt mindig az irodámban nosztalgiázott. Miután nem jutott eszébe semmi, hazament.

A harmadik hét csütörtökjén, mikor felállt, hogy elmegy, fejéhez tette kezét, mintha akkor jutott volna eszébe: folyosói pletyka szintjén hallottam, téged Gyulára helyeznek parancsnoknak.

Előbb kikóstolgatta családi körülményeim. Édesapám akkor 86 éves volt és ápolásra szorult. Feleségem közlekedési balesetben csigolyatörést szenvedett, rokkant lett.

Sajnos nem tudok elmenni. Egyébként is idejöveteledkor az alparancsnokok előtt örvendezve közölted, hogy örülök, végre együtt dolgozhatunk. Én is örülök, mondtam, de hazudtam.

Másnap személyesen jelentette Nagy Tibornak, hogy Török nem akar Gyulára menni. Ez után már a következő jelentése megtételéig csak két hét telt el.

A szokásos módon beült az irodámba, egyrészt, hogy teljen valahogy az idő, másrészt, hogy felkészítsen az újabb mondanivalójára. Ugyancsak csütörtökön, mielőtt kiment volna az irodámból, mutatóujját felém bökve kérdi:

– Miért nem mész el nyugdíjba?

– Miért nem mész te el? – kérdeztem. Nekem még van öt évem, te pedig már régen túlórázol. Én összenőttem a munkahelyemmel, mint a sziámi ikrek. Szükség van itt rám, te is jól tudod.

– Jó, jó, nem azért mondtam.

Másnap ismét Nagy Tibornál volt, jelentette, Török nyugdíjba se akar menni. Többé nem jött az irodámba. Az addig eltelt harminc év alatt nem részesültem egyik elöljáróm által sem megalázásban vagy az emberi méltóságom megsértésében. Ilovszky pótolta minden ok és indok nélkül.

Áprilisban összetalálkoztam MSZMP Csongrád megyei pártbizottság adminisztratív osztályának helyettes vezetőjével, Majzik István rendőr őrnaggyal. Találkozásunk pillanatában feltűnően izgatott lett. Régóta ismertük egymást, jó emberi kapcsolatban voltunk, kölcsönösen tiszteltük egymást. Gyuri, én a kenyeremmel játszom. Nem mondhatok többet, csak hogy tudom, mi készül nálatok. Abból erkölcsileg csak te kerülhetsz ki sikerrel, ha elmész Szegedről.

Májusban az utcán közlekedve ismét találkoztunk. Nagy Tibor bent volt nálunk, mondta. Közölte, hogy Török elvtársat Szolnokra akartam helyezni parancsnoknak szolgálati érdekből, de emberségből nem tettem. Utánanéztünk édesapja egészségi állapotának.

Augusztusban Ilovszky szabadságra ment, Andrea is. Ezt tudták a minisztériumba is, így nem volt mitől tartaniuk, a telefonbeszélgetés lehallgatásától. Az IM Büntetést Végrehajtást Felügyelő Főosztályról telefonon megkeresett Tar László alezredes. Régi baráti viszonyba voltunk. Revizorként járt Nagyfán a bv-hez kerülésekor. Akkor ismerkedtünk meg, barátságunk a néhány éve történt elhalálozásáig tartott. Ha Szegeden vagy Nagyfán járt, akkor is megkeresett, ha szabadságon voltam.

Édes Gyurikám, nagy kérésünk van feléd. Tudjuk, mi lesz Szegeden. Vedd azt fegyelmezetten tudomásul. Ne ellenkezz. Kibírod azt a kis időt, amíg Nagy Tibor és Ilovszky elmegy. Garantáljuk, utána te leszel Szegednek a parancsnoka.

A nyár folyamán a Szegedi Katonai Bíróság vezetője is nyugtatott. Ne idegeskedj! Veled nem tehetnek semmit. Neked komoly érdemeid vannak. Egyet tehetnek. Szolgálati érdekből máshová helyezhetnek parancsnoknak. Azt is csak akkor fogadd el, ha az nem jelent számodra semmiféle hátrányt.

Szeptemberben jött vissza Ilovszky szabadságról. A régi és tényleg jónak mondatott barátságra hivatkozva megkérdeztem, mit akartok

velem csinálni. Meglepődve, mentegetőzve csak annyit mondott: nem vagyok semmire felhatalmazva. Annyit jegyeztem meg feléje, Nagy Tibor mást ígért, azt állítva, hogy magát közérdekű bejelentőnek kell tekintenem, magát a törvény is védi, magának hátránya nem lehet.

Legközelebb 1986. november 6-án találkoztam Majzik Istvánnal a Csongrád megyei Hadkiegészítő Parancsnokság november 7-i ünnepségén.

Számomra ma is megható az az igazi barátra jellemző aggódó arckifejezés és közlése. Ugye, mondtam, menjél el. Nem értettem, ezt miért mondja. Látta is rajtam. Hát nem tudod, mi történt? A párttitkárt és a biztonsági helyettest lemondatták. Téged leváltanak, anyagi szolgálatvezető leszel.

Leküldte Nagy Tibor Tarit Szegedre. Mivel nem bízott benne, Németh Ferencet, a személyzeti osztályvezető-helyettest is vele küldte.

Külön-külön beszélgettek velük. Tari gunyoros vigyorral közölte: Ha most írsz egy szolgálati jegyet, leírod, hogy a Szegedi Fegyház és Börtönben bekövetkezett rendkívüli események miatt vétkesnek érzem magam, nem tartom magam méltónak beosztásomra, kérem a leváltásom, kapsz egy szolgálati ág vezetői beosztást. Ha nem írod le, megszüntetjük a beosztásodat és oda mész, ahová akarsz.

Emberségről beszélt Nagy Tibor országos parancsnok a pártbizottságon, Szolnokra való áthelyezésem ürügyén. Még egyszer emberségről.

Embertelenség, az emberi aljasság iskolapéldája volt, amit 1986. december 16-án velem tettek. Édesapám temetése előző nap történt.

A titkárnő telefonon értesített, hogy jelenjek meg az irodámban Ilovszkynál, mert az anyagi szolgálatvezető irodájában kellett a szolgálati feladataim végezni, mert a parancsnok használta már hetek óta az én irodámat, a parancsnokhelyettesit.

Még Kiszely a parancsnoki irodát és a mellette lévő tanácstermet ajtóval összenyitotta. A párnázott ajtó rejtve volt, melyet a fal teljes felületén reprezentatívan beépített szekrénysor fedett. Ilovszky lebontatta a beépített szekrénysort, befalaztatta a két helyiséget összekötő ajtónyílást, nehogy valaki arról megtámadhassa.

A parancsnoknál jelentkeztem. Az irodában négy fő tartózkodott. Kozma Pál ezredes, Nagy Tibor gazdasági helyettese, Ilovszky, a pa-

rancsnok, Puljer Fülöp, az új személyzeti előadó és Nagy Pál, a lemondatott függetlenített párttitkár helyett. Ő a bútorgyár munkaügyese volt.

Jelentkezésemet követően Kozma közölte: Azért hívtunk ide, hogy ismertessem a kiegészítő minősítésedet, mert le fogunk váltani, anyagi szolgálatvezető leszel. Megkérdeztem Kozmát, ki készítette a kiegészítő minősítésemet.

– Én készítettem – közölte.

– De még eddig nem is találkoztunk – válaszoltam.

Gunyoros nevetéssel kijelentette:

– De egyszer már köszöntünk egymásnak.

Az addig volt beosztásaim szolgálati és járulékos feladataim végett meg kellett ismernem a személyzeti munka rendjében foglaltakat is. Minősítést a minősítettről az készíthetett, aki legalább egy éve együtt szolgált a minősítettel. Ilyen személy abban az időben a bv-nél nem létezett. Jelentettem Kozmának, mivel ő most került a bv-hez, még nem ismerheti a bv-re vonatkozó rendelkezéseket, jogszabályokat. Nem fogadhatom el azt, amit állított, miszerint ő írhatott rólam kiegészítő minősítést.

– Nincs jelentősége – válaszolta. – Itt a minősítés, olvasd el.

– Jelentettem, olyan idegállapotba kerültem, arra nem vagyok képes most, hogy elolvassam.

– Akkor felolvasom én.

Felolvasta. Ha nem velem történik az, amit ott át kellett élnem, másnak nem hittem volna el.

Azzal kezdődött a kiegészítő minősítés, hogy: azért lett parancsnokhelyettes, mert a szolgálatvezető beosztását kifogástalanul látta el. A parancsnokhelyettesi munkáját is nagy igyekezettel kezdte végezni, amiért 1981-ben a kiváló munkájáért kitüntetésben is részesült. Ez azonban elbizakodottá tette. Feladatait nem végezte el megfelelően, az ellenőrzési kötelezettségét megszegte, ami miatt megszökött egy különösen veszélyes elítélt.

Ezen első negatív állítás elhangzásakor kértem Kozmát, ne folytassa, nem fogom aláírni. Neked fogalmad sincs a parancsnokhelyettes feladatairól, jogállásáról, munkaköri kötelezettségeiről.

Engem is valóban megfenyített az országos parancsnok, de alaptalanul. Fenyítésem ellen nem ellenkeztem. Ismert volt, ha valaki Nagy Tibornak ellent mond, azt kirúgja.

Megismertettem Kozmával a parancsnokhelyettes bútorgyárban történő rendkívüli események miatti felelősségét. Felelős, ha abban az időben történik, amikor a parancsnok távol van, a bútorgyár ilyenkor átruházott hatáskörben a helyetteséhez tartozik. Ismertettem, hogy a parancsnokhelyettes minden hónap második hetében ügyeletes, akkor köteles ellenőrzést tartani a bútorgyárban is. Ez havonta általában egy napot jelentett. A szökést megelőzően már három hete szabadságon voltam. Ezért felelősség semmiképp nem terhelt. Fenyítésem az országos parancsnok és a parancsnokság fegyelmi tisztje hozzá nem értését bizonyítja.

Annak ellenére, hogy alul terhelt volt, nem igyekezett a hozzá tartozó szolgálati ágak tevékenységét megismerni. Közöltem Kozmával: rosszul készültél fel belőlem.

Ismertettem Kozmával, soha nem voltak vezetői ambícióim. Nem akartam a parancsnok helyettese lenni. Azért kellett elvállalnom, mert olyan helyettes kellett, aki a parancsnokhelyetteshez tartozó szolgálati ágak tevékenységét ismeri. Az pedig, ahogyan Kiszely érvelt, nem csak Szegeden, hanem a bv egészében nem volt más.

Javasoltam, az irattárból vegyék ki az 1980-ban tartott vezetés vizsgálat anyagát. A vizsgálatot Tusják ezredes vezette. Vizsgálat befejezésekor a szakmai és pártvezetés előtt ismertette a vizsgálat megállapításait.

Mosolyogva azzal kezdte: gratulálok Ruzicska elvtársnak a helyettese, Török elvtárs kiválasztásához. Török elvtárs alig fél éve van ebben a beosztásban, de olyan szakszerűen, olyan magabiztosan végzi, mintha legalább már tíz éve lenne a parancsnok helyettese. Higgyétek el, ilyen emberrel még nem találkoztam.

Megkérdeztem Kozmát, mit ért azon, hogy alul terhelt, amikor az őrszolgálat és a nevelési szolgálat kivételével minden szolgálati ág hozzám tartozott. Nem tudott válaszolni.

Mivel Kozma nem ismerte, ismertettem, hogy kettő hadtáptiszti iskolát végeztem és hétéves hadtáposi szolgálati múltam van, és öt évig igazgatási szolgálatvezető voltam, amit az ellenőrzés szerint profi mó-

don végeztem. Kozma zavarában no kommenttel reagált. Azt követően minden állításának megcáfolásakor is no kommenttel reagált.

A kiegészítő minősítésének megkezdésétől öt-tízpercenként kereste Kozmát Nagy Tibor. A titkárnő a hívást bekapcsolta az üres parancsnoki irodába, de Kozma az ajtót nem csukta be, így a titkárnő mindegyik szavát értette. Nem akarja aláírni, nem fogja aláírni.

„A parancsnokot annak tevékenységében nem segítette."

Lemezszekrényemből ezen állításának valótlanságát bizonyítandó, elővettem hét ügykezelő által hitelesített füzetet. Az egyik a napi eseménynapló volt, amelybe óra-perc pontossággal rögzítettem minden fontos eseményt. A következő füzet a reggeli referádakor a szolgálati ágak vezetői által megismerteket jegyeztem föl. A harmadik füzet a minden nap 8 óra 15 perckor a parancsnoknál történt referádámat tartalmazta. A negyedik füzet a hétfői vezetői értekezlet anyagát tartalmazta. Az ötödik füzet a havi alparancsnoki értekezlet anyagát tartalmazta. A hatodik füzet a hozzám tartozott szolgálati ágak havi átfogó referádáját tartalmazta. A hetedik füzet pedig az általam a parancsnok felé havonta a hozzám tartozott szolgálati területek referádáját tartalmazta.

Ezen füzetek meglétét sem Ruzicska, sem Ilovszky nem ismerte. A füzetekben lévő feljegyzések természetszerűen átfedték egymást.

Amikor elvállaltam a parancsnokhelyettesi beosztást, tudatában voltam a felkapaszkodni szándékozók mielőbbi támadását illetően. Szükségesnek tartottam a támadási felületüket leszűkíteni. Erre a nyomozótiszti munkám tapasztalatai kényszerítettek. A füzetek bemutatása nemcsak Kozmát, Ilovszkyt is zavarba ejtette.

„Parancsnok távollétében a fegyház területét magánügyei intézése végett elhagyta, amivel súlyosan veszélyeztette a börtön biztonságát."

Megkérdeztem Ilovszkyt, mikor hagytam el az intézmény területét, mire zavarában azt válaszolta, ez már akkor vetődött fel, amikor gyűjtöttük ehhez az anyagot. Közöltem Kozmával: soha nem kellett a parancsnok távollétében elhagynom a börtön területét, mert olyan magánügyeim soha nem voltak.

„A hozzá tartozott szolgálati ágak beosztottai által elkövetett fegyelemsértéseket eltussolta, vagy nem a valóságnak megfelelően tájékoztatta a parancsnokát."

Tájékoztattam Kozmát, hogy a hozzám tartozó szolgálati ágak beosztottjai fegyelmezett, hivatásuknak élő szakemberek. A kétévente tartott vezetés vizsgálat és a szakosztályi ellenőrzések egyértelműen bizonyították. Arról ugyan nem beszéltem, de a történet hűségéhez tartozik, úgy Ruzicskától, mint Ilovszkytól féltek, úgy a szolgálati, mint magánéletükben kifogásolhatót nem tettek.

„Munkatársaival nem tudott együtt dolgozni."

Ilovszkytól kérdeztem ennek indoklását, amit zavartan elhallgatott. Én ennek ellenkezőjét bizonyítottam. Nagy Tibor erről meg is győződött a Szegeden töltött egy hónapja alatt. Nagy Tibornak bemutattam a vezetői értekezlet című füzetemben foglaltakat, az abban foglaltak egyértelműen bizonyították a megfelelő szakmai és emberi együttműködésem.

„Volt elítélt nővel is folytatott viszonyt." Ennek tényét is megcáfoltam.

„Magatartásával és tevékenységével nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy súlyos, rendkívüli események következtek be a Szegedi Fegyházban."

Kértem Kozmát, olvassa el a vezetés vizsgálat anyagát, hogy megismerje a valós állapotokat. Abban az évben februárban készült jelentés a vezetés vizsgálatról, mely egyértelműen meghatározta, hogy a Szegedi Fegyházban bekövetkezett eseményekért a parancsnok Ruzicska a felelős és részben a biztonsági helyettese, Gyuris Kálmán. A jelentés azt is tartalmazza, hogy a szakterületeken, melyek Török elvtárshoz tartoznak, rendet talált a vizsgálat.

„Közérdekű bejelentőnek nem tekinthető, mert bejelentését végszükségben és kényszer hatására tette." Ezen állítására nem volt lelki erőm reagálni.

„A parancsnokhelyettesi beosztásra alkalmatlan."

A kiegészítő minősítés azon állításának, hogy ez azonban elbizakodottá tette stb., kértem Kozmát, ne folytassa a leírtak ismertetését, mert ezt úgysem fogom aláírni. Ne csinálják ezt a rákosista módszert, nincs rá szükség. Nekem a parancsnokhelyettesi beosztás soha semmiféle örömet nem jelentett. Engedjék meg, hogy én is fenntartott fejjel kerülhessek ki ebből a beosztásból, úgy mint a két lemondatott társam, akik pedig súlyos hibákat követtek el, valóban hozzájárultak

a Szegedi Fegyház morális állapotának lezüllesztéséhez. Kértem Kozmát, adják meg a régen esedékes alezredesi rendfokozatomat, és írásba adom az önkéntes távozásom jelenlegi beosztásomból. Kozma erről az országos parancsnok következő hívásakor őt tájékoztatta is. Ahhoz azonban, hogy előléptessenek, pozitív véleményt kell az előléptetési javaslathoz készíteni, ami után kétségessé válhatott volna leválthatóságom.

A kiegészítő minősítés állításait bizonyítékokkal megcáfoltam. Kozma zavarában még azt is mondta: képzeld el, engem egyszer szovjet kémnek állítottak.

Amikor a kiegészítő minősítés azon állítását olvasta fel Kozma, hogy közérdekű bejelentőnek nem tekinthető, érzelmeimen nem tudtam uralkodni, sírógörcsöt kaptam, ami nem akart múlni. Ilovszky többször bejött az állapotomat figyelni, közben nyugtatott. Tudod, én neked mindig jót akartam, hidd el, én nem tehetek semmiről, ne ellenkezz a vezérrel, hidd el, nincs értelme. Gondoljál a gyerekeidre.

Ezt több alkalommal is megismételte. Az idősebb gyermekem akkor már a gyűjtőben volt beruházó, a kisebbik pedig a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola első éves hallgatója volt hadtáp szakon. A főiskolai fölvételi bizottság nagy hibát követett el a felvételi eljárás során. Rendelkezésükre állt a fiam önéletrajza, melyből megismerték, hogy az édesapja és a testvére is a bv-nél szolgál. Megkérdezték gyermekemtől: Miért nem bv ösztöndíjasként jelentkeztél felvételre? A bv jobb cég, mint a honvédség. Hazajövetelekor kissé méltatlankodott, miért nem tájékoztattam a bv ösztöndíj lehetőségéről. Ez az időpont 1986 nyarán volt, amikor már körülöttem sok minden történt. Kérdésére nem válaszoltam, de utánanézek kérésének lehetőségére. Megkerestem a személyzeti osztályt, ahol kifejezetten jó néven vették ez irányú érdeklődésem. A bv-nél nem volt hadtápos képzés, így szükségesnek tartották a gyermekem bv ösztöndíjassá való átvételét. Igéretüknek megfelelően a szükséges intézkedést meg is tették.

Átértékeltem helyzetünket, úgy határoztam, hogy a gyermekeim jövőjére való tekintettel a kiegészítő minősítést aláírom.

Ilovszky ismételt jelentkezésekor a „na, mi van" kérdésére jelentettem, hogy aláírom, annak ellenére, hogy az abban foglaltak, te is tudod, valótlanok, amit tettetek, iskolapéldája a hivatali visszaélésnek.

Ilovszky boldog mosollyal hagyta el az irodámat, majd visszatértek mind a négyen. Kozma szinte diadalittasan kezdett magyarázni, nyugtatni. Majd meglátod, a múltadra való tekintettel rendeződik a te szénád, mindent meg fogsz kapni a történtek ellenére.

A gyermekeiddel én fogok személyesen beszélni. Elmondom nekik, hogy a Szegedi Fegyházban súlyos rendkívüli események voltak, ami végett az ottani vezetőket le kellett váltani. De a ti édesapátok egy talpig becsületes ember, akire büszkék lehettek. Most is egy igen megtiszteltető beosztást kapott. A kisebbik fiad bv ösztöndíjasként való átvételét én garantálom.

Hazudott.

Az idősebbik fiamat a másik Kozma, a Kozma András, aki akkor már a gyűjtő parancsnoka volt, rendelte magához. Az édesapád nem tudott együtt dolgozni a munkatársaival, ezért leváltották.

Ezen állítás valótlanságát a fiam jól ismerte, mégpedig az előző parancsnoktól, Ilovszkytól, akivel több alkalommal beszélgettek rólam. Egy olyan esetet említek csupán, amikor az erre vonatkozó kijelentését én is hallottam. Ilovszky kérte, mutassam be a fiamat. Ez a két helyettese, Beck Géza és Kárász János jelenlétében történt. Ilovszky szokásához híven a közös bv-s múltunkról nosztalgiázott.

Közben megjegyezte a fiam felé, hogy ha olyan leszel, mint az apád, nagyon meg lesznek veled elégedve, nagyon vigyázz, mert a Török név márkás név.

A minősítés aláírását követően, látva állapotomat, nagylelkűen hazaküldtek azzal, hogy pihenjem ki a történteket, és ha néhány nap múlva úgy érzem, mehetek dolgozni.

Utolsó soros előléptetésemkor 1977-ben.

A történtek hamar ismertté váltak a börtönben. Dr. Dózsa György volt már akkor a börtön főorvosa, akivel baráti, mondhatom szakmai és munkakapcsolatom volt. Aggódott egészségi állapotom miatt és felkeresett otthonomban, ellátott megfelelő gyógyszerekkel és tanácsokkal. Ennek köszönhettem, hogy különösebb egészségkárosodás nélkül megúsztam Nagy Tiborék mesterkedését.

1977-ben őrnaggyá történt előléptetésemkor.

1981. A miniszterhelyettes a kiváló munkáért kitüntet.

TÖRÖK GYÖRGY őrnagy
részére

a
Magyar Népköztársaság
Minisztertanácsa

1006/1977.(II.17.) számú határozatával alapított

KIVÁLÓ MUNKÁÉRT

kitüntető jelvényt

adományozom

Budapest, 1981. szeptember 29.

igazságügyminiszter

IGAZSÁGÜGYMINISZTER

Az oklevél

Szegedi Fegyház és Börtön

Szeged

JELENTÉS

Alezredes Elvtárs!

Jelentem, hogy az ellenőrzéseim során, az intézet . életére vonatkozó, olyan megállapításokat tettem, melyek jelentését feltétlenül indokoltnak, szükségesnek tartom!

Megállapítottam, hogy a két szolgálati ág a nevelési és az őrszolgálat együttműködése nem megfelelő. Talán feszültnek is mondható a közöttük lévő viszony, ami lerendezése indokolt és időszerű.

Az őrszolgálat beosztottai egyértelműen úgy nyilatkoznak, hogy a nevelési szolgálat tagjai nem tartják őket egyenrangú partnernek, a nevelési szolgálat akadályozza az őrszolgálatnak a rend és fegyelem megteremtésére irányuló tevékenységét.

Az utóbbiakat például azzal is magyarázzák, hogy több alkalommal fordult elő olyan eset, hogy a sorozatos figyelmeztetés után is az elítéltek az ágyon feküdtek, vagy a zárkarendet nem tartották be ezért fegyelmi lapot állítottak ki az elítéltekről, a nevelő minősíthetetlen hangnemben kijelentette, hogy „miért zaklatjátok ilyen hülyeségek miatt az elítélteket".

Többször fordult elő, hogy a felügyelő, egy adott zárka valamilyen fegyelmezetlensége – rend, tisztaság – miatt megbeszélte a nevelővel, hogy zárkából kiveszik a TV-t. Ezzel a felügyelő előtt egyet is értett a nevelő. A TV-t azonban vagy nem vette ki, vagy még aznap vissza adta.

Az ilyen esetek több alkalommal is az elítéltek és a felügyelet közötti „nézeteltérésekre vezetett". Szabály szerűen szembe helyezkedtek a felügyelettel vitatkoztak az elítéltek a felügyelettel az intézkedések jogosságán.

Panaszkodott a felügyelet azért is, mert a parancsnoki intézkedéseket nem tudják megfelelően végrehajtani. Meg van határozva például, hogy mely elítéltek mozoghatnak a körletben. Ez azért nincs betartva, mert a nevelők olyan elítélteket is kiengednek akiknek erre nincs engedélyük, vagy kifejezetten meg van nekik tiltva. Ezt a felügyelet kifogásolása ellenére is megteszik.

Az őrszolgálat panaszolja, hogy a nevelési szolgálat nehezményezi azt, hogy egyes elítéltek zárkaáthelyezésébe az őrszolgálat beleszól. Ezek az úgynevezett beleszólások a biztonsági szempontok betartása végett történi és jogosak és indokoltak.

Kifogásolja az őrszolgálat, hogy a nevelők ügyeletesi rendszere formális. Két nevelőt említettek meg akik e vonatkozásban aktívak. Egyik Nagy József százados. másik Fehér László polgári alkalmazott.

Úgy fogalmazott az őrszolgálat, hogy a nevelők személyes sértésnek tartják, ha olyan elítéltről állítanak ki fegyelmi lapot, amelyik valami végett „közel áll" hozzájuk.

Panaszolják, hogy sétán soha nincs nevelő. A zárkákba nem mennek a nevelők.

Vannak nevelők, akik a felügyelet tagjaival szemben sértődöttet játszanak, amit a felügyelettel éreztetnek is.

A felügyelet úgy értékelte, hogy a nevelők feladata lenne az is, hogy az őrség és az elítéltek közötti feszültséget feloldják. Ennek szerintük a fordítottja történik.

Amiben az őrségparancsnok és a nevelési szolgálat vezető megállapodnak nincs betartva a nevelési szolgálat részéről.

A nevelési szolgálat vezető nem beszéli meg a problémákat az őrség parancsnokkal. Csak akkor fordul hozzá ha valamit sérelmez.

Az őrség parancsnok szükségét érzi, hogy a nevelési szolgálat esetenként a megbeszéléseikre meghívnák, ahol mindkét részről a felmerülő problémákat megbeszélhetnék, a véleménykülönbségeket tisztázhatnák.

Sérelmezi a felügyelet, hogy nincs tájékoztatva arról, az általuk feljelentett fegyelemsértéseknek mi lett a következménye. Elsősorban olyan fegyelemsértésekre gondolnak, melyek a felügyelettel szembeni tiszteletlenség vagy egyéb fegyelemsértések miatt kerültek eljárás alá.

A felügyelet úgy értékeli, hogy az adott körülmények ellenére is – zsúfoltság, az elítéltek összetétele – lehetne megfelelő nevelési alaphelyzetet teremteni. Fegyelem nélkül ez nem képzelhető el. Az ezirányú erőfeszítések egyoldalúak.

Jelentem, hogy a nevelési szolgálat tevékenységének helyzete valóban meghatározója a kedvezőtlen állapotoknak.

Majzik bv. százados leváltása után úgytűnt, hogy lényeges változások következtek be. A vezetés felé történt információk valóban ezt is bizonyították. A nevelési szolgálat egyes beosztottai úgy nyilatkozta, hogy elhamarkodottak voltak a dicshmnuszok, hiszen azok elhangzásáig semmiféle változás nem történt. A nevelők egyrésze ezt követően úgy értékelte, hogy minek tegyenek többet, hiszen így is jó.

Megállapítottam, hogy a nevelési szolgálat két területén folyt tevékenység. Az egyik a gyógyító-nevelő csoport, a másik az átmeneti csoport. Az átmeneti csoportnál a nevelők

jelenleg is megfelelően tevékenykednek. A feladataik megkövetelik, hogy a munkahelyeket ellenőrizzék, az elítélteket a szabadulásra felkészítsék.

A gyógyító-nevelő csoportnál is korábban aktív tevékenység folyt. Jelenleg a beütemezett foglalkozások nincsenek megtartva, de mint megtartottat ledokumentálják.

Az alkoholistáknál a beütemezett foglalkozások meg vannak tartva.

Megállapítottam, hogy nevelési tevékenység a csillagkörletben szinte egyáltalán nincs. Nevelő jellegű egyéni, vagy közösségi foglalkozásokat a nevelők nem tartanak. Ezt egymásközt nem is titkolják.

Több nevelő egyértelműen állítja, hogy például Dobó hadnagy többször is kijelentette, hogy „úgyse nincs értelme".

A nevelési szolgálat vezető ellenőrzései is csupán formálisak, ugyanis az ellenőrzés arra irányul, hogy a háromhavonkénti ellenőrzés megtörtént-e.

A nevelési szolgálatnál úgynevezett módszertani megbeszélések több mint egy éve nem voltak.

Megállapításom szerint Köszler főhadnagy-ot alkalmasnak tartom a szolgálatvezetői teendők ellátására, de Köszler elvtársnak, lényeges szemléletbeli változásokon és szokásainak átformálásának kell bekövetkeznie illetve megtörténnie.

Köszler elvtárs ismeri a nevelési szolgálat tényleges helyzetét, a nevelők munkához való viszonyát, egyéniségüket.

A nevelők Köszler elvtársat haragtartónak és bosszúállónak tartják. Azokat a nevelőket akik részéről még nevelő korában őt valamilyen sérelem ért „rugdossa". Ugyanakkor olyan nevelőkkel veszi magát körül, akik a „ leg haszontalanabbak".

Fő támaszának Roszkos főhadnagyot tartják aki az iskolakörlet nevelője. Megállapítottam, hogy Rosszkos elvtárs a szolgálati helyén szinte soha sem tartózkodik. A tanítás ideje alatt pedig szükséges volna, hogy az iskola körletben tartózkodjon, annál is inkább mivel a pedagógusok zöme ma már nő. Mivel én hosszú ideig szolgáltam az iskola körletben ismerem annak veszélyességét, így feltétlenül szükségesnek tartom, hogy tanítás ideje alatt a nevelő az iskolakörleten tartózkodjon.

Azt is megállapítottam, hogy a nevelési szolgálat tagjai között nincs megfelelő, sem emberi sem munkatársi kapcsolat. A szolgálati ág több kisebb csoportra tagozódik és vannak perifériás nevelők is. Egymás munkáját ugyan nem hátráltatják, de nem is segítik.

Köszler főhadnagy látja ugyan a nevelési szolgálat helyzetét, de az helyett, hogy őszinte feltáró segítségetkérő magatartást tanúsítana szinte álladó jelleggel a más szolgálati ágak, valós vagy vélt hibáit hireszteli sokesetben azokat eltúlozva. Magatartásán érződik, hogy saját területének hibáit, hiányosságait ezzel leplezi. A magatartásának veszélyességét elsősorban abban látom, hogy állításait olyan helyeken ülteti el, ahol, az ő módszeres és igen meggyőző

érvelései mindenkor táptalajra találnak, amelyek végső soron az egyoldalú tájékozódottság révén a vezetést irreálisan tájékoztatják.

A nevelési szolgálat tagjai helyett zömmel az elítélt írnokok végeznek szinte minden tevékenységet. Ők készítik a nevelői bejegyzéseket és a különböző előterjesztéseket is. Varga Imre Tamás elítélt azt hireszteli a csillag körletben, hogy Rosszkos helyett minden nevelői munkát ő végez még most is annak ellenére, hogy ilyen jellegű tevékenységtől nevezett el van tiltva. Az ilyen igénybevételek miatti lekötelezettség miatt eresztik azután el magukat az elítéltek, ami sokszor eljut odáig, hogy a felügyeletet és a nevelőket is megfélemlítik az elítélt írnokok. Például Varga Imre Tamásról tiszteletlenség miatt lett kiállítva fegyelmi lap, ami miatt azzal próbálta zsarolni nevelőjét, hogy mindent kitálal, mindenkit maga után ránt, ha a kiállított fegyelmi lapját a nevelő nem semmisíti meg.

Azt, hogy a nevelési szolgálat beosztottai ténylegesen milyen érdemi nevelő munkát végeznek a következőkkel kívánom bizonyítani;

1983 május 15-én orvostanhallgatók voltak börtönlátogatáson. Amikor a börtön megtekintése után visszatértek a klubba, a nevelőhöz Puljer századoshoz kérdéseket intéztek. Amikor leértem a klubba éppen azt a kérdést tették fel, hogy az iskolai oktatáson kívül, történi-e más nevelés is még? Erre Puljer százados nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyta, hogy közben én is odaértem, azt a választ adta, hogy „az az igazság, hogy a nevelőknek a hozzátartozókkal való kapcsolattartás és a különböző előterjesztések készítése olyan mérvű leterheltséget jelent, hogy *másra már nem jut a nevelőnek ideje*". *Természetesen ezt az információt a megfelelő* módon helyesbítettem.

Több alkalommal részt vettem bírói kihirdetéseken. Volt olyan eset, hogy egyedül Fodorné Kiszely Mária képviselte a nevelőket aki megérkezésünk után próbált keresni nevelőket akik közül ketten hosszabb agitáció után megjelentek kihallgatáson, de fogalmuk sem volt arról, mely elítéltről mit nyilatkozzon a bíró nevelőhöz intézett kérdésére. A bíró panaszolta, hogy gyakori, hogy a kihirdetéseken a nevelők nem jelennek meg, akik unszolásra megjelenne teljesen felkészületlenül jelennek meg.

A nevelők tevékenységi helyzetéről a fentebb leírtakat megerősítette az IMBV Országos Parancsnokságán szolgáló Nagy Lajos százados is.

Szeged, 1983. június 7.

Török György bv. őrnagy

pk. általános helyettese

A kiegészítő minősítésben azt állították, hogy ellenőrzési kötelezettségeimet nem teljesítettem, az elvégzett ellenőrzéseim formálisak voltak, a parancsnokot tevékenységében nem segítettem.

A jelentést bemutattam Kozma ezredesnek, aki no kommenttel reagált.

Már az otthonomban a történteken töprengve azon tűnődtem, miért kellett nekem az olyan sok példányban készült minősítést aláírnom. Évek múlva értettem meg ennek okát. Háromféle minősítéssel találkoztam az általam aláírtak között. A legkeményebb szövegű a Kozma által ismertetett volt. Enyhébb volt, amit az országos parancsnokságon az ügyvédem jelenlétében olvastam át. A rendszerváltás után a személyi anyagot, amit az országos parancsnokságon tartottak, leadták a börtönökhöz, ahol mindenki átnézhette a róla készült anyagokat. Én is természetesen elolvastam. Abban a legnevetségesebb, egy minősítésbe sem illő szöveget írtak a korábbi nőkapcsolatokat illetően. A női munkatársak felé tréfás megjegyzéseket tett. Köztudott volt, hogy nem voltam jópofáskodó, szellemeskedő. Tiszteltem a munkatársnőimet, akikkel nem voltam olyan viszonyba, hogy bármelyik felé is tehettem volna tréfás megjegyzést.

A Nagy Tibor által a Szegedi Fegyházban eltöltött egy hónap alatt az ő kezdeményezésére sok mindenről beszélgettünk, természetesen szakmai dolgokat illetően. Elmondta, hogy a személyi állománnyal történt beszélgetései során sok mindent megismert. Kérte, hogy azokkal kapcsolatosan tájékoztassam. Tájékoztattam. Ismerte, hogy nem vállaltam a parancsnokhelyettesi beosztást, annak okát a volt és a leendő parancsnok is ismerte.

Alapvető oka egy triumvirátus volt, ez egy egységes magot alkotott. Nem titkolták a hatalom általuk való megszerzésének szándékát. Mindhárom alkoholista volt már akkor is, mindent elkövettek céljuk eléréséhez, főként a riválisaikkal. Én is ezek közé tartoztam.

Nem véletlenül neveztem vezérürüjüknek Gyuris Kálmánt. Húszas éveinek elején volt, amikor bv-s lett. Személyisége már akkor kialakult. Céljai eléréséhez hihetetlen tehetsége volt az intrikái és ármánykodásai révén. Ahogyan felénk mondták, ártott a kannak és a nősténynek is. Korra, nemre, beosztásra, rendfokozatra való tekintett nélkül ártott anélkül, hogy valami haszna is lett volna belőle.

A nagyfai üzemegység vezetőjének gépkocsivezetője szeretett volna bv őr lenni. Az üzemegység vezetője, akivel hosszabb ideje dolgozott, már megértette a fiatalembert. Annak ellenére, hogy szerette a csendes, szorgalmas megbízható gépkocsivezetőjét, nem ellenezte szándékában. Vincze József gépkocsivezető a Szegedi Fegyház és Börtön személyzeti előadójánál fölvételre jelentkezett. Gyuris azonban arra hivatkozva, hogy a személyzeti osztály nem járul hozzá az áthelyezéséhez, elutasította őt. Vinczéék tápéi lakosok, engem jól ismertek. Édesapja felkeresett otthonomban: Józsi nagyon szeretne bekerülni az őrséghez, tudnál-e segíteni? – kérdezte. Ismertette a személyzetis elutasításának okát is. Személyesen beszéltem az ügyről Kiszely országos parancsnok általános helyettesének, aki nem értette Gyuris elutasító magatartását. Intézkedésére Józsi bv őrmester lett. Nem telt el másfél esztendő, amikor az állami ünnepségre elismerésre javasoltak között szerepelt az őrségparancsnok által leadott névsorban Józsi is. A parancsnok ismertette a javaslatokat, Józsi neve elhangzása után Gyuris indulatosan kijelentette, nem javaslom. Szökött nőket rejtegetett a lakásán. Gyuris valóban különleges adottságokkal rendelkezett. Ilyen súlyos és valótlan állítást pillanatok alatt kitalálni nem mindenki képes. Ismertem a Vincze családot és kétszobás lakóházukat, szülei és Józsi lakott benne. Ilyen nem történhetett volna meg és nem is történt. Ruzicska parancsnoki mivoltját ez is hűen tükrözi. Azonnali vizsgálatot kellett volna elrendelnie. Az, aki szökött nőket rejteget az otthonába, nem lehet a bv testület tagja. Az pedig, aki valótlanul ilyet állít, az meg még inkább. Semmi nem történt.

Az Alföldi Bútorgyárban szolgált Bolvári Endre főtörzsőrmester. A műhelyiroda vezetője volt hosszú évek óta. Az üzem legintelligensebb dolgozója. Fiatalon, a Radnóti Gimnázium elvégzése után került az üzembe. Elöljárói, amikor a zászlós rendfokozatot bevezették, szerették volna előléptetni. Erre minden feltétel adott volt, kivéve Gyuris személyisége. A személyzeti osztály nem járul hozzá, indokolta hazug módon. Állítását senki nem kontrollálta.

Kiváló pszichológusok kerültek a személyi állományba, akik rövidesen megismerték. Súlyosan torzult személyiségnek tartották. Céljai elérésében engem tekintett és érzett az első számú közellenségének. Nem tudott belenyugodni, hogy nem ő került a helyettesi székbe. Majd

kettő éve voltam parancsnokhelyettes, amikor az egyik nap délelőtt 9 óra után a parancsnok nagy robajjal kinyitja az irodám ajtaját, majd nagy erővel becsapja, de úgy, hogy az ajtófélfa körüli vakolat megrepedt. Üvöltve vont felelősségre:

– Nem gondoltam, hogy te ilyen vagy, visszaéltél a jogkörömmel. Félbeszakítást engedélyeztél, mert viszonyod van az elítélt nővérével.

– Jelentem én ismerem a bv rendelkezéseit, én ilyet nem tettem.

Tovább üvöltve mutatott egy elítélt által írt kérelmi lapot, amelyen valóban engedélyeztem három nap félbeszakítást. Az esemény időpontját látva emlékeztem a történtekre. Oda-vissza beszélőn felrendeltem a börtön orvosát, dr. Szabó Imrét. Megkérdeztem tőle, hogy emlékszik-e még arra, hogy két hónappal korábban, amikor a parancsnok elvtárs vezetőképzőn volt, felrendeltem hozzám és miért rendeltem föl. A börtön orvosa erre több okból is emlékezett: Nálad volt aláíratásra Sipos őrnagy őrségparancsnok és Köszler Antal főhadnagy nevelési szolgálatvezető. Átadtál részemre egy orvosi igazolást, ami azt tartalmazta, hogy az elítélt édesanyja járóképtelen, súlyos szív- és cukorbeteg. Közölted velem a nálad lévő levél tartalmát. Az apa a fiát arról tájékoztatta, hogy édesanyja szeretné a fiát még életében látni. Az orvosi igazolás tartalmának ismertetése után megkérdezted:

– Tóni, mit csináljunk?

– Adjál neki 3 nap félbeszakítást, javasolta Köszler.

– Ezt te a kérelmi lapon engedélyezted is.

Megkérdeztem parancsnokomat is:

– Lacikám, akkor mi is történt? Te, mint jogász, és 8 évig parancsnokhelyettes, tudod, hogy akkor követtem volna el szabálytalanságot, ha a félbeszakítást nem engedélyezem.

A parancsnok valóságos szakmai mibenlétét ez az eset is hűen bemutatja. Félbeszakítást halasztást nem tűrő esetekben kell alkalmazni, ha egyéb kizáró ok nem áll fenn. Ilyen halasztást nem tűrő eset az életveszélyes megbetegedés is.

– Emlékszel – kérdeztem –, amikor rábólintottam a beosztásom elfogadására, kértelek, bárki bármilyen velem kapcsolatosat állít, kértem, hogy mindig kérdezzél rá. Ígértem, ha akarva, akaratlanul szabálytalanságot teszek, nem fogom tagadni, becsület csak egyszer van.

Most is arra kérlek, mint akkor, ne rontsuk el a jó viszonyunkat, máskor ne rohanj így be.

– Ha tudnád, hányszor akartak ezek bevinni az erdőbe. Sajnos most sikerült. Az orvos előtt kért bocsánatot, kezet nyújtva. Ezzel végződött az első kirohanása. Ennek ellenére számtalanszor szégyenült meg a parancsnok az ilyen erdőbe vitele után.

Szakmailag nem jártak sikerrel, ezért érzelmileg próbálta a parancsnokot ellenem hangolni. A parancsnok kapuzárás előtti nagy szerelemre lobbant. A szerelmes emberben hajlamos a féltékenység ördöge megjelenni.

Gyakori volt, hogy van egy baráti kérdésem:

– Gyuri, van egy baráti kérdésem, van-e viszonyod Zsókával? Nagyon szeretem, feleségül fogom venni.

Hiába fogadkoztam, hogy nincs. A sokadik ez irányú baráti kérdése után megkérdeztem:

– Mikor lehetne szerinted, amikor te hétfőtől péntekig este hét óráig vele vagy. E mellett otthona, férje és gyermeke van. Hogyan gondolod, hogy viszonyom lehetne, mire alapozod ezt?

– A Kálmán mondta. Lehet, hogy Zsóka nem is engem szeret, hanem a beosztásomat – közölte szomorúan.

Gyurisnak azonos helyen, azonos körülmények között lelkiismereti kényszerei voltak. Ez a tanácsteremben a névnap ürügyén való italozás közben történt.

– Török, most megint alád vágtam, most megint jól alád vágtam, hangzott ilyenkor. Üljünk le, beszéljük meg a dolgokat – mondta.

– Akkor szóljál – válaszoltam –, ha józan leszel.

Erre azonban sosem került sor. Ezen közléseikor mindig közöttünk ült a függetlenített párttitkár, aki négyszemközt korholta Gyurist, miért pofázik részegen.

Gyuris Ruzicskát félelembe tartotta. Elhitette Ruzicskával, hogy „Kiszely apám" a hét végén fent volt nálam. Ruzicska egyszer rákérdezett, mit akart. Gyuris sejtelmes mosollyal válaszolta: hát érdeklődött. Kiszely pedig egy alkalommal sem volt Gyurisnál.

A szegedi Fegyházban személyi vonatkozásban mindig az történt, amit Gyuris akart. A mechanizmus meghatározója a pártvezetőség volt. Hiába terjesztett elő elismerésre a parancsnok valakit, azt a párt-

vezetőség megvétózhatta és meg is vétózta. Gyuris a pártvezetőség tagjait az ujja köré csavarta. Gyuris hatodik parancsnokának volt erkölcsi alapja, hogy eltávolítsa nyugdíjkorhatára előtt az állandó ital hatása alatt álló bajkeverőt: Kálmán, hazamész, s csak akkor léphetsz be a főkapun, ha szólunk, mikor tartjuk a nyugdíjas búcsúztatásod!

A hatalmi harc második harcosa Köszler Antal volt, aki 1977-ben 32 évesen került a börtönhöz. A szélhámosság, a tisztességtelenség, az aljasság mintapéldánya. Nem ok nélkül látom ma is lelki szemeim előtt az alapszervezeti taggyűlésen történt bemutatását és bemutatkozását:

– Boldog vagyok, hogy a pártunknak tagja lehetek, az még inkább boldoggá tesz, hogy ennek az alapszervezetnek lehetek a tagja. Párttagként is szeretnék igen hasznos tagja lenni a bv-nek. Még csak egy hónapja vagyok itt, de máris mindent sikerült érzelmileg magamévá tenni.

Emlékszem a velem szemben ülő börtönparancsnok boldogságtól ragyogó tekintetére, aki nem késlekedett. A következő héten meg kellett ismerkedniük egymással:

– Magát szeretném egyelőre alapszervezeti párttitkárnak. Ősszel beiskolázom egyéves bentlakásos pártiskolára. Pár héten belül gondoskodom a maga számára megfelelő lakásjuttatásra is.

Úgy is lett, a Csongrádi sugárúton háromszoba-étkezős, tanácsi, de bv rendelkezésű szolgálati lakáshoz juttatta. A börtönben híre ment Köszler várható karrierjének. Jó szókincse és kommunikációs készsége végett gyorsan ismertté is vált.

A bentlakásos pártiskola megkezdéséig a nevelési szolgálatnál elvegetált. Hol itt beszélgetett, hol ott. Az elítéltek közelében nemigen látták. A reggeli órákat szerette az igazgatási szolgálatnál, az én két hozzá hasonló tisztességtelen beosztottammal tölteni. Szerette hallatni hangját. Sok mindenről szó esett. Az egyik beosztottam a Tiszán pecázott. Köszler elhatározta, hogy ő is pecázni fog.

– Nem tudtok eladó pecafölszerelést? – kérdezte.

Tudtak. Megvette.

– De majd csak később fogok fizetni – mondta. Jó lenne egy horgászladikot is venni.

Bihari Józsinak volt egy újszerű alumínium ladikja, Köszler megvette.

– Ladikból fogok a Tisza madár élővilágában gyönyörködni. Kellene egy távcső is.

Azt is szereztek.

– Majd ha lesz pénzem, kifizetem.

Soha nem volt pénze, kellett az italra. A leendő párttitkártól a pénzt kérni senki nem merte. Nekem nem sokkal tartozott. Felszerelésekor szolgálatba egyenruhába kellett járni. A tiszti állománynak rendszeresítve volt a fésűs felöltő, amit az egyenruha szabóság a tulajdonos méretére készített. Köszler vékony testalkatával a posztó köpenyben nem volt egy elismerő látvány. A raktárostól tudta, Töröknek biztosan van fel nem használt utalványa. Nem adnád el? – kérdezte. Szükségem nem volt rá, így megegyeztünk, hogy háromezer forint helyett kettőezer forintért négyhavi részletre megveszi. Az irodámban három darab reprezentatív akvárium volt, amit még a körletről vittem fel. Megveszem – közölte Köszler. Az utalványért és az akváriumért festek neked egy akvarellt.

Köszlernek átadtam a *Tápé története és néprajza* című könyvet, hogy az abban lévő régi parasztház fényképét fesse meg. Se pénz, se könyv, se akvarell azóta se.

Köszler a pártiskola elvégzése után alapszervezeti párttitkár lett. Ehhez azonban a párttitkárt, aki még távol volt a nyugdíjkorhatártól, nyugállományba kellett helyezni. A nyugállományba helyezett párttitkár (Csanádi József őrnagy) a bv-s tisztek többségére nem jellemző pozitív tulajdonságokkal rendelkezett. Megfelelően iskolázott, intelligens, káros szenvedélytől mentes, jó küllemű, ápolt, a szakmai és politikai munkáját magas színvonalon végző volt. Ő volt a nevelési szolgálat kulturális és világnézeti nevelője, ami napi konkrét feladatokkal járt. Köszlernek a rövid nevelői beosztásban eltöltött semmittevése után ez nem tetszett.

A nevelőtársai is rosszallásukat fejezték ki, mert arra hivatkozva, hogy pártmunkában tevékenykedem, a feladatait másoknak kellett elvégeznie.

Köszler meggyőzte a parancsnokot, mivel más, előnyösebb beosztást szeretett volna, hogy mivel 10.30-ra járt dolgozni, kevés időt tud az elvtársak között lenni, mint párttitkár. Szeretne reggel járni szolgálatba. A parancsnok ezt is megoldotta. Nyugállományba helyezte

Gáspár Sándor századost, az előzetesek nevelőjét. Köszler elvtárs ezt követően reggel fölment a nevelői irodájába, hóna alá vett egy fekete mappát, benne egy ív géppapírral. Betelepedett az igazgatási szolgálati két beosztottamhoz, akiket 9 óráig szórakoztatott. Tizenégy óráig a függetlenített párttitkárt és a személyzeti előadót szórakoztatta. Ezt követően a börtönben lévő rendőr elhárító tisztek következtek, ahol ebédig leitta magát. Azt követően megint az igazgatás és az emeleti elvtársak következtek.

Köszler szakmai munkáját a megye I. körleten Csonkáné elítélt végezte, aki bevonulása előtt főkönyvelő volt. A befogadással, levélírással, látogatással, csomagküldéssel kapcsolatos teendőket is Csonkáné végezte. Szabad mozgó volt, életkora és külleme alapján nem kellett tartani, hogy az őrséget elcsábítja.

A sakklépések azt kívánták, hogy leváltsák a nevelési szolgálatvezetőt. Erre a beosztásra természetesen a legérdemesebb Köszler volt. Három emlékezetes évet töltött ott. Ebéd után a nevelőknek minden nap eligazítást tartott. Természetesen az operatív tiszteknél addigra feltöltődött. Minden nap egy óra hosszat hallatta a hangját, miközben semmit nem mondott. A nevelők, akik az ablak felől ültek, az utcai járólelőket bámulták, mások újságot olvastak vagy aludtak.

Köszler egyértelműen felismerte, hogy a nevelők nem veszik komolyan, nem fogadják el, Köszler ottlétének erkölcsi alapja nincs. A reggeli parancsnoki referádán, ahol mindenkor én is jelen voltam, frusztráltsága egyértelmű volt, a parancsnok ezt gyakran észrevételezte is.

A következő sakklépés rövidesen be is következett. Taggyűlésen kérte Köszler a titkári teendői alóli felmentését azzal az ügyes húzással, hogy a nevelési szolgálatvezetői beosztás teljes értékű embert kíván, amit ő szívből kíván végezni, kérte felmentését. Javasolta párttitkárrá Gyuris elvtársat. A taggyűlés mindent elfogadott. Köszlernek sikerült a szegedi rabnevelést a legmélyebbre süllyesztenie. Ennek bizonyítására mellékelem az ellenőrzéseimről készített jelentésem egy példányát.

Gyurisnak azért kellett átadnia a párttitkári posztját, mert az általuk tervezett játszma pontos szerepe volt. Valaki kitalálta, legyen a parancsnoknak egy biztonsági és nevelési helyettese is. Meggyőződésem szerint teljesen feleslegesen.

Gyuris addig más börtön vezetői posztjának megszerzése, erőlködése mindenkor sikertelen volt. Ezt jelenlétemben egyik alkalommal maga Kiszely is megerősítette: Gyerek, ne erőlködj, nincs értelme – mondotta Kiszely Gyurisnak.

Eljött az idő, hogy feljebb lépjen. Aki volt KISZ-titkár, volt pártcsoport bizalmi, párttitkár és személyzetis, nyilván a legalkalmasabb a parancsnokhelyettesi beosztásra.

A dorozsmai úton 1984 novemberében megépült az úgynevezett átmeneti intézet. Vezetői értekezlet vitatkozott, majd döntött, ki legyen annak a vezetője. Pongrácz elvtárs, a párttitkár javaslata döntött.

Az legyen, aki legjobban el tudja majd adni. Az ott történtek úgy sem érdeklik a kutyát sem. Így lett Köszler annak a vezetője.

A vezetés vizsgálat megkezdése után, 1985 novemberében Filemon Tivadar őrnagy feladatát képezte az átmeneti intézet működésének ellenőrzése.

Filemon azzal keresett meg, tájékoztassam az átmeneti intézetről. Ismerem az átmeneti intézet teljes valóságát, de én arról neked nem mondok semmit. Menjél ki az intézetbe, nézzél körül, hallgasd meg az ott szolgálókat, mindent megismersz. Annyit mondok csupán: az átmeneti intézetbe a legjobb felügyelők és főfelügyelők lettek kihelyezve.

Hogy mégis segítsek Filemonnak, telefonon az őrszolgálattól kérdeztem, van-e bent valaki az átmenetiből. Volt. Patocskai Mihály főtörzsőrmester, akit személyesen is jól ismertem. Megbízható, értelmes, jó szolgálatellátó bv-s volt. Kértem, küldjék hozzám. Patocskainak bemutattam Filemon őrnagyot azzal, hogy az átmeneti intézet működéséről, helyzetéről kér tájékoztatást.

Közlésemre Patocskai szemmel láthatóan indulatba jött. Én nem mondok semmit. Kértem már az őrségparancsnokot, helyezzen vissza a Csillagba, ha nem helyeznek, le fogok szerelni.

Sikerült Patocskait meggyőznöm. Azért van itt Filemon őrnagy, hogy segítsen, ha kell. Nem lesz semmi következménye, ha őszintén elmondja, hogy Ön is miért nem érzi magát jól.

Köszler, a vezető, összetéveszti a munkatársait az elítéltekkel. Nem csak hogy keresztülnéz rajtunk, hanem az elítéltek előtt is lenéző. Az őrség utasításait az elítéltek semmibe veszik, az őröket gúnyosan kinevetik.

Nézze meg az épületet, egy éve készült, de nem úgy néz ki. Nincs egyetlen ép ajtaja sem a lakóhelyiségeknek. Lábbal lökik be, a zárak, az ajtólapok sérülései mind ezt bizonyítják. Nem motozhatjuk sem a kifelé, sem a befelé jövőket. Meg lehet állapítani ennek következményeit.

Sok mindent tárt fel Filemon előtt Patocskai, de a Filemon által készített jelentés egészen mást tartalmazott, mint a valóság. Filemon jelentésének első mondatai: Az átmeneti intézet elöljárója Köszler Antal százados elvtárs. Köszler elvtárs kiváló pedagógus. Kiváló vitakészséggel rendelkezik, a vitákból mindig ő kerül ki győztesen, ezért többen nem szeretik.

Az egyenruhás szerveknél nem vita, hanem értettem van. Beosztás és a rendfokozat függvényeként. Sokan kíváncsiak voltak, Filemon minek alapján állította, hogy Köszler kiváló pedagógus. Filemon szerencséjére az érintett állomány tagjai Filemon ezen állítását nem ismerik. Röhögőgörcsöt kapnának.

Nevelési szolgálatvezetői ideje alatt az őrséghez és az elítéltekhez való viszonya ismert lett. Nemcsak az én számomra volt előbb érthetetlen. Okát pszichiáter orvosunk magyarázata adta. Koncentrációs táborban született. Az ebből következő állapota miatt nem a fogva tartókkal, hanem a fogvatartottakkal érzett egyet. Ez volt a motivációja a súlyos fegyelemsértésekről kiállított fegyelmi lapok Köszler által történt megsemmisítésének is.

Kiszely által a börtön alagsorában kialakított büfében azért, hogy a bv-s ne a kocsmában igyon, hanem ott, én akkor mentem és csak addig voltam, amíg az elkerülhetetlen volt.

Császár András gépkocsivezető névnapjára történt meghívásomra nem volt lelkem nemet mondani. A helyiség bejárati ajtaja mellett foglaltak a hadtáposok helyet. A helyiségben még nem voltak sokan. Köszler az ajtón belépve az asztalunkhoz jött, leemelt egy üveg sört, távolabbra ült, felnyitotta, majd elfogyasztotta. Rövid idő eltelte után ő is a söntésen kívül a mások számára előkészített ládából emelt ki sört. Számomra ezen magatartása meglepő volt, a jelenlévők azonban ezt már természetesnek tartották, mondták, mindig ezt teszi. A klubban általában ő az első és utolsó vendég is. Azt is elmesélték, pár évvel előbb, az egyik péntek este a klubba berontott a felesége, a Köszlerrel éppen akkor táncoló nőt megtépte, hazamenetele után pedig Köszler

ruházatát az ajtó elé tette, azóta alkalmi nőismerőseinél lakik. Élettársainál, akik befogadják.

Minden évben, így 1986 januárjában is az átmeneti intézet vagyonleltára is elkészült. Az intézet ágyneműjéből csak 260.000 Ft értékű hiány volt. Ilovszky utasítására májusban le kellett selejtezni. Ez az összeg akkor a bv-nél jelentős összegnek volt tekintendő.

Az átmeneti intézet megszűnése után Köszlernek kitaláltak egy hangzatos beosztást. Szervező-elemző főtiszt lett a megnevezése. Csúfosan végezte. Hivatali idő után bejutott a parancsnoki irodába. Felnyitotta a reprezentációs szekrényt, sajnálta otthagyni a sok finom italt. Reggel a takarító elítéltek találtak rá, eszméletlen állapotban, természetes szükségleteiben, mert ugye ami bemegy, annak ki is kell jönnie.

Reggel a bejövő parancsnoknak az ügyeletes őrparancsnok, aki beosztottja volt Köszlernek, ő is mint a többi beosztottja, egy kivételével utálta Köszlert, káröröммel jelentette a beérkező parancsnoknak a parancsnoki irodában az elítéltek által észlelt eseményt.

A parancsnok hazavitette, ahol akkor éppen lakott. Ha nem tér magához, valakivel közöljék, mondta a parancsnok, hogy csak akkor lépheti át Köszler a börtön küszöbét, amikor a nyugdíjas búcsúztatása lesz. Távol állt még a nyugdíjkorhatártól, de nyugállományba helyezték, búcsúsztatásakor természetesen jelentős pénzjutalomban is részesült, elvégre kiváló pedagógus volt.

Számtalan nem felejthető emlékem van Köszlerről. Minden nap negyed kilenckor, miután nevelési szolgálatvezető lett, együtt referáltunk a parancsnoknál. Annak ellenére, hogy évek óta a nevelési szolgálat tagja volt, a parancsnok felé hónapok óta nem volt jelenteni valója. Az általa jelentettek sokszor ismétlések voltak, hogy az elítéltek nincsenek orvosi vizsgálatra előállítva, nem kapnak gyógyszert. Ez bizony hangulati tényező – mondogatta.

A hetekig tartó hazugságai után, azt megelégelve, egy hónapra visszamenőleg dokumentáltam állításának valótlanságát. Azt követően úgyszintén nem volt mit jelentenie. Köszler tudta, hogy ismerem a nevelés helyzetét, ezért nem merte ott szédíteni a parancsnokot.

Amikor már László Sándor volt a nevelési szolgálat vezetője, Kocsárdi Ferenc beosztottját, aki már akkor súlyos beteg volt, hetente

meglátogatta. Ilyenkor minden alkalommal vett ajándékba egy üveg bort. A családfő is, a feleség is, az egyik fiuk is alkoholista volt, az apa súlyos állapota miatt tartózkodtak otthon az italfogyasztástól. Köszler mindig megbizonyosodott László látogatásáról, ezért az azt követő napon László által vásárolt bort mindig elfogyasztotta. Kocsárdiéknál töltött ideje alatt, mint azt később megtudtam, mindig én voltam Köszler beszédtémája. Állandóan engem becsmérelt rendkívül durva módon. Én voltam az első számú közellensége. Ezt Kocsárdinétól tudom, akivel véletlenül a vonaton egy fülkében utaztunk gyermekeink eskütételére. Az ő fiuk természetesen bv. ösztöndíjas volt. Kocsárdiné engem személyesen ismert, feleségemet nem. A fülkében rajtunk kívül mások nem voltak. Kocsárdiné a szó igazi értelmében leüvöltött. Hogy mer maga még mindig a bv-nél lenni. Nem kívántam Kocsárdiné felé magyarázkodni.

A parancsnoki értekezleten 1987 nyarán Köszlernek kellett az átmeneti intézet elmúlt évi tevékenységéről, helyzetéről beszámolnia. A parancsnok helyett Rácz József biztonsági és nevelési helyettes vezette le az értekezletet. Zárszavában mondta: nagyon szép lenne, ha igaz is lenne, amit Köszler elvtárs itt ismertetett. Egy bárgyú kényszervigyor volt Köszler reagálása. A jelenlévőkben pedig a döbbenet volt.

Rácz József volt a triumvirátus harmadik tagja. A tippadó, az adatszolgáltató, ő volt az igazgatási szolgálat vezetője. Rácz egy magas, kifejezetten széparcú fiatalember volt. Ezen külső adottságán kívül más értékelhető nem jellemezte. Gépkocsivezetői jogosítványig jutott el saját erejéből. Gyulán volt börtönparancsnok az édesapja. Hogy az egyik fiából legyen valaki, Józsit a Szegedi Fegyház állományába helyezték. Beiskolázták a Rendőr Főiskola bv tagozatára. Kiszely, a börtön parancsnoka, az iskola befejezése után az én beosztottammá tette, Lovas János csoporttársával együtt. Kiszely közölte velem, hogy szégyelli Rácz Józsefet. Mint parancsnok gyereknek példamutatónak, sereghúzónak, nem pedig sereghajtónak kellett volna lennie. Szégyenletesen szerepelt, szégyenletes volt minden vonatkozásban, lusta, enervált, felelősség és kötelezettség nélküli, de már alkoholista.

Beosztottamként javító-nevelő előadó volt. Egy elítélt írnoka volt, aki Rácz helyett mindent elvégzett, amit tudott. Rácz sem az elítélt munkáját, de a munkahelyek ellenőrzését sem végezte a meghatározottak szerint. Unalmában vagy az operatív tiszteknél poharazott, vagy az őrszoba ügyeletén Gyuris Kálmán személyzeti előadó és valamelyik őr sakkozását nézte.

Irattárba, vagyis holt anyagok közé, csak teljesen befejezett ügyek iratai kerültek. Az egyik ellenőrzésem során észleltem, a büntetés letöltései az ORFK-nak nem voltak lejelentve. Így sokan lényegesen hosszabb ideig voltak a büntetés hatálya alatt. Természetesen a parancsnoknak az általam észlelteket jelentettem, mert jelentenem kellett.

Rácz is beiratkozott a jogra. A tanulás az italozással valahogy nem fért össze, így két év alatt egy félévet sikerült teljesíteni. Nem tudott otthon a könyv mellett maradni. Bejött a börtönbe, nézte a sakkozókat vagy italozott. A tanulmányi szabadságát természetesen igénybe vette. Segített rajta az orvos. Betegállományba vette. A tanuláson azonban ez sem segített. A tanulmányainak folytatását be is fejezte.

Mint egy médiumnak, Gyuris a hatása alá került. Hetekig sikerült Ráczot ellenem fordítani, sőt még a társát, Lovast is. A parancsnok helyrebillentette mindkettőt. Azt, hogy Gyurissal a parancsnok hogyan számolt el, nincs tudomásom.

Rácz szolgáltatta a tippeket Gyurisnak a parancsnok kábításához. A sok között volt a félbeszakítási trükkje is. Ez volt a legszomorúbb, és számomra a leglesújtóbbat szintén Rácz kezdeményezte. Lele József volt nagyfai parancsnok József nevű fia, amikor sorkatona volt, az érettségizettek egy része tartalékos tisztként szerelt le. Az MHSZ-nél próbált előbb szerencsét. Nem látott ott sem perspektívát, sem egzisztenciát, ezért ő is a bv-hez került. Még abban az évben beiskolázták a Rendőrtiszti Főiskola bv tagozatára. Ő volt az akkori tanszékvezető Csordás Sándor kedvenc hallgatója. Józsi intelligensnek született. Jó küllemű, fegyelmezett, káros szenvedélyről mentes, szerény és jó tanuló volt. A pálhalmai börtönbe került őrparancsnoknak. Nem volt a kora miatt még sem élet-, sem börtöntapasztalata. Ott is voltak Gyuris-félék, ami miatt megvált a bv-től.

Pár évvel később úgy döntött, hogy a főiskolai tanulmányait esetleg más beosztásban a bv-nél hasznosíthatná. A Szegedi Fegyházban abban az időben nem volt tiszti státusz, ezért ideiglenesen a bútorgyárban lett önálló anyagbeszerző. Az egyik beszerzési napján a megrendeltek között volt kerti locsoló tömlő is. Megvásárolta. A beszerzési

körútja végére a bútorgyár raktára már zárva volt. Másnap a vásárolt anyagok közül a lezárt gépkocsiból hiányzott a locsolótömlő. Már megindították ellene a kártérítési eljárást, amikor a Cserzi Mihály utcai kapun Bús Gusztáv főhadnagy locsolótömlővel távozni készült.

A kapusok egy része még Nagyfáról kis korától ismerték Józsit, mivel abban az időben Leléék ott laktak, az őr pedig akkor ott szolgált. Ismertté vált a kapusok részéről is a tömlő eltűnése is. A kapus kérésére Bús főhadnagy nem tudta igazolni a tömlő kivitelének jogosságát, így azt nem is vihette ki. Bús az elöljáróinak azt állította, hogy a tömlőt már több héttel korábban vásárolta, az öltözőszekrényében tartotta, azzal, hogy ha majd megy ki a hétvégi kertjébe valamelyik hétvégén, majd elviszi.

Lele a tömlőben felismerte az általa vásároltat, Bús ezt sértőnek tartotta. Lele ellen hamis vád miatt eljárást kezdeményeztek. Az ügy általam történt megismerésekor javasoltam a parancsnoknak, hogy a büntető eljárásban gyakorolt bizonyítási kísérletet le kell folytatni. A nyomozótiszt, aki akkor Rácz József volt, és Lele menjenek el a tömlővel és a számlával együtt. Meg kell győződni az állítások valóságáról.

A parancsnok a javaslatom figyelmen kívül hagyta, Lelét feljelentették hamis vád miatt. A szegedi Teréz utcai börtönkolónia egyik lakásában lakott Szabó Pál, a Városi Bíróság elnöke. Gyuris és Rácz Gyuriséknál Szabót gyakori poharazgatáson látták vendégül. Szabót mindenki italozónak ismerte. Poharazgatás közben meggyőzték Szabót. Ő foglalkozott az igen súlyos bűncselekményekkel is.

Az ítélethozatala előtti napon váratlanul felkeresett irodámban Szabó bíró. Arról magyarázott, hogy milyen súlyos bűncselekmény az, amikor egy polgári alkalmazott hamisan lopással vádol egy becsületes főhadnagyot. Magyarázkodására egy szóval sem reagáltam, így kisomfordált az irodámból.

Kettő év hat hónap végrehajtható szabadságvesztést szabott ki, amit a másodfok is jóváhagyott. Tetőzte ezt egy tisztességtelenség is, Sátoraljaújhelyen kellett letöltenie Lelének. Felesége ritkán látogathatta, mivel egy napba a Szegedről való látogatás nem fért bele. A parancsnok a számára kötelező elöljárói intézkedésként a bizonyítási kísérletet elrendeli, az ügy minden vonatkozásban másként végződik.

Nagyfa volt kiváló parancsnoka a tehetetlensége, az igazságtalanság szégyenérzete miatt infarktusban elhalálozott. Laci pedig, ahogyan ígérte, csak reprezentált.

Hogy miért kellett Lele Józseféknek így végezniük, egyszerű a válasz. A fiatal Lele is több volt, mint a hatalom megszerzéséért minden tisztességtelenségre képes triumvirátus tagjai. A riválisukat látták benne. Súlyos volt a fiatal Lelével szembeni cselekményük, de ahogy szokták mondani, az semmi volt ahhoz képest, amit velem szemben meg mertek tenni.

Biztonsági szemlét tartottunk 1984. január 4-én pénteken, mint lenni szokott, Gyuris helyett akkor is én vezettem azt. A szemle utolsó állomása a házi lakatosműhely volt. A műhelyben az egyik elítélt jelentette: Szeretnék az őrnagy úrral beszélni. A művezetői irodába kísértem. Legyek segítségére, hogy másik bv intézetbe kerülhessen. Megkérdeztem, mennyi még a hátralevő büntetési ideje.

– Jelentem három hónap.

– Három hónapot térden csúszva is ki kell bírni, válaszoltam. Megkérdeztem, miért akar elkerülni innen. Szobafestőként dolgozott és ismertem, hogy elégedettek a munkájával és hogy ezért sokszor részesült különböző jutalmazásokban.

– Az év utolsó hetében elkülönítettek, fogdába helyeztek. Kettő nap múlva a Rácz főhadnagy irodájában Örményi rendőr százados elhárító tiszt kihallgatott. Jelen volt Gyuris úr, a parancsnok másik helyettese és Köszler úr, a nevelési osztály vezetője. A jegyzőkönyvet Rácz úr gépelte. Arra akartak rávenni, ismerjem be, hogy Vincze István főtörzsőrmester munkáltatómmal bűnös kapcsolatot tartok. Vincze úr számomra pénzt, kávét és szeszes italt hord.

– Mi az igazság ebből? – kérdeztem.

– Semmi. Én az életemben kávét soha nem ittam. Nem szeretem. Nem dohányzom. A havi kiétkezéskor vásárolták szükségleteim kielégítik. Szeszes italt sem hozott. Ha hozott volna, azt a környezetemben élők kiszúrták volna és oda lenne a feltételesem, ami 2 év 7 hónap.

– Ha nem történt semmi olyan, ami veszélyeztetné a feltételesét, nem kell félnie – mondtam.

– De másról is szó van itt, őrnagy úr! Gyuris úrék erőszakoskodtak, valljam be, hogy a Vincze úrral állításuk szerinti kapcsolatomat Török

őrnagy fedezi. A Török úr helyeztetett fegyház fokozatból börtön fokozatba, mert viszonya van az őrnagy úrnak a nővéremmel.

Ezek hallattára a szemlebizottsággal közöltem, hogy távoznom kell, folytassák le a szemlét. Futva tettem meg az utam a parancsnoki irodáig. A parancsnok már nem tartózkodott a fegyházban. Barátaival akkor köszöntötték dr. Merényi Kálmánt 50. születésnapján a Jogtudományi Egyetemen. Hogy hétfő reggelig hogyan vészeltem át az időt keserűséggel, feszültséggel, csalódással, nem felejthető, meg nem bocsátható.

Hétfő reggel a szokásos időben az érkező parancsnoknál a titkáriban jelentkeztem.

– Laci, pénteken olyan esemény jutott a tudomásomra, ami nagyon felkavart. Szeretnék veled erről beszélni.

– Azt elhiszem, hogy felkavart. Erről nekünk nincs mit beszélnünk, téged leszerelnek, az biztos. Azon gólyóztunk, hogy mi lesz veled. Ahhoz, hogy nyugdíjba menj, ahhoz fiatal vagy. Ahhoz, hogy új életet kezd, ahhoz már öreg vagy.

– Hidd el, hogy nem csináltam semmit. Amit meg megtudtam, az mind hazugság.

– Szükségtelen a tagadásod – jegyezte meg a parancsnok. – Le akarod tagadni az aláírásod!

Bement az irodájába, annak ajtaját durván becsapva.

A hivatali idő megkezdésekor lementem az igazgatási szolgálathoz. Kivettem az elítélt iratát, keresve az enyhébb fokozatba helyezés másolatát. A bíróság felé továbbított ezen iratok három példányban készültek. Az első példány egy formanyomtatvány mellékleteként a bírósághoz kerül. Egy példány az elítélt bv iratai közé, a formanyomtatvány másodpéldánya mellékleteként. A harmadik példány a nevelőnél az elítélt személy anyagába kerül.

A bv anyagból is, a nevelői anyagból is hiányoztak a másod-, illetve harmadpéldányok. Mivel az igazgatási szolgálat hozzám tartozott, a kimenő postákat nekem kellett aláírnom. Az én nevem szerepelt természetszerűen a bv anyagban a formanyomtatvány másodpéldányán. A parancsnoktól kértem engedélyt, hogy kimehessek a bíróságra.

– Mit akarsz ott – volt az indulatos válasza.

A bíróságtól kölcsönkértem az elítélt enyhébb fokozatba történt javaslatát, amit a hatásköri előírásoknak megfelelően a parancsnok

javasolt és írt alá. Az enyhébb fokozatba helyezés jelentős jogkövetkezményekkel járt, ezért az a parancsnok hatáskörébe tartozott. A fegyházfokozatúak a büntetésük ötödét, a börtönfokozatúak pedig negyedét kaphatják feltételesül.

A visszaérkezésemkor a sorsomról döntőek árgus szemmel figyelték, várták a fejleményeket. A javaslatot a kezembe tartva bemutattam a parancsnoknak. Ma is emlékszem az arckifejezésére. Csak annyit tudott mondani zavarában, hogy nem a Török elvtárs engedélyezte.

A történtek önmagukért beszélnek. A parancsnoknak Gyurisék bemutatták a formanyomtatvány másolatát, amit természetszerűen én írtam alá.

A parancsnok nyolc évig volt korábban parancsnokhelyettes. Akkor ezen iratok aláírója ő volt, nem érdekelte, fogalma se volt, mit miért ír alá.

Az, hogy a börtön második számú vezetője ellen annak tudta nélkül vizsgálatot folytatnak, abban a felsoroltak, a mellém, alám rendeltek vettek részt, az mindennek a teteje.

A parancsnok ismét elmulasztotta a szükséges elöljárói intézkedésének megtételét. Jelentenie kellett volna az országos parancsnoknak az ellenem indított eljárás alaptalanságát, a hamis vád alaptalanságát.

Semmi nem történt, még csak elnézést sem kértek.

Ezen eseményekről a vezetés vizsgálata során az országos parancsnok kérésére részletesen tájékoztattam őt. Az országos parancsnok az intézkedéseinek szükséges megtételéről nyugtatott.

Rácz minden lehetőséget megragadott, sok tippet adott a triumvirátusnak. Ezek azonban mindenkor részükről kudarccal, a parancsnok részéről megszégyenüléssel végződtek. Mindenkor bizonyítani tudtam a félrevezetett parancsnoknak a valóságot.

A triumvirátusnak nem volt a tagja, de hű kiszolgálója, jó alanya volt Pongrácz Gusztáv, a függetlenített párttitkár. Szánalomra méltóan gyáva és hazug volt. Sokat ártott a Szegedi Fegyháznak. Gyuris tipikus médiuma volt. Ujjai köré csavarva, azt tett vele, amit éppen akart.

Nevelési szolgálatvezetőnek is javasolta Pongráczot, mert felismerte, azt tehet majd vele, amit akar.

Pongrácz nevelő korában szorgalmasan jegyezte a háromhavi bejegyzéseket a fejlődési lapnak nevezett anyagban. Az új bejegyzéseikor

Nyilatkozat

Alulírott az alábbi nyilatkozatot teszem.

1984. január 4-én – mint elítélt a Szegedi Fegyház és Börtön háziműhelyében voltam foglalkoztatva mint szobafestő.

Ezen a napon, a fegyház illetékesei a fegyház parancsnokhelyettesének vezetésével biztonsági szemlét tartottak.

Annak befejezése után a parancsnokhelyetteshez Török György bv. őrnagyúrhoz egy engem súlyosan érintő kérdéssel fordultam. Kértem, hogy legyen segítségemre a Szegedi Fegyházból való elszállításomban. Kérdésére jelentettem ennek okát. Elmondtam, hogy 1983. december utolsó hetében a fegyelmi körletre kísértek és elkülönítettek. Néhány nap után a BM. elhárító tisztje az igazgatási szolgálatvezető Rácz főhadnagy irodájában kihallgatott. A kihallgatási jegyzőkönyvet Rácz főhadnagy gépelte. Jelen volt a kihallgató tiszten kívül még Gyuris bv. őrnagy biztonsági és nevelési parancsnok helyettes, és Köszler bv. százados nevelési szolgálatvezető is.

A kihallgatásom során arra akartak rávenni, hogy ismerjem be, hogy a munkáltató művezetőm részemre pénzt és kávét hord be, és hogy a közöttünk lévő tiltott kapcsolatot Török őrnagy fedezi.

Azt is velem akarták bizonyítani, hogy Török úr helyeztetett engem enyhébb büntetésvégrehajtási fokozatba, mert viszonya van a nővéremmel.

A kihallgatást vezető és jelenlévők ezen állításai valótlan állítások voltak.

Szeged, 2008. szeptember 20.

A triumvirátus mesteri ügylete.

nemigen nézte meg, hogy az előző bejegyzése mit tartalmazott. Egymásnak teljesen ellentmondó bejegyzések követték egymást, a meg nem tartott nevelői foglalkozása eredményeként. Pongrácz félt az elítéltektől. Zárkába nem mert bemenni, egyéni foglalkozás formájában pedig együtt lenni az irodájában az elítélttel.

Gyuris és Köszler ügyesen etette Pongráczot mint párttitkárt. Jelenlétében aggódva beszéltek nem létező problémákról. Pongrácz zsebében mindig volt egy kb. 5×5 cm notesz. A számára fontosnak tartottakról az elhangzottak alapján a noteszba mindig csak egy szót írt, mintha nem is az elhangzottakról írt volna emlékeztetőt. Pongrácz jegyzetét sejtelmes mosollyal jelezték egymásnak. Pongrácz ezek alapján meggyőződése nélkül szinte vad dolgokról tett jelentést a szokásos beszámolóikor, igaz, a parancsnokot azok egyáltalán nem is érdekelték.

Pongrácz Köszlerhez hasonlóan nem a fogva tartókkal, hanem a fogvatartottakkal érzett együtt. Ez mindig érezhető volt, csak az oka korábban még ismeretlen volt. Az első és utolsó munkahelye volt a Szeged, Marx tér 13. Hosszú és kínos évek voltak számára. Bármikor kitudódhatott volna származása, rokonai holléte és vége a karrierjének. A személyiségéről szóltak ellenére elképesztően önhitt volt. A rendszerváltozás után el mert dicsekedni, hogy a felmenői nemesi címet szereztek. A nagynénjei pedig az Egyesült Államokban élnek. Az egyik lakótársa látogatóba indult az Egyesült Államokban élő fiához. Pongrácz megadta a nagynénjei címét, kérve, hogy tájékoztassa őket a kilétéről és hogylétéről. A lakótárs visszaérkezésekor az egész kolónia megtudta azt, hogy Guszti nagynénjeinek tartózkodási épületének falára az volt írva, hogy agg izraelita kisasszonyok otthona.

Egy ember értékét illetően nem az a döntő, hol, mikor és kinek a gyermekeként születik. Az MSZMP megszűnése után én voltam az első a bv-sek közül, aki tudomást szerzett róla, hogy a 12 évi párttitkársága után bemerítkezett baptista lett. Később mindenkor jelen volt az ökumenikus istentiszteleteken, ahol az imát mondók közül ő volt, aki az imát a legájtatosabbam tudta elmondani.

Kozma Pállal 1987 márciusában találkoztam Siófokon a BM üdülőben az anyagi szolgálatvezetők és az elhelyezési előadók éves továbbképzésén. Az első sorban levő asztalnál ültem. Gulya alezredes jelentése után – üdvözlöm az elvtársakat – vett észre Kozma ezredes, aki az egyenruhához nem illő módon, szervusz kérlekkel, szinte földig hajolva üdvözölt, a jelenlévők döbbenetére. A jelenlévőkkel akkor találkoztunk először, nem tudták kilétem, nem tudták a múltam.

A napi foglalkozás után szobámba jött az országos parancsnokságon a parancsnok közelében dolgozó munkatársa. Sem ő engem, sem én őt azt megelőzően nem ismertük egymást személyesen. Annyit mondott: Gyuri, az a seb rákosodik el, amit gyakran piszkálnak. Próbálj belenyugodni.

1987. január 1-jével lettem anyagi szolgálatvezető. A munkaköri leírásomban foglaltak betartása, illetve betartatása, a munkatársaimmal való együttműködés számomra nehézséget nem okozott. Ilovszky február közepén meg is jegyezte:

– Látom, Gyuri úr, kezedbe vetted a dolgokat. Ahogyan ígértem, majd meglátod, meg fogsz kapni mindent. A következő hónap eseményei azonban az ellenkezőjét eredményezték. A lemondatott párttitkár helyett 1987. február 26-án új párttitkár lett választva. De nem az, akit a parancsnok szeretett volna. Ez indította el kálváriámat. Amit velem ezt követően tett Ilovszky, nem hittem volna.

A párttitkárválasztáshoz a jelölőbizottság felkereste a párttagokat. Mindenkivel közölték, a parancsnok Nagy Pált akarja párttitkárnak, de te is elmondhatod a véleményed. A holdudvar kivételével mindenki Ördög József nevelőt javasolta függetlenített párttitkárnak, amit Ördög tudomására is hoztak.

A taggyűlést megelőző napon magához rendelte a parancsnok Ördög Józsefet.

– Néhányan téged is javasoltak a bútorgyárban azért, hogy hátha nem az öregnek lesz igaza – mondotta Ilovszky. – Szükségtelennek tartom a többes jelölést. Neked az egy nagy leégés lenne, ha felkerülnél a szavazólapra és nem választanának meg.

Ördög József tudatában volt Ilovszky játékának.

– Jelentem, nekem nincsenek párttitkári ambícióim, de ha többes jelölést akar a tagság, biztosítani kell annak demokratizmusát.

– Igazad van – mondta Ilovszky. – De ha téged választ meg a tagság, lépjél ám vissza!

A taggyűlésen a pártbizottságot hárman is képviselték. A megyei adminisztratív osztályvezető-helyettes Majzik István, Oláh Miklós városi párttitkár és még egy pártbizottsági dolgozó. A taggyűlés megkezdése előtt Majzik István beszélt az összevont taggyűlésen megjelentekhez.

– Ideje volna már a névtelen bejelentéseket abbahagyni – mondta. – Most is itt van nálam egy pártbizottsághoz küldött levél. Azt írja a névtelen levélíró, hiába lesz itt titkos szavazás, úgyis az lesz a párttitkár, akit a parancsnok akar. Ez a levél egy szégyenkező párttag aláírásával íródott. Én szégyellem helyette magam. Miért nem itt és most mondja el a véleményét?

A jelölőbizottság elnöke, Bozsó Sándor százados a mennyezetet nézve ismertette, hogy a párttagság döntő többsége Nagy Pál elvtársat akarja párttitkárnak. Tizenhat fő másik négy személyt is jelölt. Ez azonban olyan kis létszám, hogy szükségtelen többes jelölés. Szeles László (Nagy Pálnak a munkaügyön beosztottja) ezt mondta:

– A jelölőbizottság elnökének javaslatát támogatom – közölte a párttagokkal –, nekem olyan jó főnököm soha nem volt, mint Nagy Pál elvtárs, de higgyék el, a párt érdeke fontosabb ennél. Olyan párttitkár nem lenne senki, mint a mostani főnököm, Nagy elvtárs. Még két fő, észlelhetően felbérelt bútorgyári beosztott ragaszkodott a többes jelölés szükségtelenségéhez, Nagy Pál kiválóságához.

A következő felszólaló Takács Ferenc zászlós, a börtön raktárvezetője, aki a Szegedi Ruhagyárban együtt dolgozott Nagy Pállal:

– Én is ismerem Nagy elvtársat, de ismerem a tagság véleményét is. Legyen csak itt többes jelölés – javasolta.

A börtön alapszervezet titkára, Bárkányi István kifogásolta, hogy őt meg sem kereste a jelölőbizottság, de ismeri a párttagság szándékát, valóban legyen itt többes jelölés. Takács Ferenc megkérdezte a jelölő bizottság elnökét:

– Bozsó elvtárs, mondja már meg, ki az a négy fő?

Bozsó szintén a mennyezetet nézve, indulatosan:

– Nem mondom meg – válaszolta.

A taggyűlést levezető elnök a kínos helyzetet áthidalandó javasolta:

– Takács elvtárs mondjon maga egy nevet!

– Mondok én, Ördög József.

Ördög Józsefet választotta meg a taggyűlés párttitkárrá.

Nagy Pál a taggyűlést megelőző napon a bútorgyár irodájából látványosan átköltözött a börtön főépületébe lévő párttitkári irodába. A dölyfös költözése nem csak a párttagokból, hanem a személyi állomány egészéből is ellenérzést váltott ki. Ismerték, Nagy Pál volt Ilovszky akkor még vejének, Tomor Károlynak az egyetlen barátja, így az Ilovszky család legmegbízhatóbb bv-se. A bútorgyári dolgozók nem szerették. Éreztette, hogy lenézi azokat. Nagy Pál azoktól lényegesen jobb életkörülmények között élhetett. Szüleinek magas jövedelme volt, ő pedig család nélkül, egyedül élt. Édesapja a szegedi újság főszerkesztője, majd a politikai rovat vezetője volt.

A csúfosra sikeredett taggyűlés végén Oláh Miklós, a városi párttitkár bejelentést tett.

– Elfelejtettem mondani – mondta –, Nagy Tibor elvtárs úgy rendelkezett, mostantól nem lesz függetlenített párttitkár. A következő héten Nagy Pál sunyin visszaköltözött a munkaügyi osztályra.

A következő napon a börtönparancsnokoknak és párttitkárainak Pilisszentkereszten értekezletük volt. Nem a megválasztottat, hanem Nagy Pált vitte magával Ilovszky párttitkárként.

Nagy volt az igyekezet, már hétfőn magához rendelte Ilovszky Ördög Józsefet.

– Nem vagyok hajlandó veled dolgozni. Mondj le!

Oláh Miklós is magához hívatta Ördög Józsefet.

– Nem volt helyes, hogy elvállaltad. Mondjál le!

Ördög József azonban dacból nem tette, de egészsége szenvedte kárát. Lebénult fél arca. Felgyógyulás után belátta, szélmalomharc, nincs értelme, lemondott.

Oláh Miklós a hűségéért az MSZMP megszűnése után a Szegedi Fegyház és Börtön személyzetise mellett kapott munkahelyet. Egyszer találkoztam vele. Egy elhunyt bv-s temetése alkalmával képviselte a börtönt egy koszorúval. Egy későbbi parancsnok (Csapó úr) pedig a bv szempontjából egy fontos feladattal bízta meg. Kutassa és írja meg a Szegedi Várbörtön történetét. Márciusban lett megtartva a börtön pártalapszervének beszámoló taggyűlése. Ezen csak a városi pártbizottság képviseltette magát két elvtársnővel.

A beszámolót Bárkányi István alapszervezeti párttitkár, az én beosztottam tartotta. A beszámoló megtörténte után az egyik elvtársnő igen kemény kritikát mondott a beszámolóban mondottakról.

– Mindenről beszélt itt maga, csak a lényegről nem. Egy szó sem hangzott el arról, hogy az elmúlt évben milyen politikai munka folyt itt.

A beszámoló a hosszú évek gyakorlatán alapulókat tartalmazta. Kiszely az első állományi értekezleten felhívta a figyelmét a párttagoknak, itt nem politizálni kell, hanem példásan dolgozni kell a párttagoknak.

Tartalmazta a beszámoló, hogy hányszor volt taggyűlés, pártcsoport-értekezlet, aztán ismertette a párttagok szakmai területeit, hogyan végezték szakmai munkájukat, mert ugye itt nem politizálni kell a párttagoknak, hanem példamutatóan dolgozni.

Bárkányi István az elvtársnő érezhetően provokatív kérdésére naiv őszinteséggel válaszolt. Később személyes beszélgetésünkkor azzal indokolta, megfulladtam volna, ha nem mondom ki.

– Magának megmondom, úgy ahogyan van. Nem folyt itt semmiféle pártmunka, mert mindenki azt leste, kinek harapják el a torkát, kinek ki lesz a főnöke, ki-ki mögé álljon.

Ilovszky égett, mint a rongy.

A következő héten Bárkányi és Takács ellen egy nevetséges koncepciós fegyelmi eljárást indíttatott Hegyes őrnagy, az utódom. Ügyviteli szabályok vétkes megszegése miatt meg is fenyítették őket.

A bútorgyár illetékességből a börtön által elszállított fahulladék számláját a gyakorlatnak megfelelően a raktárosnak, Takács Ferencnek adta át. Bevételezése után, mivel a bevételezett anyag a raktárba nem került, a kiadási utalványt is kiállította. Megkérdezte előbb a fatelepest Takács, hogy hova vitték a fahulladékot. A raktáros azt közölte, amit látott. Czimmer László vitte azt az átmeneti intézetbe. Máskor is vittek oda puhafát, hogy az ottlévők szabadidejükben különböző figurát faraghassanak. A raktáros Takács Ferenc a fatelep tájékoztatása után kiállította a kiadási utalványt, amit Bárkányi mint illetékes, utalványozott.

A kiadási utalvány átvevő rubrikájának aláírásakor jöttek rá, hogy nem az a famennyiség lett az átmeneti intézetbe szállítva, ami az utalványon szerepelt, ezért az utalványt sztornózták. Az utalványon szerepelt famennyiséget Nagyfára szállították, ahol az őri konyha sertésállományának kiszállított ételmaradékok melegítésére használták.

A két taggyűlésen Ilovszkyt ért kudarcok miatt a két bajkeverő elsősorban Bárkányi börtöntől való eltávolítását vette célba Ilovszky.

Ezt követően engem többször behívott az irodájába Ilovszky, mindig dicsért, csak így tovább. A beszélgetés vége felé megjegyezte:

– Az embereid nagyon rossz fényt vetnek rád.

Ennek többszöri elhangzása után megjegyeztem, nekem nincsenek embereim, csak beosztottaim vannak. Nekem azokkal kell dolgoznom, akiket örököltem.

– Nem úgy van az, válaszolta, te azzal dolgozol, akivel akarsz. Nem való ide ez a Bárkányi.

Május első felében az irodámban megjelent az országos parancsnokság anyagi és technikai osztályáról Raub Jánosné Erzsike. Megkérdezte tőlem:

– Török elvtárs, miért kellett nekem lejönnöm?

– Nem tudom – válaszoltam.

– Akkor bemegyek az Ilovszky elvtárshoz és őt kérdezem meg.

Miután visszajött Raubné, kétségbeesve mondja, azért kellett lejönnöm, hogy állapítsam meg Bárkányi elvtárs alkalmatlanságát. Azt mondta Ilovszky elvtárs, hogy maga segít nekem.

– Erzsike! Én nem voltam és nem is leszek senki hóhérja. Ezt nyugodtan mondja meg azoknak, akik magát is erre akarják felhasználni. Senkinek nem szeretnék olyan lelki és egzisztenciális kárt okozni, mint nekem okoztak. Maguk Erzsike, éppen hat hónappal ezelőtt voltak itt szakosztályi ellenőrzésen. Bárkányi munkájáról úgy nyilatkoztak, azt Önök le is írták, hogy azt tanítani kellene. Ő a bv legjobb ingatlangazdálkodási előadója, ezt is leírták. Kérdeztem, hogyan képzelik, hogy ez után én kitalálok valamit a beosztottam rovására, valami tisztességtelenséget? Tájékoztattam Raubnét a taggyűléseken történtekről. Kértem, ismertesse elöljáróival az igazi Bárkányi ügyet.

Bárkányi István a nyugdíj felső korhatára eléréséig a bv-nél maradt. Ezt Ilovszky nem bocsátotta meg nekem. 1987 júliusában volt a bv-dolgozók kiemelkedő béremelése. A bértömeg elosztása után bejött az irodámba Puljer Fülöp személyzeti előadó. Észrevehetően álságos volt.

– Gyuri, az az igazság, nem úgy alakult a béred, ahogy szerettük volna. Nem tudtuk meggyőzni ezt a makacs embert, hogy neked is annyit adjon, ami téged is megillett.

Biztos voltam, nem önként és cél nélkül keresett meg. Egy szóval sem reagáltam. Még az nap délután magához rendelt Ilovszky.

– Hogy vagy a béreddel megelégedve?

Addig a részemre juttatott összeg mennyiségét még nem ismertem.

– Ezt miért kérdezed? Azt mond meg inkább, hogy miért annyit adtál, amennyit adtál?

– Azért mert még annyit sem érdemelsz.

Emlékeztettem az előzőekre, az általa agyba-főbe dicséreteimre. Az, ami jó, az mind a Bandika érdeme, vagyis az utódomé, aki a korábbi beidegződésének megfelelően, annak ellenére, hogy 7-től volt a

hivatalos munkaidő kezdet, ő már 5,30-kor bent volt a börtönben, de 9 órakor már különböző trükkökkel el is távozott. Emellett hetente kétszer Budapestre ment ügyintézésre hivatkozva. Ennek alaptalanságát tudta Ilovszky, de nem mert Hegyesnek ellent mondani. Ilovszky azt is tudta, a budapesti barátnőjéhez jár, a szegedi PIÉRT igazgatónő barátnője Mazda típusú gépkocsijával.

– Vedd tudomásul le foglak szerelni! Engem nem érdekel, mióta vagy bv-s, én azzal dolgozom, akikkel akarok. Elmehetsz!

Ez a szabadságra menetelem előtti pénteken történt. Az események, hogy milyen lelki állapotot eredményeztek, nem kell dramatizálnom. Pszichikai és fizikai állapotom kétségbeejtő volt. Minden évben vendégeink voltak, Magyarországon tanult jordán állampolgárságú orvos a családjukkal. Két leányuk a szegedi egyetemen tanult.

Az orvos férj a feleségemtől ismerte meg kétségbeejtő állapotom okát. Tudtomon kívül felkereste Berecz János KB titkárt, akivel jó barátok voltak, a Magyarországon született két leánynak keresztapja is volt. Tájékoztatta Bereczet a velem történtekről, akinél 1987. szeptember 9-én 10 órára kellett jelentkeznem. Tájékoztatott, Koncz Jancsi az MSZMP Csongrád megyei másodtitkára fog keresni, készítsünk vele egy hozzá küldendő kérelmet. Rendezni fogja a helyzetemet. Ígérte.

Már szerdán hívott Koncz János, akivel megbeszéltük a kérelmem tartalmát. A pártbizottság épületének elhagyása előtt találkoztam a folyóson Majzik Istvánnal. Kérésére őszintén elmondtam az ottlétem előzményeit. Javasolta, ne írjak én sehova semmit.

– Nincs értelme. Olyan magas beosztásúak vétkesek a te ügyedben, hiába van neked igazad, hidd el, neked akkor sem lehet igazad. Egy év múlva Ilovszky nyugállományba megy, én leszek a megye rendőrfőkapitánya. Ígérem, minden sérelmedet orvosolni fogom. Bemegyek az Ilovszkyhoz, megmondom, ne bántson, hagyjon téged békén.

Meg is kereste Ilovszkyt, közölve kérését. Ilovszky röhögve emelte fel íróasztaláról az addig elkészíttetett jelentést, ami azzal kezdődött, jelentem, Török elvtárs súlyos szabálytalanságokat követett el.

Koncz elvtárs ugyanis tájékoztatta az első titkárt, az a sógorát, sógora pedig Ilovszkyt. Mire Majzik odaért, kész volt a felbérelt belső ellenőr, hangzatos, de minden állításában hazug vádaskodó, amúgy semmitmondó jelentés.

Majzik ezzel a kemény hangú telefonhívással rendezte le az ügyet:

– Ha elvégeznéd a dolgod, nem lesz semmi problémád – mondta.

Berecznek ezek végett nem írtam meg a kérelmem. Ilovszky pedig törlesztett. Régi, begyakorlott módszere és ehhez különleges tehetsége volt.

Miután Szegedre került, nyíltak meg még a leghűségesebbnek mutatkozó beosztottjai is Ilovszky gyűjtőbeni tisztességtelenségeiről. Tóth János személyesen mondta el nekem, még mindig lelkiismeret-furdalása van Privigyei Géza százados halála miatt, akit Ilovszky üldözött halálba.

Ilovszky nyugállományba vonulása után nem mert Szegeden maradni. A budapesti börtönkolóniában lakik, ahol senki nem köszön neki. A lépcsőházból történő kilépésekor sunyin jobbra, majd balra tekint, hogy merre forduljon, hogy ne kelljen találkoznia senki tekintetével. Minden évben, 1987-ben is meg kellett tartani az állományértekezletet. Előbb azonban el kellett készíteni ehhez az előző év szakmai és morális értékelését, csak az nem volt, aki elkészítse. Ilovszky szellemi és fizikai kapacitása nem tette lehetővé. A két új helyettese semmire nem volt alkalmas. Ilovszky megkérte ezért az általa lemondatott Pongráczot, aki akkor már igazgatási szolgálatvezetői beosztásban volt, tele feszültséggel, irtózott az ottani felelősségtől. Pongrácz nem tagadta meg önmagát. Igyekezett az Andrea elleni akcióit jóvátenni. Elképesztően hazug, hízelgő és hangzatos értékelést készített.

Az állományértekezleten Bódi György, az MSZMP Csongrád megyei Adminisztratív osztály vezetője képviselte a hatalmat. Állva, karjait magasba emelve, tenyerét ökölbe szorítva, igazi bolsevik stílust mutatva mondta:

– Elvtársak a mai nap mérföldkő ennek az intézetnek az életében. Ilyen sikeres a Szegedi Fegyház még soha nem volt – mondta.

A jelen lévők közül, akik ismerték a tényeket befelé röhögtek. Bódi nem ismerte a két taggyűlésen történt szégyenletes dolgokat, ő azon áradozott, amit Pongrácz leírt.

December utolsó munkanapján Ilovszky a tanácsterembe rendelte a börtönszolgálati ág vezetőit. Ilyenkor szokták az elmúlt évet búcsúztatni, a következőt köszönteni. Ezen alkalom azonban egész másról szólt. Bejelentette Ilovszky, hogy örül, hogy Szegeden lehet. Közölte: Ez az év is olyan eredményes volt, mint az előző. Nagyon meg vagyok

elégedve a bútorgyárral. Meg vagyok elégedve az őrszolgálattal és a neveléssel is. A költségvetésnél azonban van három, akik nem akarnak a sorba beállni. Ekkor teátrálisan Gyuris felé fordulva erőltetett mosollyal kijelentette, Kálmán, nem terólad van szó. Megmondom, rövidesen rendet csinálok én itt. Nem fogok én ezekkel együtt dolgozni. Kijelentése után minden szempár rám tekintett. Mit éreztem?

Ilovszky nem tétlenkedett. A következő évben, 1988. január második hetében bejött az irodámba. Előírás szerint felállva jelentkeztem. Ilovszky ezt meg sem várva mondta:

– Nem lesz ez így jó.

Sok másodperc szünet után csak annyit kérdeztem, hogy micsoda?

– Semmi –mondta. Nem vagyok hajlandó veled dolgozni, le foglak szerelni.

– Ugye, emlékszel a múltra? – kérdeztem. Mindenkor, mindenütt, agyba-főbe dicsértél. A vezetőképzőre, a fiam bemutatkozásakori kijelentéseire is emlékeztettem. Azután emlékeztettem arra is, amit jól tudott, a leányodat az akkor még hiénáknak tartottaktól én mentegettem. Te most mindezekről megfeledkezel. Megkérdeztem, minek és kinek gondolod, képzeled magad. Ne hidd, hogy te azt tehetsz, amit akarsz. Ugye emlékszel, hogy a Ruzicska-ügybe majdnem beletörött a bicskátok? Figyelmeztetlek, mondtam, ha nem hagysz békén, abba a nyakatok fog beletörni.

– Nono, azért én a parancsnoknak ilyet nem mondanék.

– Én pedig mondok, és megkérlek, hagyjál békén. Megsúgom mögöttem is vannak, hidd el.

– Jó, jó, gyere be, beszéljük meg a dolgokat – javasolta.

– Nem beszélek meg veled semmit, mert annak nem volna semmi értelme. Neked önálló véleményed és döntésed nem is volt soha. Gyurisék megfőzték a leányodat, az a feleségedet, te pedig azt teszed, amit a család dönt, mégpedig kritikátlanul.

Ez útján lelombozottan kisomfordált az irodámból. Egy óra sem telt el, amikor az országos parancsnokság anyagi és technikai osztályának vezetője telefonon megkeresett. Közölte, a fiamat szeretné felvinni a parancsnokságra, javaslom-e?

A beszélgetésünket Andrea a telefonközpontban végighallgatta és nyomban elújságolta az apjának.

Hosszú vívódás után úgy döntöttem, mégis bemegyek Ilovszkyhoz. Ha az én bv-s létemet meg is nyomorították, lehetőleg a fiam ne érezze ennek következményeit. Ilovszky a jelentkezésem után már nem akart semmit megbeszélni velem.

– Gyuri úr, te mint sértett ember, sok mindent tudsz és megtudhatsz. Ha bejössz hozzám hetente és tájékoztatsz, nem lesz neked semmi bajod. Ugye megértettél? – mondta.

– Megértettem! – válaszoltam.

Teltek a hetek hónapok, ügyeltem rá, hogy ne is találkozzak Ilovszkyval. Június táján azonban összefutottunk a folyóson, ahol kérdőre vont:

– Nem ebbe állapodtunk meg. Te nem tartottad be az ígéretedet, de én be fogom tartani.

Be is tartotta, ahogyan ígérte.

Az akkor lakóhelyem közelében lakik Törzsök László. Gyurishoz hasonlóan torzult személyiség szerkezetű, minden áron feltörekvő. Gyakran mentünk azonos időben szolgálatra vagy hazafelé. Reá jellemző gonoszsággal, szemrebbenés nélkül közölte velem az egyik alkalommal, a főnök ígérte, ha ügyes leszek, a helyedre tesz. Törzsök ekkor még nevelői beosztásba volt. Ilovszkynak ígéretet tett, ezért belső ellenőri beosztásba helyezte, amellett ő lett a nyomozótiszt is, ahol hosszú időn keresztül kiélhette torzult személyiségét, beteges lelkületét. Gyártotta a belső jelentéseket. Volt nap, amikor 4-5 is készült. Én pedig a mentegetőző igazoló jelentéseket, anélkül, hogy a Törzsök által kreáltakhoz a legkisebb közöm is lett volna. Törzsöknek legalább tíz évig voltak sikerélményei. Amikor Mocsai Zolit Nagyfáról behelyezték Szegedre, Csapó, a parancsnok közölte vele, hogy most már te leszel a nyomozótiszt, mert a Törzsök nagyon gonosz.

Augusztusban, amikor már valóban közel jártam Privigyei Géza sorsához, megírtam Berecznek a kérelmem. Az írás megkezdése előtt beszéltem erről Koncz János másodtitkárral, aki ragaszkodott a két lemondatottról való jelzésemhez is. Sérelmezte ugyanis a pártbizottság az iskolázott, kiváló párttitkár tudtuk és beleegyezésük nélküli lemondatását. Ha legalább kettő hetet kibírtam volna még, nem került volna sor ezen írásomra.

A pártközpontból a fiatal jogtudóst, Kondorosi Lászlót bízták meg panaszom kivizsgálásával. Méltatlankodott, miért a Berecz Jánoshoz fordultam. Nem indokoltam. Miért nem akkor küldtem el, mikor még a párt tudott volna segíteni. A megyei pártbizottság Kondorosit félrevezette, hazudott. Berecz aláírását helyettesítő pecsétnyomattal érkezett válaszukban azt írták, nem mindenben volt igazam. Hogy miben volt igazam, milyen jogsérelmek értek, azt a válasz nem tartalmazta. Csak a pártbizottság hazugságait vetik szememre. Azt, hogy megállapította a pártbizottság az én felelősségemet a börtönnél történt rendkívüli eseményekben, meg hogy a belső ellenőr is súlyos hibákat állapított meg rovásomra. A számomra megdöbbentő válaszukra tényeket bizonyító mellékletekkel mégis felkerestem őket minden következmények nélkül.

Az MSZMP Csongrád-megyei Bizottsága nem a valóságnak megfelelően tájékoztatta a központi bizottságot. Ezt bizonyítja az IM BV Országos Parancsnokságnak a vezetésvizsgálatáról készült jelentése. Vétkes a parancsnok és a biztonsági helyettes. A harmadik oldal utolsó előtti bekezdése bizonyítja, hogy a hozzám tartozott szolgálati ágak megfelelően végezték szolgálati feladataikat (anyagi, pénzügyi, igazgatási osztályok).

Nagy Tibor országos parancsnokot az ügyemhez hasonlóak sokasága miatt egyik napról a másikra nyugállományba helyezték, Tarinál nagyra nőhettem volna. A legfelső köröktől eredőek szerint Kulcsár Kálmán igazságügyi miniszter utasította Borics Gyulát, a bv-t felügyelő államtitkárt, közölje Nagy Tiborral, nyugállományba helyeztem. Borics a minisztere utasítását azonban továbbadta Klári néninek, aki épp azon a napon ment Nagy Tiborék kártyapartijára. Tőle tudta meg, hogy nyugállományba van helyezve. A parancsnokom több alkalommal is akkor volt valamiért távol, amikor az IM-ből értesítettek, Borics államtitkár delegációval érkezik a Csillagba, annak megtekintésére. Kétszer is megtörtént, hogy a vendégeknek a tájékoztatásomat tartottam, amikor a tanácsterembe benyitott Nagy Tibor. Az elöljárómnak megfelelően jelentkeztem, jelentettem, kinek tartok a fegyháztól tájékoztatást, majd a vendégeknek bemutattam Nagy Tibort, az országos parancsnokot. Személyesen győződtem meg, a bv-t felügyelő államtitkár, Borics Gyula és Nagy Tibor országos parancsnok nem voltak

IGAZSÁGÜGYI MINISZTÉRIUM
BÜNTETÉSVÉGREHAJTÁS ORSZÁGOS PARANCSNOKSÁG

Jóváhagyom:

Nagy Tibor
bv. vezérőrnagy

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS

a Szegedi Fegyházban és Börtönben végzett vezetésvizsgálatról

A Szegedi Fegyház vezetésvizsgálatát eredetileg a Bv. Országos Parancsnokság középtávu ellenőrzési ütemterében 1986. I. félévében terveztük.

Az Országos Parancsnokság vezetése úgy döntött, hogy a vizsgálatot hozzuk előbbre, mert a sorozatos rendkívüli események, a különböző bejelentések az állomány körében rendkívüli rossz hangulatot váltott ki. Látható volt, hogy az intézet vezetése nem képes levezetni a feszültséget, márcsak azért sem, mert vélhetően e feszültség kialakulásában éppen a vezetés hibáztatható.

Ilyen előzmények után került sor a vezetésvizsgálatra 1985. novemberben és decemberben.

A vezetésvizsgálatot Nagy Tibor bv. vezérőrnagy, az országos parancsnok irányitotta.

A vezetésvizsgálatban az Országos Parancsnokság állományából osztályvezetőhelyettesek, alosztályvezetők és a kijelölt főelőadók vettek részt.

Az ellenőrzést végző bizottságot Csorba János bv.alezredes osztályvezető vezette.

A vezetésvizsgálat az intézetben tarthatatlan feszültséget, szétesett vezetést talált. Egyértelmüen megállapitható volt, hogy a kialakult helyzetért elsősorban a parancsnok dr. Ruzicska László bv.alezredes a felelős, aki képtelen urrá lenni e helyzeten és változtatni vezetési stilusán.

A rendkivüli eseményeket értékelve megállapitható volt, hogy az adott munkaterületeken nemcsak a szigoruan vett őrzésbiztonsági előirásokat, hanem az általános munkafegyelem szabályait sem tartották be. Nyilvánvalóvá vált, hogy ez azért következhetett be, mert az arra illetékes vezetők ellenőrzési kötelezettségüknek nem tettek eleget. A rendkivüli események vizsgálatai során, illetve annak befejeztével több vezető, igy a parancsnok is különböző fenyitést kapott.

Az alapos és részletekbe menő vizsgálat feltárta, hogy a bejelentések a fő kérdésekben megalapozottak. Legfontosabb megállapitásként bebizonyosodott, hogy az intézet vezetése szétesett, a parancsnok dr. Ruzicska László bv. alezredes nem képes urrá lenni a kialakult helyzeten, annál is inkább, mert ez a helyzet jelentős mértékben az ő hibájából alakult ki. Bebizonyosodott az is, hogy a rendkivüli események bekövetkezésében felelős parancsnoki és vezetői magatartása lényegében nem változott, igy reális veszélye van hasonló esetek megismétlődésének. A vezetésen belüli tarthatatlan helyzetet elsősorban az határozza meg, hogy a parancsnok és az általános helyettese Török György bv. őrnagy között a kapcsolat szinte a gyülölködésig fajult. Az okokat kutatva lényeges szakmai problémát nem találtunk közöttük, sőt a parancsnok elismeri Török őrnagy megfelelő munkáját.

A kapcsolat romlás valódi okát egyértelmüen megállapitani nem lehetett, de az biztosnak látszik, hogy nem szakmai eredetü. Nagyon rossz a viszony Török elvtárs és az intézet biztonsági és nevelési helyettese Gyuris Kálmán bv. őrnagy elvtárs között is. Török elvtárs szerint Gyuris elvtárs felkészültsége és munkaszorgalma nem megfelelő, ezért nem is tudja összefogni az irányitása alá tartozó területeket. Gyuris elvtárs szerint Török elvtárs sértett alapállásu, s igy nem is lehet normális kapcsolatot kialakitani vele.

A vezetés ilyen szétesése rányomja bélyegét a különböző szolgálati ágak kapcsolatára, hangulatára és gyakorlatilag fennáll az állomány megosztottsága.

A szakosztályi jelentésekből is egyértelmüen kitünik, hogy főleg Ruzicska elvtárs és részben Gyuris elvtárs elhanyagolja ellenőrzési kötelezettségét, a közvélemény nagy részének megitélése szerint Ruzicska elvtársnak a helyzetről, munkáról kevés a személyes tapasztalata, a területeket gyakran és hatékonyabban kellene ellenőriznie. Hiányzik belőle a feladatok egyértelmü megfogalmazása és a következetes számonkérés.

Ruzicska elvtárs az Országos Parancsnokság felső vezetőitől többször kapott kritikai megjegyzést, komoly figyelmeztetést, sőt nem egyszer komolytalan állásfoglalásaiért nyilvánosan is rendre kellett őt utasitani.

A vezetésvizsgálat - az őrszolgálatot és a nevelési szolgálatot kivéve - a többi szakszolgálatnál alapjában megfelelő munkát talált.

A szolgálati ágak és az ott dolgozók nagy része az előbbiek ellenére tisztességesen ellátja feladatát, ügyel az előirások

betartására , a törvényesség előirásainak megtartására. Ezt elsősorban a gyakorlott, hosszu ideje a büntetésvégrehajtásnál dolgozó alparancsnokok többségének és a tisztességes szakembereknek köszönhető, nem pedig az intézet vezetésének.

A vezetés állapotáról, Ruzicska elvtárs felelősségéről részletes jelentést készitettünk az MSzMP Csongrád megyei Bizottsága részére, amiben javasoltuk - az Igazságügyi Minisztérium vezetésével egyetértésben - Ruzicska elvtárs felmentését, amit elsősorban a vezetés szétesése indokolt. A megyei Végrehajtó Bizottság a jelentést, illetve a felmentésről szóló javaslatot 1986. február 28-i ülésén elfogadta, s ezek után 1986. március 3-án a felmentésre sor került, s egyidejüleg az intézet élére a miniszter kinevezte dr. Ilovszky Vladimir bv.ezredest. Időközben Ruzicska elvtárs egészségi állapotára való tekintettel kérte nyugállományba való helyezését.

A Végrehajtó Bizottságnak készült jelentés részletesen taglalja a vezetés helyzetét, az intézetben kialakult állapotokat, a szakosztályi jelentések pedig a különböző szolgálati ágakról adnak részletes jellemzést. Ez utóbbi jelentéseket az intézet rendelkezésére bocsátjuk, megbeszélve az ebből adódó feladatokat.

A továbbiakban az intézet szakmai munkájára jellemző megállapitásokat foglaljuk össze.

III.

Összefoglaló következtetések, javaslatok

Az ellenőrzések alapján összegezésként megállapitható, hogy a Szegedi Fegyházban és Börtönben:

- az intézet felső vezetése szétesett, ebben az összetételben nem alkalmas az intézet biztonságos müködtetésére,
- az intézet parancsnoka nem alkalmas feladata ellátására, felmentése indokolt,
- vissza kell állitani a feszes követelményt támasztó parancsnoki vezetést,
- a nevelési szolgálat munkáját alapvetően át kell szervezni, vezetését sürgősen meg kell oldani,
- az őrszolgálatnál meglévő feszültséget meg kell szüntetni, az ottani vezetést segiteni kell nehéz munkájában,
- a vállalati gazdálkodást uj termékek bevezetésével jövedelmezőbbé kell tenni,
- a kialakult helyzet javitása érdekében intézkedést kell kidolgozni, melyet meg kell ismertetni a megyei pártbizottsággal is,
- az Országos Parancsnokság vezetése megköszöni az intézet sorsáért, a büntetésvégrehajtási munkáért felelősséget

érző személyi állomány hozzáállását, azért mert az állomány nagy többsége a nehéz vezetési helyzetben is hivatásszerüen ellátta feladatát,

- a feltárt hiányosságok megszüntetésének realizálására, az uj vezetés munkájának segitése érdekében 1987. I. félévében ellenőrzést kell tartani.

Budapest, 1986. március 14.

Csorba János bv.alezredes
a vizsgálat vezetője

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

BJ/830/2/88

Török György bv. őrnagy részére

Szeged
Déryné út 13.

Tisztelt Török Elvtárs!

Az 1988. szeptember 15-én hozzám küldött panaszos levelében foglaltakat kivizsgáltattam. Az ön által leírtak csak részben felelnek meg a valóságnak. Minősítését, s ezt követően alacsonyabb beosztásba helyezését a Szegedi Fegyház és Börtönben 1986. februárjában végzett vezetésvizsgálat, s a Csongrád megyei párt-végrehajtóbizottság állásfoglalása alapozta meg, amely az Intézetben kialakult súlyos fegyelemsértésekért, valamint más szabálytalanságokért az ön felelősségét is megállapította. Az 1988. október 3-án készített belső ellenőri jelentés újabb szabálytalanságokat tárt fel az ön munkavégzésével kapcsolatban.

Javaslom, hogy parancsnokaival kezdeményezze helyzete tisztázását, s ha úgy érzi, hogy méltánytalanság, sérelem éri, keresse fel az Intézet pártvezetését.

Panaszáról tájékoztattuk az Igazságügyi Minisztérium Büntetésvégrehajtás illetékes parancsnokát, aki a további szükséges intézkedéseket megteszi.

Budapest, 1988. október 21.

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT Központi Bizottsága

Elvtársi üdvözlettel:

(Berecz János)

nemcsak beszédes, de még köszönőviszonyban sem. Sem a tanácsteremben, sem a börtönben, majd a bútorgyár bemutatása után sem váltottak szót. Feltűnően távolról követte Boricsot.

A bútorgyár kárpitüzeme 1988. július 28-án leégett. Kovács Hegedűs Gábor a kárpitüzem főművezetője és Szalay Árpád főművezető helyettes hősi halalt halt. Elhunyt egy elítélt is. Sokan szenvedtek maradandó sérüléseket.

Az 1980-as évek elején Mohácson a faipari vállalatnál súlyos következményekkel járó tűzeset történt. A mohácsi esetet követő hétfőn, Farkas Ferenc, a főkönyvelő helyettes, a vezetői értekezleten a szokásától eltérően, durván felelősségre vonta Hegyes András főmérnök helyettest.

– Te semmiből nem okulsz, azt akarod, hogy nálunk is bekövetkezzen a mohácsi eset? Hányszor lett már mondva, tegyél rendet!

Hegyes viszont az ő szokásához híven szinte befeküdt a tanácsterem asztala alá bárgyú vigyorral és nem tett semmit.

A tűzoltóság minden évben tűzbiztonsági szemlét tartott a bútorgyárban. Számomra érthetetlen okból a parancsnok rendelkezése szerint nekem kellett a tűzoltót az üzemen végigkísérnem. Nem rendelkeztem, csak minimális tűzbiztonsági ismerettel. A tűzoltó minden évben motyogott az észrevételeiről. A szemléről készült jelentését én soha nem láttam.

A tűzesetet megelőző hetekben kánikulai hőség volt Szegeden. A kárpitüzem 40×70 méter alapterületű. Tetőszerkezete öntött beton, ami a kánikulai hőséget magába szívta. Az ott dolgozó elítéltek a nem megfelelő levegőztetés miatt, rabszolgai körülményeknek mondható viszonyok között dolgoztak. Az égési sérüléseket szenvedett elítélteket a város bőrklinikáján ápolták az őrség felügyelete mellett. A tűzesetet követő néhány nap után az elítéltek a felügyelettől érdeklődtek a tűzeset többi áldozata felől. Amikor tudomásukra jutott a főművezető és helyettese halála, siratták. Nemcsak szakemberek, hanem emberek is voltak. Tisztelték és szerették is őket ezért.

Az egyik szemtanú a felügyelettel közölte, látta, amint az általa megnevezett elítélt társa ragasztóval végiglocsolta 70 folyóméter hosszan az üzemrészt és felgyújtotta, mert már nem bírta elviselni az ott lévő egész napos hőséget.

Az üzem egy pillanat alatt lángra lobbant. A keletkezett hőtől a mennyezetben lévő vasak is megolvadtak, a födém beomlott. A vészkijárat hiányában a 165 fő elítélt és 5 fő dolgozó a tűz fogságába esett. A hőség miatt az elektromos zárak nem nyíltak, a bent lévők nem tudtak menekülni.

A véletlen folytán az irodám ablakán kinézve láttam, amint az később kiderült, a tüzet okozó elítéltet bilincsben kísérték rendőri kihallgatásra. Az elítélt ellen megindult a büntető eljárás.

Valakinek azonban eszébe ötlött, ha van elkövető, nem fizet a biztosító. Megszüntették az eljárást az elítélttel szemben.

A gyár jogtanácsosa megkereste a hadtápot: írjatok össze mindent, olyat is, ami nem volt, a biztosító mindent fizet.

A következő év augusztusában névnapi ebédre voltunk hivatalosak a Karikás Frigyes utca végén kertészkedő barátomhoz. Jelen volt a szomszédja is, Gy. Sándor tűzoltó főhadnagy tűzvizsgáló. Ő korábban érkezett, néhány pohárral már elfogyasztott odaérkezésünkig. Amikor meglátott, a jelenlévő legalább 30 fő előtt ezt mondta: „Na, kihúztunk benneteket a szarból. Ha megírjuk az igazságot, soha nem épül fel a kárpitüzemetek." Akkor 160 M Ft nagy pénz volt, amit fizetett a biztosító.

Valamiért többeket is foglalkoztatott a tűzeset évek múltán is. Több mint tíz év eltelte után találkoztam Bús Gusztávval, aki a tűzeset idején a tmk vezetője volt. Felvittek a parancsnokságra s megnyugtattak, felejtsem el, hogy valaha is volt tűzeset Szegeden.

Nem kell szakembernek lenni, naiv ember sem hiszi el, hogy a falban lévő elektromos vezetékben keletkezett szikra miatt pillanatok alatt lángra lobbanhatott ilyen óriási terület. Gyalogmunkások is hallottak már biztosítási csalásról.

A tűzeset napján szabadságon voltam. Azt követő napon aláírásra jelentkeztem a parancsnokhelyettesnél, Hegyesnél, aki az íróasztala mellett összeomolva közölte: ezt nem úszom meg. Megúszta. A személyi állomány felháborodása követte, amikor a felelősségre vonások helyett komoly elismerések lettek kiosztva.

Igazi kálváriám

Az országos parancsnokságon ismertté vált a kérelmem Bereczhez való megküldése és az abban foglaltak. Ismertté vált Nagy Tibor menesztése és annak módja is. Telefonon megkerestem Tarit, aki akkor megbízott országos parancsnok volt, hogy szeretném felkeresni, jelenteni valóm és fontos kérésem van. Tari meghatározta, mely időpontban (két hét múlva) jelentkezzek. Tari és Ilovszky tanácsot ült. Törököt lapátra fogjuk tenni.

A Törzsök László által kreált jelentés szerint visszaéltem a parancsnok jogkörével és jogellenesen vettem igénybe a börtön gépkocsiját kedvezményes fuvarral. Ezért feljelentést tettek ellenem a katonai ügyészségen.

Ugyanez ügyben megjelent a börtönben Koncz István, a parancsnokság nyomozótisztje, ellenem fegyelmi eljárást indítva, látványos kihallgatásokat tartott. Kora délutánra a tanácsterembe rendeltek, ahol a parancsnok boldog mosollyal nyugtatta meg a bútorgyár dolgozóit.

– Ne idegeskedjetek. A tűzoltóság megküldte a kárpitüzem leégéséről szóló jelentését. Elektromos zárlat okozta – mondta. – Ez volt az egyik, amit mondani akartam. A másik pedig, Török őrnagyot azonnali hatállyal felfüggesztem okirathamisítás, hivatali visszaélés és csalás alapos gyanúja miatt. Hagyja el a tanácstermet, szolgálati igazolványát adja le.

Mielőtt a tanácstermet elhagytam, még vidámabban tájékoztatta az ott lévőket:

– Kártérítés megfizetésére is köteleztem. A fegyházba nem léphet be, a lakásán köteles tartózkodni.

A következő héten kellett a Tarinál jelentkeznem, aki felelősségre vont.

– Hogy merted a bv belügyeit kiteregetni? A katonai bíróság fog az ügyedben dönteni.

Másnap bementem a Szegedi Katonai Ügyészségre, ahol tájékoztattak, hogy azzal adták át az ellem tett feljelentésüket, hogy a főnök azt kérte, tegyétek a Törököt lapátra.

A tehergépkocsi jogtalan igénybevételének minősítésének ötlete szintén Törzsök tippje volt. Az építkezés Szegedtől 8 km lévő Újszentiván község Újosztási területén volt. Törzsök megkereste az építési hatóságilag illetékes Deszk Községi Tanácsot. Felelősségrevonás-szerűen kérdőre vonták Papp József építési előadót, milyen jogon adott Töröknek építési engedélyt. Ő jogász, tudja, hogy egy embernek csak egy ingatlana lehet. Töröknek pedig már van lakása. Papp József személyes ismerősöm volt. Ő a Járási Tanácsok létezéséig az építési osztályon, feleségem pedig a pénzügyi osztályon dolgozott. Papp ismerte körülményeinket, közölte Törzsökkel, hogy jogszerűen adott építési engedélyt. Fél lakása van, az épülő háznak is csak a fele lesz az övé.

Ennek bizonyítékául elővette az építési dokumentációt. Az igen éber Törzsök látva az építési engedélyt és annak dátumát és számát, fellelkesült, hogy az építési engedélyen szereplő szám nem azonos a gépkocsi igénybevételét kérő szolgálati jegyen szereplővel. Papp Józseffel történt egyeztetés után 1987. szeptember első hétfőjén adtam le a tervdokumentációt a városi tanács ügyfélszolgálatánál.

Papp József kérte, a tervrajz pauszpapíron történt elkészülte után azt mutassam be. Ezt azzal indokolta, hogy: „most nem azt építhetsz, amit akarsz, mert a magántervezésű építési terveket egy szakértő bizottság bírálja fölül, nem biztos, hogy jóváhagyja a Ti elhatározásotokat". Kérte, hogy a rajz az általa korábban elmondottakat, az építési utasításban meghatározottakat tartalmazza csak. Az építészmérnök fiam volt a tervezője, a szükséges tervdokumentációk összeállítója.

Úgy adódott, hogy a szakértői bizottság egész szeptemberben nem ült össze, október vége felé kaptam meg a városi tanácstól a bizottság véleményét, melyben 17 módosítást javasoltak. Fiam a módosítás helyett új tervrajzot készített, amelyen Papp József egyetlen módosítást eszközölt. A szomszéd felől egy helyiségen egy 60×60 cm ablak lehetett. A pauszon 60×90 cm-es volt berajzolva. Papp ezt módosította, majd fénymásoltattam a rajzot, s leadtam a tanácsnál.

A szükséges építőanyagokat (falazó és tető) még 1987 őszén szerettük volna beszerezni, egyrészt azért, mert abban az időszakban már az építtetők nem vásároltak, másrészt az építőanyag beszerzése igen sok nehézségbe ütközött. Azért is akartam már ősszel megvásárolni a szükséges anyagokat, mert az építési telek középkötött talajú, amire esős időben annak felszáradása előtt teherrel rámenni nem lehetett. Az építkezés megkezdését pedig a tavaszi időjárás kedvező alakulásakor szerettük volna megkezdeni.

Utódommal, Hegyes őrnaggyal ismertettem gondjaimat, aki közölte velem, kérjem meg a városi tanácstól az ügy iktatószámát, úgy is az lesz az építési engedély száma. Nem az lett az építési engedély száma, hanem a deszki szakigazgatási szervé. Ezért nem egyeztek a szolgálati engedélyen és az építési engedélyen szereplő számok.

A börtön tehergépkocsiját kedvezményesen családi ház építéséhez szükséges anyagok szállításához lehetett igénybe venni. A gépkocsi kedvezményes igénybevételét a családi ház építéséhez szükséges építőanyag szállítására, szolgálati jegyen kérve, engedélyezés után biztosították. Az építkezésekhez szükséges építőanyagok beszerzése pedig nem akkor szokott kezdődni, amikor már a leendő építtetőnek az építési engedély a kezében van. Az építési engedély megadása előtt öt alkalommal vettem igénybe a kedvezményes szállítást.

A parancsnok jogtalanul kötelezett kártérítésre. A kártérítés összege a gépkocsi díjának tízszerese volt. Engedélyezte, hogy hat hónap alatt fizessem azt be. A határozatot tudatosan nem fellebbeztem meg. A fellebbezést és annak tartalmát ugyanis a parancsnok és az ügykezelésen kívül más nem ismerte volna. Szakmai feladataimból következően ismernem kellett a kártérítési szabályzatot és a kártérítési eljárást, ezért egyértelmű volt számomra a jogtalanság. Befizettem öthavi részletet. A hatodik havi részlet helyett egy tiszteletlen címzésű és szövegű levelet küldtem, és kértem, hogy a velem szemben jogtalanul lefolytatott kártérítési eljárás következményeként kiszabott, általam addig befizetett összeg haladéktalan visszafizetését. Hétfőn adtam postára a levelet, szerdán hozta is a postás a visszafizetett összeget.

A tehergépkocsi igénybevételével kapcsolatosan történteket minősítette a már jogot végzett Ilovszky és már a jogra járt Törzsök csalásnak és okirathamisításnak.

A hivatali visszaélés okául állítottak hűen tükrözik Ilovszky és Tari kilétét. Az IM 1984-ben engedélyezte a bv intézetek dolgozói részére az intézetek által való szolgáltatásokat. Ez egy keretjogszabály szerinti intézkedés volt, melyet a börtönök adottságaik, sajátosságaik alapján rendezték. A szolgáltatások mibenléte a börtön adottságai alapján kor-

látozottak voltak. Ha a bv-s a lakásában egy tiplit akart elhelyezni, ne kelljen kölcsönző cégektől kölcsönözni nagyobb összegekért szerszámot, hanem a bv-től kérhette annak igénybevételét szolgálati jegyen. A szolgáltatás ellenértéke napi 10 Ft volt. A szolgáltatások engedélyezésére a rendelkezés szerint a parancsnok volt jogosult.

Valamennyi bv intézetben a parancsnok ezen jogosultságát az anyagi szolgálatvezetőre ruházta át, az ügylet csekély volta miatt. A szolgáltatás elrendeléséről és annak lefolytatásáról készült parancsnoki intézkedést én szerkesztettem. A kölcsönzéssel kapcsolatos regisztrációt, még az évben végrehajtott revizori vizsgálat is és a szakosztályi ellenőrzés is példásan rendbe lévőnek minősítette. Ugyanez történt a következő revizori, szakosztályi ellenőrzés során is.

A Szegedi Katonai Ügyészségen kapott tájékoztatást követő napon elutaztam a Katonai Főügyészségre, ahol több, Szegedről elszármazott katonai ügyész szolgált. Közöttük a katonai főügyész helyettese is, aki leutazott Szegedre. Magával vitte a feljelentésem teljes anyagát, amit még a jogszabályszerkesztőknek is bemutattak, ahol megállapították, a feljelentésben foglaltak még fegyelmi vétség megállapítására sem alkalmasak. Egy tipikus koncepciós ügynek minősítették. Ezt állapította meg később az IM büntetés-végrehajtás felügyeleti főosztálya által végzett vizsgálat is. Ezért a feljelentés teljes anyagát visszaküldték a bv-nek.

Tarit és Ilovszkyt mindezek nem érdekelték.

A beosztottnak a parancsnok általi felfüggesztése, ha annak feltételei fennállnak, egy hónapig tarthat. Esetemben, mint ahogyan a katonai főügyészség megállapította, nem állt fenn, a felfüggesztés feltételei törvénytelen módon tartottak felfüggesztve kettő hónapig meghosszabbítás nélkül a börtönből kizárva, a Nagyfára történő számüzetésemig.

Borics Gyula államtitkár velem szembeni szimpátiája nemcsak részemről volt egyértelmű, ezért kihallgatást kértem tőle. Kérésem a felügyeleti főosztályról Tarinak bizalmasan megsúgták. Borics irodája előtt kellett várakoznom, amíg Tari őt győzködte az én tisztességtelenségeimről, de hiába. Borics államtitkár, a jelen volt Barsiné Grábel Máriát, a felügyeleti főosztály vezetőjét utasította, kéressenek számomra valamilyen lehetőséget, mert nem lehetek már felfüggesztve. A Csillagba pedig ne menjen, mert ezt a szerencsétlent is meg fogja Ilovszky ölni. Tari és Barsiné Grábel Mária a jövőmet akkorra már lerendezte, de arról az államtitkárt sem Tari, sem Barsiné Grábel Mária nem tájékoztatta.

Barsiné Grábel Mária Boricstól való távozásunk után egyre csak bizonygatta: Higgye el, Tari Ferenc egy nagyon tisztességes ember.

December utolsó munkanapján 12 órára voltam felrendelve Tarihoz. Ki volt már nevezve országos parancsnoknak Kun László miniszterhelyettes, aki több évig a Csongrád megyei Bíróság elnöke volt. Vele akkor kifogástalan emberi és munkakapcsolatban voltam.

A meghatározott időpontban jelentkeztem Tari titkárnőjénél, aki tudott érkezésemről.

– Foglaljon kint helyet, majd szólok, ha Tari úr fogadni tudja.

13 órakor Tari és Koncz István fegyelmi tiszt, ebédelni ment, 14 óra után jöttek vissza, hívtak be.

– Gyuri, hoztunk ellened egy fegyelmi határozatot – közölte Tari. A határozat nem egészen valós dolgokat tartalmaz, de az a javaslatom, fogadd el, írd alá, úgy ahogy van. Ne fellebbezd meg.

Koncz pökhendien kijelentette, hiába is fellebbeznéd meg, úgyis elutasítanánk. Mondta ezt nekem az eljárási szabályokat, a hatásköröket jól ismerőnek. Ismertem a Katonai Főügyészség állásfoglalását, a felrendelésem valós okát, így a határozatot nem írtam alá.

Az a tisztességtelen lelki hadművelet, ami a felrendelésem időpontját és a sorra kerülésemig tartó időt, a Tari és Koncz közlését jelentette, megviselt. Nem olvasom el a határozatot, mert azt nem tudnám átgondolni. Aláírom az egyik példányt, hogy az eredetit átvettem. Odahaza majd elolvasom és döntök.

Sikerült kiszámítaniuk hazaérkezésem időpontját. Tar László keresett telefonon, a felügyeleti főosztályvezető helyettese.

– Édes Gyurikám, az a mi kérésünk, hogy ne fellebbezd meg ezt a határozatot. Ha a professzor úr (Kulcsár Kálmán) megtudja a te ügyedet is, botrány lesz belőle. Nagyon pipa a bv-re. Tudod, mit ígértünk. Tar Laci nem saját elhatározásából hívott, segítségük adásában – állította évek múltán is – vakon hitt, de volt egy ájtatos manó, álnok, sötét lelkű, hiú Tari, aki a körülmények alakulása miatt mindent meg tudott torpedózni.

Tar Laci javaslatára kihallgatást kértem az új országos parancsnoktól, Kun László vezérőrnagytól, s miután Kun Lacinak elkészült a tábornoki uniformisa megjelent Nagyfán is. Kettesben kb. kettő percig voltunk.

– Lacikám téged félrevezettek. Semmisítsd meg a határozatot!

–Jó az a határozat – mondta Kun László és faképnél hagyott.

Valamit kellett reagálnom a fenyítés kiszabásáról szóló határozatra. Tiltakoztam az indoklási rész valótlanságai miatt, ami a belső ellenőri jelentés szövegének másolata volt. Tiltakozásom nem vezetett eredményre.

A fegyelmi határozattal a korábbitól még alacsonyabb beosztásba helyeztek. Egy nem létező, úgynevezett korrekciós nevelői beosztásba. Természetesen az ahhoz illő legalacsonyabb beosztási illetménnyel.

Mivel a beosztásomat jelentő munkakör nem volt, semmittevéssel, láblógatással töltöttem napjaimat egy irodának nem nevezhető helyiségben, hogy érezzem, nincs rám szükség, hátha megunom és önként távozom. Optimista voltam, hittem makacsul és maradtam.

Még december vége felé telefonon kerestek.

– Szervusz Gyuri. Betti vagyok. Nem ismered meg a hangomat? Valamikor nagyon szerettük egymást. Külföldön élek, azért jöttem haza, hogy találkozzunk. Hátha lehetne még közöttünk valami.

Megismertem hangjáról a hívómat. Ida mama Ilovszky felesége volt. Hagytam beszélni, feleségemmel közösen hallgattuk. Kérdezte:

– Mikor tudnád magad szabaddá tenni? Jó lenne két nap múlva? – kérdezte.

– Bármikor mehetek – közöltem.

Másnap ismét hívott.

– Találkozzunk a városháza előtt – javasolta.

Javaslata után megkérdeztem Ida mamát, miért játssza a részéről is megalázó játékot. Sokszor hívtám leánya kérésére, ismertem a hangját. Közöltem vele, hogy a mostani hívását magnóra vettem, eljuttatom oda, ahol Önöket nem fogják megdicsérni. Természetesen nem vettem magnóra.

Már Nagyfán kukultam, amikor az egyik hazaérkezésem után dicsekedett a feleségem.

– Hívott a legjobb barátod. Azt mondta: Én vagyok a fekete kocka, úgy jártok, mint Tolnai (Pálhalma volt parancsnoka).

A hívó hangját felismerve megkérdezte a feleségem:

– Nem a gyilkos galóca vagy te?

– Az vagyok, nyaljátok ki a picsámat! – fejezte be a telefonhívását Ilovszky.

A két történet mellé nem szükséges az Ilovszky családot még jellemeznem.

A nagyfai értelmiség velem szembeni magatartására csak több hónap után kaptam magyarázatot. Keresztülnéztek rajtam, nem fogadták köszönésem, már egy hónapnál is több telt el, amikor a mellettem lévő helyiség ajtaján bekopogtam. Az ajtón „Foglalkoztató" felirat volt. Az értelmiség, nevelő pszichológusok, szociális munkások a Szegedről 7.30-kor induló busszal 8,10-re érkeztek. Egy részük a konyhán reggelizett, másik része a büfében vásároltat fogyasztotta el a foglalkoztatóban. Benyitottam a helyiségbe, megkérdeztem, bemehetek-e. Ha akar – volt a válasz. Bementem, de öt perc sem telt el, már senki nem tartózkodott a helyiségben. Máskor már nem tettem ki magam ilyen kínos helyzetnek.

Az értelmiség 11.30-kor ebédelni indult, és a 12,30-as busszal elhagyták az intézményt. Számomra a legmegalázóbb élmény az étkezdében ért. Az ebéd második fogásáért a konyha kiszolgáló részéhez kellett menni. Túróscsusza volt az ebéd. Az előttem lévő nem kérte a tepertőadagját. Én nem szeretem a tejfölt, nem kérem, mondtam, de elfogadnám az előző étkező tepertőjét. A kiszolgáló nő üvöltve mondta: „Odaadtam, ami jár, mit gondol, kicsoda maga?" E megalázó kijelentéssel reagált. Megszégyenültem. A következő évben, amikor már a konyha is hozzám tartozott, szégyenkezve kért bocsánatot. Higgye el, utasításra tettem.

Minden márciusban, így 1989 márciusában Nagyfán is megtörtént a személyi állomány éves továbbképzése. Az azon történtek számomra döbbenetet jelentettek. Kulturáltan berendezett tanácsteremben a bejárati ajtónál volt a terem hátsó része, oda ültem. A főigazgató főorvos a főhelyen, velem szemben ült. A továbbképzésnek akkor már divatosan referensnek nevezett előadói voltak: a főorvos nő és a főmunkatárs.

Szabályosan működve a továbbképzés anyagát foglalkozási jegynek nevezett irományon a vezető elé terjesztik, aki annak áttanulmányozása után aláírásával bizonyítottan egyetért az abban tervezetekkel.

A főmunkatárs kezdte az előadását. Tizenöt évvel az intézmény fennállása után, hogy hogyan kellene gyógyítani az alkoholbetegeket.

A főorvosnő a főmunkatárs szavába vágva hisztérikusan kijelentette, hogy ő mást tart helyesnek. Ezek többszöri megismétlése után, a főigazgató főorvos, aki velem szemben ült, zavarában vagy hulla fehér, vagy vérvörös arccal való hallgatása után nagyon csendesen megjegyezte: „Na de kedves munkatársaim, én eddig azt hittem, hogy itt komoly gyógyító tevékenység folyik!" Az egyik résztvevő pszichológus nő magából kikelve leüvöltötte az főigazgató főorvost.

– Vegye tudomásul a főigazgató főorvos úr, hogy mi itt több diplomás emberek vagyunk. Ha kell, mi még hipnotizálni is tudunk. Nem arról beszélt, hogy mi hozzáértéssel és komoly hatékonysággal dolgozunk, és mit végzünk.

A főigazgató főorvos igazgató helyettesként pszichiáteri végzettséggel és állítólag ilyen múlttal került Nagyfára még 1982-ben. A gyógyítással, a beutaltakkal kapcsolatos teendők lettek a feladatai. Vezetői kinevezésétől pedig (1986 nyarától) az intézmény első számú felelőse volt. Mit tett 1989-ig? A továbbképzésnek mondott idő alatt tekintetünk többször találkozott. Látszott zavartsága. Még aznap délután a tartózkodási helyemen felkeresett. Kínos magyarázkodásba kezdett személyemmel kapcsolatosan. Sajnálta, hogy 1986-ban nem én lettem Nagyfán a parancsnokhelyettes, biztos nem így lenne itt most.

Kért, legyek a segítségére, kért, hogy én készítsem el havonta a beutaltakhoz szóló körlevelét a rend és fegyelem megteremtése érdekében. A kéthetente tartott főigazgatói meghallgatásokat szintén én készítsem elő.

Tartott egy értekezletet a személyi állomány részére, ahol velem kapcsolatosan ezekről is beszélt. A főigazgatói meghallgatásokon került sor a fegyelmi ügyek elbírálására is. A fegyelmi lapok, az azon lévő rovatok nem voltak kitöltve a nevelők részéről. Kértem ott a nevelőket, csak úgy továbbítsák hozzám a fegyelmi lapokat, ha azok az utasításoknak megfelelően ki vannak vizsgálva, kérem ezt a nevelőktől. No comment!

Az egyik nyári körlevélbe kellett foglalnom, hogy a beutaltak az osztályok területén nem tartózkodhatnak fürdőruhában. A tartózkodási helyem épületéből az osztály udvarára mentem, ott hanyatt fekve feküdt egy beutalt férfi, régi fecske fürdőruhában. Nekem háttal, a beutalttal szemben állt a nevelőnő. Gumitalpú volt a cipőm, nem észlelte a közeledésem. „Sándor, hogy magának milyen gyönyörű teste van" – mondta a nevelőnő. Én észrevétlenül visszamentem szégyenemben az épületbe.

A következő nap a tartózkodási helyem melletti iroda ajtajára nagy tábla volt tűzve. „Ne zavarj, foglalkozást tartok" felirattal. A foglalkozás alanya ki más lehetett volna, mint Sándor, mint akinek olyan gyönyörű volt a teste, mint amilyennek a nevelőnő látta.

A következő főigazgatói meghallgatáson a nevelőnő lelkesen jelentett a főigazgatónak.

– Főigazgató úr, örömmel jelentem, a hármas osztályon a beutaltak magatartása hosszabb ideje igen pozitív. Jó lenne ezt valamilyen kedvezménnyel megerősíteni. Arra gondoltam, jutalmul el kellene néhány embert vinni a szegedi Partfürdőre. Ha más jelentkező nem lesz, a cél érdekében én is elvállalhatom.

A főigazgató sugárzott a boldogságtól.

– Vegyen fel pénzt és menjen el velük egy délután.

Így is történt. Öten mentek a Partfürdőre, mindannyian lerészegedtek, megszöktek. Hiába vetkőzött fürdőruhára a nevelőnő, nem kapacitálta őket a látványa.

A továbbképzést követő hónapban az igazgató főorvos ismét összehívta az értelmiséget. Szegeden az ellenzék megjelentetett egy Szegedi Napló című kemény társadalombíráló újságszerűséget. Az áprilisi számban megjelent egy cikksorozat, Nagyfán innen Nagyfán túl címmel, a beutaltak panaszával, az intézmény igazi bemutatásával. Egy délelőttöt betöltött a főigazgató önigazolása. Felolvasott egy tanulmányt, amit kinevezésekor juttatott el az Igazságügyi ill. az Egészségügyi Minisztériumhoz. A tanulmányára egyik helyről sem reagáltak. A főigazgató főorvos azt bizonygatta, ha azt komolyan vették volna, itt minden másként történik.

Arra kérem a tisztelt munkatársaimat, mondta a főigazgató főorvos, hogy a jövőben mindenki tartsa be a munkaidejét. Mindenki azt

a munkát végezze, amihez a legjobban ért. Magdika, maga a csoportfoglalkozásokat végezze, mert azt igen jól érti. A megnevezett fejét, nyakát a vállai közé húzta zavarában, nem tudta a főnöke mire gondolt, mert hogy ő addig még ezt nem csinálta. Ennek ellenére abban az évben az 1989. szeptember 29-i ünnepségen ezért a Haza Szolgálatáért Érdemérem Ezüst fokozatával tüntette ki a főigazgató a munkatársai derülésére.

A főigazgató a cikkek megjelenése után szemmel láthatóan rosszul érezte magát. Sok mindent tett fennmaradásáért. Országos napilapokban írt cikkeket, amelyekben becsmérelte a bv-t. Nagyfa ugyanis egy hibrid intézménnyé vált. Se nem egészségügyi, se nem bv. Azt próbálta a cikksorozatával elérni, hogy teljesen egészségügyi intézmény legyen Nagyfa. Az újságcikkeket, melyek nem az ő nevén szerepeltek, Nagyfán lefénymásoltatta. Az értelmiségnek szétosztatta, akik ráismertek írójára, a főigazgató tipikus mondatszerkesztésére és szóhasználatára. A legkeményebb cikk a Szabad Földben jelent meg Kertész Péter aláírásával. A szöveg akkor még szokatlanul hangzott, a büntetésvégrehajtásban a szocializmus minden ellentmondása megtalálható! A dolgozók egyértelműen érezték a Nagyfán lévő bv-ellenességet.

Röviddel később jelentős számú újságírót hívott meg Nagyfára. Meghívta Konrád György írót, is. Célja ezzel az volt, hogy a beutaltak panaszkodjanak a bv-s helyzeten. Ez nem jött be.

Meggyőzte azután az egészségügyet, vegye át Nagyfát. Az országos parancsnokság személyzeti osztálya minden bv-s alkalmazottat meghallgatott jövőjének elképzeléséről. Akkor úgy tűnt, sikerült sínre tennie szándékát. Az Egészségügyi Minisztérium, miután megismerte a Nagyfai Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézet fenntartási költségeit, elállt az állítólagos ígéretétől.

Szóbeszéd témája volt, hogy a nagyfai állapotok végett többször meg akarták keresni a bv. országos parancsnokát, Tarit, de az sunyi módon nem állt szóba az őt tájékoztatni akarókkal. Több esetben letagadtatta bentlétét.

A munkaterápiás alkoholelvonós intézet szégyenfoltja volt a büntetés-végrehajtásnak. Az ott lévő sokak semmittevése, hogy mennyibe került szegény népgazdaságnak, az senkit nem érdekelt.

Ilovszky 1989-ben nyugállományba vonult. Előtte azonban rendet rakott. Hegyes őrnagy (Szabó Sándor sógora), mivel a párt akkor már számára semmit nem jelentett, Ilovszkyt hülyének nézte, azt tett vele, amit akart. Hegyesnek három súlyos infarktust produkált Ilovszky. A harmadik után sem akart még nyugdíjba menni, hátha mégis parancsnok lehet.

A biztonsági és nevelési helyettest, Rácz Józsefet is leváltotta, letette a körletre nevelőnek. Oka igen prózai. Nem Andreát vette feleségül, hanem az ügykezelő nőt. Kabaréba illett Andreával folytatott viszonya, az apához való, már-már családinak mondható kapcsolata is.

Amikor Ilovszky véletlenül a hivatali idő végéig bent volt, együtt indultak haza. A börtön sarkánál azonban Rácz nem hazafelé tartott, minden ilyen alkalommal Ilovszkyt, a leendő apósjelöltet elkísérte a buszmegállóig, ahol látványosan érzékeny puszival köszöntek el egymástól. A reggeli találkozás sem a „jelentkezemmel", hanem a puszival kezdődött.

Rácz egy kifejezetten jó arcú fiatalember volt, aki magában szerettette Andreát. Rácznak szüksége is volt rá egy ideig. Az apa azonban még nem akart nyugállományba menni, a minisztérium illetékeseit tájékoztatók szerint a betegesen lusta, haszontalan nő terhes lett Józsi számára, pedig Andrea sokat tett Rácz érdekében.

Rácz a vezetés vizsgálatot követő időtől arcpirítóan a titkárnői irodában üldögélve töltötte szolgálati idejét. Én ennek okát tökéletesen ismertem. Már a vezetés vizsgálat alatt eldöntötték, hogy engem leváltanak és Rácz lesz a parancsnokhelyettes.

Ilovszky távolléte miatt az egyik napon a titkárnő az érkezett postával bejött az irodámba. Az irodám ajtaját nem csukta kilincsre. Behallatszottak a titkáriban tartózkodó Andrea Ráczhoz intézett biztató szavai: „Bízzál bennem, édesem!" A titkárnő az irodámból való távozásakor megnyitotta az irodám ajtaját, s mivel szemben ültem az ajtóval, én is láttam, amiért a titkárnő visszalépett és az ajtót beljebb csukta. Rácz és Andrea, mint a tinik, összefonódva csókolóztak. Rácz szemet vetett az Ilovszky által a kihelyezett tagozatra beiskoláztatott kétgyerekes ügykezelő nőre, akivel össze is költözött. Elhagyta érte feleségét és három gyermekét.

Ilovszky ismerte Rácz értéktelenségét, de Andrea szerelméért (Ráczért) küzd. Akkor még úgy volt, hogy a gyűjtői hűséges beosztottjai lejönnek Szegedre (Kárász, Kertész, Tóth). Megjegyezte, hogy: „Ráczkám, nem itt van az igazságügyi szolgálat". Rácz azonban többet tudott, mint Ilovszky, maradt a titkáriban.

Az országos parancsnok elrendelt egy riadógyakorlatot Szegeden, 1988 elején a késő esti órákban Kozma Pál ezredessel és Németh Gyula őrnaggyal. Ilovszky a kiértesítése ellenére nem vonult be, így Józsinak kellett volna a riadót levezetni. Nem sikerült. Kudarcok sorozata után lefújták a riadót. Ilovszky alparancsnokin mentegette Ráczot: majd megtanulja. Soha sem tanulta meg. Rácz kinevezése után az őrség parancsnoka több mint egy évig kérte Ráczot: „Gyere le, megmutatom, megtanítalak erre", de Ráczot a feladatai nem érdekelték. Rácz leváltása után évekig a Csillag körleten ténfergett és dacolt a soron lévő parancsnokával, amíg azt Csapó meg nem unta. Ráczot, ahogyan ismerősének panaszolta, 25 év után csak úgy kilökték Nagyfára. Szerencséjére akkor már a volt parancsnokasszony mint feleség tért vissza Nagyfára. Férjét, a parancsnokot befolyásolva, Ráczból ismét parancsnokhelyettes lett. Valamilyen elítélttel való manipulációval büntetőeljárást indítottak emiatt. Mentsük, ami menthető, Ráczot nyugdíjba tették.

Ráczról a kolónián élő lakótársai meglehetősen kedvezőtlenül nyilatkoznak. Az álompárt színlelő Rácz elhagyta családját, három gyermekét. Miután már lakva is megismerte a volt ügykezelő feleségét, minden áron vissza akart menni családjához, de ez gyermekei tiltakozása miatt nem sikerült. Amikor Rácz édesanyja Gyuláról hozzá költözött és megismerte új menyét, ő akart visszamenni a régi menyéhez, aki viszont őt sem fogadta.

Rácznak az életmódja, alkoholizálása súlyos egészségkárosodást eredményezett, életmentő műtéten esett át. Műtétje előtt a volt lakótársak rábeszélésére voltak csak apjukat meglátogatni a gyermekei, mivel mondták nekik, lehet, hogy többet élve nem fogjátok látni.

Amikor felkerültem az igazgatástól az emeletre, nem Rácz, hanem Lovas János főhadnagy lett az utódom, az igazgatási szolgálat vezetője. Nemcsak azért, mert Lovas a parancsnoknak, Rácz pedig Gyurisnak volt az ivócimborája és tippadója, hanem mert Lovas Ráczcal ellentétben az általuk megkezdett jogi tanulmányait sikeresen folytatta.

Lovas azonban nem tudott szenvedélyén uralkodni. Személyi sérülést okozó ittas járművezetésért előbb az országos parancsnok vonta felelősségre, háromszor pedig ittas járművezetésért és rongálásért a Szegedi Katonai Bíróság. Kétszer pénzbüntetéssel, majd 6 hónap katonai fogdában letöltendő szabadságvesztéssel sújtották. Lovas a kiszabott büntetést megfellebbezte, melyben hamis vád bűntettét követte el. Fellebbezésében azt állította, hogy hamis igazságügyi szakértői vélemény alapján ítélték el. Ő nem is fogyasztott szeszes italt. Azért állapított meg az igazságügyi szakértő nő 3,26 ezrelékes véralkoholszintet, mert a szakértő nő a Török elvtárs barátnője, Török elvtárs pedig haragszik őrá. Szerencsétlenségükre a fellebbezést a katonai bíróság elnöke hozta el a börtönbe a Lovas fellebbezését bemutatni, így azt a parancsnok nem tudta eltussolni. A katonai bíróság elnöke javasolta a parancsnoknak, hogy Lovast nem csak a hamis vád, hanem életvezetése miatt is javasolja érdemtelensége végett a bv-től való eltávolításra.

Amikor Rácz először jött hozzám aláíratásra, megtörtséget, megbánást színlelve kért tőlem bocsánatot, amiért oly sok szemétséget követtek el ellenem. „Hidd el, az egész Gyuris szele volt." Rácz később bizonyította is megbánásának igazát. Az igazgatási szolgálatvezetőknek minden évben volt egy egyhetes továbbképzésnek nevezett együttléte Pilisszentkereszten vagy a Szelidi-tónál. Ez hétfőtől péntekig tartott. A szokásnak megfelelően csütörtök délután az együttlétüket vidám nótázással zárták. Ilyenkor meghívták azokat a volt igazgatási szolgálatvezetőket, akik beosztásukból elkerültek. Elköszöntek tőlük, ők elbúcsúztak, ilyenkor a volt munkatársak összeadtak valamennyi összeget és jelképes ajándékkal meg is ajándékozták a távozottat. Kivéve Török elvtársat.

A jelenlévők döbbenetére helyettem Rácz József édesapját hívták meg, aki korábban Gyulán volt parancsnok, de a jelenlévők közül őt senki nem ismerte, a létezéséről sem tudott. Az osztályvezető ezredes asszonyhoz észrevehetően közel került a szép arcú Rácz Józsi. Valószínű arra lehetett az osztályvezető asszony kíváncsi, hogy milyen apa nemzette ezt a szép gyereket, mondogatták később, akik ott voltak. Az ezredes asszonynak csalódnia kellett, mert azon kívül, hogy igen alulművelt volt, kifejezetten rosszarcú is volt. Józsi azonban jól állt az ezredes asszonynál. A kötelező katonai érintkezési szabályok helyett, hogy

ezredes elvtársnőnek jelentem, így Klári nénizett, úgy Klári nénizett kihívóan.

Ilovszky iskoláztatta be az ügykezelő nőt. Amikor az évfolyam beindult, a főiskolán már fiatal elvekkel rendelkező tanárok voltak. Nem úgy, mint korábban, akkortól már felvételi vizsga is volt. Lengyelné, az ügykezelő, szemérmetlenül helyet foglalt a vizsgabizottság előtt, anélkül, hogy fogalma lett volna a felvételi anyagról. Annak tudatában, hogy akkor is mint mindig, felvételt nyert, akit beiskolázott a bv. Mint egyetlen szegedit, az évfolyam bizalmijává választották. A főiskola nem vette fel, de Ilovszky segített. A többiekhez hasonlóan az ügykezelő is diplomát kapott. Kihelyezték az átmeneti intézetbe.

Józsi azonban a Csillagban volt. Az új nevelőnőt senki, semmi nem akadályozta meg, hogy bemenjen Józsihoz a Csillagba, nehogy valaki elhódítsa. Rövidesen azonban ezt megunva elöljárói nem ügykezelői illetménnyel nyugállományba helyezték.

Amikor már 1990 elején nem volt sem Nagy Tibor, sem Ilovszky Vladimír, telefonon megkerestem Tar Lászlót a felügyeleti főosztályon. Emlékeztettem a minisztérium többszöri ígéretére. Tar megpróbált intézkedni, de Tari, az országos parancsnok erősebbnek bizonyult.

Sérelmes, tisztességtelen volt, amit velem tettek, ezért meghallgatási kérelemmel fordultam Balsai István miniszter úrhoz. Meghallgatásom okát írásban részletesen ismertettem.

A kabinetiroda vezetője írásban tájékoztatott, hogy a miniszter úr elfoglaltsága miatt nem tud fogadni, pályázzam meg a szegedi parancsnoki beosztást, melyhez sikert és jó egészséget kívánt. Megpályáztam. Pályázatomra válasz sem érkezett.

A Szegedi Fegyházban sem parancsnok, sem helyettesek nem voltak. Egyértelmű volt, hogy Tarit nem a fegyház sorsa, hanem saját hiúsága érdekelte.

Tari Kecskemétről Szegedre helyezte parancsnoknak Tüske Jánost, a barátját. Amellett, hogy alkoholista volt, számára Szeged óriási falatot jelentett. Még két hónap sem telt el Tüske Szegeden lététől, ismerősünknek elpanaszolta, nem megy. „Úgy itt hagyom Szegedet, mintha itt sem lettem volna!" Mindenki tudta, felfalták Gyurisék, emellett Tüskének sem erkölcsi, sem szakmai alapja nem volt Szegedhez. Több év eltelte után ismét visszakerült parancsnoknak a bv szégyenére, majd

leváltották. Titkárnője nemegyszer volt bajban, amikor Jani részegen ürülékes ruhájában ténfergett az irodájában. „Zárd rá az ajtót, adjál be neki valamilyen ruhát, ha kijózanodik, engedd haza" – javasolták.

Azután zsinórba jöttek Szegedre Tari barátai parancsnoknak, sokat ártva szakmailag és morálisan egyaránt. A prímet Csapó tábornok vitte, akit két alkalommal váltottak le. Az őt ismerők nyilatkozatai szerint az önhittsége miatt az emberek közelébe sem szabad lett volna engedni. Szegedről 1972-ben öt főt (őröket, nevelőket) a szombathelyi börtönbe küldtek tapasztalatcserére, az ottani elektromos zárrendszerrel kiépített őrszolgálatok tanulmányozására.

Ezt Szegeden is megvalósították. Óriási összegbe került. Az első és a harmadik emeleten épült elektromos zárkezelő fülkét őrök működtették. Minden zárka gombnyomásra nyílt, minden zárkából hangszórón közölték pl. a kiléptető nevét.

Kevesebb őr kellett, biztonságosabb és gyorsabb lett az elítéltek mozgatása. Csapó parancsnok lebontatta, dolgozzon az őr. Kiváló őröket, irodai beosztottakat küldött ok nélkül és értelmetlenül nyugállományba a dölyfje. Moldova György riportkönyve is hűen tükrözi a mindenkori parancsnokok kilétét.

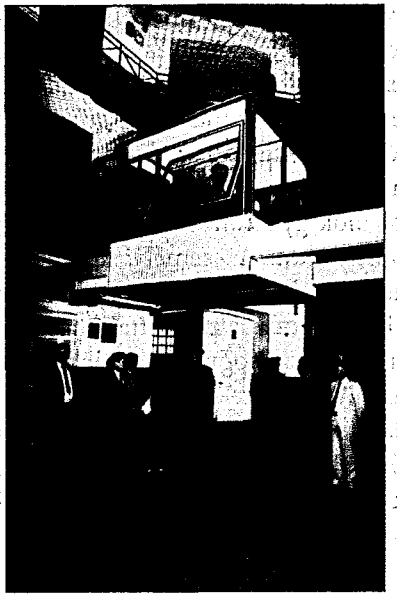

A parancsnoki empátia hiánya és a börtön belső életének valós ismerethiánya miatt az első és a harmadik emeleten lévő elektromos zárkezelő fülkéket és az egész elektromos rendszert az ismert szakmai gőg miatt, az elöljárók beleegyezésével megszüntették. „Dolgozzanak az őrök" kijelentéssel.

A fegyház állománya szerint Csapó úrnak ezen kívül még igen sok „tarka macskája" volt, közöttük a csúcsot a börtön rabkonyhájának, Csapó úr kiváló barátai, a tisztességes Feri és Bandi egyetértésével egy kecskeméti vállalkozónak a bérbeadása volt.

A rabkonyha kiválóan és olcsón működött. A konyhán foglalkoztatott elítéltek, mind költségvetési foglalkoztatottak, egy jelképes bérjellegű juttatásban részesültek. Egy vállalkozó pedig nyilvánvalóan nem humanitárius, hanem üzleti céllal vállalta el a rabélelmezést.

A vállalkotót csak az üzlet érdekelte. A börtön gazdasági vezetője gyakran észrevételezte a konyhával szemben támasztott higiéniai követelmények súlyos megsértését. Ismerte, hogy mindig a legkisebben csattan az ostor, hogy miért nem ellenőrizte, miért nem jelentette. A vállalkozó a gazdasági vezetőt hatalmi és korrupciós eszközzel is félre akarta állítani. Egy átlátszó ürüggyel felkereste a gazdasági vezetőt, akinek az asztalára tett egy vastag borítékot. Távozásakor a gazdasági vezető figyelmeztette, hogy a borítékját az asztalon felejtette.

A gazdasági vezető által félelmezett következmény nem sokat váratott magára. Az 1000 főnyi elítéltnek több mint fele fetrengett a Csillag folyosóin élet-halál közeli állapotban, hogy a súlyos szalmonellafertőzés miatti hasmenés bűzét ne érezzék a zárkában lévők.

A körleten szolgálók gyakran látták az ott megjelent sápadt arcú, kétségbeesett parancsnokot. A személyi állomány ott szolgált tagjai aggódtak a szerencsétlen, kiszolgáltatott, többen szinte a halállal küszködő elítéltekért. Isteni csodának tartották, hogy nem lett halálos következmény. A smasszerok, ahogyan Csóti lekicsinylően nevezte az iskolázatlan beosztottait, aggódtak a rabkonyha civil kézbeadása miatt. Nem a szalmonellától féltek, a civilek börtönbejutásának a biztonságra való veszélyességének következményétől féltek, amit a börtöntörténelem már számtalanszor bizonyított. Tudták, hogy Szegeden van a veszélyes és a különösen veszélyes állomány.

A kisemberek suttogtak is, mert hogy nagyon korrupciós ízűnek látszott ez. Azért is suttogtak, mert Szegeden több sütöde volt, de Csapó úr Kecskemétről szállíttatta az elítélteknek a kenyeret.

Miután Nagyfa ismét börtön lett, a személyi állománynak előadásokat kellett tartanom a büntetés-végrehajtás mibenlétéről. Meg kellett szerveznem és le kellett vezényelnem egy őröknek szóló alapfokú tanfolyamot.

Időközben kinevezték Csóti őrnagyot parancsnoknak. A tanfolyam résztvevőit Csóti jelenlétében én vizsgáztattam. Vizsgázni az általam előadott tananyagból kellett, a bv és szolgálati szabályzatból. Csóti el volt ragadtatva a vizsgán szereplők ismeretanyagától. Mindenki megértette a részére feladott kérdést, mindenki az értelmi képessége és szókincse alapján tökéletes feladatot produkált.

A tanfolyam sikeres megszervezéséért a tananyag megértetéséért, a vizsga nem várt sikeréért még pénzjutalomban is részesültem. Abban az időben már az állami ünnepségeken jutalomban részesülők 40-50 ezer forint jutalmakat kaptak. A kiérdemeltségüket a Moldova-könyv egyértelműen bizonyítja. Nyilván nem véletlenül, a tényleges és elismert tanfolyami munkámért Csóti úr 12 ezer forint jutalomban részesített. Nem illett visszautasítanom.

A nyár folyamán Tari, az országos parancsnok utasította a börtönparancsnokokat, hogy a börtönök értelmiségével beszéljék meg, 1990-ben, 31 évvel a nevelési szolgálatok létrehozása után, hogyan kellene az elítélteket nevelni. A történelem ugye a bv-nél is ismétli önmagát. A jelenlévők közül, rajtam kívül erről fogalma nem volt senkinek. Elítéltet ezek még nem is láttak. Csótinak, a parancsnoknak sem volt igazán véleménye, meggyőződése, aki ott erről tanúbizonyságot is tett. Az Állampusztáról odakerült volt munkatársnője arról beszélt, nincs szükség az elítéltek nevelésére, mert aki meg akar javulni, az úgy is megjavul. A nagyfai börtön parancsnoka, Csóti András őrnagy, a volt munkatársnője állítását helyeselte: „Igaza van Magdalénának!" Szemléletét öthónapos nagyfai parancsnoksága után Szegeden is hirdette. Erről tanúskodik a Csillagról írt könyvből idézett írás is.

Csóti Nagyfán töltött öt hónapja alatt általa semmi nem változott. Sem külsőségeiben, sem tartalmában. Pöffeszkedéssel telt az öt hónapja. Személyes tapasztalataim negatívak róla. Önhitt, képmutató, karri-

érista és hazug. A lepusztult, szégyellni való környezet megváltoztatása lett volna az első feladata. Ennek érzülete belőle hiányzott.

Az első találkozásunkkor, mivel ő ismert a Tanárképző Kihelyezett Tagozatára járása révén, meglepődve kérdezte:

–Te miért vagy most itt? Gyere fel, beszélj róla!

Amikor az odahelyezésem tényleges okáról és arról, aki oda helyezett, Tariról akartam folytatni a tájékoztatását, szabályosan kizavart az irodájából. Ezt szokták nevezni igazi hűségnek, vagy inkább talpnyalásnak. Az irodájából szó nélkül távoztam. Ő is tudta, hogy szakmailag, emberileg nem vagyunk azonos súlycsoportban.

A bv-hez való viszonyát két beosztott nő határozta meg. Magdaléna, a volt munkatársnője, aki eredetileg gyógypedagógus volt, akkor viszont már szociológiára járt, és a Teréz utcai kolóniában szomszédasszonya, aki pszichológus volt. Mindketten elkábították Csótit szakmai szövegükkel, mert Csótit csak a kihelyezett tagozat vértezte fel némi ismeretekkel.

Csóti hirdette, hogy felnéz a két kolleginára, mert azok igen komolyan veszik a rabnevelést. Odahaza nyugodt körülmények között dolgozzák ki a rabnevelés módszertanát. Az erről tájékoztatóttak emlékeztek Magdaléna kijelentésére, mellyel Csóti is azonosult. A korábbi nagyfaiak jól ismerték a két beosztott munkatársnőjét, akikről csak elmarasztalóakat ismertek. A két nő pénteki napokon gyakorlatban kamatoztatták nevelési módszereiket. Szegedről a 10 órakor induló busszal mentek Nagyfára. A hármas osztály udvarán – munkahelyhiány miatt – ténfergő elítéltekből 10-15 főt átkísértek a szomszédos épületbe, amit szabadidőközpontnak neveztek. 11.30-kor visszakísérték őket és boldog mosollyal igyekeztek Bandihoz eldicsekedni, hogy milyen sikeres volt a csoportfoglalkozásuk.

Nagyfán az őrszolgálati tagok viseltek egyenruhát. A néhány más területen szolgálók polgári ruhában voltak, én is. Az elítéltek ismerték rendfokozatomat és a bv-s múltamat is, sőt azt, is miért és hogyan kerültem Nagyfára. Benkő elítélt tájékoztatta őket. Az egyik pénteki napon az elítéltek visszaérkezése után az egyik közülük felém fordulva rosszallóan a fejét csóválta. Mivel más feladatom nem volt, az udvaron vagy a tartózkodási helyemen beszélgettem az elítéltekkel, amit ők szívesen vettek. Az esetet követő néhány nap után a fejét csóvált elítélttel

kezdeményeztem beszélgetést, természetesen célirányosan. Elmondta anélkül, hogy rákérdeztem volna, mi történik péntekenként a szabadidőközpontban. Az elítélt megrökönyödve mondta: mocskolják a bv-t.

Elítélt létére megrótta, elítélte a két tanárnőt a munkatársaikról alkotott és hirdetett minősítésük miatt. Csóti Szegedre kerülése után is a már bevált módon végezték szakmai munkájukat. Az egyik hétfőn a megbízott parancsnok, Csabai őrnagy, az irodájába rendelt. Ruzicskára emlékeztetően kezdte akkor is, mint azt megelőzően és utána is.

– Gyuri, tudod, én pénzügyi szakember vagyok, én ezekhez nem értek. El van különítve három elítélt, mert meg akartak szökni. Vizsgáld már ki ezt az ügyet!

Kivizsgáltam. Mint ahogyan kell, előbb az elítéltek bv anyagát, majd az ítéletkiadmányt is átolvastam. Az egyik elkülönített Kübekházán lakott. Tiltott határátlépésért volt elítélve. Átment Jugoszláviába, onnan Olaszországba, majd Németországba, ahol bűncselekményeket követett el. A büntetése után visszatoloncolták Magyarországra. A tiltott határátlépéséért kiszabott büntetését töltötte akkor Nagyfán. Alapvető szabály volt, hogy az ilyen bűncselekményért elítélt zárt börtönben tölthette büntetését. Erre azonban szállításakor nem figyeltek.

A meghallgatott elítéltek ismertették elhatározásuk okát, a szökésük kivitelezésének módját. A pénteki csoportfoglalkozásokon mondták, a tanárnők arról beszéltek következetesen és meggyőzően, hogy az ember természetes igénye a szabadság, az nem bűn, ha valaki a szabadságot választja a rabság helyett. Vacsora után akartak megszökni. A konyha épülete és a hármas osztály között lévő alacsony kerítésen könnyedén átjuthattak volna a szabadidőközpontban, ahonnan minden nehézség nélkül mehettek volna tovább. Kübekházi társuknak abban gyakorlata volt és helyismerete is. A szökés azért nem valósulhatott meg, mert egyikük félt a következményekről és jelentette szökési tervüket. Csóti kedvelt munkatársnőjéről sok kedvezőtlen furcsa emlék maradt.

Amikor Nagyfa ismét börtön lett a személyi állomány részére, tájékoztatást kellett tartanom arról, hogy számukra mit fog jelenteni, hogy ez az intézmény már börtön. Tájékoztatásom során ismertettem többek között az elítéltekre vonatkozó kötelező magatartási szabályokat is. Közöttük, hogy az elítélt a személyi állománnyal való találkozá-

sakor a sapkát levéve a napszaknak megfelelően köszön. Jó reggelt, jó napot, jó estét. A kedvelt munkatársnő magából kikelve jelentette, az elítélt nem arra van ítélve, hogy köszöngessen: „Én is, ha akarok, köszönök, ha nem akarok, nem köszönök."

Meg kellett erőszakolnom magam 2014. december 30-án, hogy végig tudjam nézni a Hír TV Riasztás című műsorát. Csóti beszélt, beszélt 30 percen át. Közben két emlékkel küzdöttem. Néhány évvel ezelőtt telefonon felhívott az egyik barátom. Döbbenetéről beszélt. Hogyan lehet valaki ilyen küllemmel, beszéddel a börtön vezetője. Hogyan kerülhet valaki ilyen küllemmel a képernyőre. A másik emlékem 30 éves volt. Vezetői értekezleten azt kellett eldönteni, hogy ki legyen az átmeneti intézet vezetője. A csúcs párttitkár (Pongrácz elvtárs) javaslata lett a nyerő: Az legyen, aki legjobban el tudja adni, mert hogy ott mi történik, az a kutyát sem érdekli.

Csóti Szegedre kerülése után több ottani őr a részére hátrányosabb szolgálat helyett Nagyfát választotta. Szegedről ugyanis tovább kellett utazni Nagyfára. A nagyfai munkatársaiknak kikerülésüket Csóti hozzájuk való viszonyával magyarázták. Csóti kijelentette, addig nem nyugszik, amíg egy smasszer is lesz ebben a smasszerájban. Az iskolázatlan embereket nevezte smasszeroknak. Úgy tett, mintha neki lett volna gyerekszobája. Az őrökön keresztülnézett, köszönéseiket nem fogadta. A zárkákban az elítéltekkel kezet fogott, befeküdt az ágyukba, úgy beszélgettek. Teával vagy kávéval kínáltatta meg magát, ő pedig azt cigarettával viszonozta.

A Nagyfán megüresedett parancsnoki állásra pályázatot írtak ki. A kabinetiroda vezetője telefonon felhívta erre a figyelmemet. Hét fő pályázott. Engem hívtak be utoljára. Tari, az országos parancsnok közölte velem: „Gyuri úgy döntöttünk, Te leszel Nagyfán a parancsnok." Ismertette a részvevőkkel, nem volt a bv-nél még egy másik ember, aki annyit tett volna önzetlenül, mint Gyuri. Amiket ismertetett, saját tapasztalata és a volt elöljáróim ismertetései alapján tette.

A bizottsági meghallgatásomra való felutazásom előtti napon kijött Nagyfára a hármas osztály osztályvezetője, Terhes Sándor százados, saját gépkocsijával. Terhes Sándort is még a börtön idején Lele parancsnok hívta ki Nagyfára. Sándor a Szegedi Cipőgyárban dolgozott szakmunkásként. Lele ismerte Sándor családját, és szükségét érezte

az ilyen emberek Nagyfán való alkalmazásának. Előbb az őrszolgálatnál volt, majd ő is diplomát szerzett a kihelyezett tagozaton, így nevelő lett. Raska főigazgató főorvos respektálta Terhes Sándor emberi helytállását, ezért tette őt a nevelési szolgálat megszüntetése után a hármas osztály vezetőjévé. Amikor a számüzetésem első napján felrendelt a főigazgató, jelenlévő helyettese és személyzetise jelenlétében megkérdezte tőlük: Mi a véleményük, ha a Török urat a hármas osztályra helyezném? Azok természetesen ezzel egyetértettek. Raska úgy vélte, hogy majd Sándor segítségére lesz az ottlétem megrövidítésében. Raska azonban bizonyos vonásokban tájékozatlan volt. Nem ismerte, hogy én is és Sándor is tápéiak voltunk, hogy gyerekkorunktól ismerjük egymást. Az osztályon Sándorral való találkozásomkor kissé kétségbe esve közöltem Sándorral, hogy nekem az ott lévő gyógyító tevékenység új és idegen, nem biztos, hogy nekem az ottani tevékenység menni fog. Sanyi megjegyezte, ne tarts semmitől, itt is úgy van, mint Szegeden, a papír mindent elbír.

Szegedre történt visszautazásunkkor Sanyi közölte velem, hogy szégyelli a nagyfai állapotokat: Ha nem te leszel a parancsnok, nem fogok visszajönni. Akkor ugyanis reumatikus panaszai miatt betegállományban volt. Elválásunk előtt ismertette Tarinak Raskán keresztül feléjük adott rendelkezését, mely szerint lehetetlenné kell tenni a Törököt, mielőbbi távozását kell eredményezni. Sándor, ahogy ígérte, nem is jött vissza. Öngyilkos lett.

Amikor híre ment Nagyfán, a pályázatokat elbíráló bizottság eredeti döntésének, Törzsök felesége, aki Nagyfán ügykezelő volt, hisztérikus rohamot kapott. Mi lesz most ővele, jajveszékelt. Vajon miért? Talán ő is tudta, mit ígért Ilovszky Törzsöknek, ha ügyes lesz, a helyemre teszi? A következő napon a Bertalan-híd újszegedi buszmegállójában várt Törzsök. A buszról leszállva elindultam az otthonom felé. Törzsök mellém szegődött. „Gyuri, az az igazság, hogy a belső ellenőr is tévedhet." Válaszadás nélkül igyekeztem tovább, majd kis idő múlva, látva, hogy nem vagyok vevője, így lemaradt.

A következő év januárjában Tari magához rendelt. Ismertette a bizottság újabb véleményét. „Téged a bizottság egy tipikus bv-ként ismert meg és bv-snek tart, de Nagyfára nem az kell." A bv első számú emberének egy ilyen nyilatkozata a hozzá nem értőt is romba dönti.

Új börtönben, ahol a személyi állomány nem volt bv-s, nem bv-s parancsnok kell. Bakó Erzsi lesz a parancsnok, közölte. (Bakó Erzsébet az igazgatási osztályvezető helyettese volt.)

– Az a kérésem, mondta Tari, segíts Erzsinek.

Sokakban nagy kérdőjelet eredményezett az, hogy párjával együtt parancsnok akart lenni. Sokakban természetszerűen kérdőjelet jelentett a felelőtlen ez irányú döntés is. A későbbi tájékoztatások szerint ez a döntés gesztusértékű volt. Bakó Erzsébet akkori férje, Márton Rezső, Vácon volt pszichológus, akit Vácról büntetésből Baracskára helyeztek. Rezső bácsi, mint pszichológus, sok elítélttel beszélgetett. Tudomására hozták Rezső bácsinak, a parancsnok, Horváth ezredes, az ott gyártott bútorokkal reprezentál Vác jelentősebb elvtársainak, míg másoknak a börtön anyagából hétvégi házakat készíttet, természetesen ajándékba. Rezső bácsi a segítő szándékú tájékoztatását az országos parancsnokság felé még akkor tette meg, amikor még az ezredes elvtárs megmenthető lett volna.

Szegeden is volt korábban egy eset, amikor sikerült az akkori parancsnokot, Batári őrnagyot megmenteni. Pedig Batári ügye igen kényes ügy volt. A bíróság harmadik emeletén voltak akkor az előzetes letartóztatottak elhelyezve. Batári heti gyakorisággal ellenőrizte az előzetes letartóztatottakat. Minden alkalommal az őrséggel az őrség tartózkodási helyére kísértetett egy előzetes fiatal férfit, általában sorkatonát.

Az őr is gyarló ember. Egy alkalommal benézett a tartózkodási helyük kulcslyukán. Batári őrnagy éppen fajtalankodott az egyik sorkatonával. Az őr a saját és az előzetesben lévő érdekeit is nézve, jelentette a látottakat Barkóczi őrnagy igazgatási szolgálatvezetőnek, aki azt haladéktalanul jelentette az országos parancsnokság felé.

Még aznap megjelentek Szegeden az országos parancsnokságról, hogy Barkóczi ellen a szükséges eljárásukat megindítsák. A parancsnok ugyanis szegedi, akkori oligarcha családba nősült. Védeni kellett az elvtársakat.

Érkezésük okának ismertetésekor a parancsnok megkönnyebbülve jelentette elöljáróinak, köszönöm Barkóczinak jelentése megtételét. Így elejét vehették egy súlyosabb következmény esetleges bekövetkezését. Batári őrnagyot csendben felmentették. A családot nem érte vá-

rosszerte szégyen. Batári Budapestre került, villamoskalauz lett, ahol sok emberrel tudott találkozni. A homoszexuális társai pár évvel később a szegedi pozíciója miatt agyonverték.

Bakó Erzsébetet az igazgatási szolgálatnál eltöltött öt év során ismertem meg. Nagyfára kerülését követően körülbelül egy hónappal bejött a tartózkodási helyemre (azért nevezem tartózkodási helyemnek, mert nem volt irodának nevezhető), ahol Farkas Mihály nevelő is jelen volt. A katonai udvariassági szabályoknak megfelelően jelentkeztem. A parancsnok nő kissé pironkodva, zavartan mondta:

– Uraim, én bevallom Önöknek, én itt nem értek semmihez. Az a kérésem, legyenek segítségemre.

Farkas Mihály nem volt bv-s, a kérésre nem tudott vállalkozni.

– Erzsike! Ha ezt komolyan akarja, segítek, az szégyen, ami itt van. Mit szólnak a látogatásra jövő hozzátartozók, ha látják az itteni állapotokat? Minden lepusztultan, elhanyagoltan, gondozatlanul van, ez csak a külsőség. Komoly problémák vannak a bv-s ismeretekkel a feladatok szakszerűtlen végzésével – mondta Török.

Felhívott az irodájába és előbb szóban, majd az egész intézményt végigjárva bemutattam és tájékoztattam, hogy hol mit kell végeztetnie. Örömmel fogadta tájékoztatásomat.

Abban az időben anyagi szolgálatvezető már nem volt. A parancsnokhelyettes, félve a szégyentől, hogy semmihez nem ért, megműttette a térdét, majd nyugállományba vonult. Egy szál magára maradt egy városi nő, börtönismeret és elképzelések nélkül.

Nem sokkal később megkért, legyek a gazdasági helyettese. Két feltétellel vállaltam. Ha biztosítja a valóban régen esedékes alezredesi rendfokozatomat és legalább hat hónappal meghosszabbítja s szolgálati időmet, hogy megfelelő nyugdíjalapom legyen. A beosztási illetményem a volt parancsnokhelyettesi után Tari jóvoltából a nevelői illetményem lett. Béremelésekkor nem részesítettek béremelésben.

Beszélgetéseink során ismertettem a parancsnoknővel a volt Nagyfát, mint börtönt. Az akkori, valóban mintagazdaságot. Ismertettem az 1975. évi állapotokat, amikor még dicsekedni lehetett a szépen, kulturáltan kialakított Nagyfai Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézettel. A praktikusan, esztétikusan megtervezett, kivitelezett intézetnek 1991-ben nyoma sem volt. Amit tönkre lehetett tenni, azt a beutaltak, az

oda juttatásuk ellenértékeként az ott lévő állapotokért, vagyis az úgynevezett gyógyításuk hiánya miatt leromboltak. Mert hogy a gyógyításukért semmi nem történt.

Egyetértéssel megbeszéltük az intézmény környezetének és a leendő börtönépület, a kettes osztály felújításának lehetőségét is. Az anyagi szolgálat az épület felújítását házilagos kivitelezésben nem vállalta, így megkeresték a Szegedi Építőipari Szövetkezetet, aki a felújítás egy részének elvégzésére 14 M Ft ajánlatot tett. Tudatában voltam, hogy megfelelő emberi hozzáállással, az elítéltekhez való emberi viszonyulással kb. 1 M Ft-ért az osztály felújítását el tudjuk végezni. Ami sikerült is. A vizesblokk csempéjét, az ellopott csapokat, szerelvényeket pótoltuk, az ablakokra börtönre jellemző rácsokat szereltünk, a helyiségek beépített szekrényei teljes felújítását, festését, mázolását elvégeztettem.

A börtön környezetére is örömmel néztem, Erzsike is. Ha valahonnan ellenőrzők vagy vendégek érkeztek, mindig jelen kellett lennem. „Hölgyek, urak, amit Önök látni fognak, az mind a Török úr érdeme." Ezt igen sokszor hangoztatta. A börtönélet tartalmi kialakításában is sokat segítettem.

Erzsike, a parancsnok asszony komolyan gondolta és próbálta az értelmiséggel megértetni, hogy ez már börtön. Ismertette elvárásait. A hosszú semmit tevés útján ezeket az értelmiség többségének rettenetes volt hallgatni. Megléptek a munka elől. Csóti két kedvence, akikkel kapcsolatosan többször kijelentette, hogy felnéz rájuk, mert olyan komolyan veszik a rabnevelést, otthon dolgoznak ezért, szintén megléptek. Életre szóló ellentét is lett emiatt a két vezető, Bakó Erzsébet és Csóti András között.

Erzsike, a parancsnok asszony 1992 márciusában szomorúan közölte:

– Gyurikám, maga Tari úrnál valamivel nagyon kicsapta a biztosítékot. Nem járul hozzá, hogy hat hónapot még szolgáljon, de azt sem engedélyezi, hogy alezredessé előléptessem.

Kért, hogy nyugdíjasként maradjak, abba Tari úr nem szólhat bele.

– Erzsike! Két ok miatt nem maradok, pedig tudom, anyagilag jelentősen károsodom. Van némi gerincem. Ha így nem kellek, úgy nem maradok. A másik ok, hogy magát tisztelem. Ne okozzon magának bajt, Tari nem bocsátaná meg a maradásom, megbélyegezné Önt. Jobb, ha elmegyek.

– Mi lesz akkor velem, ha maga nem lesz itt?

Megkérdezte, mi van a fiammal, aki kikerült a parancsnokságról.

– Keresi a helyét a civil életben, válaszoltam.

– A képzettsége (építészmérnök) az egyenruhás múltja a hasznomra lenne. Beszéljen vele, kérje visszavételét a bv-hez.

A fiam ezt meg is tette. A válasz Tarira jellemző és rövid volt: A legújabb káderpolitikai elgondolások végett visszavételére nincs mód.

A mellékletekben bemutatom, mint bv-st. Hasznára lett volna visszavétele nemcsak Nagyfának, de túlzás nélkül állítom, a bv-nek is. A tisztességtelenség netovábbja volt, hogy másokat visszavettek. Márianosztra szégyenére visszavették Sziget Ferenc főhadnagyot, aki a nosztrai kocsma törzstagja lett. Miután megunták, Nagyfára helyezték, ahonnan viszont rövidesen az alkohol okozta károsodása miatt fiatalon nyugdíjazták. Másoknak Tari úr a felső nyugdíjkorhatáruk elérése után még engedélyezett szolgálati időt. Szegeden pl. Sipos őrségparancsnoknak, aki azért kérte a továbbmaradhatását, mert a nyugdíjba vonulása utáni időszak nem volt pecázásra alkalmas.

György fiam a gyűjtő udvarán koszorúz.

Fiam, György az országos táncverseny győzteseként.

Fiam, aki megfelelő polgári szakképzettséggel, katonai intelligenciával, a szükséges bv-s ismeretekkel is rendelkezett, „a legjobb káderpolitikai elgondolások" ürügyén nem kerülhetett vissza a bv-hez, pedig nagy szükség lett volna rá.

A felső nyugdíjkorhatárom elérése után nem mentem többet Nagyfára. Abban az évben igen jól jövedelmező fűszerpaprika illetményföldemet is elajándékoztam, vállalva minden, a gazdaság által kért munkadíjat.

Nagyfáról, mint régi hadtápos, akaratom ellenére igen sok emléket őrzök. A kisebb fajsúlyúakból két eset.

Az Alföldi Bútorgyárnál garanciális asztalos volt Páger János egy zártszekrényű gépkocsival, ami kis műhellyé volt átalakítva, ezzel járt garanciális javításokat végezni. Az egyik alkalommal italosan vezette a gépkocsit, balesetet okozott. Két év szabadságvesztésre ítélték. Az ilyen elítélteket, mint Págert, a börtönben gyakori atrocitások érték. Ennek megelőzésére őt Nagyfára szállították. A megbízott parancsnok kérésére nekem kellett őt védelmembe vennem. Ezt közöltem Págerral

is és kértem, bármilyen kedvezőtlen hatást vél, észlel, jelezze felém, azokat kezdetben kell megakadályozni.

Nagyfán volt egy nagyméretű, korszerűen berendezett asztalosműhely. Págeren kívül sem asztalos, sem valamilyen faipari képesítéssel rendelkező más elítélt nem volt, de ilyen jellegű munka jelentős menynyiségű volt. Págert a közétkeztetés sertéstelepére osztották be munkára, ahol egy másik elítélttel 200 db sertést és 150 db juhot kellett gondozniuk.

A munkába állását követő napon kérte, váltassam le, mert nem akar újabb ítéletet kapni. Elmondta, a már ott dolgozó elítélt eldicsekedett, ő ott jól érzi magát, a nőn kívül mindene megvan. Még a terápiás időkben valaki, vagy valakik szereztek egy ásott kúthoz használt betongyűrűt, amit árkot ásva a talajfelszín alá süllyesztettek. Havonta több alkalommal a juhokat arra terelték, közülük 1 vagy 2 a betongyűrűbe esett, ahonnan annak mélysége és átmérője miatt nem tudott kiugrani. A sikert a pásztor a megbeszélt módon jelezte az őrnek, aki sötétedés után a juhok lábait összekötötte és a gépkocsija csomagtartójában elszállította. Ezeket követte azután a különféle jutalmazás. Megtehették, mert a juhok tényleges számát nem kísérték figyelemmel, a szaporulat viszont folyamatos volt, senkinek semmi nem tűnt fel. Págert ez után a szennyvíztelep kezelőjének osztották be. A balesetvédelmi oktatáskor közölte a kioktatója, hogy az áram ráz, az üveg meg vág. Ezt a gombot nyomja meg, ha beindítja a berendezést, ezt meg, ha le akarja állítani. Mivel Páger már az első munkanapján észlelte a szennyvíztelep rendellenes működtetését, kérte leváltását.

Szükségesnek tartottam, így jelentettem a megbízott parancsnoknak, szükséges volna őt az asztalosműhelyben foglalkoztatni, mivel sok az asztalosipari munka. Páger így az asztalosműhelybe került.

Már tudomásom volt a bv-s pályafutásom végéről, mikor az egyik napon az asztalosműhelybe is bementem. Ezt megelőzően Páger tíz napig bőrfertőzéses kiütések miatt betegállományban volt. Műhelybe érkezésemkor láthatóan idegesnek láttam Págert.

– Mi a probléma? – kérdeztem.

– Semmi válaszolta.

Nem hagytam, mire megkérdezte tőlem:

– Maga szerint nem hiányzik innen valami?

A műhely területére mutatott. Valóban idegennek tűnt az állapot, Páger távolléte alatt eltűnt onnan egy üzemi szalagfűrész gép.

A lakatosműhelyben foglalkoztattak egy Mohos nevű technikai zseni elítéltet. A börtönben minden szükséges munkavégzéshez, amit írásban kellett kérni, én adtam az engedélyt. A mindenkor végzett konkrét tevékenységről meg tudtam ítélni annak szükségességét és annak szakszerűségét. Amit Mohos elítélt készített, ellenőrzésemkor valami furcsa alkotásnak tűnt. Kérdésemre, hogy mi akar az lenni, az elítélt nem válaszolt. Miután kilátásba helyeztem tevékenysége következményeinek mielőbbi bekövetkezését, őszintén elmondta, rotátorra szerelhető burgonyaszedő gépet készít, azt is megmondta, kinek.

Nagyfán négy műhelyt alakítottak ki, annak ellenére, hogy azokhoz kettő fő munkáltató volt, akiknek mindig az adott meghibásodás elhárításán történő munkavégzést kellett felügyelniük, a műhelyben pedig mindig az történt, amit az oda beosztottak akartak tenni. Egy alkalommal például kovácsoltvas kerítést készítettek, de nem Nagyfa részére. Rendeztem a műhelyek helyét és folyamatos felügyeletét. A garázs udvarába kerültek a műhelyek, így az ott folyó munkavégzéseket a garázsmester felügyelni és ellenőrizni tudta.

A rendszerváltás után, a kormány megalakulását követően nem sokkal az otthonomban felkeresett Póda Jenő országgyűlési képviselő. Megkeresett engem, egy embert, akin képviselői kötelességéből segíteni akart.

– Segíteni szeretnék a Török urat ért jogsérelmek lerendezésében.

Megköszöntem segíteni akarását. Tájékoztattam a felügyeleti főosztály ígéretéről, még akkor is védve a mundér becsületét.

Nagyfára kerülésem első hetében munkaidő után a Szegedi Nagyáruházba kellett mennem. Ott a mozgólépcső előtt hozzám lépett, mindkét csuklómat megragadva Nádasdi Tamás volt elítélt.

– Na, te szemét! – üvöltötte. – Ha én akkor 5 évet kaptam, te most 12-t érdemelsz!

Sokan ismertek. Sokan látták, hallották a történteket.

Felfüggesztésem után Ilovszky utasítására Kovács Miklós párttitkár a személyi állományt eligazította, tájékoztatta „szemétségeimről". Lopott, csalt, úgy lopta össze az általa épített házat is. Sóhajtozva mondogatta, szégyent hozott a pártunkra. A sok egyszerű ember ezeket el is

hitte. Híre ment városszerte. A Szegedi Cipőgyárban több bv-s feleség és még több tápéi lakos dolgozott, akik előtt hónapokig engem szégyenítettek.

Nyugállományba 1992. június 30-án kerültem. Az év szeptemberéig nem hagytam el otthonomat, tartva a kárörvendő, gunyoros megjegyzésektől, melyekkel Nagyfára járásomig a lakásomtól az Anna kúti buszmegállóig többször is találkoztam.

Szeptemberben, a városba menetelem első napján, összetalálkoztam Kovács Sándorné nyugdíjas főtörzszászlós nővel, akinek 5 évig voltam az elöljárója. Nagyfára történő száműzetésemig azt hangoztatta, Török elvtárs volt a legjobb főnöke. Találkozásunkkor az úttesten kiabálta:

– Nem is gondoltam, hogy te ilyen ember vagy – kiabálta. – Mondta a Pongrácz Guszti (aki akkor az igazgatási szolgálatvezetője volt), hogy téged ki kellett volna rúgni, le kellett volna csukni!

Másnap az egyik volt nevelővel találkoztam, aki az én révemen lett bv-s majd nevelő, aki hasonlóan fogadott. Nem férfias dolog, de mindkét esetet megkönnyeztem.

Elhatároztam, hogy ezek után én keresem fel Póda Jenőt, a korábbi ajánlatának megfelelően, 1993 októberében. Póda Jenő tájékoztatta Balsai István igazságügyi minisztert az engem ért jogsérelmekről, aki a büntetés-végrehajtást felügyelő főosztállyal az engem ért jogsérelmeket kivizsgáltatta. A vizsgálatot Looszné dr. Kieffer Éva végezte. Wéber János államtitkár 1994. március 3-ra felrendelt a minisztériumba, ahol Looszné jelenlétében közölte velem, hogy a miniszter úr kivizsgálta a sérelmemre történt visszaéléseket, megállapította, azok jogtalanságát, ezért elrendelte a rehabilitálásomat. Közölte Wéber, hogy ő fog személyesen lemenni Szegedre, a személyi állomány előtt ő fog tőlem elnézést kérni a sérelmemre a történtek miatt, magasabb rendfokozatba helyeznek és kötelezik a bv-t, hogy tanácsadóként megfelelő bérezéssel alkalmazzanak.

Looszné szinte boldog mosollyal mutatta, hogy milyen terjedelmű anyagot vizsgált át. Elmondta, hogy sajnos mindent nem tudott átnézni, mert Tari úrék, miután megtudták, hogy az ügyemben a vizsgálat ot elrendelték, azokat megsemmisítették. Annak a koncepciós fegyelmi ügynek az anyagát is, amellyel engem Nagyfára helyeztek. Ezzel

próbálta magát Tari úr mentegetni, szóban annyit közölt a vizsgálatot végzővel, hogy ő már nem sokat ártott a Török úrnak, ő már csak a végén kapcsolódott bele.

A következő hónapban április 12-én berendeltek a Szegedi Fegyházba a rehabilitálásom lebonyolításának megbeszélése végett. Arra kértek, járuljak hozzá, hogy ne kelljen a teljes személyi állománynak jelen lennie, szerintük elegendő, ha a tiszti állomány lesz csak jelen. Javaslatukat elfogadtam.

A megbeszélésen jelen volt az ügyet vizsgáló Looszné Kieffer Éva a minisztérium képviseletében, jelen volt Tóth György, a parancsnokság jogi főosztályának vezetője, Csernyánszki Lajos, a bv jogtanácsosa és a börtön parancsnoka, Csóti András őrnagy.

Looszné a beszélgetést azzal kezdte:

– Török úr, az a kérésünk, hogy ne kérjen pénzt, mert szegény a minisztérium.

Kérését azért tette, mert a Póda Jenőnél történt kérésem időpontjától igen hosszú idő telt el anélkül, hogy az ügyemről, annak állásáról bárki is tájékoztatott volna. Emiatt az egyik sorstársam a találkozásunkkor javasolta, ne foglalkozzak én a minisztériummal, menjek el a munkaügyi bírósághoz, ahol azt tisztességgel le fogják rendezni, mivel neki is volt hasonló ügye, de senki nem tett semmit az ügyében. A minisztériumban történt felrendelésemet megelőzően keresettel éltem a munkaügyi bíróság felé, amiről a minisztérium csak a március 3-i felrendelésem után szerzett tudomást. A minisztérium közölte Póda Jenővel: vagy erkölcsi, vagy anyagi elismerésre számíthatok. Póda erről történt tájékoztatása után a munkaügyi bíróságtól visszavontam a keresetem.

Loosznéval közöltem, nem azért vagyok itt, hogy pénzt kérjek, hanem azért, hogy nyugodt lelkiismerettel tekinthessek mindenki szemébe. Nem kérek pénzt. Csernyánszki lelkesen javasolta

– Írd le, hogy nem kérsz pénzt.

– Nem írok le nektek semmit, mert nem bízok bennetek – mondtam.

A megbeszélés azzal záródott, hogy Looszné szerint a következő hét valamelyik napján Wéber úr lejön Szegedre a rehabilitációm végrehajtására, annak időpontjáról időben fognak tájékoztatni.

Wéber úr azonban sem a következő héten, sem azután nem jött le Szegedre, a miniszter úr rendelkezését nem hajtotta végre, a közelgő várható kormányváltás miatti helyzekedése végett.

Az új kormány megalakulását követően Csernyánszki jogtanácsos telefonon megkeresett. Közölte:

– Mivel téged nemcsak erkölcsi, hanem jelentős anyagi kár is ért, éljél keresettel a bv felé.

Javasolta, hogy legalább 6,5 M Ft vagyoni és nem vagyoni kárigénnyel éljek. A keresetet Csernyánszki javaslatának megfelelően elkészítettem és fölterjesztettem a parancsnokságra. Rövidesen meg is jelent a Szegedi Fegyházban Csernyánszki jogtanácsos és a bv ügyvédje, akinek a keresztnevére emlékszem, Györgynek nevezték, aki közlése szerint korábban a HM-ben dolgozott.

Csernyánszki szinte lelkesen közölte velem:

– Gyuri ezt az ügyet nem lehet csak a te javadra lerendezni, mert a minisztérium ezt már kivizsgálta és elrendelte a rehabilitálásod, melynek végrehajtási módját már meg is beszéltük.

Csernyánszki azt is közölte velem:

– Tudod, ez az ügy most nekünk nagyon jól jön, mert a tábornoknak (Tarinak) nagyon rosszul áll a szénája.

Erről engem március 3-án már Wéber is Looszné jelenlétében is tájékoztatott. Tari az ellenem indított irataim megsemmisítésével bűncselekményt is megvalósított. Az ügyvéd Csernyánszkihoz hasonlóan szinte lelkesen ígérte:

– Lerendezzük az ügyedet, én ennél súlyosabb esetekben is tettem rendet.

Mindketten méltatlankodtak az országos parancsnok, Ilovszky és Tari velem kapcsolatos visszaélései miatt. Megkérdezték tőlem, kiket javaslok az ügyben általuk meghallgatásra. Közöltem, hogy kiket tartok alkalmasnak arra, hogy az ügyben a valóságot megismerhessék. Megjelöltem, hogy kit mire vonatkozóan javaslok meghallgatásra, mert mint ahogy Csernyánszkit is ismertem, sok minden történt az elöljáróim részéről sérelmemre. Ilovszkyék valóban sokat tettek annak érdekében, hogy beírják nevüket a gyűlölt bv nagykönyvébe.

Amikor 1966 augusztusában a parancsnok ideiglenesen a körletre helyezett a neveléshez, javasolta, hogy mindenről szerezzek az ottani

szolgálatellátásról és tevékenységekről ismeretet, mert számomra a későbbiek során fontosak lesznek.

Mivel a körleten Pongrácon kívül más pedagógus nem volt, engem helyeztek az iskolakörletre, ahol két fő elítélt végezte a korrepetálásokat. Miután az irataik alapján és a mindennapi tevékenységük során őket megismertem, megkérdeztem tőlük, hogy számukra a szabadságelvonással járó hátrányokon kívül jelent-e még más hátrányt is a börtön. Az elítéltek elmondták, hogy számukra két igen kedvezőtlen körülmény van, ami megnehezíti mindennapjaikat. Az egyik, hogy a személyi állomány, nemcsak az őrség, a nevelők is nem szívlelik az iskolázott vagy értelmesnek tűnő elítélteket, igyekeznek ott ártani és úgy ezeknek, ahogyan a lehetőségeik megengedik.

A másik nehezen elviselhető körülmény a higiéniai állapotok, a tisztálkodási lehetőségek helyzete. Az elítéltek tőlem tájékozottabbak voltak. Ismertették, hogy ezt a börtönt 100 évvel ezelőtt 350 fő fogvatartott befogadására készítették. Ehhez készült az akkori tisztálkodási gyakorlat és a szokásoknak megfelelően az elítéltek fürdőhelyisége is mégy tusolóval. Abban az időben a fogvatartotti létszám megközelítette a 2000 főt. A fürdetés pénteki napokon, a szabad levegőn való tartózkodás, vagyis a séta előírt időtartalma alatt történt. A Csillagból 40 fős csoportokban kerültek átkísérésre a fogva tartottak a fürdőbe. A kísérő őrnek az óráját nézve kellett ügyelnie, hogy időben történjen az elítéltek visszakísérése, hogy a fürdetés vacsoraosztásig befejeződhessen. A fürdetéssel egy időben történt az elítéltek alsóneműinek a cserélése is, a tiszta és a szennyesruha csere. Az elítéltek közölték velem, hogy az idősebb vagy a gyengébb fizikumú elítéltek meg sem kísérlik a tusolást, sok esetben a magát leszappanozott elítélt még a szappant sem tudja magáról lemosni. Javasolták, hogy a következő fürdetéskor nézzem meg ennek valóságát. Ezt meg is tettem. Röviddel később értekezleten megemlítettem a fürdetéskor látott állapotokat. Jelzésemre az illetékesek válasza az volt, hogy nem szanatórium ez.

A Szegedi Fegyházban minden páros évben volt vezetésvizsgálat, így 1980-ban, parancsnokhelyettessé történő kinevezésemkor is. A vizsgálat vezetője Tusják János ezredes volt. Megérkezése után tájékoztatott, hogy minden héten hétfőtől szombat reggelig a Szegedi Fegyházban fog tartózkodni. Megkértem, hogy a péntek délutánt közösen

töltheszük el, szeretnék a vezetés vizsgálat szempontjaihoz témákat adni.

Tusják megtekintette a pénteki fürdetést, kijelentve, ilyet még nem látott. Én addigra készítettem egy tervrajzot, a Csillag épület sétaudvar felőli bővítési lehetőségéről. Ismertettem, hogy egy 15×5 méteres toldalék építésével sokféle gondot lehetne megoldani. Az épület baloldalán lehetne építeni egy ételszállító liftet. Erre azért is volt szükség, mert a konyháról a forró ételt két fő elítélt szállította lábasokban vagy fazekakban kb. 3 méter hosszú farúddal, melynek középpontjában kampók voltak szerelve, arra voltak akasztva az edények. A lépcsőn való járás miatt többször fordult elő, hogy figyelmetlenségből valamelyik elítélt megbotlott, az edényből a hátsó emberre ömlött az étel és sérülést okozott. Minden szinten lehetne vizesblokkot kialakítani tiszta és szennyesruha raktárral, nem kellene az elítélteket egy másik épületbe kísérni. Azonos időben több szinten is lehet a fürdőhelyiségeket használni, a fürdetés így gyorsabban és zavartalanabbul történhetne.

Az épület jobb oldalának földszintjén ki lehetne alakítani az egészségügyi blokkot, nem az elítélteket kellene a kórház körletre kísérni, hanem az egyik orvos a körleten a szükséges orvosi ellátást el tudná végezni. A földszinten ki lehetne alakítani egy szabványnak megfelelő röntgenhelyiséget is, hogy ne kelljen az elítélteket emiatt külső kórházba szállítani, ami igen sok hátránnyal és veszéllyel is járhat. Gyakran fordult elő, hogy vagy gépkocsi, vagy kísérő őr nem volt a kiszállításhoz. A bv életében sokszor fordult elő, hogy betegséget színlelve külső kórházba kellett szállítani a fogvatartottat, ahol szökést kísérelt meg vagy megszökött.

A felsőbb szinteken pedig nevelői irodákat lehetne kialakítani, egyúttal a meglévő nevelői irodákat újból zárkákká lehetne visszaalakítani, amellyel csökkenteni lehetne a zsúfoltságot.

Tusják ezredesnek a leendő beruházás szükségességén túl még több, a börtön és személyi állomány biztonságát javító intézkedésére tettem javaslatot.

A beruházás, amit toldalékszárny-beruházásnak neveztek el, 1985 őszére realizálódott. Elkészült a tervdokumentáció, a kivitelezés engedélyezése és biztosítva lett az ehhez szükséges pénzösszeg is. A beru-

házás befejezését is és a bank felé való elszámolását 1987. november 15-ben határozták meg.

Az alapozást még 1985 októberében a DÉLÉP végezte el, mivel speciális alapozásra volt szükség az altalaj teherbíró képessége miatt. Úgynevezett dugó, vagy más néven kútalapozást végeztek, ami azt jelentette, hogy 2 méterenként 50 cm átmérőjű lyukakat fúrtak megfelelő mélységbe. Abba helyezték el az összeszerelt betonvasat, mely 60 cm-rel a talajfelszín fölé emelkedett a leendő lábazat elkészítéséhez. Az alap bebetonozását a DÉLÉP végezte. A felmenő fal súlya miatt több hónapig kellett a beton megfelelő kötésére várni.

A következő év 1986. március 3-ától a börtönnek új parancsnoka lett. A következő heti vezetői értekezleten ismertettem a jelenlévőkkel, elsősorban a parancsnokkal a börtön az évi karbantartási, felújítási és beruházási feladatait. Mivel akkor már az építkezés megkezdéséhez is kedvező volt az időjárás, kértem a parancsnokot a szükséges szakemberállomány megigénylésére az úgynevezett szállítási csoporttól. A parancsnok ezen kérésemre nem reagált. A következő heti vezetői értekezleten ismét kértem a szakemberállomány megigénylését, az idő sürgetése végett. A parancsnok a kérésemre azt válaszolta: „Ide idegen kategóriát nem hozol, azokkal kell megoldani ezt a hülyeséget, akik Szegeden vannak. Miért kellett ezzel neked egyáltalán foglalkoznod, jó lett volna az ez után is, ahogyan az most van." Felhívta a figyelmem, hogy: „építőanyaggal pedig a séta udvart nem fogod telerakni".

Még azon a napon az igazgatási szolgálatnál átnéztem az elítélt állomány bv anyagát, kigyűjtve minden olyan szakembert, amelynek a munkájára a kivitelezéshez szükség lesz, figyelembe véve az elítéltek veszélyességi fokozatát is.

A következő napon olyat tettem, amit más sem azt megelőzően, sem azt követően nem tett. Az általam kigyűjtött szakemberek részére tartottam egy tájékoztatást. Ismertettem az akkori fürdetési körülményeket és a megindult építkezéssel várható változásokat. Ismertettem, hogy a megkezdett alapozás fölé tulajdonképpen mi fog épülni, számukra és elítélt társaik számára. Közöltem, hogy ez az építkezés igen hosszú távra szóló, amit csak maximális hozzáértéssel, csak kiváló minőségében szabad elvégezni. Közöltem velük, hogy azt a munkát a jelen lévőkkel szeretném elvégeztetni.

Az általam kiválasztott és jelenlévő elítéltek, a Szegedi Fegyházban büntetésüket töltő elítéltek a legértelmesebbjei közül valók voltak. Evégett az ABGY-ben (Alföldi Bútorgyárban) kulcsfontosságú munkakörökben voltak foglalkoztatva, brigádvezetők, szalagvezetők, csoportvezetők stb. A bérjellegű havi juttatásuk 3000,-Ft körüli összeg volt. Ismertettem az elítéltekkel, hogy a beruházáson a részükre való bérjellegű juttatás számukra hátrányos lesz, mivel a költségvetésnél havi 1000,- Ft-nál magasabb juttatásban nem részesülhetnek. Ígértem, hogy aki ennek ellenére vállalja az ott lévő munkavégzést, annak más jellegű elismerést fogok biztosíttatni, pl. soron kívüli beszélő, beszélőhosszabbítás, soron kívüli csomagküldemény, kiétkezési összeg növelése, soron kívüli levélírás.

A jelenlévő elítéltek a beruházáson való munkavállalásra egyöntetűen jelentkeztek, vállalták az ottani munkavégzés szakszerűségét is.

Abban az időben a kereskedelem az építkezéshez szükséges építőanyag-ellátást nem tudta biztosítani. Nekem szerencsém volt. Az egyik barátom barátja volt a téglagyár igazgatója, aki jelenlétemben megígérte a téglaellátás szükségletünk szerinti folyamatos biztosítását. A szomszédom a DÉLÉP egyik vezetője volt, aki szintén ígérte és biztosította is később a szükséges építőanyag-ellátásunkat.

A szakemberekről készítettem egy kimutatást a parancsnok elbírálásához a szükséges biztonsági szempontok felsorolásával. A kimutatásra rágépeltettem a parancsnok utasítását, utasítom a munkába állítási bizottságot, hogy a kimutatásban szereplő elítélteket a toldalékszárny beruházásához Török őrnagy igényének megfelelő időpontban helyezze át.

A kivitelezés megkezdésének, mivel fennálltak a feltételei, értesítettem az országos parancsnokság termeltetési főosztályán lévő Parai Attila műszaki ellenőrt, aki haladéktalanul leutazott a kivitelezés megkezdésének megbeszélésére.

Amikor az első szint elkészült, arról ismét tájékoztattam Parai főhadnagyot, aki leutazott, megtekintette a kivitelezést és tájékoztatta arról Ilovszky ezredest, jelentette, hogy az addigi munkavégzések nem várt gyorsasággal és kiváló minőségben történtek.

A Szegedi Fegyházban íratlan szabály volt, hogy azok az elítéltek, akik az eltelt hónap folyamán nem voltak fenyítve, teljesítményüktől

függetlenül jutalomban részesültek. A toldalékszárny beruházásán foglalkoztatott 20 fő körüli elítéltről utasításomra minden hónapban a munkáltató, Kovács főtörzsőrmester kiállította a jutalmazási javaslatokat, melyek egyike sem realizálódott. A kivitelezésben foglalkoztatottak megkérték a brigádvezetőjüket, Kottek Nándort, írjon levelet érdekükben a Heti Híradó, vagyis a rab újság szerkesztőségének. Az építkezésen megjelent a híradó újságírója, aki megtekintette az építkezést, majd beszélgetett a panaszukról az elítéltekkel. Azt követően velem is. Nem értette az újságíró az építkezésen foglalkoztatottakkal való eljárást. Megkereste a parancsnokot, aki reá jellemző módon mentegetőzött, hogy megmozdult valami az építkezésen dolgozóknál, mert folyamatban van az egyik elítélt büntetésének félbeszakítása. Az újságíró némi ismerettel rendelkezve azután közölte velem, hogy a félbeszakítás nem is jutalom, az egy törvény adta lehetőség. Nem értette, hogy ezek a komoly alkotó munkát végző elítéltek miért nem részesülhetnek tisztességgel megfelelő elismerésben. Megjelentetett a Heti Híradóban egy egész oldalas cikket „Szélárnyékban az építők" címmel. Az ott foglalkoztatottak ennek ellenére az ott ledolgozott másfél évük alatt egyetlen jutalomban sem részesültek. Ennek oka volt, mégpedig a Török elvtárs.

A kivitelezés egy hónappal korábban, 1987 októberében befejeződött. A műszaki átadáson megjelent a megyei tanács építési osztályának illetékese, a városi tanács építési osztályának illetékese, a KÖJÁL és a tűzoltóság illetékese, Parai főhadnagy, műszaki ellenőr. A fegyház vezetését senki nem képviselte. A jelenlévők a beruházás minden helyiségét végigjárva megállapították, a polgári életben ilyen minőségű kivitelezéssel még nem találkoztak. Parai műszaki ellenőr az elhangzottak után közölte, hogy ez a kivitelezés a büntetés-végrehajtás hosszú idők legszebb munkája. Ezért Török és Kovács elvtárs komoly elismerésben fog részesülni. A szemle végeztével a vendégeket Paraival kikísértem a fegyház főkapuján. Parai fölkereste a parancsnokot, akit tájékoztatott a műszaki átadás megtörténtéről, a kivitelezés kiváló minőségéről. Megkérdezte a parancsnokot:

– Te kezdeményezed-e a Török és Kovács elvtárs elismerésben való részesítését, vagy én kezdeményezzem?

– Ezeknek semmit – válaszolta Ilovszky, a parancsnok.

A műszaki átadás csütörtöki napon történt. Csak hétfőn tudtam lemenni a toldalékszárnyhoz, ahol Kottek elítélttel a bankhoz való elszámolást akartam megbeszélni. Közölték velem, hogy Kottek elítéltet már péntek kora délelőtt gyűjtőbe szállították külön utasításra, egy érte jött kis rabszállítóval. Nem értettem a történteket. Hétfői napon volt ugyanis az elítéltek úgynevezett körszállítása a gyűjtőbe.

A brigádvezető helyettes elítélt kérte, hogy menjek föl vele valamelyik szintre, mert szeretne nekem jelenteni.

Tájékoztatott, hogy miután Parai úr az első szint elkészülése után jelentette azt a parancsnok úrnak, Kottek elítéltet irodájába rendelte Roszkos István főhadnagy nevelő, aki akkor is, mint mindig, részeg állapotban volt. Közölte Kottekkel, amiről most beszélünk, nem tudhatja meg soha senki. Ha valaki megtudja, maga itt fog elrohadni a börtönben, ugye megértette? Arról van szó – mondta Roszkos –, nem kell ennek az építkezésnek ilyen gyorsan haladni és ilyen minőségben. Mivel látta Roszkos, hogy az elítélt a kijelentését furcsállotta, ezt mondta:

– Ne szarjon be, nem maga ellen megy ez, hanem a Török ellen.

Kottek az engem tájékoztatott brigádvezető helyettesét bizalmasan tájékoztatta. Megbeszélték, hogy Roszkos utasításáról Török úr védelme érdekében senkinek nem beszélnek. Kottek ugyanis komoly hálával tartozott Török úrnak. Attól tartottak, hogy Török úr tudomására jutásával saját magának fog ártani.

A kivitelezés az addigi módon megfelelő ütemben és minőségben folyt. Kottek elítélt emiatt az építkezés befejezéséig számtalanszor lett fenyítve, munkába való meghagyással. Munkaidő alatt építette a szocializmust a börtönnek, munkaidő után pedig kukult a fogdán. Az első fenyítése azért történt, mert hétvégén a körletőr kiszólította Kotteket a börtön takarítására. Kottek jelentette az őrnek, munkát végez a parancsnok úr engedélyével a zárkában, az építkezéssel kapcsolatos adminisztrációkat. Megjegyezte, hogy ő mint közösségvezető, brigád- és zárkafelelős is fel van mentve ezen munkavégzések alól. A zárkában jelentős számban voltak, akiket erre az őr kiszólíthatott volna. A hétvégi zárkai munkavégzést az én kérésemre engedélyezte a parancsnok. Szükséges volt ugyanis a brigádvezetőnek az építkezésen való tartózkodása, az ott lévő munkafolyamatok folyamatos ellenőrzése, ugyanis mint később bizonyítást nyert, voltak befolyásolt elítéltek.

Hogy Kottek elítélt miért volt hálás a Török úrnak, az a börtön sajátosságával magyarázható. Parancsnoki kihallgatásra jelentkezett 1985 nyarán Kottek Nándor elítélt. A kihallgatást, mint mindig, akkor is én tartottam. Kérelmi lapon kérte más munkahelyre való áthelyezését. Azzal indokolta, hogy a mosoda vegyszereinek gőze az egész testfelületén viszketéssel járó kiütéseket okoz. Az orvos által adott kenőcsök erre nem hatnak, az orvos javasolta, kérje más munkaterületre magát. A nevelő azonban kérésében őt nem támogatta.

Az ingjének levetése után én is és a jelen lévők is meggyőződtünk kérésének jogosságán. Megkérdeztem, van-e valamilyen iskolai végzettsége vagy szakképzettsége. Jelentette, építésztechnikus vagyok. Közöltem az elítélttel, a kihallgatás végén visszatérek kérésének lerendezéséhez. Megkérdeztem, hogyan került építésztechnikusként a börtön mosodájába.

Minden szerdán ülésezett a munkába állítási bizottság. Szegedre szállítása után az első szerdán munkába állították az ABGY műhely irodájába bérelszámolónak. A bérelszámolók között ő volt az egyedüli iskolázott elítélt. Mint lenni szokott, féltékenységből, hogy ne ő legyen ott a brigádvezető, meggyőzték az irodavezetőt, hogy adja le, mert alkalmatlan az ottani munkavégzésre. Három hét után a börtön nagyraktárába helyezték. Ott már csak két hétig hagyták azonos ok miatt. Ez után került a mosodába.

Megkérdeztem Kotteket, van-e kivitelezési gyakorlata. Kottek jelentette, hogy volt már egyszer büntetve, ő vezette a gyűjtő felújítási munkálatait. Felhívtam onnan a gyűjtő parancsnokhelyettesét, Beck Gézát, megkérdeztem, mikor újították fel a főépületüket és az hogyan sikerült. Közölte, hogy volt náluk egy kiváló építész, annak köszönhetően kiválóan sikerült. Sajnálkozott, sajnos ritkán találkozunk ilyen megbízható elítélttel.

Elárultam Géza barátomnak, itt ül velem szemben. Kérte, hogy nagy szüksége volna rá, feltétlenül szállíttassam fel a gyűjtőbe. Közöltem vele, jelenleg nálunk is nagy szükség van ilyen szakemberre. A kérelmi lapon utasítottam a munkába állítási bizottságot, hogy nevezettet helyezze át a házi műhelybe, szakképzettségének megfelelő beosztásba.

Egy hét telhetett el, amikor a börtön belső udvarán két elítélt malteros ládában betont szállított. A hátsó ember az építésztechnikus elítélt volt. Megvártam, míg visszafelé érkeztek, Kotteket a műhely irodájába irányítottam, oda rendeltem a főműhelyvezetőt, és az elítélt kőműves brigádvezetőt. Ismertettem velük, hogy Kotteket nem segédmunkásként való foglalkoztatásra helyeztettem a házi műhelybe. Nem lesz kőműves brigádvezető. Egyelőre mint egyedüli írástudó, a házi műhely szükséges adminisztrációs munkáit fogja végezni. A rövidesen elinduló beruházásnak lesz majd a kivitelezője.

Kottek elítélt a beszélői során az őt látogató édesanyjának panaszkodott az őt ért jogtalan fenyítésekről. Édesanyja levélben fordult hozzám fia helyzetének lehetséges megváltoztatásáért.

A beruházáson történteknek később Nagyfán is volt folyománya. Az első elítélt szállítmány Gyuláról érkezett. Rövididős, többszörös visszaeső elítéltek voltak. Közöttük volt Benkő Ferenc elítélt, aki a hármas osztályra történt bekísérése után engem meglátva, hisztizni kezdett, követelte, hogy a parancsnok úrral beszélhessen, nagyon fontos ügyben.

Csabai őrnagy, a megbízott parancsnok az őrség parancsnoka jelenlétében meghallgatta az elítéltet:

Azt kérte Benkő, hogy őt most szállítsák vissza Gyulára, mert nem marad Nagyfán. Megkérdezte tőle Csabai, hogy miért nem akar Nagyfán maradni. Félek a Török úrtól. Tudom, hogy miért van itt. Ő is tudja, hogy sokat ártottam neki. Jelentette, hogy az előző bűncselekményét Szegeden követte el, a Szegedi Bíróság ítélte el, Szegedre kellett a büntetése letöltésére bevonulnia. Tudtam, hogy Rácz Józsi, a gyerekkori barátom Szegeden a parancsnokhelyettes, ezért kihallgatást kértem tőle. Arra kértem, olyan helyre szállíttasson, ahol jól fogom magam érezni. Nem fogsz te innen sehova elmenni, szükségem van rád. Mint kőművest, a beruházáshoz foglak helyeztetni. Adott ezer forintot azzal, hogy kérjem meg a naponta téglát szállító gépkocsivezetők egyikét, hogy hozzon egy kettő dl-es pálinkát, ami akkor kb. 200,- Ft-ba került, a többi pénzt megtarthatja. A pálinkát csavarja újságpapírba és csak neked, vagy a téglát leolvasó brigádvezetőnek adhatja át. Józsi közölte velem, hogy ne én vegyem át a pálinkát, ne is legyek a közelébe. Írjam fel a gépkocsi rendszámát és közöljem feléje. A gépkocsit

bejövetelekor a gépkocsi bejárati kapunál várakoztatták, hogy időben leérkezhessen a Kotteket lebuktató őr, aki lesben állt. Amikor a gépkocsivezető az újságpapírba csomagolt valamit Kotteknek akarta átnyújtani, aki erről semmit nem tudott, az őr nyomban akcióba lépett. A Józsi kérésére az építkezésen különböző helyeken pénzt, teafüvet, kávét, cigarettát rejtettem el, amiért Kottek mindig megkapta a maga 10 napját. A későbbiek során akcióim az ott foglalkoztatott elítélt társaim előtt valamilyen módon ismertté váltak, ezért kértem Józsit, szállíttasson el.

A megbízott parancsnok Benkő meghallgatása után odarendelt. Benkő a korábban előttük elmondottakat előttem is megismételte. Jelentettem a parancsnokhelyettesnek, nincs szándékomban történtek ellenére Benkővel semmi hátrányt éreztetni. Javasoltam, maradjon Nagyfán. Benkő a Szegedi Fegyházban sérelmemre történteket a nagyfai elítéltek között elhintette, így annak ellenére, hogy én ott polgári ruhában tartózkodtam, mindegyikük ismerte rendfokozatomat, a múltamat és Nagyfára kerülésem okát is.

Kottek Nándor elítéltet a gyűjtőben lévők szabályosan ellopták Ilovszkytól, ismerték Ilovszkyt. Ha a szállítási csoport közölte volna Szegeddel, hogy Kotteket a hétfői körszállítással szállítsák a gyűjtőbe, azt megakadályozták volna. Fogdába helyezték volna valamilyen ürüggyel. A fegyelmi eljárás alatt lévő szállítására így nem lett volna lehetőség. Törlesztettek volna Kottek elítéltnek, a szerencsétlen kiszolgáltatott embernek, akinek a bűne csupán az volt, hogy nem késleltette a beruházás elkészültét, hogy az határidő előtt elkészült, hogy nem voltak minőségi kifogások. Ezek megléte esetén ugyanis lett volna indokuk Rácznak, Ilovszky felhasználásával, hogy vezetői alkalmatlanságomat bizonyítsák, hogy nehogy mégis én legyek Ilovszky utóda, mint ahogyan az ígérve volt. Azt, hogy a beruházással kapcsolatos tisztességtelenségük a bv-re milyen hatást eredményezett, az senkit nem érdekelt. Az ott foglalkoztatottak pedig hírét vitték országszerte.

Ismertté vált, hogy Ilovszky csak eszköz volt a felkapaszkodni akarók kezében. Az élet azonban igazságosztó. Mindegyik úgy végezte, ahogyan azt megérdemelték.

Az újságcikk két utolsó bekezdése magyarázatával a félbeszakítás nem jutalom. Azt a törvény biztosítja, ha a feltételei fennállnak.

Szélárnyékban az építők

A Köra tanácsaival kezdték a szervezést. Kiegyértelmű, azok hírnöke, akik az építőiparban tartanak helyüket szakmájuk mai viszonyai és piacszerzése, illusztrációk, kimutatásokat, bizonyítják, hogy milyen feladatok kell elvégezniük. A „fiatalok munka mint munka mindenkinek egyforma díjazása” az kell az honnan. Jelenti ez, hogy míg a bányászban teljesítmény szerint kapnak a fiatalok, addig az ipari szakmákban a „fiatalszakkszerezés” az ami szinte nem megfizetett, a szerszám-szakkszerezés, de szinte az egyszerű munkás-szakmák esetén is szinte szerszámszerzés szükséges. Tehát a beszélgetés azt is célozta, hogy felülvizsgálnunk-e a fiatalszakkszerezés, Ez azt szinte nem mondhatom, a szerszám-szakkszerezés, szinte szükséges, mint a bányászban, szinte minden munkás szerszámszerzés szükséges, szinte a feladat, szinte a kelyzet nem szokványos.

Majus negyedikén kezdődött

A beszélgetésre nyomdai kiszakadt a csapat, amely képes arra, hogy kivívja minőségben olyla meg a rábízott feladatot. Ez tavaszi, meg csak sejtés volt, mára bizonyosra vált.

Mi is hát az a feladat, amelyre szervezve a „Csillag” egyik mincsoportjai alól gárda vállalkozott? Nem könnyű az nem kevesebbre, mint arra, hogy a „Csillag” egyik azok, amely a gépkocsiszerelő szakmacsoportban, a hozzáállesztik a regiset, pontosan kontrolva, minőségi ismaszter a egyszerű szakmy szárnyait, adnisz.

Mint ismeretes, Szeged, akár a többi tanszek, nem fiatal, inkább a szár évei kezdik mint a ellenvezet, ennek folytán nem a mai kornak, hanem egy negyedhosz évtel fogjuk hívni. Anna ugyan mer volt-szerek elszakításban, javítassa, de a mung nem valósport.

A dolgokkérdésy felepítése nem szervezetszerű volt, hanem gyár és szolgálat kinál, hogy ütemezéseinek mázat az intézetet. Ennek megszüntetése az ő gyárunkra egy nagy fogalomszakmát, szakmaszerű szakmaszerű, de valamint egy 18 személyes fiatalok hiánya szinteszerű lesz.

A fiatalmunkás lett a tartaszé a szervezésre-vezető, a gyakorlat, valamint az elmúlt.

Az utolsóra évtjus 4-én kezdődött, a mai helyszínt illető, a tervezőtől szakszervezetig tartanak. Ugyanígy, hogy az épület szerkezetszerű kezd, terő alatt van, a az épülettel belül más célig bevakolták, kezdődhet lehet a szerelési-burkolási munka. Meg jobban kitűnik a szervezésnek, ha azt mondjuk, hogy egy tervezőt, idén felnőtt egy-két tanú, azzal foglalt borítanak rá, a jövőre folytatják. De most már olyan állapotban van az épület, hogy — ha szóban elvégzik a fiatalszerelő munkát —akkor szerszámszakálya nem lesz a sőt folytatásnak.

Remek csapat

Az építésvezető elmondta, hogy olyan remek csapot szervezdött ki, amely szinte pénzjót rittítja az épülőparban. Itt nem bevetnek csoroszlajtki, hinck „becsöpögtet” szerszámot, mesz, mister, az egész könnyszerű trutia, rendszerű a szerszámok és anyagok rendben, az emberek ennyen vannak, tudnak tervezőmunkát csinálnak, a munkásidőt arra használjuk, amire az volt munkaszám. Mindenki más fizetést kap mondta, hogy bántja ilyet a kollégi volna hívtam. Amit szvisor megcsinálnak, az úgy jó!

Az intézet parancsnokának munkaszervezés-bálszervezés-szervezési folyta figyelemmel alapszervezetszervezés-elmondta, hogy a épülőszati, ahar immár az épülőpar hazai gyárcsoportot, a szám ter ez hall az ember, a cégk a pincek erre vallanak, hogy cégkszerszámokat hozunk az épülőszervezésen. Ez — ugyszt — nem fő megállapítás, annak fenyőbeszámolóban szólunk a munka szervezőjéről volta, a tervezőtet kivitelezés, a rend és fegyelem, a munka szervezésről szóta. Ovszerszer az elmondottakat, akik itt dolgoznak — Kottek Nándor vezetésével — minden elismerést megérdemelnek. Gondolnunk csak arra, és beszélünk róla, hogy mindnyájan fizetőnkat dolgoznak az emberek a munkaszervezés és tervezés hárompor amelyt kezdtek el. Ennek a felújításnak, vagy nevezzük bővítésnek, csak az anyaszükséglete eléri a 15 millió forintot. Tervezett költsége 26 millió forint, a ha kész lesz, legtöbb a dupláját éri. Tehát az épülőszervezés munkát —akkor szervezési okadálya nem lesz a sőt folytatásnak.

Más tervek

Az intézet parancsnokával, aki elmondta Gyakorlatszervező Kserti az építésszervezés mentet, szemet, a szervezés szervezésére a az épülők szanda és tegyelemzett munkáját. Az eltelt időszakos fellapalgatott, hanem tudatos és szervezett munkáról van szó! Ez alapján eltolta a szervezés szervezésére az intézet vezetése mázat a tervjavítanyt, a a tervezőmunkát kellett volna hívnunk. Ennek már van látható sele, egy ember — a szervezőtervezőt — bántette-felbeszakítása van. Egy másik ember — aki az épülőszervezés munkát kezdődött lenne — a szervezőtervezőt kapott.

Mindenki beszélhető az a törekvésnek, hogy az intézet vezetősége csak a tervek, csak a tervjavítanyok alapján adnál! Ma más az intézetünkben, hogy egy remek csapat szervezőjét, ennek munkája elszámolt! — mondta Benkő szervezőtervező. Nem arról van szó, hogy azt a szervezőfelszámolták, hanem arról van szó, hogy egy szervezőfelszámolt — elszerelten, messzemegszemben szépszámú szervezőtervezőt.

Tervezőtervezőt — ismétlem, hogy jelszerűnek mondot szóródási. Nincs a épülő, ott fogyen, fruttt vagy szektorokban, szerszámszervezés, hanem a szervezőtervezőt a szervezőszerszámszervezés van a szervezőtervezőt a szervezőszerszámszervezés van. Ez — mondta az intézet szervezőtervezőt — a szervezőszerszámszervezés van.

Ennek az az lényege, hogy szétszórtak mind, amely szervezőszerszámszervezőt, hogy szervezőszerszámszervezőt, hogy szervezőszerszámszervezőt.

A jó az szervezőszerszámszervezőszerszámszervezőszerszámsz

1985 VII. 8.

T. Parancsnokhelyettes úr

Elnézését kérem, hogy ismeretlenül zavarom de az aggodalom nem hagy nyugodni. A fiamról van szó ki ónőtől tölti büntet Olyan büntetést ami megingatta hitemet a bírói igazságról. Az elvem mindig az volt ki mit tett vállalja érte amit megérdem Sajnos ez ma már nem igaz azt is vállalni kényszerítik amit nem tett. Nem tudom mennyi van még hátra az életemből. Egy biztos a törvény képviselőit tisztelni nem tudom. Ezzel együtt sajnos a fiam a mienk és a gyerekek életét rendesen tönkretették. Tőlem tudom, hogy Önben van igazi emberség ami a mai világban sajnos kihalóban van. Ezért fordulok Önhöz és kérem, hogy segítsen. Szándékosan is bosszúságtott már a fiamat nem tudom egész pontosan de azt tudom, hogy ez is közrejátszik abban, hogy pokol az élete. Hogy biztos nyelven mondjam árulónak titulálják a rabok és a felügyelők is! Megalázzák és fenyegetik és kényük kedvük szerint tesznek vele mindent. A munkahelyén hiába felel meg minden követelménynek ha a főnökök véleménye is egyezik a rabokkal. Hiába tudják, hogy nem igaz ezen a helyen ezekre nem segítenek. Idegileg lelkileg kifogják keszítni nem vagyok benne biztos, hogy levelemmel ezt sokáig tudom elnyújtani. Neveletjével többször beszéltem és azt kellett elrendezze, hogy a munkahely közül. Gondolom nem csak nekem múlott, hogy nem így történt. Egy méltatlan büntetést ilyen körülmények között ép ésszel kibírni nem lehet. Tudom nem kell odahazamenni igy igaz. Viszont az is igaz ha a mi társadalmunkban legfőbb értéke az ember akkor azt kell megkell menteni. Nem tudom Önnek van e gyermeke de bízom benne, hogy megértő engem. Két gyermekemből egy maradt a 10 éves kislánytestvére elvesztését a fiam is megsínylette. Megalapitott tény, hogy kezelő

szakmai pszichopata. Ő kellene talán inkább ezzel foglalkozó szakember segítségére. Ilyen körülmények között nem sok az esély, hogy emberként tisztán vissza térünk. Könyörgöm Önnek, hogy segítsen, hogy a fiam ide kerülhessen Pestre a gyűjtőben ahol van lehetőség arra, hogy egész emberként szabadulhjon. Kikerülve az igazi bűnözők közül és talán minden jóra fordulna. Hisz ez a törvény nem gondol rá csak a büntetés a dolga az ember már nem számít. Kérem Önt segítsen nekem megmenteni a fiamat. Bízva az Ön emberségében a kit kicsifiu unokám nevében is

Maradok tisztelettel

Kotlik Nándor/7 éves unokája Klajtár Lászlóné

Elnézést, hogy még zavarom de nem értem, hogy miért tesznek ezt azért, hogy a szabadlábon lévőket is feljelentik. Most hozott vissza a postás 6 db levelet amit 6-ár adtam fel ajánlva. Nagyon sok ilyen borítékot adtam már fel most rá van írva, hogy nem eng. miatt. Úgy gondolom ezt az illető kivülről is látta miért hallott mind a két oldalán felállni és úgy nyitva visszaküldeni. Nem a nevelő tette az biztos hisz volt már olyan, hogy egyszerűen eltűnik az ódaírható ajándékot level a nevelő is hiába keresi. Vagy van egy szabályzat amit az ember megért és tudomásul vesz vagy ezt embere válogatja és önkényesen teszi azt amit akar. Ez sajnos vonatkozik a bűnelőkre és az ember már teljesen idegileg lesz tőle dőre, hogy megint hiba lesznek ott. Van amikor normálisan kajlik le minden de van amikor olyan emberek vannak ott akik nem győzik kitanquizgatni, hogy itt mi „parancsolunk" ha tetszik ha nem. Kérem ne haragudjon ha az a szakszerű jelen esetben én kivonom a következtetést, hogy az ilyen emberek mit tesznek az diákokkal. Úgy gondolom a jóllétszabályokat nem csak „betartani" szabad „betartani" is kell. Megköszönve elnézését kérem de most már az idegeim lassan felmondják a szolgálatot. Kérem, hogy értsen meg és várom a segítségét.

A levél a kiszolgáltatott, a gyermekéért aggódó elkeseredett anya könyörgése.

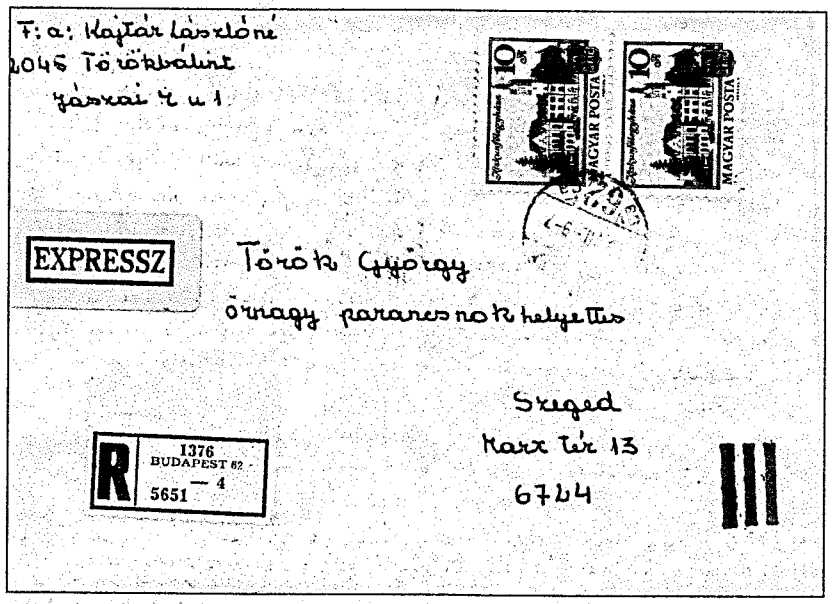

Nagyfán Benkő elítélt által állítottakat támasztja alá. Levélben próbáltam nyugtatni, de tenni semmit nem tudtam, mert kicsi voltam.

Csernyánszki Lajos jogtanácsos és a bv ügyvédje az én meghallgatásomat követően kissé megkésve folytatták az ügyben való meghallgatásokat. Addig azonban történt egy s más, aminek következményeképpen az alapállásuk a vizsgálatukat illetően (az, hogy Gyuri ezt az ügyet nem lehet csak a te javadra lerendezni) megváltozott. Csak később vált ismertté a változás és annak oka. Mindenáron ellenem szóló, parancsnokhelyettesi alkalmatlanságomat bizonyítani akaróakat próbáltak ellenem produkálni, szégyenletes és tisztességtelen módon. Ennek tényét csak később, azaz egyrészt az irat ismertetéskor, majd a meghallgatottakkal való találkozások során ismertem meg. Két meghallgatott a találkozásunkkor azonos kérdést tett fel nekem. Milyen jogászok voltak ezek? – kérdezték. Nem azt diktálták jegyzőkönyvbe, amit mondtam. Amikor azt észrevételeztem, sértődötten megjegyezték, ha annyira akarja, akkor kijavítják.

Kádár Németh Antal meghallgatott-tól nem arra voltak kíváncsiak, hogy gyári vagy lopott anyagból építkeztem-e, hanem hányan szerettek a Törököt és hányan nem és hogy milyen nőügyei voltak. Kádár Németh vallomása bumeráng volt. Közölte, hogy azok nem szerették a Török urat, akik italoztak, mert ellenük mindenkor eljárást indított. Közölte még azt is, tudomása van arról, hogy a vezetők mindegyikének volt valamilyen nőügye, kivéve a Gyuri bácsit.

Olyan személyeket is hallgattak meg a kiegészítő minősítésem története és az engem ért jogsérelmek ürügyén, akik engem parancsnokhelyettesként még csak nem is ismertek. Meghallgatták pl. a Nagyfa parancsnok asszonyát, aki jegyzőkönyvében csupán annyit közölt, hogy nem éreztette Török úr, hogy engem választottak meg parancsnoknak, s nem őt. Meghallgatták a parancsnokhelyettest, Mocsai Zoltánt is, akinek a jegyzőkönyve azt bizonyítja, hogy Török úr Nagyfán a hosszú börtöntapasztalatai és vezetői múltja alapján kiváló munkát végzett. Meghallgatták Hegyes Andrást, a bv szakszervezeti vezetőjét is. Vallomása ugyancsak nem segítette a céljuk elérését. A jegyzőkönyv azt tartalmazza, hogy Török úr már régen szerette volna magát rehabilitáltatni, de arra nem volt módja, mivel nem volt szakszervezeti tag.

Meghallgatták Pongrácz Gusztávot is, aki tisztességtelenül, alaptalanul állította, hogy a parancsnok elégedetlen volt Török úr munkájával, és hogy sok volt a szóbeszéd a magánéletét illetően is. Kertész László volt anyagi szolgálatvezető meghallgató jegyzőkönyvében azt állították, hogy Kertésznek fenntartásaik voltak velem szemben. Több évvel később Kertésszel való találkozásunkkor állítására rákérdeztem. Bepárásodott szemekkel közölte: főnököm, én rólad soha senkinek ilyet nem mondtam.

Meghallgatták Gulya Albert anyag és technikai főosztályvezetőt is. Azt állította, a Török elvégezte a munkáját, de nem volt alkalmas parancsnokhelyettesnek. Gulyának rólam ismerete véletlenül sem volt.

Késő ősszel került sor az iratismertetésre az országos parancsnokságon. Csernyánszki az iratismertetés előtt megjegyezte:

– Gyuri, ugye tudod, hogy a Minisztériumnak nem is volt joga az ügyedben vizsgálatot tartani.

Megkérdeztem Csernyánszkit:

– Lajoskám, mióta is ismersz engem? Mindig ennyire ostobának tartottál, mint most? – kérdeztem. Megkérdeztem, barátként mondd meg nekem, más nem fogja megtudni, mire ez a pálfordulás?

Ismertette, hogy az új államtitkár, Konkoly Csaba, aki a bv-t felügyeli, közölte Tarival, őt nem érdekli a bv múltja. Tari Csernyánszkival közölte, ezek után keményen be kell tartani Töröknek. Mivel a vizsgálat alapvetően a kiegészítő minősítésem valótlan állításai és a kiegészítő minősítés általam való aláírás okának vizsgálatáról kellett folynia, hiányoltam, hogy a kiegészítő minősítés ismertetésekor jelenlévők közül senki nem volt meghallgatva. Az eredeti szándékukat csak a jelenlévőkkel lehetett volna bizonyítani.

A következő év (1995) februárjában összetalálkoztam Annus József országgyűlési képviselővel, akivel azonos gyökerekkel rendelkezünk. Ő maroslelei, én tápéi voltam. Régóta ismertük egymást.

Megkérdezte – mivel ő is ismerte –, hogy áll az ügyed, mert tudod, én egy íróféle ember vagyok és érdekelnek a veled történtek. Tájékoztattam. Még nem kaptam meg az ügyemről a határozatot. Annus József erről beszélt Vastagh Pállal, az akkori igazságügyi miniszterrel, aki Konkolyra rákérdezett, így visszamenőleges dátummal, röviddel később a parancsnokság megküldte az elutasító határozatát. Az elutasítás okaként állították, hogy az ügyet akkor lehetett volna Török úr javára megállapítani, ha bizonyítani lehetett volna, hogy a kiegészítő minősítését kényszer hatására írta alá. Indoklásuk szerint ezt azonban az általuk lefolytatott széleskörű vizsgálattal sem tudták bizonyítani.

A határozat szerint az elutasítás ellen fellebbezéssel élhettem a bíróság felé. A fellebbezést megtettem. Az ügy sikeres lefolytatásához ügyvédet is kellett fogadnom. A katonai főügyészségtől azt megelőzően többen nyugállományba vonultak, ügyvédi irodát létesítettek, pl. a Szőgyényi Ügyvédi Irodát. Mivel a katonai viszonyokat, de magát az ügyemet is már korábbról ismerték, közülük választottam ügyvédet, mégpedig nem is akárkit: a Magyar Köztársaság első katonai főügyészét, aki szervezetszerűen a legfőbb ügyész helyettese volt.

Az ügyvéd a fellebbezéshez becsatolta az általam rendelkezésre bocsátott iratokat, bizonyítékokat, amelyek egyértelművé tették fellebbezésem alaposságát.

A központi kerületi bíróság tárgyalta az ügyem. Az első tárgyalásra 1995 őszén került sor. A bíróság a rendelkezésére bocsátott bizonyítékok alapján személyiségi jog megsértésének minősítette az ügyet. Az első tárgyalásra tanúként idézte meg Nagy Tibort, volt országos parancsnokot, Kozma Pált, aki a kiegészítő minősítésemet ismertette és a börtön volt parancsnokát, Ilovszky Vladimírt.

Nagy Tiborhoz azt a kérdést intézte a bíróság, hogy miért váltották le Török urat a parancsnokhelyettesi beosztásából. Nagy Tibor tanú szerint, mert fúrta a parancsnokát, ezért tartottuk alkalmatlannak. Kozma Páltól arra kért választ a bíróság, hogy hogyan történt a kiegészítő minősítés ismertetése. Kozma Pál tanúvallomása szerint: átadtam neki a kiegészítő minősítést, amit áttanulmányozott, majd rövid gondolkodási idő után aláírta.

Ilovszkytól a börtön volt parancsnokától szintén azt kérdezte a bíróság, miért váltották le Török urat a parancsnokhelyettesi beosztásából. Ilovszky ismertette a bírósággal:

– Tisztelt bíróság, én Török úrral mindig nagyon jó viszonyban voltam. Többször nyúltam a hóna alá is, azért, hogy magasabb beosztásba kerülhessen, mert Török úr nagyon értette a büntetés-végrehajtást, ezért még Sopronkőhidára is magammal akartam vinni helyettesemnek. De tisztelt bíróság, az utóbbi időben már nem voltam elégedett Török úrral. Képzelje el a tisztelt bíróság, egy munkáltató őr kikísért a Teréz utcai szolgálati lakásoknál lévő garázsok környékére, rendbehozatalához 5 fő elítéltet. A munkáltató őr otthagyta az 5 fő elítéltet és fölment az egyik lakásba palacsintát enni."

A bíróság mindhárom tanúvallomás alatt, főként az utóbbi két tanúvallomás alatt nem tudta érzelmeit palástolni, szabályosan felnevetett. A bíróság a tanúvallomások megtétele után mindegyik alkalommal közölte felém:

– Török úr, ne reagáljon ezekre, majd a következő tárgyaláson.

A bíróság közölte:

– Szedjen össze minden bizonyítékot és minden tanút, akik bizonyítani fogják, hogy a bv megsértette az Ön jó hírnevét. Ezek felterjesztése után, ha kell, már a jövő héten is ki fogom tűzni a következő tárgyalást.

Az ügyvédem arra kért, alaposan készüljek fel a bíróság kérésének teljesítésére, lehetőleg minél több, a bíróság munkáját megkönnyítő tanút gyűjtsek össze.

Megkerestem Looszné Kieffer Évát, a pécsi ügyvédi munkaközösségében, akit tájékoztattam a várható tárgyalásról. Így tartottam he-

lyesnek. Looszné közölte velem, természetesen megteszi a tanúvallomását, mert az általa lefolytatott vizsgálat során megállapította az engem ért jogsérelmeket, ami végett a miniszter úr el is rendelte az Ön rehabilitálását. Az ügyében keletkezett iratokat a minisztériumból való kikerülésemkor átadtam a főnöknőmnek, Grábel Marikának.

Megkerestem a börtönnél Nagy Pált, aki akkor már parancsnokhelyettes volt. Hívásomkor a titkárnő közölte velem, hogy ma nincs Szegeden, fent van Csernyánszki úrnál. A következő napon, amikor sikerült telefonon elérnem, közöltem vele:

– Palikám, szeretnék veled beszélni. Ennek okát már nem tudtam elmondani, mert Nagy Pál indulatosan kijelentette, nekünk nincs miről beszélnünk, majd a bíróságon elmondom azt, amit kell. Vajon honnan tudott a bírósági tárgyalásról?

Megkerestem telefonon Puljer Fülöpöt is, közölve, hogy bírósági tárgyalás lesz és szeretném őt a kiegészítő minősítés lefolyásával kapcsolatosan tanúként meghallgattatni. Puljer azt válaszolta, hogy ő a minősítésre már nem is emlékszik.

Az ügyvédemnek megküldtem az általam tanúként javasolt személyek neveit, címeit és azt, hogy ki, mire vonatkozóan tud a bíróság felé megfelelő tanúvallomást tenni. Az ügyvéd a következő napon a bíróságnak átadta az idézendő tanúkról készített kimutatást a várható tanúvallomások tárgyával.

A bíróság annak áttanulmányozása után közölte az ügyvéddel, hogy a nagyszámú tanúk léte miatt a bíróság fog levonulni Szegedre.

A bíróság a tájékoztatása ellenére nem vonult le Szegedre, az általam megjelölt tanúk közül csupán egy főt hallgatott meg tanúként a bíróság.

A Szegedi Fegyház felkereste az általam tanúként bejelentett személyeket, figyelmeztetve őket a titoktartási kötelezettségükre, annak megszegése esetén a következményekre.

A második tárgyalás 1996 májusában történt. A per tárgya akkor már személyiségi jog megsértése helyett kártérítés volt. Az ügyet pedig a bíróság szigorúan titkossá minősítette. A kártérítés ugyanis tudottan három év után elévül, kivéve, ha a kárt bűncselekmény elkövetésével okozzák. A sérelmemre elkövetett cselekmények pedig iskolapéldái a Btk.-ban megjelölt törvényi tényállásoknak.

SZTE Klebelsberg Könyvtár SZEGED 1.

Ezen a tárgyaláson először Looszné Kieffer Éva volt tanúként meghallgatva. A tanú arcpirító hazug tanúvallomást tett. Közölte, a minisztérium nem is folytatott a Török úr ügyében semmiféle vizsgálatot, mert a minisztériumnak ahhoz nem is volt joga. Én a Török utat most látom először.

Az alperest képviselő Csernyánszki csatlakozott a tanú vallomásához, a minisztériumnak nem is lett volna joga vizsgálni, nem is volt semmiféle vizsgálat, mert ha lett volna, akkor annak nyoma lenne, de semmiféle iratot nem találtam.

A következő tanú Wéber János, volt államtitkár, akinek meghallgatása alatt bent tartották Loosznét. A bíró Wéberhez intézett azon kérdésére, hogy ismertesse Török úr rehabilitálási ügyét, Looszné mielőtt Wéber megszólalhatott volna, üvöltve mondta: nem is volt semmiféle vizsgálat, ahhoz a minisztériumnak nem is volt joga, szó se volt rehabilitálásról. Wéber Looszné kijelentésére szinte összeomlott. Nem tudott megszólalni. Annyit mondott csupán zavarában, lehet, hogy Török úr valamit félreértett. Egyértelmű volt a történtek alapján, azt követően meg is erősítette, hogy Loosznét felkészítették erre a tárgyalásra, azért került először meghallgatásra, azért tartották bent Wéber meghallgatásának időtartalmára is, hogy Wébert ilyen helyzetbe hozhassák.

A harmadik tárgyalás 1996 októberében történt, ahol tanúként hallgatták meg Csóti Andrást, aki a Szegedi Fegyháznak volt a parancsnoka, a tárgyalás időpontjában pedig már Tarinak, az országos parancsnoknak az általános helyettese volt. Csóti tanúvallomásában azt vallotta, ő még csak nem is hallott a Török úrral kapcsolatos semmiféle rehabilitációról. Török urat felszínesen ismerem, mondta, akkor találkoztam vele, amikor Nagyfát parancsnokoltam öt hónapig. Arra emlékszem, hogy egyszer valaki valahonnan telefonon megkeresett, hogy le akar jönni Szegedre, mert a Török szeretne vele beszélni. Biztosítsak helyet ennek a beszélgetésnek. Arról nincs tudomásom, hogy valaki egyáltalán lejött-e, vagy beszélt-e Törökkel.

Amikor a második tárgyalás előtt voltunk, 1996 márciusában összetalálkoztam Szegeden Gaál László nyugdíjas századossal. Találkozásunkkor örömmel fogadott.

– Gyuri bátyám, örülök, hogy találkoztunk. Régóta szerettem volna magával beszélni. Történt egy dolog, ami még ma is fölháborít. Az

egyik alkalommal behívott bennünket Ilovszky, Törzsököt és engem, mi voltunk a nyomozótisztek. Arra kért bennünket, hogy csináljunk a Törökkel valami olyat, ami miatt el tudja távolítani a börtöntől. Ha megteszitek – mondta Ilovszky –, valamelyikőtöket a helyére teszem. Én ismerem Gyuri bácsit, ezért Ilovszky felhívása érzelmileg megrázott, a következő napon ezért szolgálati jegyen kértem a nyomozótiszti tevékenységem alóli fölmentésem. Mivel ilyen eset, hogy a nyomozótiszt kérje a felmentését, a bv-nél még nem történt, az országos parancsnokságról lejöttek, megkerestek, hogy adjak erre elfogadható magyarázatot. Jelentettem az illetékeseknek, nem vagyok hajlandó semmiféle tisztességtelen feladat végrehajtására. Törzsök vállalkozott és Ilovszky ígéretét betartva, ha nem is tartósan, de a beosztásomba helyezte.

Gaált a tanúként történő bejelentését követően a Szegedi Fegyháztól fölkeresték. Tudomására hozták, ha tanúvallomást tesz mellettem, nem fogják alkalmazni a börtönnél működött őri tanfolyamon előadóként.

Gaál Lászlót, akit még gépkocsivezető korától ismertem, én mint nyomozótiszt, gyakran utaztam vele különböző vizsgálatok végett. A tiszti iskola elvégzése után közvetlen hozzám tartozott. Megismertem Gaál felfokozott igazságérzetét, bíztam az őszinte igazmondó tanúvallomásának megtételében. Gaál mint tanú, előbb tagadta az általa felém közölteket, de a bíróság feszegető kérdéseire bevallotta, hogy azért tagadta a velem közölteket, mert befolyásolták.

Az egész bírósági eljárás alatt a tanúvallomások megtételéről jegyzőkönyv nem készült.

Az elsőfokú bíróság harmadik tárgyalási napján kérte az ügyvédem a még bejelentett tanúk meghallgatását, a per eredeti tárgyának bizonyítása végett. További tanúmeghallgatásokat azonban a bíróság nem eszközölt. Röviddel később megküldte a végzését. Az indoklás nemcsak engem, ügyvédemet is felháborította.

Az ítélet ellen megfelelő indoklással az ügyvédem fellebbezéssel élt. A másodfokú tárgyalás előtt való találkozásunkkor boldog mosollyal mondotta: Török úr, nagyon közel állunk a győzelemhez. A másodfokú tárgyalás egy szánalmas színjáték volt csupán. Elutasították a fellebbezésünket. Ugyanezt tette a legfelsőbb bíróság is, azzal indokolva,

hogy nem tudta a felperes a személyiségi jogai megsértését sem bizonyítani.

Az elsőfokú bírói végzés szánalmasan kusza volt, az én értékítéletem szerint a független magyar bíróság egyik szégyenfoltja lett.

Az indoklási részben anélkül, hogy az abban állítottak valóságáról a bíróság meggyőződött volna, a kiegészítő minősítésemben foglaltakat is túlhaladó, számomra megalázó, a személyiségi jogaimat sértő valótlanságokat állít.

Kihangsúlyozta, hogy a szegény parancsnokot (Ruzicskát) már nem lehetett megmenteni, amikor én kényszer hatására megtettem bejelentésem. A vezetés vizsgálat anyagából a bíróság is megállapíthatta, hogy a vezetés vizsgálatot megelőzően is több bejelentés érkezett a fegyház parancsnoka ellen. Az is ismert volt, hogy 1983 novemberében Kiszely az országos parancsnokhelyettes Pongrácz Gusztávtól és tőlem teljes mértékben megismerte a Szegedi Fegyház helyzetét, annak okát és okozóját, Ruzicskát. Ígéretet tett akkor az általa megismert állapotok rendezésére.

Az indoklásban szerepel, hogy én a hozzám tartozott szolgálati területek beosztottjai előtt Ruzicskáról negatív tényeket híreszteltem, ami végett a beosztottjaim előtt súlyosan csorbult az én tekintélyem. Ennek valótlanságát a vezetés vizsgálata egyértelműen bizonyította. Megállapították, hogy beosztottaimhoz való viszonyom csak szolgálati jellegű volt. Parancsnokomról sem a beosztottaim, sem mások előtt semmilyen vonatkozásban nem nyilatkoztam. Az is ismert volt, hogy a hozzám tartozott szolgálati terület beosztottai korábban Ruzicska beosztottai voltak, aki őket lenézve, a béremeléseket, elismeréseket nem az érdemüknek megfelelően értékelte. Ruzicska élete a teljes személyi állomány előtt nyitott könyv volt. Ismertek voltak szakmai és emberi tulajdonságai.

Nem kellett a beosztottaim előtt és nem is tettem a parancsnokra soha kedvezőtlen állítást. Tudtam, hogy az esetenkénti kirohanásai kiknek a kezdeményezéseire és miért történtek. A hozzám tartozott anyagi szolgálat beosztottai és a parancsnok már régről utálták egymást. Ruzicska szerint mindegyik bunkó paraszt volt. Az anyagi szolgálat beosztottai pedig nemcsak ennek kendőzetlen közléséért, hanem mert a béremeléskor és az elismerések odaítélésekor is éreztették kilétüket.

Emellett a bv-nél szinte intézményesítve volt, hogy „első az őrszolgálat és a nevelés, azután jön a többi. Akinek nem tetszik, oda megy, ahova akar." Ezt a parancsnok (Kiszely) alparancsnoki értekezleten teátrálisan, diadalittasan hangoztatta. Ezen kijelentések ellen az országos parancsnokság anyagi és technikai főosztálya tehetetlen volt. A felfüggesztésem ideje alatt történt szakosztályi értékeléskor Gulya főosztályvezető Ilovszkynak meg merte említeni, hogy az anyagi szolgálatot ne lábtörlőnek tekintse.

Az indoklás szerint kijelentéseim miatt elvesztettem tekintélyemet a beosztottaim előtt. Ennek is az ellenkezője a valóság. Sok mindenért hálásak voltak nekem, sokat tettem érdekükben. A jogalap nélküli felfüggesztésemkor a volt beosztottaim kollektívan kerestek fel otthonomban. Megható volt irányomban tanúsított aggódásuk.

Abban az időben volt a párttagkönyvcsere is. Aki nem vette föl, az kizárta magát a pártból. Ennek megakadályozására személyesen hozták ki az akkor még beosztottaim az új tagkönyvemet is. Az anyagi szolgálatnál két női dolgozó volt. Az egyik felkeresett otthonomban, naivan kérte:

– Gyuri bácsi, jöjjön vissza, nagy szükségünk van magára!

Az általa való fölkeresésem ismertté vált Nagy Pál előtt is, aki röviddel később Hegyes őrnagy után ő lett az utódom. Franciskát ki is rúgta, ő pedig óhaját elérve Nagyfán lett parancsnok. Mivel az ott eltöltött 12 hónapja alatt csak 13 rendkívüli esemény lett Nagyfán, leváltották, behelyezték a bútorgyárba kft. helyettesnek, ami miatt megsértődött és nyugállományba vonult.

Róla mindig Hruscsov jut eszembe, aki egy alkalommal megtekintett egy festménykiállítást. A festményeket látva durván méltatlankodott, mik ezek a mázolmányok. A mellette álló fiatalember, aki éppen az alkotója volt a festményeknek, megjegyezte: Nem ért maga ehhez! Hruscsov levetette az egyik cipőjét, s az asztalt verve mondta:

– Vegye tudomásul, egy kommunista mindenhez ért!

Azért sem kellett volna a parancsnokról kedvezőtleneket nyilatkozni, mert valóban nyitott könyv volt a személyi állomány előtt Ruzicska szakmai és morális kiléte. A szerelem emberi dolog. Egy parancsnoknak azonban, ahogyan sokszor közölték a nyomozótiszti továbbképzéseken, gatyában is parancsnoknak kell lennie. Ruzicska az is volt,

a szerelmi életét hétfőtől péntek estig a parancsnoki irodájában élte. Számtalanszor látták, amint valóban egy szál gatyában ment a parancsnoki folyosóval szembe levő WC-be, mivel nemcsak szerelmeskedtek, hanem italoztak is. Pénteki napokon pedig levonultak a börtön klubjába, ahol mindenkor belépésük után Hernádi Judit búgó hangját kellett az ott lévőknek hallgatnia: „Soha se mond, hogy vége, csak azt, hogy ennyi megérte stb." és tinédzserektől is szégyenletes módon fonódtak össze és csókolózva táncoltak. Egyesek szégyenkeztek, mások pedig képletesen kezüket dörzsölték, hogy ennek majd csak vége lesz és ők lesznek a valakik.

A bútorgyár minden évben karácsony előtt ledolgozta a két ünnep közötti munkanapokat. Így volt ez 1984 decemberében is. A karácsony előtti utolsó munkanapon megtörtént a szokásos óévbúcsúztató. Tizenkettő órakor megtörtént az elítéltek bevonultatása. A férfi munkaerő egy része a klubban, a másik része a Mars térrel szemben lévő vendéglő pincehelyiségében ünnepelt. A női dolgozókat pedig a parancsnok a kíséretében lévő Gyuris és Rácz segítségével a bemutatóterembe invitálta, ahol magnóra táncoltak. A következő év első munkanapján sejtelmes női suttogás jellemezte a bútorgyár irodaépületét:

– Képzeld, mit mondott nekem Ruzicska tánc közben: Gyere, menjünk el baszni, ne félj, nem lesz semmi baj, én vagyok itt a főnök.

– Te, mondta a másik, nekem is ezt mondta!

Kiderült, minden nőnek tett a főnöke ajánlatot. Gyuris nem tett senkinek ajánlatot, Rácznak azonban sikerélménye volt az egyik osztályvezető nővel, annak irodájában.

A vezetés vizsgálat két, irányomban negatív tartalmú megállapítást közölt. Az egyik megállapítás szerint gyűlölködésig menő viszony jellemzi a parancsnok és az én kapcsolatomat. Közölték, hogy ennek okát a vezetés vizsgálat során nem sikerült megállapítani, de hogy nem szakmai eredetű, az biztos, mert Ruzicska elvtárs most is elismeri Török elvtárs szakmai munkáját. A parancsnok és a közöttem lévő gyűlölködés okát azért nem tudták megállapítani, mert olyan nem is volt. A másik negatív megállapítás, hogy nem megfelelő a viszony Török elvtárs és Gyuris elvtárs, a parancsnok biztonsági és nevelési helyettese között. Török elvtárs szerint Gyuris elvtárs nem alkalmas beosztásának ellátására. Gyuris elvtárs szerint Török elvtárs sértett alapállású,

ezért nem is lehet vele együtt dolgozni. Soha senkinek nem beszéltem Gyuris alkalmasságáról vagy alkalmatlanságáról. Nem is kellett, mert azt tökéletesen ismerte környezete. Sértett alapállású pedig nem vagyok, csak sokszorosan sértett, melyek a Szegedi Fegyházban kizárólag Gyuristól származtak.

A vezetés vizsgálat anyagában lévő ezen állítások eredetére még a vizsgálat befejezése előtt fény derült. A hónap második szerdáján, 1985 júniusában 9 órakor bejött hozzám a titkárnő, Gabika.

– Gyuri, gyere már el te is a kollégához. Hétfő reggel együtt jöttünk be a főkapun. Két nagy demizson italt hozott. Kíváncsi vagyok, van-é még belőle, kínáltassuk meg magunkat.

Pongrácz Gusztáv, a párttitkár is a titkáriba tartózkodott, ezt már megbeszélte vele Gabika. Gyuris irodájába érve Gabika volt a szóvivő.

– Kalmikám, kínáljál már meg bennünket piával, azért jöttünk.

– Ha volna, megkínálnálak benneteket, de nincs.

A szekrényéből kivette a két nagyméretű demizsont. Az egyikben valóban egy csöpp ital sem volt. A másikból tudott önteni egy vizes pohárnyit, amit háromfelé elosztott.

– Gyerökök, szólt Gabika, higgyétek el, az, ami itt van, nem vezet jóra. Tudom, hogy városszerte ismerik az itteni állapotokat, de nem csak a piálást. Úgy érzem, mondta, hogy Lacónak a napjai meg vannak már számlálva. Ismerve a bv parancsnoki káder anyagát, itt egyedül Gyurinak áll a zászló. Itt csak ő lehet a parancsnok, azt hiszem, ezt ti is így látjátok.

Gyuris lemondóan beismerte: igazad van. Meg is jegyezte, neki akkor már szintén nem sok ideje van hátra, mert sokat ártottam a Töröknek – mondotta.

A vezetés vizsgálaton a személyzeti osztályvezető-helyettes, Németh Ferenc volt jelen. Ráczcal évfolyamtársak voltak a bv szakon. Egyforma alkoholista volt Ráczcal és Gyurissal. Szegeden töltött egy hete alatt Gyuris és Rácz győzködte Némethet, hogy a Török ilyen szemét és olyan szemét. Gyuris és Rácz által állítottak végett került a vezetés vizsgálati anyagába a két valótlan állítás is. Németh, Nagy Tibor jóvoltából, mint a legmegbízhatóbb beosztottja, felkerült a minisztérium bv felügyeleti főosztályára, ahonnan nem sokkal később lapátra tették, mert ahogyan mondták, nem bírta az italt, mindjárt lerészegedett, szolgálatban és szolgálaton kívül is. Annyi időt azonban sikerült ott eltöltenie, hogy főnökasszonyát, a Grábel Marikát ellenem tudta hangolni.

Gyuris kiléte a személyi állomány többsége előtt ismert volt. A már ismertetett intrikáin kívül sok olyat tett, ami főként a nevelési szolgálat beosztottait megbotránkoztatta. Az elítélteknek vásárolt színes tv-t és videómagnót fölvitette a parancsnokhelyettesi irodájába, ahol zárt ajtó mögött, ha nem volt hol és mit inni, naphosszat pornófilmet nézett. Volt egyesek szerint furcsa, mások szerint betegesnek mondható szokása. A nevelők stúdiójában felmarkolt egy halom elítélteknek érkezett levelet, azokat felbontva az irodájában olvasta naphosszat. Amikor nevelési szolgálatvezető lett, lejárt a Csillag körletbe, a dolgozó elítéltek zárkájában a zárkaszekrényben tartott leveleket olvasta. Egyesek szerint örömét lelte a panaszkodó, sanyarú sorsú hozzátartozók által írottakban.

Sokszor jelentették ki, megengedett a bírói tévedés, ebben az én jelentéktelennek mondható ügyemben azonban nem bírói tévedés van. Egyértelmű a bíróság manipulálása. A bíróság emellett még következetlen is volt. Looszné mint tanú, aki igazmondásra kötelezett, amellett, hogy mint jogász, az igazságra esküdött, azt állította, hogy nem folyt az ügyemben semmiféle vizsgálat és hogy engem ott a bíróságon látott először. Az indoklás igen kusza szövegfelépítésében van egy állítás, mely szerint nem kértem pénzt, azt négyen is aláírták. Azt nem közli a bíróság, hogy kik voltak ezek, és hol került sor ezekre az aláírásokra. Ez az aláíratás a Szegedi Fegyházban a rehabilitálásom körülményei megbeszélésekor történt, akkor kérte Looszné, hogy ne kérjek pénzt. Looszné, Tóth György a bv jogi főosztály vezetője, Csernyánszki a jogtanácsos és Csóti András a börtön parancsnoka volt az aláíró. Ha a bíróságon a vallomások rögzítve lettek volna, bizonyosságot nyert volna, hogy Csóti hamis tanúvallomást tett, amikor azt állította, hogy ő még csak nem is hallott Török rehabilitációjáról.

Póda Jenő országgyűlési képviselő, nem önös érdekből, hanem képviselői kötelezettségből akart, majd kérésemre segített is. Nyilatkozatát becsatoltam a bírósági eljárás során. A nyilatkozatában foglaltak bizonyítják, hogy a tanúk a tanúvallomások során az igazmondási kötelezettségüket megszegték. Wéber János államtitkár, Loószné, az IM Felügyeleti Főosztály beosztottja és Csóti, a fegyház parancsnoka.

N Y I L A T K O Z A T

Alulírott kijelentem, hogy Török György Szeged, Szőregi út 57. sz. alatti lakos kérésére 1993. októberében, a Szegedi Fegyház és Börtönnél korábban történt általam is, mint szegedi lakos által ismert rendkívüli események tudatában, Török György kérelmére, az őt ért jogsérelme miatt én kezdeményeztem az IM.-nél az ügyében történt vizsgálatot.

Török urat ért, általa írásban is leírt eseményekről én tájékoztattam dr. Balsai Istvánt, akkori igazságügyi minisztert, kérve a jogsérelme kivizsgálását.

Dr. Balsai István, igazságügyi miniszter úr utasítására Dr. Wéber János a BV. felügyelő helyettes államtitkár Loószné dr. Kieffer Évát az IM. BV. felügyeleti Főosztály beosztottját bízta meg a vizsgálat lefolytatásával.

Ezen ügyben a kapcsolatot Loószné dr. Kieffer Éva tartotta velem. Nevezett felém tett tájékoztatása alapján tudom, hogy 1994. március 3.-án a vizsgálat lefolytatását követően az IM.-ben dr. Wéber János helyettes államtitkár Loószné jelenlétében ismertette a vizsgálat megtörténtét és közölte Török úrral, hogy rövid időn belül a Szegedi Fegyház és Börtön beosztottjai előtt fogja rehabilitálni.
Közölte még velem Loószné, hogy tájékoztassam Török Györgyöt arról, hogy vagy erkölcsi, vagy anyagi kártérítésre számíthat, mindkettőre nem. Az IM. ugyanis tudomást szerzett, hogy Török György tájékoztatását követően - időközben az ügye elhúzódása miatt - Török úr a Munkaügyi Bíróság felé az őt ért anyagi károkozása miatt vagyoni kárigénnyel élt.

Én az ilyen kérését továbbítottam Török úr felé, aki a Munkaügyi Bírósághoz benyújtott keresetét visszavonta.

Arról is van tudomásom, hogy 1994. április 12.-én Török Györgyöt az IM. berendelte a Szegedi Fegyház és Börtönbe, ahol az IM. és a BV. Országos Parancsnokság illetékesei és a helyi Börtön parancsnoka megbeszélte Török Györgyel a rehabilitálása körülményeit, az azon résztvevő személyek körét.

Hozzájárulok ahhoz, hogy a nyilatkozatomat Török György a folyamatban lévő polgári peres ügyében felhasználja.

Szeged, 1997. augusztus 4.

Póda Jenő
országgyűlési képviselő

Szeged, Réce u. 15. sz.

Az ítéletkiadmány valótlanságait az is bizonyítja, hogy a kiegészítő minősítés kihirdetésén olyan személyeket is megjelöltek, akik nem is lehettek és nem is voltak jelen. Pl. a pártbizottság tagjai: Csernyánszki Lajos jogtanácsos, Csóti György alezredes, amilyen nevű bv-s nem is volt a bv-nél és az MSZMP Csongrád megyei pártbizottsága.

Kifogásolta a bíróság, hogy nem tettem panaszt a kiegészítő minősítésben foglaltak ellen az országos parancsnoknál, annál a melldöngető, kommunista becsületszavát adónál, aki percenként hívta Kozmát, hogy aláírtam-e már? Hogy nem tettem panaszt ellene a miniszternél sem. Nem tettem, mert a minisztérium felügyeleti főosztálya kért, hogy vegyek mindent fegyelmezetten tudomásul, ne ellenkezzek, kibírom azt a kis időt, amíg Ilovszky és Nagy Tibor nyugállományba megy, garantáljuk, te leszel Szegeden a parancsnok.

Vajon miért kellett ezt az ügyet titkossá minősíteni? Kinek volt az érdeke? Nem a bíróságnak. És ki kezdeményezte?

Az ügyvédem, aki valóban nem akárki volt, mindig nyugtatott. Bízott abban, a bíróság respektálni fogja szakmai múltamat. Az első tárgyalási napon ez valóban érezhető is volt. Az ügy befejezésekori csalódása után az ügyvédem csak annyit mondott:

– Tudja, nálunk a bíróság nem igazságot, hanem csak jogot szolgáltat.

A bírósági indoklásban még a következő is áll: „A Pp. 164. paragrafusa alapján a felperesnek kellett volna bizonyítania, hogy ez az állított pszichikai, lelki kényszer ténylegesen megtörtént, illetőleg a kiegészítő minősítésben, valamint a fegyelmi határozatban foglaltak valótlanok. Felperes ennek a bizonyítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni. A tanúvallomások nem voltak alkalmasak állításának bizonyítására, sőt, éppen ellenkezőjéről győződött meg a bíróság."

A bizonyításhoz szükséges tanúk egyikét sem hallgatta meg a tisztelt bíróság. De amennyiben meg is hallgatta volna a kiegészítő minősítésemben résztvevőket, azok ugyanúgy, mint Kozma, hazudott volna. Nagy Pál általam való megkeresésemkor közölte, nekünk nincs miről beszélnünk. A bíróságon majd elmondom azt, amit kell. Előző napon ugyanis Csernyánszki őt a tanúvallomásra megfelelően kioktatta. Puljer pedig azt állította, ő már nem emlékszik arra, mi történt ott.

Nem kell dramatizálnom a bíróság alapállását. Be volt csatolva és ismerte a bíróság Póda Jenő egyértelmű nyilatkozatát, hogy a minisz-

térium megállapította a sérelmemre elkövetett jogsérelmeket és ezért rendelte el a rehabilitálásomat, vagyis a kiegészítő minősítésben foglaltak személyiségi jogaim durván sértő voltát és a koncepciós fegyelmi eljárás tényét. Ezek mellett nem elhanyagolható, hogy a bírósági eljárás során csak az első tárgyaláson és csak egy főt, Kozmát nyilatkoztatták a kiegészítő minősítésemről. Az általam megjelölt tanúkat pedig

Nyilatkozat

Alulírott az alábbi nyilatkozatot teszem.

Nem kívánok bírósági eljárásban részt venni.

1983. november végén arra utasította Dr. Kiszely Pál bv. ezredes a bv. országos parancsnokának általános helyettese Török György bv. őrnagyot, hogy a Szegedi Fegyház és Börtön parancsnokát, Dr. Ruzicska Lászlót, az általa meghatározott napon velem közösen látogassuk meg Budapesten az ORFI-ban, azt követően keressük fel az irodájában.

Jelentkezésünkkor azzal fogadott bennünket, hogy „tőletek is szeretném tudni, hogy mi van Szegeden", vagyis a fegyházban.

Török úr a szakmai, én pedig a morális állapotokról tájékoztattam.

Közölte velünk Dr. Kiszely úr, hogy a parancsnok visszakerülése után lemegy Szegedre és a parancsnokkal lerendezi az ottani állapotokat.

Jelenlétemben, több alkalommal tett a fegyház biztonsági és nevelési helyettese olyan kijelentést, Török őrnagy a parancsnok általános helyettese felé, hogy „Török, megint alád tettem. Üljünk le és beszéljük meg a dolgokat." Török úr ezekre azt mondta, hogy ha majd józan leszel, akkor szólják.

Tudomásom volt arról is, hogy Török úr ellen 1983 év végén vizsgálatot indítottak, azzal, hogy Török úr visszaélt a parancsnok jogkörével. Egy elítéltet enyhébb büntetésvégrehajtási fokozatba helyeztetett a bírósággal.

Ennek kapcsán arról beszélt a parancsnok, hogy nem tudja, hogy most már mi lesz a Törökkel, mert, hogy ezért leszerelik az biztos. Ahhoz, hogy nyugdíjba menjen még fiatal, ahhoz, hogy új életet kezdjen pedig már öreg.

Szeged, 2008. szeptember 20.

bizonyítottan a büntetés-végrehajtás az igazmondásukra figyelmeztetve megfenyegette, emellett ígérete ellenére senkit meg nem hallgatott. Kérdés ilyenkor az lehet, mi győzte meg vajon a tisztelt bíróságot a keresetem alaptalanságára?

A bíróság az indoklási részben azt állította, hogy én nagyon későn jelentettem csak, amikor már a szegény parancsnokot nem lehetett megmenteni.

A legfelsőbb bíróság elutasító végzése ellen öt éven belül perújítást kezdeményezhettem volna, de nem tettem.

A bv belső élete közismerten tabu volt. Ami ott történt, az a bv belső ügye volt, hangoztatták mindenkor. Amik megtörténtek, bizonyítottan nem csak a bv belső ügyei voltak. Írtak róla újságokban, könyvekben, hamis állításokkal kábítva a közvéleményt. A Richter-ügy után szinte évtizedekig minden évforduló alkalmából egész oldalas cikkek jelentek meg. A nyilatkozó valahányszor magát az ügy legjobb ismerőjének állító Puljer Fülöp volt.

Ő önként vállalkozott a börtönt látogatók kalauzolására, tájékoztatására is, mint azt a mellékelt jelentésem is bizonyítja. Az utolsó újságcikk megírásakor az újság Puljernek még a fényképét is közölte. A cikk írójának azzal dicsekedett, hogy Richtert a cselekmények után ő hallgatta ki legelőször egy ügyész jelenlétében, az ügyész nevére azonban már nem emlékszik. Szegény Puljer Fülöp. Ő abban időben csupán egy porszem volt a gépezetben.

Az egyik könyvben olvastam Fekete Gábor írását a Richter-ügyről. Az író azt tűzi tollhegyére, amiről tájékoztatták, vagy amit önmaga kitalált? „Ki volt Richter Richárd? Milyen volt ez az ember, aki a vérfürdőt hideg elszántsággal, céltudatossággal, nem csekély fizikai képességgel és páratlan elvetemültséggel rendezte meg, akinek útját a halál jelezte? A bírósági tárgyalás egyik napján, a népi ülnök a szünetben széttárta a karját, úgy magyarázta: Soha sem hittem volna abban, hogy vannak született bűnözők. Tudománytalan badarság. De a tárgyaláson legalább megértettem, hogy miért tudnak hinni ebben a téveszmében. Hallgattam Richter egyik nővérének vallomását, elmondta, hogy öcsce még négyéves sem volt, amikor a Tisza partján játszadozva, egy hároméves kislányt betemetett homokkal. A kislány már fulladozott, és ha a nővére nem ér oda, talán halott. Az elvetemedés hátborzonga-

tó epizódja után tíz év telt el, az alatt Richter Richárdról kevés adalék maradt fent. Apja légtornász volt, az anyja kötéltáncos. Az artista szülőktől az erő rangját örökölte."

Szegény újságíró. A rövid írásában annyi a valótlanság, hogy súlyuk talán a kegyeletsértést is megvalósítják. Richter szülei soha sem voltak artisták, kötéltáncosok. A tárgyalás ugyan a Tisza partján, Szegeden történt, de Richter soha nem járt a Csillagba kerülését megelőzően Szegeden.

A fegyház iskolakörletén bejáró pedagógusnők a korábbi parancsnok ideje alatt nem taníthattak. Még a bv-nél dolgozó nők sem járhattak a férfi körleteken. Az új parancsnoknál ez is megengedett lett. Egy szemre való honvédtiszt férjjel és gyermekekkel rendelkező tanárnő is tanított az iskola körletén. A tanárnő megtetszett Roszkos István nevelőnek. A tanárnő azonban észrevehetően nem szimpatizált Roszkossal. Roszkos megtalálta a céljához vezető utat. A Csillag körlet harmadik emeletén lévő könyvtárban egy jó arcú, dumás elítélt volt a könyvtáros. Az első emeletén lévő iskolakörleti nevelőirodába rendelte Roszkos az elítéltet a kiszemelt tanárnő becserkészésére.

A már hosszú ideje börtönben lévő elítéltnek minden nő szép volt. Sikerült a tanárnőt érzelmileg megingatni. Roszkos megegyezett velük, rájuk zárja az ajtót, ha ő is részesülhet a nő által nyújtottakból. Úgy is lett.

A felbolydult érzelmi állapotba került tanárnő a becsületes, megfelelő egzisztenciával rendelkező családot elhagyta. A hosszú időt börtönben töltő fiatalember a szabadulása után igyekezett az elmulasztottakat pótolni. A tanárnő szerencsétlenné vált. Erről a tanárnő édesanyja beszélt nekem.

A börtönpasztorációs társaság, létrejötte után, bemutatkozott a közéleti kávéház programjaként az akkor még üzemelt Hági Étteremben. Engem is meghívtak, Kerényi Józsi bácsit is. Jelen volt Csóti András börtönparancsnok két helyettesével, Nagy Pállal és Puljer Fülöppel. A résztvevők közül senki előtt nem volt semmiféle ital, kivéve a három egyenruhást. A beszámolók elhangzása után Csóti a reá jellemző pökhendi stílusban kijelentette: Az én elveimmel ellentétes, hogy a börtönbe bejárjanak a papok.

Személyesen nem tapasztalhattam, mások által tudom, a parancsnoki értekezletek ezt követően imával, a Miatyánk elimádkozásával kezdődtek, amit leghangosabban mindig Csóti mondott. Csóti elvei most egyetértenek azzal is, hogy szenteskedő, idős vagy idősödő, a bv-t illetően naiv nők a katolikus karitász ürügyén bejárjanak a Csillagba. Csóti ennek a lehetséges várható következményeire nem tudott gondolni. Kirakat a lényeg. Most csak hírből ismerem, hogy az egyik szenteskedő idősödő nő túl sikeresen karitászkodott. Beleszeretett egy szabadulás előtt álló, tőle jóval fiatalabb elítéltbe. Az elítélt szabadulása után élettársak lettek, a nő rendőr fiának tiltakozására és szégyenkezése ellenére. A nő még a szenteskedésével is felhagyott, sőt a vele egy időben templomba járóknak még csak nem is köszönt, templomba sem jár. A Csillagból pedig kitiltották.

Az átmeneti intézet működése alatt az elítéltek egy része a DEFAG-nál, más része az IKARUSZ gyáregységében dolgozott. A rabok különös varázzsal voltak az ottani női dolgozókra. Az egyik barátom, aki abban az időben az IKARUSZ-nál volt vezető, ma is felháborodással emlékszik vissza az ott történtekre. Még a diplomás, jól működő családi körülmények között élt nők is áldozatul estek egy-egy szélhámos elítéltnek.

A DEFAG-nál egy Szeged peremkerületén lakó kétcsaládos fiatalasszonyt szöktetett meg egy nyírségi illetőségű kétszeres gyilkos. Az elkábított nővel megbeszélte, eljön érte. El is jött. Pótkocsis teherautóval kiürítette a családi házat, de vitte a nővel együtt a család megtakarított pénzét is. A szabadult elítélt pár hónap után a rajta levő ruhával és némi útiköltséggel bocsátotta útjára azzal, hogy nehogy visszajöjj.

Az, aki olyan hosszan volt különböző vezetőbeosztásban, mint én, a szolgálati környezetét nem tudja nem kritikusan nézni, látni. Évégett számomra a Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézet léte, az ottani állapotok, körülmények miatt kitörölhetetlen, rossz emlékeim vannak. Egyik döbbenetet követte a másik, még nagyobb, ami az ott lévők egy részének természetes volt. A hármas osztály közelében volt a konyha, előterében a büfé. Délutánonként jöttek oda a beutaltak félliteres befőttes üvegekkel. Minden nap főztek egy nagy kondér teát, amit a befőttes üvegekből kortyolgattak a beutaltak.

Az éppen velem volt hármas osztályvezetőt meglepődve kérdeztem, hogy ez mi. Sanyi röhögve közölte, látod, az itteni kocsma. A főigazgató főorvos úr ragaszkodik hozzá. Nem lehet az emberek szokásaiba beleavatkozni. A délutánokat ott töltötték el a beutaltak, kortyolgatva a befőttes üvegből, s társalogva, mint a valódi kocsmában. Sanyit megkérdeztem, nem lehetne-e más szokásra rávenni őket, mire Sanyi csak lemondóan mosolygott.

Szegeden Ilovszky idején a párttitkárrá választott Kovács Miklós esete vált rossz emlékké számomra. Ördög József párttitkári posztjáról történt lemondása után Ilovszky akaratának megfelelően Kovács Miklós lett a párttitkár, amely azonban nem volt összeegyeztethető Kovács Miklós erkölcsi múltjával és jelenével. A választás azért esett rá, mert akkor már ő volt Andrea választottja és reménye.

Kovács Miklós határőr tisztként a Kiskunhalasi Határőr kerületnél teljesített szolgálatot, főhadnagyi rendfokozattal, mint politikai tiszt. Felesége és két gyermeke volt. Úgy vélte, módjában áll jobb anyagi körülmények közé kerülni, jobb életet élni. Élettársa lett egy tőle jóval idősebb butikos nőnek, aki úgymond tejben-vajban fürösztötte a csinos főhadnagyot. A gondok Miklós részéről akkor kezdődtek, amikor az élettársa fiatalkorú leányát elcsábította, amit a butikos nő nem nézett jó szemmel, majd miután tovább is folytatódott Miklós kapcsolata a nevelt lányával, panaszt tett a határőr kerületnél. Miklóst fegyelmivel Tiszaszigetre helyezték, természetesen szintén politikai tisztnek. Ott is sikerült egy tőle jóval idősebb nővel kapcsolatot teremteni. Miklós azonban más nőkkel is tartott kapcsolatot, amit az új élettárs a szemére vetett. Ezért Miklós tettleg bántalmazta élettársát. Az ügy a határőrséghez került, ahonnan emiatt Miklóst menesztették. Kenyér és otthon nélkül maradt. De nem tétlenkedett, sikerült ismét egy idősebb nővel élettársi kapcsolatot teremteni. Szerencséjére ez a nő korábban a börtön parancsnokának, Ruzicskának volt a barátnője, így felvételre került a bv állományába a neveléshez, polgári alkalmazottként.

A történteket azért ismerem, mert a két korábbi élettárs, miután tudomásukra jutott, hogy Miklós a börtönnél szolgál, felkeresték a börtön parancsnokát a volt élettársuk múltjának bemutatására. A parancsnok a személyzeti előadót, Gyurist bízta meg a nők jegyzőkönyvi meghallgatásával, de mivel Gyuris ebben nem volt járatos, engem

kért meg a nők meghallgatására, amit ő írt gépbe. Ilovszky Miklósnak Andreához fűződő kapcsolata révén egyenruhássá tette, főtiszt lett. Ilovszky és Andrea elkerülésekor ígérte a gyűjtőbe helyeztetését, de ígéretét nem tartotta be. A Délmagyarország hetilap hasábjain olvastam később, hogy Kovács Miklós a börtönben az elítéltekkel lottóbrigádot szervezett. Az elítéltek adták a pénzt, ő pedig feladta a szelvényeket. Valamilyen bírósági ügy lett emiatt, Miklóst pedig menesztették.

A rossz hírnevem keltése és híresztelése miatt csak az igazi barátaimmal tartottam kapcsolatot. Szerettem volna a volt munkatársaimmal is találkozni, nyugdíjas találkozásokon is részt venni. Nagyfára nem jártam, mert meglehetősen rossz emlékeim maradtak, Szegedre pedig nem járhattam. Összevont nyugdíjas találkozót szerveztek a Hunyadi téri pályán 2006-ban. A program kezdetére akartam csak odaérni. Szerencsémre az anyagi szolgálattól részt vevők a bejárat közelében telepedtek le, kértek, üljek közéjük. A nyugdíjas találkozó egyúttal a bv ünnepe is volt, így a két intézmény dolgozói is jelen voltak nagy létszámmal.

A pálya belső felén volt Gyuris Kálmán, Kiszely, a volt parancsnok és még sokan mások. Amikor érkezésemet észlelte Gyuris, magából kikelve mondta:

– Nézzétek ezt a mocskot, ezt a szemetet, volt pofája idejönni. Nem sül le a pofájáról a bőr!

Távol voltam tőle, a szövegét így nem hallhattam, de a felém fordultak tekintetét jól láttam. Nem telt el még tíz perc sem, amikor Gyuris, mint aki jól végezte dolgát, odajött hozzám.

– Szevasz Török, régen láttalak, hogy vagy? – kérdezte. Vele volt szárnysegédje, Köszler is.

A jelenlévők Gyuris hozzám jövetelét, mosolyogva nyújtott kézfogását látták. Gyuris távozása után a kijelentését hallók közül hárman is odajöttek hozzám, tájékoztatni a korábban történtekről.

Gyuris akciója városszerte ismertté vált, biztattak, jelentsen fel. A nagy nyilvánosság előtt tett sértő, megalázó kijelentései miatt ezt érdemelte volna. Miután megismertem a történteket, szégyenemben eltávoztam a nyugdíjas találkozóról.

A drukkerek javasolták, kérjek a fennhatóságtól erkölcsi elégtételt. Tegyék azt meg, azok jelenlétében, akik előtt Gyuris bemocskolt.

Kértem az IM-től ennek megtételét, a közvetlen és az azt megelőzőek ismertetésével. Anélkül, hogy meghallgattak volna, Kondorosi László, akkori államtitkár küldött egy elutasító választ.

Azt kértem, hogy Tari hivatali visszaélése eredményeképpen a szolgálati törvényben meghatározottak ellenére nem engedélyezett alezredesi előléptetéssel legyen bizonyítható, hogy nem az vagyok, akinek a nagy nyilvánosság előtt bemutatott Gyuris. Kondorosi válasza szerint, az elöljárói és a volt munkatársai, valamint a rendelkezésére álló iratok alapján megállapította, semmi olyan nem történt, amit egy előléptetéssel kellene kompenzálni.

A választ a drukkerek is és az ellendrukkerek is megismerték. Újabb miniszter lett. Próbáld meg újra! – mondták. Az új államtitkár válasza más szöveggel, de ugyanazzal az eredménnyel érkezett.

Ne hagyd! – mondták barátaim. – László Sanyi, akinek sérelme csak morzsányi volt a tiédhez képest, kárpótlásul beosztott nevelőként alezredes, majd ezredes lett.

László Sanyival egyidősek vagyunk. Helyettem ő ment el Ilovszkyval Sopronkőhidára. Emlékezetem szerint megfenyítette és visszahelyezte Szegedre. A fenyítés oka és előzménye: Állampusztáról Kőhidára került egy nevelő, aki magasabb kategóriába tartozott, mint társai, akik informáltak voltak az Ilovszky család hatalmi állapotáról. Megkeresték Ida mamát, Ilovszky feleségét. Olyat sikerült súgniuk az új nevelőről, hogy Ilovszky utasította Lászlót, hogy mire szabadságról visszajön, tüntesse el a nevelőt.

Szerencsétlen László nem mert intézkedni, okot nem tudott, sem módszert. Maradt a nevelő és Ilovszky haragja. Csak egy ürügy kellett, hogy a szófogadatlan László személyzetist eltávolítsa. László hétvégeken járt haza Szegedre. Abban az időben kishatárátlépővel sokan mentek Szabadkára italokért. László is. Ilyenkor ajándékba vitt általában konyakot Ilovszkynak, aki az ajándékot mindig mosolyogva elfogadta.

Nem mosolygott az engedetlenkedés után. Feljelentette az országos parancsnoknál, hogy engedély nélkül távozott külföldre, ilyen beosztottal nem tudok együtt dolgozni, nem tudok benne bízni. László Sándor visszakerült Szegedre nevelőnek. 1984 novemberétől ő lett Ilovszky leányának elöljárója, a nevelési szolgálat vezetője. László Sándor szorgalmas, kötelességtudó bv-s volt, akinek még elvei is voltak.

Elvei arra vonatkoztak, hogy minden beosztottjának tisztességgel kell dolgoznia és a rendelkezéseket be kell tartania.

Ilovszky leánya úgymond munkavégzését már ismertettem. A biztosítékot nem is a munkakerülése miatti elégedetlenség csapta ki, hanem az éves ruhaszemle következményei okozták. Minden év januárjában, a ruházati utánpótlási illetmény kifizetése előtt a szolgálati ág vezetőjének ruhaszemlét kellett tartani. Ellenőrizni kellett, a beosztottaik rendelkeznek-e az alapellátási normában meghatározott ruházati és felszerelési anyagokkal. Andreának meg voltak az alapellátási normában juttatott ruházati és felszerelési anyagok. Törzsőrmesteri rendfokozattal az őrszolgálat állományába került felvételre, de a már ismertetettekkel a nevelési szolgálatnál töltötte el a napjait. Annak ellenére, hogy egyenruhás normába volt sorolva, mindenkor polgári öltözetben járt. Az 1985. januári ruhaszemle idején olyan egyenruházattal nem rendelkezett, amelyet az időközben bekövetkezett alakváltozása miatt hordani tudott volna. Sem a saját, sem az édesanyjától örökölt egyenruha nem volt alkalmas az általa való viselésre, hogy amikor az szükséges, állományértekezlet, ünnepség, lőgyakorlatokon való részvétel során felvehette volna.

László Sanyi evégett kötelezte Andreát a szükséges ruházati anyagok megrendelésére az éves ruházati utánpótlási illetmény terhére. Andreának jobb lett volna azonban a pénz. Evégett megsértődött. Ilovszky Szegedre kerülésének első mozzanata László leváltása volt, majd azt követően a rokkantnyugdíjba tétetése. Lászlót egy csütörtöki napra felrendelték a BM kórházba. A következő szerdán az osztályos nővér közölte Lászlóval, hogy melyik számú helyiségben kell jelentkeznie.

A helyiségben öt fő volt jelen. A középen ülő személy közölte Lászlóval, hogy a mai nappal milyen kódszám alapján rokkantnyugdíjba helyezik. László méltatlankodott, hogy eddig őt senki meg nem vizsgálta, a csütörtöki odakerülésekor hóna alá tettek egy hőmérőt, azon kívül semmi nem történt. Lászlót elbocsátották, közölve, hogy hazamehet. Ez az akció öt évvel a nyugdíjkorhatára elérése előtt történt, beosztott nevelőként, beosztott nevelői illetménnyel, ami számára anyagilag jelentős hátránnyal járt, a morális következményekről nem szólva.

A fegyelmi határozatot, amit az országos parancsnok írt alá, a parancsnoki irodában, a katonai formuláknak megfelelően hirdették ki. A „Fel, vigyázz!" vezényszó elhangzása után a parancsnokhelyettes olvasta fel a parancsnok és a párttitkár jelenlétében.

– Írd alá a határozatot! – utasította Sanyit Ilovszky.

– Jelentem, nem írom lá, mert a határozat valótlanságokat tartalmaz. Te írtad alá a kishatárátlépést kérő szolgálati jegyemet. Nem engedély nélkül voltam Szabadkán.

– Én írtam alá – mondta Ilovszky, de nem írtad rá, hogy mikor akarsz kimenni.

Sanyi hétvégeken járt haza, így evidens, hogy vagy szombaton, vagy vasárnap tudott kimenni, mint korábban is.

– Olyan fenyítést szabtatok ki, amilyen nincs is a kiszabható fenyítések listájában. Pénzbírságot.

Győzködték, hogy írja alá a határozatot. Sanyi soha sem volt anyámasszony katonája. Nem írta alá a határozatot, ezért a verbális meggyőzés eredménytelensége után más meggyőző eszközt is alkalmaztak, de annak megnevezését nem írom le, mert azt úgy sem hinné el senki. Azért, hogy ne legyen balhé, a szövőgyár, ahonnan Sanyi mint személyügyes kapta az illetményét, átutalt jutalom címén a börtönnek a bírság összegének megfelelő összeget, amit Sanyi helyett Ilovszky befizettetett.

Számomra, mint a Szegedi Fegyház és Börtön második számú vezetőjének, megnyugvást jelentett, amikor 1984-ben sikerült a parancsnokomat meggyőzni, hogy Köszler helyett László Sándor legyen a nevelési szolgálat vezetője. A nevelők között, a naiv Fodorné Kiszely Mária és Ördög József nevelő mellett László Sándor volt, aki lelkiismereti kérdésnek is tekintette a rabnevelést. László Sándor volt az egyedüli, aki szakmai felkészültsége és pozitív emberi tulajdonságai alapján alkalmasnak látszott a nevelési szolgálatot alkalmassá tenni feladatai ellátására, amit lelkiismeretesen mg is kezdett, de Ilovszkyt nem a bv érdeke vezérelte.

Tari készítette el és írta alá jogsértő módon – nem volt hozzá jogosultsága – a László Sándor személyiégi jogait durván sértő minősítést, amivel alkalmatlanná minősítették a nevelési szolgálatvezetői beosztás ellátására. Tették ezt Ilovszky beteges lelkülete miatt, és azért, hogy legyen Gyuris Kálmánnak a lemondatásakor beígért szolgálatvezetői

beosztása. Tari nem bocsátotta meg László Sándornak, hogy a bv belső ügyét, vagyis csak a vele szemben tetteket nem hagyva, vissza kellett venni Lászlót a bv-hez. Tari gondoskodott róla, hogy a két évet, amit leszolgálhatott a bv-nél annak reményében, hogy az őt a szakmai és emberi helytállásáért megérdemlő nyugdíjalapja legyen, ingyen dolgozott. A rokkantnyugdíj illetmény mértékének megfelelő illetményben részesítették, hogy a nap minden pillanatában Ilovszkyra és Tarira gondoljon, hogy ők a hatalom. László Sándort, mint engem, megilleti a megfelelő igazságtétel.

Az elsőfokú bírósági végzésben rögzítve van, hogy a személyiségi jog nem évül el. Azt bármikor érvényesíteni lehet. Esetemben Tariéknak sikerült úgy megmanipulálni a bíróságot, hogy annak tényét a bíróság nem is vizsgálta. Arra vonatkozólag senkit nem hallgattak meg. Tari bátor ember volt. Indított ellenem egy koncepciós bűnvádi eljárást, amit a katonai ügyészség még fegyelmi eljárásra sem látott alkalmasnak. Ennek ellenére koncepciós fegyelmi határozatot hozott ellenem, amivel Nagyfára helyezett. Ezen ügy teljes anyagát, amit 25 évig irattárazni kellett volna, a miniszteri vizsgálat megindításakor megsemmisíttetett. A László Sándorról készített minősítésével, Gyuris és Pongrácz lemondatásának módjával megvalósította a hivatali visszaélés bűntettét. Ezeken kívül Tarinak még számos tarka macskája volt. Ő engedélyezte az „évszázad bűnözőjének" a tököli állandó belépőjét, hogy mindenkor azt a számára legkívánatosabb cigányfiút vigye ki a börtönből szerelmi vágyainak csillapítására, akit akar.

Zemplényit a bv-sek beszámolói szerint a tököli börtön alkalmazottai is és a fogvatartottak is csak Gyuri bácsinak emlegették. A BMW-jével, vagy éppen a Jaguárjával mindig megpakolva érkezett. Volt, amikor 300 kiló téliszalámival, máskor sok-sok rekesz üdítővel érkezett. Az ajándékokat mindig a rabok között osztotta szét, de volt olyan karácsony, hogy az őrök is kaptak egy-egy üveg sört. Egymillió forintért parabolaantennát csináltatott a tököli börtönnek. Támogatásával a fegyőrök egy része Spanyolországban nyaralhatott. Tari is.

Zemplényit a Markó parancsnoka mutatta be Tarinak. Az írásokból kitűnik, Tari és Zemplényi egyetértettek abban, hogy a fegyőrök és az elítéltek között feloldhatatlan ellentét feszült. Zemplényi ezt gyakorlatban is ismerte. Vácon ült. Tari ezt azzal indokolta, hogy a fegy-

őrök az anyagi gondjaik miatt annyira ingerlékenyek, hogy az elítéltek legkisebb pimaszságára is harapnak. Ezzel az elítéltek is visszaélnek, hiszen számukra a cirkusz üdítően hat. Tari ezen társalgásával persze nem sértette, nem teregette ki a bv belső ügyeit.

Zemplényi eltűnése után az Igazságügyi Minisztérium hivatali visszaélés gyanúja miatt tényfeltáró vizsgálatot folytatott a mecénás és a börtön közötti kapcsolatról.

A történtek súlyos kárvallottja D. Vörös Ferenc ezredes, a tököli parancsnok lett, aki a büntetőeljárás során következetesen állította, hogy ő az ügynek csak bűnbakja. Tari vitte le személyesen Zemplényit Tökölre. Arra utasította őt Tari, hogy Zemplényi minden kívánságát teljesíteni kell. Veres Zemplényi kívánságainak nem mert ellent mondani. Zemplényi így olyan fenyítés alatt álló, szökési kísérlet miatt a különösen veszélyes kategóriába sorolt fiatalokat is vitt ki a börtönből, akiket nem lehetett volna; de Zemplényinek akkor éppen azok kellettek. Vörös ezredest, ki nem jogi doktor volt, parancsnoktársai éles eszű, az előírásokat mereven betartó parancsnoknak ismerték. Ilyennek tartották a beosztottjai is. Sajnálták krúgatása miatt. Állították, hogy Tari az oka mindennek.

Nem véletlenül volt a professzor úr, a korábbi igazságügyi miniszter sem pipa a bv-re, ahogyan közölte velem a felügyeleti főosztály, amikor kérték, hogy ne fellebbezzem meg a fenyítési határozatom.

Wéber államtitkár sem alaptalanul mondta, hogy Tarinak rosszul áll a szénája, de szerencséje lett, mert jött Konkoly államtitkár, akit viszont nem érdekelt a bv múltja. Sokakat elháborít, hogy Tari az egyedüli bolsevik – így nevezik – bv vezető, aki felszínen van. A legjobb barátjának 2016. október végén át kellett adnia a lobogót. Barátja Tariról azonban gondoskodott. Bejuttatta a Közszolgálati Egyetemre. Sokakat dühít, hogy Tari azok után, amit a mellékelt három újságcikk róla bemutat, méltatlan és érdemtelen funkciójára, emellett arra is, hogy a közelmúltban magas állami kitüntetésben részesült.

A rendszerváltás után kérte László Sándor a minisztériumot az ügye felülvizsgálatára. Az az államtitkár, aki részemre ismertette a Balsai miniszter úr által elrendelt rehabilitálásom, aki maga közölte velem, hogy személyesen fog lejönni Szegedre, ahol a személyi állomány előtt ő kér tőlem elnézést a sérelmemre történtek miatt, László ügyé-

Vörös-végrehajtás titkai

Népszava november 9-i számában a Klk segítették-e át a börtöndiktátort? Cikkünk írásunkban jeleztük, hogy az úszómenedzser Zemplényi-ügy miatt az Igazságügy-miniszter által lefokozott és elbocsátott Vörös Ferenc ezredes, hosszú pályafutása során sok mindent nem tehetett volna meg, ha főnökei nem támogatják a börtönparancsnok kalandorkodásait.

Jóhiszeműen azt feltételeztük, hogy a riport megjelenése után az illetékesek a hibák, illetve vétkek elkövetőit keresik. Nos, ez nem így történt, a büntetés-végrehajtás berkeiben megindult ugyan a kutatás, ami ismereteink szerint még ma is tart, de ezúttal az informátorunkat szeretnék „lelepleznl"..

Első lépésként megállapították, hogy ki az a riportban szereplő „EL 8..."-as számú elítélt, aki, ha nem is volt bőbeszédű, mindenesetre megtudtuk tőle, hogy Tökölön töltötte a büntetését és sok mindent tudott arról, hogy Vörös Ferenc parancsnok engedélyével milyen különleges „jogosítványokat" kapott Zemplényi, akiről elbeszélte, hogy nagyon kedves a fekete szemű fiatal fiúkat.

Tehát az „apparátus" rábukkant az EL 8...-as fogolyra, és *Estók József* ezredes, a BV országos parancsnokának helyettese teljesen szokatlan és jogsértő parancsot adott: „Szedjék ki az elítéltből, hogy mit beszélt az újságíróval!" A személyiségi jogok ilyen súlyos megsértésére nem igazán ismer példát a rendszerváltozás utáni rajtütéseinelem.

Estók ezredes úr igencsak elvetette a sulykot, ami ezután bumerángként jött vissza. Az elítélt, akinek a nevét, kérésére, továbbra sem közöljük, a „kihallgatása" során a következő írásbeli nyilatkozatot tette: „Alulírott... EL 8776 nyilvántartási számú elítélt, ezennel teljes felelősséggel kinyilatkoztatom azon végleges elhatározásomat, miszerint nem nyilatkozom Schmidt Attila újságírónak a Baracskai BV Intézetben tett látogatásakor velem zajlott beszélgetésével kapcsolatban."

Estók ezredes minősíthetetlen közbelépésének hatására interjút kértem *dr. Bogdán Tibor* igazságügyi államtitkártól. A kérdéseket faxon december 10-én eljuttattam az államtitkár úrhoz, aki a mai napig nem adott válaszpontot. Érdeklődésünkre először azt mondta, hogy nem kapta meg a kérdéseket. Később viszont már telefonon sem lehetett elérni.

Feltehetően kínos az államtitkár úrnak a nyilvánosság előtt válaszolni a kellemetlen kérdésekre, hiszen ha azt mondja, hogy nincs tudomása a büntetés-végrehajtás szervezetén belüli áldatlan állapotokról, akkor talán felteszik neki a kérdést, miként felügyeli a testületet? Ha meg elvállalja, hogy ismeri a gondokat, akkor ugyancsak kérdést kap, miért nem dídja fel a feszültséget.

Ha netán elkeveredtek volna dr. Bogdán Tiborhoz küldött kérdéseink, akkor most pótoljuk a hiányt: a nyilvánosság előtt ismételjük meg azokat. Talán egyszer kapunk választ.

Államtitkár úr hogyan értékeli Estók József ezredesnek a baracskai börtönparancsnok számára kiadott utasítását, miszerint faggassa ki az elítéltet, hogy miről beszélgetett az újságíróval? Ez az eljárás nem valósít meg fegyelmi vétséget? Ha igen, akkor intézkedett-e az ezredes úr felelősségre vonásáról?

Tudomásunkra jutott, hogy Vörös Ferenc tökölli börtönparancsnoknak Tari Ferenc vezérőrnagy, országos parancsnok mutatta be Zemplényi Györgyöt, és ennek az ajánlásnak a hatására szegfe meg a szolgálati kötelességét az ezredes?..

Közismert és azt Tari úr is tudta, hogy Zemplényi jól ismeri a tökölli intézetet, hiszen ő is ott töltötte valamikor a börtönbüntetését. A büntetés-végrehajtás annyira szegény, hogy éppen egy volt rabnak az anyagi és „egyéb" támogatására szorul? Igaz, hogy Zemplényi a Tari családot is nyaraltatta Spanyolországban?

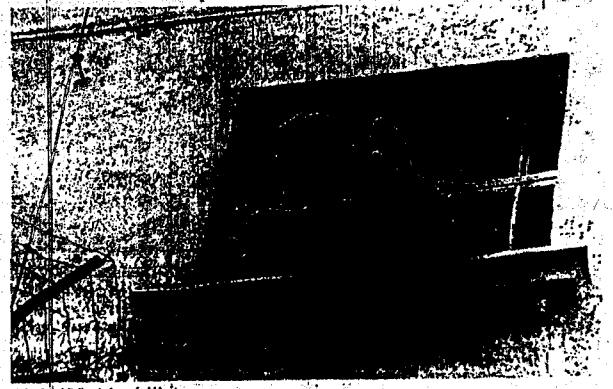

Gózsba küldött információk

A Vörös-ügy kivizsgálásakor megtörtént-e a parancsnoki felelősségre vonás? Tari vezérőrnagy ugyanis felcl a magas beosztású parancsnokaiért.

Vörös Ferenc az eljárás során eddig még hallgat, megtesszi, hiszen sokat köszönhet az országos parancsnokságnak. Amikor Tökölre került, 4 millió forintért vásároltak a részére szolgálati lakásként egy házat, aminek a felújítására további 2 millió költöttek. Egyébként az ingatlan most „legalább" 2-2,5 millió forinttal ér. Erőkes módon változott az értéke. Azért felmerül a kérdés, hogy valójában ért-e 4 millót a ház, amikor megvásárolták.

Információnk szerint a lefokozott és elbocsátott Vörös Ferenccel kapcsolatban az országos parancsnok főosztályvezetői értekezleten is kijelentette, hogy jó parancsnok volt, és most tulajdonképpen a büntetés-végrehajtás ellen koncepciós támadás folyik, erre használják fel egyesek velük szemben a Vörös-ügyet.

Tari vezérőrnagy védi a volt ezredest, hiszen ő valószínűleg még emlékszik arra, hogy a főparancsnok úr eddig már két szolgálati lakást is kapott a testülettől. Az első lakást akkor vásárolta meg, amikor Sopronkőhidára helyezték. Később eladta azt a lakást, és abból vette a nyaralóját Tárnokon. Amikor Tari urat visszahelyezték Budapestre, a kapott egy újabb szolgálati lakást – kétszer is felújíttatta a BV, majd vállalati kölcsönből az újabb lakást is megvette. Ezekről az ügyeskedésekről jobb, ha nem szerez tudomást a közvélemény, így a fegyelmivel elbocsátott és büntetőeljárás hatálya alatt álló Vörös Ferenc is lehetőséget kapott, hogy válogatson a „szükséglakások" közötti. De ezzel a személyzeti osztályvezetőnő is jól járt, mert hármas cserét csináltak, aminek a végén mindenki minőségileg jobb otthonhoz jutott, természetesen ráfizetés nélkül.

Közismert, hogy Vörös Ferenc baracskai „uralkodása" idején alaposan leszegényítette az Annamajori Célgazdaságot; melyet 40 milliós fedezethiánnyal hagyott ott, amikor áthelyezték Váca parancsnoknak. A matematika egzakt, a fedezethiány egyértelmű volt, mégis, mi lehetett az oka annak, hogy az országos parancsnok, Tari úr, 1989 végén lefoltatott vezetőellenőrzés eredményeként példaképül állította a Vörös-féle gazdálkodási módszert a parancsnoki kar elé?

A kormány tavaly megmentette a Vörös által okozott csődtől az Annamajori Célgazdaságot, de vajon elrendeltek-e tényfeltáró közgazdasági vizsgálatot, amely esetleg kimutatta volna, hogy hova úszik el az annamajori milliók?

Ha igen, mit állapítottak meg?

Ha nem, akkor miért?

Schmidt Attila

Válasz helyett kifogások

A tábornoki villalakás története

A büntetés-végrehajtás titkai címmel a Népszava január 5-ei számában megjelent írással kapcsolatban [redacted] jogi képviselője útján hozzánk eljuttatott, három pontban foglalt kifogásának közlését kérte:

„1. Nem felel meg a valóságnak, hogy dr. Tari Ferenc tudta az események idején, hogy *Zemplényi György* korábban a tököli intézetben töltötte büntetését.

2. Nem felel meg a valóságnak, hogy dr. Tari Ferenc a testülettől két szolgálati lakást kapott volna, melyek közül az egyiket eladta, és abból a nyaralót vett volna.

3. *Vörös Ferenc* Tökölre kerülésekor vásárolt szolgálati lakás nem nevezett tulajdonába került, hanem a büntetésvégrehajtás tulajdonát képezte."

Emlékeztetőül a említjük, hogy a kifogásolt írás *dr. Bogdán Tibor*, az Igazságügyi Minisztérium Igazgatási Államtitkárához eljuttatott és válasz nélkül maradt kérdéseinket tartalmazza. Bár Tari úr a sok közül néhány kérdést kifogásol csupán, de választ azokra nem adott.

Készséggel elfogadjuk, miszerint a tábornok úrnak nem volt tudomása arról, hogy Zemplényi György ex-úszómenedzser börtönviselt volt. Amikor bemutatta Vörös Ferencet ezredesének, az akkori Tököl parancsnokának, Bár bv. alakban erről más a vélemény, de elképzelhető, hogy téves információt kaptunk. Ezzel kapcsolatban viszont felesem feltételezik, hogy a bv. országos parancsnoka anélkül engedélyezte a szabad bejárást a fiatalkorúak börtönébe és a Markóba, hogy tudta volna, ki az illető. Ez már annál is inkább szokatlan, hiszen Zemplényi arra is főparancsnoki engedélyt kapott, hogy eltávozásra magával vigyen elítélteket. Szuguyanettől, a volt rabtól elfogadott-e az családjával együtt egy spanyolországi üdülést is? Igaz, hogy ezzel kapcsolatban dr. Bogdán Tibor államtitkár azt nyilatkozta, hogy Tari úr később Zemplényi útján befizette az üdülés költségeit egy alapítvány számára...

Természetesen nem vitatjuk azt a tévedésünket sem, hogy Tari úr nem két szolgálati lakást kapott. Valójában arról van szó, hogy először biztosítottak részére egy jelentős állami támogatással épített, bv. kijelölésű szövetkezeti lakást, ami a tulajdonába került. Majd elcserélték a sopronkőhidai — akkor magas jövedelemmel járó — intézet parancsnokává. Mielőtt pedig visszahelyezték az országos parancsnokságra, eladta a bv.-től kapott szövetkezeti lakást és ezt követően vásárolta meg azt a bizonyos nyaralót Tárnokon. Amikor visszakerült a fővárosba, a Rózsadombon kapott egy 85-90 négyzetméteres, garázsos szolgálati lakást.

A rózsadombi villalakást a Büntetés-végrehajtás költségén felújították, majd később átalakították. Amikor már megfelelt az ingatlan az igényeknek, akkor részben vissza nem térítendő bv.-kölcsön segítségével, 600 ezer forintért megvásárolta Tari tábornok. Hozzáértő informátorunk szerint az ingatlan most 8-10 millió forintot ér.

A kifogás harmadik pontjával kapcsolatban idézzük a megjelent szöveget: „Amikor Tökölre került (Vörös Ferenc ezredes — A szerk.), 4 millió forintért vásároltak részére szolgálati lakásként egy házat..." Miután ebből egyértelműen kiderül, hogy nem került Vörös úr tulajdonába a szolgálati lakásként Szigetcsépen vásárolt ingatlan, azt kell feltételezni, hogy figyelmetlenül olvasták a cikket.

De ha már a Vörös-ügyet említik: megtudtuk, hogy amikor az ezredest Baracskáról Vácra helyezték, a börtön területén levő szolgálati „palotában" maradt Vörös Ferenc elhagyott felesége és az egyik fia. A Büntetés-végrehajtás vásárolt részükre 1,5 millió forintért egy lakást.

Mint említettük, A Büntetés-végrehajtás titkai című írásunkban több kérdést tettünk fel az Igazgatási államtitkár úrnak, akitől nem kaptunk választ. De még nem késő. Szívesen pótoljuk az elmaradt interjút, ha az igazságügyi tárca vezetőit egyáltalán érdeklik a Büntetés-végrehajtásnál tapasztalt anomáliák.

Schmidt Attila

A Népszava 1993. február 6. szombati számából

Segítséget kérnek a börtönőrök

Munkagépek helyett luxus lovaspálya Baracskán

A visszaélkodást a Zemplényi-ügy hozta felszínre — Hétmilliós Huszár-tanya

Bármennyire is zárt világot alkotnak a börtönök, az onnan érkező segélykiáltás mégis kihallatszik. Most nem a rabok kérnek segítséget, hanem a büntetés-végrehajtás alkalmazottai. A Népszavához küldött levelekben jelen viszonyaikban alacsony jövedelmük miatt panaszkodnak, hanem azért, mert nehezen fürik, hogy *dr. Tari Ferenc* vezérőrnagy, országos parancsnok, és „kegyelijel" hitbizományként kezelik a testületet. A Büntetés-végrehajtásnál tapasztalt türhetetlen állapotokról lapunkban már három alkalommal is beszámoltunk, azzal a segítő szándékkal, hogy felhívjuk az illetékesek figyelmét, tegyenek már végre rendet az Igazságügyi Minisztériumnak ennél a kiemelten fontos testületénél. Miután senkitől nem kaptunk választ, csupán azt tudtuk meg, hogy gőzerővel keresik a „rebelliseket", akiktől őszinte információkat kaptunk.

Az igazságügy-miniszter március 10-i sajtótájékoztatója előtt megküldtük a büntetés-végrehajtással kapcsolatos kérdéseinket *dr. Balsai Istvánnak*, aki azt kérte, hogy más alkalommal készítsünk vele interjút a témáról.

Mint közismert, a büntetés-végrehajtás belső viszásságai tulajdonképpen a családjáról híresült vált *Zemplényi György*, volt úszómenedzserrel kapcsolatban kerültek a nagy nyilvánosság elé. Amikor a Népszavában foglalkoztunk a börtönügyével és ezzel összefüggésben Tari Ferenc országos parancsnok körül kialakult helyzettel, értesüléseink szerint a tábornok még Balsai miniszter úrnak is azzal érvelt, hogy lapunk az ő személyén keresztül a kormányt támadja. Természetesen nem kívánjuk támadni a kormányt, de ha ez a kérdés egyáltalán felmerül, nem Tari doktor lenne az a személy, aki erre alkalmas.

Azért szólunk ezúttal közvetlenül az igazságügy-miniszterhez, mert erre kötelesnek bennünket a joggal elkeseredett büntetés-végrehajtási alkalmazottak segítséget kérő levelei. Az elkeseredettség nem is csoda, hiszen azt látják, hogy az országos parancsnok és általános helyettese, *dr. Estók József* könnyedén változtatják a lakásokat, amikor az alacsony jövedelmű bv-s tisztek és tisztelhelyettesek még az albérleiket is alig képesek kifizetni. Ebben az évben a testületet nem lesz bérfejlesztés, viszont a miniszter utasítása szerint az „ösztönző"-juttatást március 31-ig ki kellett volna fizetni, ami nem történt meg, bár erre van pénz. Viszont Tari vezérőrnagyhoz, közszolgálok, akik végig sem dolgozták az 1992-es évet, és elmentek nyugdíjba, valamennyien megkaptak előre a pénzt, ami bizony személyenként meghaladta a több százezer forintot is. *Az érintettek szerint, a büntetés-végrehajtás rossz gazdálkodása miatt kollektív büntetést alkalmaz az országos parancsnok és hatezer alkalmazottnak nem fizetti ki a neki járó juttatást.*

Azt is jó lenne tudni, hogy milyen elítélt-foglalkoztatási koncepció figyelembevételével építették meg Baracskán 7 millió forintos költséggel a Huszár-tanyát, ami nem más, mint minden kényelemmel berendezett lovaspálya, ahol természetesen nem a fogvatartottak testőrzéséről gondoskodtak. Az Attila Lovasegylet tagjai — ügyészek, főtisztek jó barátok — ügyeltek a pályán. Igaz, hogy miközben *Vörös* ezredes „amnikodása" alatt üzemeltették a minden luxusigényt kielégítő lovaspályát, az Anna-majori Célgazdaság tönkrement. A csődeljárástól a kormány sokmilliós anyagi támogatásával lehetett csak megmenteni a rabmunkalelyeket. Az okokat még senki nem tárták fel.

A miniszter úr feltehetően nem tud erről a lovaspályáról, hiszen Tari vezérőrnagy is azt állítja, hogy fogalma sincs a Huszár-tanyáról. Ez pedig eléggé nagy baj, hiszen egy 7 millió forintos beruházást talán mégsem lehet országos parancsnoki hozzájárulás nélkül kivitelezni. A pálya egyébként még ma is létezik, bár nem alkalmasak a körülmények úrlovaglásra. Őrzik a pályát és figyelik, miként megy „tönkre". Pedig abból a 7 millió forintból lehetett volna néhány mezőgazdasági gépet venni. Nagyon kellenének azok a berendezések, hiszen most már 50 százalék alá esett — országosan — az elítéltek foglalkoztatásának az aránya.

Egyébként, ha már az anyagiaknál tartunk, eddig még az sem derült ki, hogy hány bv-alkalmazottnak a lakásproblémáját oldották meg abban a 7 szobás szigetcsepi luxusházban, amit annak idején Vörös Ferenc ezredesnek vásárolt szolgálati lakásként az országos parancsnokság?

A panaszos levelekből az is kiderül, hogy dr. Estók József eléggé diktatórikus módon irányít. Példa erre az is, hogy amikor megjelent a Kik segítették éveken át a börtöndiktátort? című írásunk, azonnal utasította a baracskai intézet parancsnokát, hogy a Népszavának nyilatkozó elítéltet vegye elő és „szedje ki belőle", miről beszélt még az újságíróval. Estók ezredesnek ezt az intézkedését senki nem kifogásolta, legfeljebb bocsánatos bűnnek találták, mint ahogy azzal sem törődik senki, hogy bár az ezredes már több mint egy éve kapott budapesten négyszobás szolgálati lakást, de azóta is a hétvégi programja mindig a Kelet-Magyarországon fejződik be, és hétfőn ott kezdődik, mert így állami autóval utazgatja a családját.

A büntetés-végrehajtásnál, aki „megérdemli", az meg is kapja a jutalmát. Az Estók ezredessel való jó kapcsolatra jellemző, hogy míg az 52 éves *Beck Géza*, aki az ország legnagyobb börtönének, a Gyűjtőnek a parancsnoka, még mindig alezredes, addig dr. *Rissai Nándor*, aki, ugyanazon a pályázaton alkalmatlannak bizonyult, már ezredes, és annek az igazán nem sok munkát igénylő martonvásári börtönnek a parancsnoka, ahol 74 elítélttre 96 bv-alkalmazott jut.

A börtönőrök valamennyi panaszát nem áll módunkban felsorolni. Ezért a hozzánk érkezett levelek másolatát megküldjük Balsai István igazságügy-miniszter úrnak.

Schmidt Attila

A Népszava 1993. május 10. hétfői számából

ben tisztességgel intézkedett. A kecskeméti Honvéd Kórházban mint érdektelen helyen történt László egészségügyi felülvizsgálata. Megállapították, hogy bv szolgálatra alkalmas. A bv-nek vissza kellett vennie a Szegedi Fegyház állományába beosztott nevelőként alezredesi rendfokozattal. Később ezredessé léptették elő.

Az egyik ügyvéd barátom kérte az ügyemben keletkezett iratok áttanulmányozását. Majd ő segít. Végül javasolta, keressem meg Lázár János hódmezővásárhelyi képviselőt, aki igen agilis, ő biztosan sikeresen pontot fog tudni tenni az ügy végére. Azért is javasolta Lázárt, mert biztos volt, hogy Lázár lesz rövidesen az igazságügyi miniszter. Lázár titkárságát megkerestem. Elfoglaltsága miatt Kószó Péter alpolgármester fogadott. Úgy éreztem a találkozásunk során, hogy szerencsém lett. Kószó Péter ugyanis katonaorvosként egy évet szolgált Állampusztán. A bv-ről megfelelő ismeretekkel rendelkezett, így a helyzetem, kérésem megértette. Javasolta, írjam le ezeket, mert az írott megkeresés iktatva van, arra mindenképpen választ is fogok kapni, de szóban ő is tájékoztatja Lázárt. Megírtam a kálváriám, ajánlottan adtam fel, de a levelem véletlenül elkallódott, nem jutott el Lázárhoz. Ez után is próbálkoztam, de eredménytelenül.

A drukkereim biztatására feljutottam a Belügyminisztériumba, mivel akkor már a BM-hez tartozott a bv. A személyzeti főosztályvezető-helyettes és egy hölgy fogadott. A meghallgatóm, ahova 10 órára kellett mennem, közölte, ne idegeskedjek, nyugodtan mondjam el a mondandómat, az egész napját ebben az ügyben velem fogja tölteni. Nem sokkal később azonban telefonértesítést kapott, hogy rövidesen a miniszter úrnál megbeszélésre kell jelentkeznie. Biztos vagyok, ha lett volna ideje, azok bemutatására, ismertetésére, melyek őket egyértelműen meggyőzték volna, nem került volna sor az általam most leírtakra. Így lehetősége lett Csótinak, az általuk tisztességtelenségeket produkált bírósági indoklással kilőni engem. Abban is biztos vagyok, hogy a tények megismerésével Csótinak már akkor csöngettek volna.

A fennhatóság jól felfogott érdeke a bv valós megismerése, a közérdek megvalósulása. A BM-ből a meghallgatásom nem megfelelő volta miatt a tények ismerete végett közölték kérésem nem teljesíthető, ne válaszoljak.

IGAZSÁGÜGYI ÉS RENDÉSZETI MINISZTÉRIUM
Államtitkár

[redacted]

Ügyiratszám: 256

[redacted]

Iktatószám: IRM/BVO/256-5/2008

dr. Bognár Miklós
ügyintéző: +36 (1) 441-2970
telefon: +36 (1) 441-3672
telefax:
e-mail: BognarM@irm.gov.hu
hiv. szám: -
ügyintézőjük: -
Melléklet: -
Tárgy: Török György ny. bv. őrnagy kérelme

Török György ny. bv. őrnagy úr
Szeged
Szőregi út 57.
6726

Tisztelt Török György úr!

2008. február 25-én az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumba írt – soron kívüli előléptetéssel kapcsolatos – ismételt beadványát megkaptam.

Tájékoztatom, hogy a rendelkezésre álló előzményi iratok áttanulmányozása során nem találtam olyan tényt vagy körülményt, amely dr. Kondorosi Ferenc államtitkár úr döntésének megváltoztatását indokolná.

Köszönöm, hogy megtisztelt bizalmával, a továbbiakban jó erőt, egészséget kívánok.

Budapest, 2008. április „14".

Üdvözlettel:

Juhász Gábor

Levélcím: 1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 4., Postafiókcím: 1363 Budapest, Pf.: 54.
Telefon: +36 (1) 441-3003, Fax: +36 (1) 441-3711, E-mail: ugyfelszolgalat@irm.gov.hu, Honlap: http://www.irm.gov.hu

Az értesítés bizonyítja Kondorosi levelének tartalmát is.

Drukkereim nem nyugodtak bele a döntésbe.

– Hidd el, a kormányhivatal egy komoly hivatal. Próbáld meg – javasolták.

Megpróbáltam. A feléjük történt ismertetésem alapján úgy tűnt, valóban tudnak segíteni. Nem így történt. Az általuk kezdeményezettre a válasz: Török urat semmiféle jogsérelem nem érte, azt ő csak véli. Meghallgatásakor az élete történetét mesélte el. Az erre a válaszra a kormányhivatalban készült jegyzőkönyv tartalma alapján ismét reményt láttak és én is. Rövid volt a válasz. Előléptetésére, rehabilitálására nincs mód. A választ továbbító kormányhivatal-vezető átiratában közölte, ennyit tudtunk tenni.

A politikusok nem ismerték a bv-t, ezért azzal az országgyűlésben nem is foglalkoztak. Az egyik jobbikos képviselő érintőlegesen említette a bv-t, amikor javasolta a belügyminiszternek, hogy a súlyos bűncselekményért elítélteket ne engedjék jutalomeltávozásra, mert az gyakran súlyos következményekkel járt.

Mivel e vonatkozásban vannak emlékeim, javaslatukkal magam is egyetértettem. A Szegedi Fegyházban töltötte 15 év fegyházbüntetését két afgán fiatal elítélt. Hogy ne üljenek örökké a nem dolgozók zárkájában, munkába állították őket a rabkonyha nedves előkészítőjében, zöldséget, burgonyát pucoltak, ahhoz nem volt feltétlenül szükség a magyar nyelv ismeretére. A parancsnok látogatóknak mutatta be a börtönt. Megtekintették a rabkonyhát is, a nedves előkészítőben megkérdezte a parancsnok a brigádvezetőtől, Nyitrai Sándor elítélttől, hogy hogyan boldogul az afgánokkal. Nyitrai jelentette, elégedetlenek az ételekkel, mert úgy gondolják, hogy disznózsírral főzik az ő ételeiket. Azt emlegetik, hogy az Allah ezért megbünteti őket. Mondtam nekik, hogy ebben a börtönben Ruzicska úr az Allah, ne balhézzanak.

A parancsnoknak Nyitrai elítélt tájékoztatása annyira kedvére való volt, hogy még aznap elrendelte jutalom eltávozásban való részesítését.

– Lacikám! Nyitrainál az eltávozás feltételei nem állnak fenn. Nyitrai fegyházas. Fegyházasok nem részesülhetnek ilyen jutalmazásban. Nyitraival nem tartanak kapcsolatot sem. Azt lehet elengedni eltávozásra, akit fogadnak.

Péntek reggel 10.000,- Ft-tal eltávozásra ment Nyitrai. A nagyállomáson szabaduló társait vendégül látta a büfékocsiban. Iszogattak.

Késő délután ért Nyitrai Miskolcra a húgáékhoz, akik meglepődtek a vendég érkezésén. Nyitrai a sógorát és a két gyermeküket kizavarta a lakásukból, magukra zárta az ajtót, és erőszakos némi közösülésbe kezdett. A család szerencséjére a szomszédságban volt a rendőrőrs, ahonnan futva érkeztek a rendőrök. A függőfolyosóra nyíló ablakon bevilágítva egyértelmű volt a bent történtek minősíthetősége.

Nagyfán telefonon keresett 1991 őszén az egyik sorstársam. Mosolyt akarok fakasztani az arcodon, mondta. Képzeld, a te mocsok szemét barátod lánya a gyűjtőben mint nevelő, kiharcolta, hogy a csoportjába tartozó egyik elítélt jutalomeltávozást kapjon. Ígérete ellenére ugyanis a szegedi szerelme, Kovács Miklós nem ment vele a gyűjtőbe, így egy elítéltbe szerelmesedett bele. Az eltávozásra engedett elítélt Andrea lakására ment, majd amikor vissza kellett volna mennie, Andrea nem engedte. Nála volt szökésben. Nem fakasztott arcomra mosolyt a közlés, de eszembe jutott, amit Ilovszkynak mondtam: vigyázz, mert az Isten nem ver bottal.

Igalon voltunk 1992 márciusában továbbképzésen, ahol a markói kolléganő megkérdezte: Ugye ismered Ilovszkyékat? Lányuk nálunk van előzetesben. Gyűlölködve szítja a letartóztatottakat a bv-sek ellen.

A rendszerváltást követően 1990-ben megszűnt a Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézet, ezért az intézetfenntartási munkákra kiszállítottak 20 fő átmeneti csoportba tartozott elítéltet. Közöttük volt Gulácsi Mihály elítélt is. Gulácsival a fegyházban házasságot kötött egy Szegeden egyedül élő nő, anélkül, hogy Gulácsi valós kilétéről, azon kívül, hogy akkor elítélt volt, ismerettel rendelkezett volna. A házasság megkötése után vált ismertté Gulácsi múltja, ami az ifjú feleségben félelmet keltett. Gulácsit a feleség levélben tájékoztatta, elválik tőle, mielőtt szabadulna. Nem kíván vele még levélváltásban sem kapcsolatot tartani. Gulácsi ugyan csak levél útján hozta a feleség tudomására, ha megszakítja vele kapcsolatát, meg fogja ölni. Szándékát nyomatékkal hozta a feleség tudomására.

Az elítélteknek érkezett és az elítéltek által írott levelek ellenőrzése a börtönben kötelező. A feleség egy könyörgő tartalmú levelet írt a börtön címére, Gulácsi Mihály nevelőjének, amit továbbítottak Nagyfára. A 20 fős átmenetis Szabó Sándorné nevelőhöz tartozott. A levél felbontása után kétségbeesve futott hozzám Szabóné.

– Gyuri bácsi, most mit csináljak?

Javasoltam, azonnal beszéljen az átmeneti intézet vezetőjével, Köszler Antallal, nehogy eltávozásra engedjék Gulácsit. A levél tartalmát pedig szó szerint közölje Köszlerrel. A levél tartalma aggódó félelemtől teljes kérés volt. Közölte, hogy nem fogadja Gulácsit, fél Gulácsitól, kéri, ne engedjék ki a börtönből. Fél, ha kiengedik, biztosan meg fogja őt ölni. Szabóné tanácsomra azonnal telefonált Köszlernek, felolvasva a levél teljes tartalmát.

Köszler ahelyett, hogy megköszönte volna és komolyan vette volna Szabóné tájékoztatását, elejét véve egy várható tragédiának, kijelentette, őt nem érdekli a nő levele, megígérte Gulácsinak, hogy kiengedi és ki is fogja engedni eltávozásra. Ez csütörtöki napon történt. Péntek reggel Gulácsi eltávozott a fegyházból.

Hétfőn reggel, a Délmagyarország cikkét hozta Szabóné. Mint a háziasszony a csirke nyakát, úgy vágta el az eltávozásra engedett elítélt a felesége nyakát, volt a közlés.

– Most mi lesz, Gyuri bácsi? – kérdezte tőlem aggódva Szabóné.

Az újságot nyomban felvitte a parancsnokhoz is.

– Ha nem beszélsz róla, nem lesz semmi – nyugtatták.

Nem lett belőle semmi, mert ez a bv belső ügye. A történtek ugyancsak bizonyították Köszlernek a bv-hez és az elítéltekhez való fordított viszonyát.

Az elmúlt néhány évvel előbb azért némi sikerélményben is volt részem. A lakóházam előkertjében tartózkodtam, amikor az előttünk elhaladó ember bekiáltott hozzám: „Parancsnok úr, magát mindnyájan szerettük. Magától kaptunk mi, elítéltek, emberi szót, embernek nézett és tartott minket."

A Széchenyi téren buszra várakoztam, amikor előttem elhaladt és köszönt a Gyöngyös és környékéről ide telepítettek utolsó mohikánja, Raffael László. Néhány méter megtétele után odajött hozzám, kézfogással üdvözöltük egymást, megkérdezte, van-e egy kis ideje Török úrnak. Szeretnék magával beszélgetni. A Széchenyi téren leülve kezdtük a beszélgetést. Raffael megkérdezte:

– Ugye nem fog haragudni, ha őszinte leszek?

– Akkor haragudnék, ha nem lenne őszinte – mondtam.

– Török úr, mi elítéltek, gyűlöltük a bv-seket, kettő kivételével. Mocsai és Török úr kivételével. Sokszor esett szó a zárkánkban, hogy hogy került ez a két ember ezek közé.

Egy másik alkalommal Széchenyi téren várakoztam, amikor előttem haladt el az a szegedi lakosú elítélt egy idősebb nővel, aki az igazgatási szolgálatnál létem alatt az elítéltek egyik brigádvezetője volt. Kis idő múlva visszajött az elítélt a kíséretében lévő nővel.

– Bemutatom az édesanyámat – mondta.

– Régen szerettem volna magát megismerni, mert fiam többször elmondta szabadulása után, ha nem a Török úr lett volna a főnöke, nem bírta volna a börtönt elviselni. Amit Gyuris úr tett velük, szomorú.

A börtöntől való elkerülésemtől már kb. 8 év telt el, amikor összetalálkoztam Csúri Sándorral, volt beosztottammal, aki a házi műhely vezetője volt. Kérdésemre, hogy mi újság a börtönnél, elmondta, hogy már régen nincs a börtönnél, pedig te is tudod, közölte velem, értettem és szerettem az ottani munkámat, de már nem bírtam elviselni, amit Gyuris velünk tett, ezért nyugdíjba mentem. Csúri Sándor pedig nem volt egy gyáva gyermek, a bátrak sportjának hódolt, ejtőernyős és sárkányrepülős volt. Gyuris azonban eredményesebb volt. Mindenkinek ártott, aki hasznára volt a bv-nek.

Gyuris morális szótárából hiányoztak lényeges erkölcsi fogalmak. Barátság, becsület, emberség, tisztesség stb. Három házaspár hetenként kártyázott sorban. Golcs, Gyuris és a László család. László mindenkor antialkoholista volt, de gáláns vendéglátó. Jónál jobb italokkal reprezentált. A tanácsteremben az éppen soron lévő névnapi köszöntéskor, a mellettem ült operatív tiszti csoportvezetőnek Kolozsi rendőr alezredesnek Gyuris megjegyezte:

– A szemét László most megúszta, de legközelebb ügyesebb leszek!

Néhány nap után találkoztam László Sanyival.

– Valahol, valaki azt mondta, hogy a szemét László most megúszta, de máskor ügyesebb leszek – mondtam. Kérdeztem, mond-e ez neked valamit?

László indulatosan megjegyezte:

– Ezt biztos, hogy a Gyuris mondta. Képzeld, halasztás nem tűrő nyomozati cselekményként házkutatást tartottak nálunk csempészés alapos gyanúja miatt.

Gyurisék szolgálati lakóháza négyszintes. Minden szinten kettő lakás van és a lakások között egy közös tároló. Hegedűs Lajos főtörzsőrmester volt a szomszédja, aki sok mindent tárolt ott. Szeszes italt is. Nemcsak az általa termelt borokat, hanem pálinkát is, amit a volt lakhelyi barátai feketén főztek. Gyakran vásárolt tőlük a munkahelyi barátainak, de Gyurisnak is. Kedvező áron adta. Mindenki jól járt, Lajos szomszédot kivéve. Lajosnak egy, a falusi házak lábazatát régen borsózöldre festett festékre emlékeztető színűre volt festve a Trabant Kombija. Lajos ügyelt arra, hogy a pálinka szállításakor egyenruhába legyen, biztos, ami biztos. A rendőrök nemcsak Lajost, a kocsiját is ismerték, így csak egyszer igazoltatták, mégpedig utasításra. Lajosnak megsúgták, a szomszédod dobott fel. A pálinkát elkobozták. Az ügyet még én vizsgáltam, mivel a katonai ügyészség áttette azt a parancsnok hatáskörébe.

Lajos szomszéd sem volt rest. Törlesztett. Gyuris gátlástalanul vele metszettette a tanyájának szőlőjét és gyümölcsfáit. Minden évben ez ment: Mutasd meg, hogyan kell csinálni, de ha már itt vagy, akkor csináld is meg. A pálinka-ügy után Lajos javasolt: ti a fákat metsszétek (Gyuris és Rácz). Én megmetszem a szőlőt. Arra vigyázzatok, hogy minden hajtásvéget vágjatok le, abban telel át a liszthármat. Gyuris fáin nem lett termés. Ledarabolták az összes termőrügyet.

Amikor még Gyuris személyzetis volt, Lajos felkereste őt az irodájában. A hasonló korú munkatársainak lényegesen magasabb volt a szolgálati kórpótléka. Megállapították, hogy felszerelésekor az akkori személyzetis a korábbi munkában töltött éveit nem vette figyelembe, Lajos ugyan is akkor parasztizálásból került a bv-hez. A beszerzett beszámolási idők igazolásával Gyuris elküldte a szomszédját. Akkor hozzád, ha mész nyugdíjba. Akkor állapították meg a bajt. Lajost hosszú évek alatt jelentős anyagi kár érte. Ilovszky, hogy ne legyen belőle botrány, meggyőzte Lajost: Ne balhézzál, előléptetünk zászlóssá és még egy évet dolgozol, így magasabb lesz a nyugdíjad.

Az 1980-as évek elején elhatározták, hogy minden börtönben biztonsági zárkát kell kialakítani. Ez egy kárpitozott falu zárka, amibe a dühöngő elítéltet megnyugvásáig kell elhelyezni. Mivel Szegeden kárpitüzem volt, szakemberek voltak, azok azt el is készítették az elgondolásoknak megfelelően. A börtönökből két hét alatt szemlélték meg

a szakszerűen kialakított zárkát. A gyakorlat szerint a vendégek (parancsnokhelyettes, őrségparancsnok, anyagi szolgálatvezető) jelentkeztek a parancsnoknál, aki szíveslátás, poharazgatás után közölte a vendégekkel, menjetek át a Török elvtárshoz, aki bemutatja a zárkát és a szükséges információkat megadja.

Két, egymástól térben és időben távollévő és itt jelenlévő börtön képviselői, mintha összebeszéltek volna, azonos kérdést tettek fel nekem: „Nem veszi észre Ruzicska, hogy Gyuris a rossz szelleme?" Kérdésükre nem válaszoltam. Megállapításaikat nem indokolták.

Azt maga Ruzicska mondta el nehezményezően, hogy a vendégek megérkezése után Kálmán a katonai udvariassági szabályok teljes mellőzésével ment be az irodájába. Szevasztok, honnan jöttetek? Elővett egy poharat, öntött magának és átvette a szót.

A parancsnok utasítására a személyi állománynak tartott eligazításon személyiségi jogaimat durván sértőket állítottak. Azok, akik próbálták a megtévesztett testületi tagokat a valóságról tájékoztatni, az ügyem kárvallottjai lettek.

Hegyes András őrnagy nem akármilyen karriert produkált magának: energetikus, tmk-vezető, főmérnökhelyettes, a parancsnok gazdasági helyettese. Arcpirítóan visszaélt rokoni helyzetével. Rokonával, Szabó Sándorral fenyegette elöljáróit, ha annak szükségét érezte. Sógora valóban nagy ember volt, az 1981-ben kiadott Ki kicsoda című könyvben nem található Straub F. Brunó, a tudós MTA elnöke, köztársasági elnök, de Szabó Sándor (1932. II. 5.) igen, mely szerint politikus, a SZU-ban agrárközgazdász képzettséget szerzett. 1964-1971 Csongrád megyei Pártbizottságon osztályvezető, 1971-1980 a Csongrád megyei Tanács elnöke, 1980 a Csongrád megyei Pártbizottság titkár. Sógorával tartotta félelemben elöljáróit. Féltek Hegyestől és sógorától, örültek, ha Hegyes nem volt az üzem területén. Ezt ő ki is használta. Hegyes súlyosan vétett a kommunista erkölcs ellen. Felesége, két gyermeke volt. Szeretőjének, a szegedi PIÉRT igazgatónőjének Mazda gyártmányú gépkocsijával pöffeszkedett a börtön előtt, azzal járt Budapestre az ott lévő barátnőjéhez, természetesen menetlevéllel. Fizették a szerelmi ügyletének útiköltségét és még napidíjat is kapott. Nyugdíjba kerülése után családját elkergette, a saját baktói házánál nyitotta meg a volt PIÉRT-es igazgatónővel az Andreász papír és nyomtatvány kis- és nagykereskedést.

Nyilatkozat

Alulírott felelősségem tudatában az alábbi

Nyilatkozatot

teszem.

Hosszú időn keresztül – nyugdíjazásomig – a Szegedi Fegyházban teljesítettem őrszolgálatot.

Miután 1988. októberében beosztásából felfüggesztette a parancsnok **Török György** őrnagyot, az őrszolgálat eligazításain Kovács Miklós százados, aki akkor párttitkár volt, több alkalommal beszélt arról, hogy Török őrnagyot azért függesztette fel, mert jogtalanul vette igénybe építőanyag szállításra, Újszentiváni építkezésére a tehergépkocsit. Állítása szerint lopott, csalt, szégyent hozott a pártra.

Igyekeztem tájékozatlan munkatársaimat ennek valótlanságáról, meggyőzni. Ennek az lett a következménye, hogy én is hátrányos helyzetbe kerültem.

A béremelésekkor ugyanis nem kaptam meg a társaimmal azonos mértékű engem megillető béremelést.

Az emiatti hozzám való elöljárói magatartásukat a mai napig éreztetik, és hangoztatják a következményeit.

2006. őszén szeptemberben volt a nyugdíjastalálkozó, ahol Gyuris Kálmán alezredes engem meglátva mások előtt Török Györgyöt becsmérelve kijelentette, hogy azért nem kaptál béremeléseket, mert „ezzel a féreggel" barátkoztál. A közelben

tartózkodó Dr. Kiszely Pál volt parancsnok, szavait hallva egyenesen megbotránkozott.

2007. tavaszán, amikor Gyurcsány Ferenc tartott előadást Szegeden. Ezen én is résztvettem. Jelen volt Kovács Miklós is, aki engem meglátva megkérdezte, hogy „Te mit keresel itt?" Majd annyit mondott, „azért voltál vesztes ember, mert Török Györggyel barátkoztál".

Megjegyezni kívánom, hogy Török Úr, és közöttem tulajdonképpen megfelelő elöljárói és beosztotti kapcsolat volt.

Kiszombor, 2008. november 14.

Ahogyan mondták, a legszebb húzása az alkotói tevékenysége volt. Hivatalos úton kiment Olaszországba tanulmányi út címén. Lekoppintott egy kárpitozott ülőgarnitúrát, amelyet fém csuklószerkezet működtetett. Valamit módosítani kellett a csuklózaton, hogy a Szabványügyi Hivatal a gyártást engedélyezze. Az a kis módosítás azonban elegendő volt ahhoz, hogy a rekamiét ne lehessen kinyitni, vagy ha sikerült kinyitni, nem lehetett becsukni. Szörnyű! – mondta többször is a főkönyvelő Simor alezredes. Hogy mennyi kára keletkezett a bútorgyárnak a garanciális javításokból, cseréből? Leállítani a gyártást nem lehetett, mert az alkotót, Hegyest, jelentős összeg illette meg. Hegyes makacsul ragaszkodott az A-66-os ülőgarnitúra gyártásához.

A bútorgyár kárpitüzemében okozott tűzeset bekövetkezése is Hegyes bűne volt. A tényeket ismerő munkatársai Hegyes életvezetéséért, az általa okozott károkért maguk között rosszallásukat hangoztatták, kifejezték.

Hegyes parancsnokhelyettessé történt kinevezésekor az anyagi szolgálat közvetlen elöljárója lett. Beosztottaihoz való viszonya a két hírműszerészt kivéve kriminális volt. Ez abból következett, hogy fogalma sem volt, mire vállalkozott. Sem a bv-t, sem az anyagi szolgálat tevékenységét nem ismerte, de betegesen hiú volt. Hiányosságait elöljárói gőggel kompenzálta. Rövid ott-tartózkodása után ő fenyítette

meg Bárkányit és Takácsot is anélkül, hogy azok fegyelemsértést követtek volna el.

A sok negatív, emlékezetes esemény csúcspontja Székelyi Ferenc zászlós nyugdíjas búcsúztatása volt. Székelyi Feri tüzértiszti iskolát végzett. Műhelyének falán volt a tiszti évfolyam társaival készült tablóképe, amire gyakran büszkén és szomorúan is tekintett. Ilovszky, aki rendőr hadnagyból bv-s őrmester lett, a pénzügyi szolgálat egyik könyvelője, sikerrel járt. Elöljáró nője megsajnálta, mivel tagja volt a BM pártbizottságának, el tudta intézni, hogy Ilovszky ismét hadnagy legyen. Székelyinek nem volt pártfogó elöljárója, tiszthelyettes maradt és csak fegyvermester, de ízig-vérig katona. Szerette a katonásdit. Nyugállományba vonulása napján közölte velem Hegyes, hogy tíz órára legyünk a tanácsteremben, akkor fogja az állományparancsot felolvasni Feri nyugdíjba helyezéséről. Az ünnepelt buzgó katona, mint illett, fésűs öltönyben, fehér ingben jelent meg. Várta a katonás „Fel, vigyázz!" vezényszót, a parancs ismertetését és az ilyenkor járó pénzjutalmat is. Joggal várta, mert kiváló szakember volt.

Sokáig vártunk, de hiába. Tizenkettő órakor, akik jelen voltunk, közvetlen munkatársai, elköszöntünk Feritől. Hegyes határtalanul gonosz volt, így emlegették. Nem jelentett sikerélményt, de némi megnyugvást, amikor Tari Nagyfán arról beszélt álnokul: szegény Gyuri, mindenben neki van igaza, meg hogy több mint tragédia, mikor egy börtön élére két olyan haszontalan kerül, mint Ruzicska és Ilovszky volt. A jelenlévők persze nem tudták, hogy ő is és elődje is sztárolta előbb Ilovszkyt, és hogy pár hónappal előbb ő volt, aki nyugállományba helyezésekor komoly tárgyjutalomban részesítette. Ilovszky széltében-hosszában szinte dicsekedett azzal, hogy ő soha sem szeretett dolgozni, de lássátok, ezredes vagyok. Akkor pedig még nem szórták a rendfokozatokat, ő volt a harmadik ezredes a parancsnokok között.

Kérésemet zsinórba elutasították, pedig elgondolkozhattak volna azon is, hogy ha a bírósági végzésben produkáltaknak csak a töredéke is valós lett volna, a nagyfai parancsnoki pályázat elbírálói előtt Tari mondhatta volna, hogy nem volt a bv-nél még egy másik ember, aki önzetlenül annyit tett volna a bv-ért mint Gyuri. Meg lehettem volna-e Nagyfa harmadik számú vezetője? Azt is tudták Tariék is, amit a nagyfai parancsnok asszony számtalanszor elmondott: „Hölgyek, urak, amit látni fognak, az mind a Török úr érdeme."

Abban az időben találkoztam volt nevelőtársammal, Gáspár Sándor nyugdíjas századossal, aki örömmel újságolta, hallotta, azért megtaláltad magad Nagyfán, hogy te lettél a gazdasági helyettes. Eszi is miatta a fene Gyurist. Attól tartok, mondta, ártani fog neked ezért is. Igaza lett. Súgott Csótinak, az meg Tarinak.

Az egyik filmforgatási szünetben a Csillag körlet folyosóján sétáltunk Rapcsányi László szerkesztő riporterrel. Észrevettem, hogy kérdezni vagy mondani akar valamit. Végül elszánta magát.

– Milyen emberek vagytok ti, hogy vállalkoztatok az ilyen kiszolgáltatott emberek felett uralkodni?

– Emberek kellenek azért ide is – mondtam.

Felkísértem az iskolakörletre, aminek létéről addig nem volt tudomása. Bementünk az alapismereti I tanterembe, ahol az analfabétákat Majzik Sándor bácsi (meglehetősen idős, de kiváló tanító) betűvetésre tanította. Ma is emlékszem, a L betű kiejtését gyakorolták. Nekem munkaköri kötelezettségem volt az óralátogatás, nem éppen az oktatás színvonalának ellenőrzése végett. Hozzá voltak szokva az ottlétemhez. A tanítás zavartalanul folyt tovább. Rapcsányi elérzékenyült, amikor a már nem ifjúkorú tanulók szinte gyermekké váltak a tanítottak elsajátításakor. Később Rapcsányi csak annyit mondott, megértettem, amit mondtál.

Történtek azért események, amik nem okoztak számomra sikerélményt. A Grábel Marika, „a higgye el a Feri nagyon tisztességes ember"-t is kibillentették a bv-től, pedig addigra már jól megérdemelten altábornagy volt. Haverok segítették. Az IM főosztályvezetője lett, de onnan is távoznia kellett. A Tari felé magát leghűségesebbnek tettető Csóti Bandi is kétszer lett leváltva. Előbb mint Tari első számú helyettesét, Állampusztára helyezték. A döntést hozók, miután rájöttek megfontolatlanságukra, onnan is leváltva, ő is egy igen megtiszteltető beosztásba került. Ő lett az őri tanfolyam vezetője. A történelem esetében is ismételte önmagát. Ahogyan szegény Pongrácz Gusztáv fogalmazott, azt kell oda tenni, aki legjobban el tudja adni az intézetet, hogy ott mi történik, az a kutyát sem érdekli. Csóti odakerült.

Kitették Csernyánszki jogtanácsost is, akivel valóban jó emberi és munkatársi kapcsolatunk volt. Az általuk megkezdett vizsgálatkor „Gyuri, ezt az ügyet csak a te javadra lehet lerendezni" – mondta és a vele volt ügyvédje is, aki még meg is erősítette.

– Hidd el, ennél keményebb ügyekben is tettem én már rendet. Meg, ahogyan mondták nekünk ez az ügy most nagyon is jól jött, mert a tábornoknak (Tarinak) nagyon rosszul áll a szénája.

Amit azután Csernyánszki a tárgyaláson tanúsított, mint az alperes képviselője, több volt, mint tisztességtelenség, de megértettem a magatartását. Tari utasítása volt. Az általa 1994-ben tartott iratismertetéskor, amikor kijelentette, ügye, tudod, hogy a minisztériumnak nem is volt joga az ügyedben vizsgálódnia, kérdésemre azért elmondta, hogy Konkoly Csaba államtitkár azon kijelentése bátorította fel Tarit, hogy Konkolyt nem érdekelte a bv múltja, pedig nagyon is kellett volna, hogy érdekelje, ezért döntött Tari, bekeményít Töröknek. Az iratismertetés után Csernyánszki meghívott ebédre. Nem mentem. Nem lettem éhes a közöltek miatt. Biztos vagyok benne, hogy ott ebéd közben vagy után pedig hasznosakat akart mondani részemre Csernyánszki, annak ellenére, hogy velem szemben akkor már más szerepet kellett játszania. Magatartásából, megnyilvánulásaiból észrevehető volt, hogy nem tettszett Csernyánszkinak Tari bekeményítése.

A kiegészítő minősítésem okozta érzelmi gondjaim csillapodása után jelentkeztem szolgálattételre. Még aznap a szokásos reggeli referáda megtörténte után Ilovszky bejött az irodámba. Igyekeztem olyan állapotot színlelni, mintha semmi sem történt volna. Ilovszkyt ez szemmel láthatóan megnyugtatta. Nyugtatott, vigasztalt.

– Majd meglátod, nem lesz neked semmi bajod. Így is meg fogsz kapni mindent. Hidd el, én nem tudtam semmiről és nem is tehettem semmit. Tudod, én mindig jót akartam neked. Emlékezz, mindig igen jó viszonyban voltunk.

Hallgattam az álságos szövegét. Felesége révén sokszor eljutott hozzám az a kérkedése: mi leszünk Szegeden a parancsnok. Azt is megtudtam, hogy már 1984-ben Tóth Jánost, gyűjtői beosztottját tervezte az én beosztásomra. Sajnálkozásai után nosztalgiázott, mint régen. Több napon keresztül a szolgálati idejének nagy részét irodámban töltötte. Az egyik nap megtörten kezdett mondanivalójába.

– Nagyon megbántam, hogy Szegedre jöttem. Te is tudod, mert látod, hogy nem fogadtak be. Sem a társ fegyveres szervek, sem az igazságügyi, de a párt sem. A X. kerületben pedig nagyon jól éreztem magam. Nagyon fájó, hogy a személyi állomány mondta, Löpi már szlogenként hangoztatja egymás között, tarts ki, túl fogjuk élni Ilovszkyt.

Löpi mindenről beszámolt Ilovszkynak a tényeket átformálva, feltupírozva, Ilovszkyt félelembe tartva.

– Ha legalább egy évvel korábban teszed meg jelentésed a vezérnek, most Te lennél itt a parancsnok, én pedig nem jöttem volna le, mert akkor szükségtelen lett volna. Te Andreához nem úgy viszonyultál volna, mint ezek – folytatta Ilovszky.

Sokszor sok helyen emlegettek, a bírósági tárgyaláson is, hogy ő a Török úrral nagyon jó viszonyban volt. Ez valóság is volt, mindaddig, míg leánya el nem híresztelte, hogy az apja lesz itt a parancsnok. A triumvirátus legmeggyőzőbb készségű tagja nyomban rátelepedett Andreára minden vonatkozásban. Ő indította meg Andreát moralitásának lejtőjén is. Közben a Török ellen győzködte sikerrel, ő pedig az apát.

Ez után a beszélgetés után szerintem úgy lett volna, mint ígérte Ilovszky, mert nála nem volt tapasztalható, de akkor lelkiismeret-furdalást láttam Ilovszkyn. Szerencsétlenségemre azonban jött két csúfos, szégyenletes párttaggyűlés, a párttitkári választási és a beszámoló taggyűlés, melyeken Ilovszky megsemmisült. Ez után volt ok ismét ellenem hangolására, mivel a hozzám tartozó szolgálati területen szolgálók makacskodtak.

Gyakran felvillant volt parancsnokomnak, Kiszelynek hozzám intézett mondása (amikor egyedül magát tudom elképzelni ebbe a beosztásban, igazgatási anyagi és nevelőszolgálat-vezetői beosztásokat nem vállaltam): mindenkiben kell lenni egy kis egészséges karrierizmusnak. Egy kis egészséges karrierizmusnak?

Puljer Fülöpben munkatársai szerint nem egy kis beteges karriervágy volt. Tudottá vált, minden áron valaki akart lenni. Lett is. Nem akármilyen karriert produkált magának. Sokat is tett érte, vagy inkább sok mindent megtett érte.

Puljerről való ismereteim ötven százalékig származnak csak a saját ismereteimből. A másik ötven százalékát a volt munkatársaitól, iskolai

évfolyamtársaitól ismerem. Munkatársai nem kedvelték, de ezt nem merték vele éreztetni. Tartottak tőle. Ismert volt, nem is titkolta, nem is tudta volna titkolni, hogy szeret felfelé dörzsölődni. Tudták róla azt is, hogy szokott sugdolózni. Csonka családba nőtt fel, ami személyiségének formálásához sokat tett. A bútorgyárba kerüléséig szakmunkásságig tellett. Az állománytáblázat szerint művezető csak középiskolai végzettségűek lehettek. Sokan voltak már segédművezetők, ezért indították a Szegedi Textilipari Szakiskolában egy Faipari Tagozatot, ahol a szakmunkások szakközépiskolája címén pótlódott a hiányzó középiskolai végzettség. Puljer is ott szerezte meg.

Amikor nősült, nem a menyasszonyt, hanem annak anyját nézte. Feleségül vette a Szegedi Szalámigyár szalámimesterének a leányát, amivel Puljer módossá vált. Környezetének gyakran dicsekedett a Szegeden lévő, bérbe adott üzletházával és a Nagymaroson lévő üdülőjével. Az igazi komoly ellenérzést a faipari tagozat beindulását követően Puljer produkciója váltotta ki. Amikor már valamennyien az osztálytermben tartózkodtak, azt mondta Puljer: „A fene ezeket a gyerekeket! Nézzétek, mit tettek a táskámba!" Megmutatta. Félig volt aranytárgyakkal. Úgy tett, mintha akkor vette volna azt észre. Még hülyének is tekint bennünket, mondták később keserű mosollyal a más anyagi szinten élő társai.

Ezt a produkcióját Puljer a Rendőrtiszti Főiskola bv tagozatán is megismételte, de ott sem aratott sikert. Megfeledkezett Puljer, hogy évfolyamtársai között voltak, akik ezt már a faipari tagozaton megélték. Puljer nem végzett vörös diplomával, de jogot formált a Csillagban előbb az igazgatás szolgálatvezetői, majd a személyzeti előadói posztra is. Kiszelynek tudomására hozták a gazdagságával való hencegését, amivel kilőtte magát az álmodott pozíciókból. Puljer azonban nem adta fel. A titkárnői irodában kellett várakoznom, mivel valaki volt a parancsnoknál. Puljer volt. Távozása után a parancsnok is kijött az irodából. Morcosan megfenyegette a titkárnőt, ha még egyszer beengedi Puljert: Puljer azért jött be hozzám, hogy szeretne a tanácsadóm lenni. Kiszely Szegeden töltött évei alatt Puljer lapított. Az új parancsnok kinevezésével aktivizálódott. Mindenre vállalkozott. A főiskolai szakdolgozatát a Szegedi Fegyház történetéről írta. Ezzel etette meg a parancsnokot. Ő fogadta és mutatta be a börtönlátogatóknak a

börtönt, akik természetesen nem a börtön történetét, hanem a tevékenységét szerették volna ismerni. Meg akartam bizonyosodni Puljer által tett gyakori tájékoztatások mibenlétéről. A börtön megtekintése után a látogatókat lekísérte a börtön klubhelyiségébe, ahol a látogatók (általában egyetemisták) kérdéseire válaszolt Puljer. A látogatók mögött, hogy azt Puljer ne vegye észre, a helyiség olyan részére mentem, ahol ottlétemet nem észlelte. Az első alkalommal a tájékoztatása megtartása után észrevétlenül távoztam. Röviddel később ismét hallgatództam. Szégyenlettem a tájékoztatásban elhangzottakat mindkét alkalommal. Amikor a második tájékoztatóban a joghallgatók azon kérdésére, hogy az iskolai oktatáson kívül történik-e még más is az elítéltek nevelése terén, Puljer azt válaszolta naiv őszinteséggel: nem. Elhatároztam, hogy helyére teszem, amit kell. Puljer azzal indokolta a nevelés nem létét, hogy a nevelők arra nem érnek rá. A vendégek közé mentem, bemutatkoztam és ismertettem a bv hármas komplex feladatát, az őrzést, a nevelést és a munkáltatást. Beszéltem a hivatástudatról, a kötelezettség-érzésről, a lelkiismeretességről, a tisztességről, amikkel az ott szolgálatot teljesítőknek rendelkezniük kell.

A következő vezetői értekezleten a tapasztalataimról, Puljer „hasznosságáról" beszéltem, és javasoltam, hogy a tájékoztatásokat más végezze. Az esetet követően kitalálták, hogy a bv üzemeiben legyen egy biztonsági és nevelési tiszt. Lett Szegeden is Puljer Fülöp. Az új beosztással kapcsolatos elgondolás helyesnek, hasznosnak tűnt. A biztonsági és nevelési tisztnek a feladata lett volna a bútorgyár biztonsági helyzetének megszilárdítása, a munkáltatás helyzetének javítása, a művezetők és az elítéltek viszonyának javítása. Puljert azonban a cím érdekelte. Kinőtte a zajos, poros gyárat. Munkaidejének jelentős részét a nevelési szolgálat stúdiójában töltötte. Az ő számlájára írható elvileg a tragikus Richter-ügy, ami miatt a kipenderítendők között az elsőnek kellett volna szerepelnie, de megúszta.

Puljer igazi szakmai karrierje és virágzó léte Ilovszky Szegedre kerülésével vette kezdetét. A korábbiaktól eltérően addig enyelgett Andreával, míg személyzeti előadóvá nem tetette magát. Onnan már egyetlen lépés volt a parancsnokhelyettesi, majd a márianosztrai parancsnoki poszt. Ha csak egy évig is, de parancsnok lett. Tarinak azonban elege lett belőle. Puljer nyugállományba vonulása után is aktív

A SZEGEDI BÖRTÖN Létrehozásáta az 1881. évi LVIII. törvénycikk intézkedett. 1882. évi márciusában kezdődött meg a fináncmagtár börtönbe tartozó fogházépületének, a börtönelőgyűlő irodáknak és a törvényszéki pavilon átalakítása. Egy év múlva, 1883 májusára elkészült a 200 fegyely befogadására alkalmas, kulcs alapraz ió vár fogházépület, valamint a börtönelőgyűlő irodák.

KRIMINALISZTIKA
SZABÓ C. SZILÁRD

– Az a pénteki nap is úgy indult, mint egy átlagos munkanap. A fogvatartottak reggel fegyőri kísérettel átmentek az alagúton a Csillag börtön szomszédságában lévő bútorgyárba. A rabok egyébként a mai napig az alagúton át járnak oda dolgozni. Délelőtt egy fogvatartottat hallgattam ki a börtön igazgatási szolgálatán egy fegyelmi ügyben, amikor jött a hír: valaki több embert is megszúrt a bútorgyárban. Azonnal elindultam a helyszínre. Az alagútban félúton találkoztam két fegyőrrel, akik megbilincselve hozták a zihálló és borgó Richter Richárdot – emlékezett vissza az 1984. október 19-én történtekre *Puljer Fülöp,* aki őrnagyi rangban, biztonsági tisztként szolgált a Csillag börtönben.

ELREJTETT KÉSEK

A ma 69 éves férfi elmesélte, hogy Richter ámokfutása körülbelül 4 percig tartott. A 28 éves Richter Richárd a bútorgyárban készített magának késeket vaslemezből, amiket elrejtett. Amikor a művezetője felszólította, hogy dolgozzon rendesen, ne vonja ki magát a munka alól, sértegetni kezdte a művezetőt, és megtagadta az utasítását. Az irodába kisérték, de amikor meglátta, hogy a főművezető kezében egy összecsukható gumibot van, elfutott a szerelőüzembe, ahol korábban elrejtett két kést. – Frank Tibor művezető éppen egy fogvatartottnak magyarázta egy tervrajz felett, hogyan kell elkészíteni a következő bútort, amikor Richter hátulról leszúrta. Frank a helyszínen meghalt. Richter folytatta ámokfutását. Tóth András művezetőnek a hasába dobta az egyik kését, majd a másikkal kétszer nagy erővel megszúrta. Tóth november 24-én a kórházban halt meg. Richter eszelősen rohant tovább a gyárban, s aki az útjába került vagy próbálta feltartóztatni, azt megszúrta, majd félrelökte. Nagy Ferenc művezetőt kétszer szúrta hasba. Ő október 25-én halt meg a kórházban. Ekkor már több elítélttársa is áldozte. Amikor látta, hogy nem tud tovább menekülni, átadta a késeket *Tapodi János* főművezető-helyettesnek – idézte fel a négy szörnyű perc történetét Puljer Fülöp, aki egy fiatal ügyésszel, akinek már nem emlékszik a nevére, hallgatta ki közvetlenül a mészárlás után Richter Richárdot, aki elmondása szerint végig nyugodt volt. A gyilkológép csak azon sajnálkozott, hogy Frank Tibort is megölte, akit pedig kedvelt. A Csillagban annyira tartottak az újabb rohamtól, hogy Richter kezéről le sem vették a bilincset, ruháját az elkülönítőben ollóval vágták le róla. Felvetődik a kérdés, miért nem tudták azonnal megfékezni Richtert. Az egyik magyarázat szerint azért, mert az események rendkívüli gyorsasággal történtek, és a gyárban tapasztalható nagy zaj miatt sokan nem is tudták, mi történik. Richternek kedvezett az is, hogy a bútorgyáron belül nem tartózkodott fegyveres őr, és a jelzőrendszer is hiányzott.

ÚJABB ROHAM

Richter Richárdot bíróság elé állították, ám úgy tűnt, hogy nem tudják elítélni. Az eljárás ideje alatt ugyanis két szöget lenyelt, egyet pedig a hasába szúrt. – Ez akkor történt, amikor megint rájött a roham, és gumiszobába zártuk. Ennek a falapárnázott, akárcsak az elmegyógyintézet dühöngői. Bár Richter itt is bilincsben volt, a faira erősített kárpitból kihúzta a szögeket. Már több sebből vérzett, amikor rátaláltunk, és beszállítottuk a klinikára. Svájcból hozattunk gyógyszert, hogy megmentsük az életét. Tudtuk, meg kell gyógyítani ahhoz, hogy úgymond akasztható állapotban legyen – mondta az egykori biztonsági tiszt. Richter három hétig feküdt a klinikán, ahol különleges őrizetet kapott. Amellett, hogy végig az ágyhoz bilincselték, többen is vigyáztak rá.

> **„Már több sebből vérzett, amikor rátaláltunk, és beszállítottuk a klinikára. Svájcból hozattunk gyógyszert, hogy megmentsük az életét. Tudtuk, meg kell gyógyítani ahhoz, hogy úgymond akasztható állapotban legyen.**
> Puljer Fülöp

HAJNALI AKASZTÁS

Bár Richter legyöngült és tíz kilót fogyott a kórházban, így is rendkívül veszélyesnek ítélték őrzői. A bírósági tárgyaláson kezét és lábát nem bilincs, hanem lakatokkal lezárt vaslánc szorította össze. Richter a tárgyalás során leginkább csak közömbösen bámult maga elé, csak akkor szólt, ha kifejezetten hozzá intézett valaki kérdést. Ez a közömbösség néha megtört: az ellene valló rabtársakat azzal vádolta meg, hogy különböző kedvezmények ellenében mondanak rosszakat róla. A védő mi mást is tehetett a tények ismeretében, mint Richter kóros elmeállapotára alapozta védekezését. Ám ez a próbálkozás sem vezethetett semmilyen eredményre, a bíró tanács, mérlegelve az összes tényt, arra a megállapításra jutott, hogy Richter Richárd tettének végrehajtásakor pontosan fel tudta mérni annak következményeit, tehát büntetőjogilag felelősségre vonható. Ez meg is történt, mind az első fokon eljáró Csongrád Megyei Bíróság, mind pedig a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága halálra ítélte Richter Richárdot. – Nekem többször elmondta, s meg volt győződvé róla, a nyaka olyan erős, hogy ki fogja bírni az akasztást, ami után kegyelmet

Puljer Fülöp őrnagyi rangban, biztonsági tisztként szolgált a Csillag börtönben. A SZERZŐ FELVÉTELE

Az utolsó kivégzés

1964-ben, szintén a bútorgyárban, két fogvatartott szökési kísérlete során halálra verte az üzem egyik művezetőjét. A gyilkosokat elfogták és halálra ítélték. Pósa Istvánt és Less Istvánt félórás különbséggel akasztották fel a Csillagban. A legenda szerint amikor vitték Pósát, Less utánakiabált: „Komám, én még élek egy fél óráig!" A Csillag akasztóudvarán Kókai Barnabást végezték ki utoljára, 1987. szeptember 3-án. Kókai előbb megölt egy festőnőt, majd Szentes környékén megerőszakolt és megölt egy nőt, akire később rágyújtotta a tanyát, hogy eltüntesse a nyomokat.

Az évente ismétlődő cikksorozat egyik példánya a nyilatkozatokat tevővel.

szóvivő tájékoztató lett. Az évente megírt Richter-ügyet az újságírónak ő mesélte elképesztő hazugságokkal. Az újságíró azt írta, amit Puljer mondott, hogy pl. Richter sajnálja, hogy megölte Frank művezetőt. Puljer Richterhez be se léphetett, így semmiféle információja nem lehetett. Azt állítani, hogy sajnálta Frankot, aki a legszekánsabb művezető volt. Az újságíró is és mások is elhitték, hogy Richter különleges képességekkel rendelkezett. A biztonsági zárka ponyvavászonnal borított kárpitja alatt lévő fakeretből puszta kézzel csavart ki több facsavart és azzal később öngyilkosságot kísérelt meg. A biztonsági előírásokhoz tartozott, a zárkába helyezés előtti motozás. Richtert nem motozták meg, így a zsebében szögek maradtak.

Úgy adódott, hogy nyugdíjba vonulásom után hivatalos okból, kísérőként, Márianosztrán jártam. Megtudták, hogy szegedi vagyok, mosolyogva beszéltek Puljerről, meg hogy mennyire szeretett volna parancsnok lenni. Bennem is felvillant Puljer személyisége az általam jól ismert hivatástudatának, felelősség-, kötelességtudatának, szakmai és emberi alkalmasságának mibenléte.

Az országos parancsnok felelőssége a parancsnok kiválasztása. Egy börtön vezetése hozzáértést, emberi alkalmasságot, elhivatottságot igényel. Tudott dolog, hogy a bv-hez nem akarnak minden áron a tehetséges és ígéretes emberek kerülni. Esetenként mégis kerülnek oda ilyenek is. Szegeden is több példa volt már erre. A parancsnok, a főmérnök és a főkönyvelő 1975-ben egy országos körutat tett. Meglátogattak minden faipari üzemet. Vásárosnaményben találkoztak egy igen tehetséges fiatal, de már a vezetéshez alkalmas korú faipari mérnökkel, aki akkor már doktorandusz volt. Azzal csábították Szegedre, hogy ő lesz a rövidesen nyugállományba kerülő főmérnök utódja. Addig is, hogy hasznosan töltse idejét, létrehoztak részére egy technológiai osztályt. A mérnök tervezett, alkotott. Alkotásaiban a bemutatóteremben gyönyörködhettek. Csodálatos alkotó fantáziája volt. Az általános és szakmai műveltsége kiemelkedő volt. Életvitele, munkája egyértelműen bizonyította a főmérnöki beosztásra való rátermettségét. Nem ő lett a főmérnök. Meg is vált az üzemtől. Olyan valaki más lett, aki a munkatársai szerint középszintű művezetői szinten állt.

A börtönhöz is került egy ígéretes vezetésre termett. Olyan indíttatással sem azelőtt, sem azóta nem került a bv-hez senki. Magas szin-

tű általános, szakmai és katonai műveltséggel, katonás adottságokkal rendelkezett, de a felkapaszkodók tönkretették szakmailag, morálisan és egészségileg is. Persze ez is a belső ügye, ami tabu.

A bv-nél elhatározták, hogy a börtönöknél érettségi előkészítő tanfolyamot szerveznek külső pedagógusokkal 2007 őszén. Erre azért látszott szükség, mert az őrszolgálat állománya a szolgálati feladataikból következően őrökre és főfelügyelőkre oszlik. Főfelügyelő az állománytáblázat szerint csak középiskolai végzettségű lehet. Nagyfán 2007-ben 17 főt iskoláztak be erre a tanfolyamra. A tanév végére 7 fő maradt. Összesen 1 főre tudták a tananyag ismeretét elfogadhatóvá értékelni.

Nagyfáról való távozásomat követően a parancsnok asszonyt nem sokáig hagyták beosztásában. Felhelyezték az országos parancsnokságra fegyelmi tisztnek. Utána pedig zsinórba jöttek Tari szerint a parancsnoki posztra érdemesek. Híre ment mindegyiknek a régióban. Az elsőről sokszor és sokáig röhögtek. Te, ez olyan ember, aki nem iszik, csak ha szomjas. Majdnem olyat tett, mint Petőfi Tiszáról írt versében, amikor zúgva, bőgve törte át a gátat. Ő nem a gátat törte. Az algyői önkormányzattól hivatalos ügyben két nő kereste meg Nagyfa első számú vezetőjét. Busszal mentek Nagyfára. Dolguk végeztével a főnök felajánlotta, hogy saját gépkocsijával Algyőre szállítja őket. Algyőn meghívta a két látogatóját a halászcsárdába. Ettek és ittak is. A számla láttán a vendéglátó hiába tapogatta zsebeit. Várjatok egy kicsit, mindjárt visszajövök. Kocsijába ült és kiszáguldott Nagyfára, hogy pénzt vegyen magához. Az őrbódé melletti sorompót az őrnek nem volt ideje felnyitni, már nem is volt mit, mert főnöke gépkocsija darabokra zúzta.

Nem akartam a bv-nél vezető beosztásba kerülni. Oly mértékben, mint én, senki nem ismerte a fegyházzal szemben támasztott elvárásokat és az ehhez kapcsolódó állapotokat, mint én. Tudatában voltam beosztásom várható nehézségeivel. Ahogyan Tusják ezredes már az első évben minősítette, szolgálatomat hozzáértéssel, becsülettel láttam el. Számomra az én normáimból következően megtiszteltetésnek éreztem és tartottam, hogy a Szegedi Fegyház második számú vezetője lehettem. Ennek tudatában éltem és dolgoztam a szolgálatban és a szolgálaton kívül is. Így értékelték ezt elöljáróim és a személyi állomány tisztességes tagjai is.

Amikor biztattak a volt munkatársaim Gyuris nyugdíjastalálkozón tett kijelentése miatt, hogy ne hagyd magad, tudjam csak meg, hogy a kiegészítő minősítésem előtt Kozma a pártvezetőség előtt is felolvasta a legkeményebbikét a kiegészítő minősítésnek. Az ott jelenlévők, mintegy húsz fő közül volt két vezetőségi tag, aki kiállt mellettem. Közölték Kozmával, amit felolvasott, nem a valóságot tartalmazza. Mi a Török elvtársat nem ilyen embernek ismerjük. A vezetők közül ő volt az, aki a feladatát becsülettel végezte. Ő egyáltalán nem felelős a bekövetkezett rendkívüli eseményekért, sőt neki köszönhető, hogy nem történtek újabb és újabbak. Ő tartotta a lelket a személyi állományban. Csak őhozzá lehetett segítségért is fordulni. Emlékeztettek még az alkoholista Gyuris károkozásaira is, meg, hogy egyesek milyen becsületesnek híresztelték, mert hogy vétkesnek tartotta magát a börtönben történtekért és ő kérte felmentését parancsnokhelyettesi beosztásából.

Sokszor kellett emlékeznem 1980-as első emeleti munkanapomra. Naiv voltam. Jött Gyuris kávézni. Amikor üdvözlésre a kezét nyújtotta, meglepődtem, reszketett a felém kéznyújtásra adott keze. Miután elment, a titkárnőnek sajnálkoztam.

– Szegény fiatalember, így tönkremenni, reszket a keze.

– Maga csak ne sajnálja – mondta a titkárnő. – Meglátja, fél kilenckor, ha jön a vezetőire, már nem fog reszketni a keze!

Mint ahogyan a vezetés vizsgálat első mondata megállapítja: Gyuris elvtárs a munkanapját italozással kezdi. Kézfogás előtt még nem volt feltöltődve.

Pozsgai Imre egyszer még államminiszterként azt mondta, hogy Magyarországon minden állampolgárt megillet az igazsága. Majzik István az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának adminisztratív osztályvezető-helyettese pedig barátként mondta: Hiába van neked igazad, neked nem lehet igazad.

A BM-től küldött válasz szerint Török urat nem is érte semmiféle jogsérelem, ő azt csak véli.

Azért írtam az eddigieket, hogy lássák az igazságomat.

Az ügyemben első fokú független magyar bíróság indoklásában írja, a személyiségi jog megsértése nem évül el. Bízom, hogy ha az illetékesek megismerik, meg is értik erőlködésemet. Abban bízom, hogy felébred a lelkiismeret, akikben kell, s hogy fel is fog ébredni.

Egy börtön élete, az ott folyó szakmai munka sokféle tényező következménye. Megfelelő munkát megfelelő eszközökkel lehet végezni. Az ember is egy ilyen eszköz. Ha van alkalmas vezető, tudja és akarja is tenni azt, ami a feladata és ehhez vannak ugyancsak megfelelő beosztottak, a büntetés-végrehajtás minden vonatkozásban sikeres lehet, amit bizonyít a Szegedi Fegyház és Börtön 1971-74 közötti időszaka.

Az azt követő időkben a bv hivatalos alapállását a szegedi parancsnok teátrálisan számtalanszor ismertette. Első az őrszolgálat és a nevelés! Azután jön a többi. Ezt a kijelentését mindenkor az elsőprésre utaló kézmozdulatával is megerősítette. Azzal folytatta mindenkor, hogy akinek nem tetszik, oda megy, ahová akar.

Amikor hosszan arról győzködött, hogy vállaljam el a parancsnokhelyettesi beosztást, erre többször is emlékeztettem. Azoknak legyek én az elöljárója, akik oda mehetnek, ahová akarnak, ha nem tetszik a rangsorolás, a béremelés összege, az elismerések odaítélése? A többi, vagyis a szakterületek, ahol sokszorosan leszabályozott munkát kellett végezni, kétévente revizori és szakosztályi ellenőrzések soha semmiféle szabálytalanságot vagy visszaélést nem észleltek, mert nem is volt.

Ezt a helyzetet az határozta meg, hogy a bv-nél szinte soha nem volt olyan helyi vagy felsőbb parancsnok, aki a szakterületekhez is értett volna. Ha nem volt egy börtönnél rendkívüli esemény, az a börtön nagyon eredményes volt, ez volt a lényeg. A tényleges állapotok senkit nem érdekeltek.

Amikor az anyagi szolgálatvezetői munkakörömben fel voltam függesztve, az anyagi és technikai főosztály vezetője az anyagi szolgálat beosztottjai és a parancsnok jelenlétében értékelte a szakosztályi ellenőrzések megállapításait. Gratulált az általam irányított terület kétéves munkájához. Akkor hangzott el először, hogy a parancsnoki vezetés ne lábtörlőnek használja az anyagi szolgálatot, hogy kapják meg azt a megbecsülést, amit mint emberek is megérdemelnek.

Moldova György riportkönyvének 183. oldala – amely nem az én tájékoztatásomat tartalmazza, akkor már a nagyfai számőzetésemben voltam – hűen bizonyítja a tényeket:

„– Az őrök, felügyelők milyen mértékben segítik a nevelést?

– Kezdettől fogva élnek bennük olyan előítéletek, melyek zavarják a munkánkat. A felügyelet fenntartja magának azt a jogot, hogy a társadalmat ért sérelmeket megtorolja, holott a bíróság ezt már megtette az ítélet kihirdetésével. Gyűlölik az elítélteket, és azt hangoztatják, hogy az a jó börtönőr, akit az elítéltek is gyűlölnek, mert az biztos nem játszik össze velük. Ha az elítélt értelmes, tanult, akkor eleve gyanús és veszélyes, mert túljárhat a felügyelet eszén, ha önérzetes, akkor nyilvánvalóan tiszteletlen, ha küzd az igazságért, akkor konok, szembeszáll a renddel, ha megértésre, bizalomra van igénye, túlérzékenynek, kényeskedőnek tartják.

Egy idősebb nevelő emeli fel a kezét.

– Az 1970-es évek közepén, mikor a régi, begyepesedett fejű fegyőrök nyugdíjba mentek, reménykedtem, hogy egy fiatalabb, szabadabb szellemű gárda lép a helyükbe.

– És mi történt?

– Hetek alatt átvették az elődeik stílusát. A börtönben minden őrnek naponta egy tucatszor kellene önállóan dönteni, de ez kényelmetlen és kockázatos, egyszerűbb továbbítani a parancsot, mert a felelősség ilyenkor azt terheli, aki a parancsot kiadta.

– És emberi tulajdonságaikban is gyengék, ez már akkor nyilvánvalóvá válik, mikor börtönőrnek jelentkeznek. Remek szakmunkások is akadnak köztük, akik civilben vagyonokat kereshetnének, miért választják mégis ezt a pályát? Mert nem szeretnek dolgozni, és ki akarják élvezni a hatalmaskodó ösztöneiket. Az elítélteket tilos megalázniuk, még letegezni sem volna szabad, de ők ötven-hatvan éves embereket elküldenek a kurva anyjukba, és ha valaki meghal, azt mondják: na végre, eggyel kevesebb. Nem szeretnek zárkát nyitni, intézkedni, a kiétkezéseknél a gyógyító-nevelősöket utolsóknak engedik le a boltba; bolondok, úgyis ráérnek. Nem értik meg, hogy egy ordítva kiadott parancs, egy szándékos kitolás tönkreteheti hosszú hónapok, évek munkáját.

– És a parancsnokok hogy tűrik ezt a magatartást?

– Ők a humánumot mindig is a rendetlenséggel azonosították, tisztelet a kivételnek. Némelyikük szemében az a legjobb felügyelő vagy nevelő, aki a legtöbb fegyelmi lapot állítja ki. Büntetni mindig lehetett, akár naponta kétszer is, jutalmat viszont csak két évvel az esetleges fegyelmi büntetés után lehetett adni, ebben csak az újabb idők hoztak változást.

– És maguk nem próbálnak közbelépni?

– Mi hiába magyarázzuk, hogy például egy agresszív pszichopatára nem lehet büntetéssel hatni, hiába verik laposra gumibottal, csak annál nagyobb gyűlölettel támad majd.

– Miért nem fogadják el a tanácsaikat?

– Jogi doktorok, pszichológusok néha nyolc általánost végzett parancsnokokkal álltak szemben, akik persze nem vállalták a vitát, hanem kiadták az ukázt: nem szabad tudományoskodni, az egész tevékenységünket megpróbálták adminisztratív munkává degradálni. Nem szeretik, ha valaki sokat tud, azt gondolják róla, hogy fölfelé törekszik a ranglétrán."

A nyilatkozók által bemutatottak, meggyőződésből vallom, csak a személyi állomány egy részére volt jellemző. A másik része emberileg és szakmailag tisztességgel állt helyt.

A fő nyilatkozó a könyv megjelenése után azt vette észre, hogy már nyugállományba is van helyezve, minden katonai ceremónia nélkül, amit évekig nehezményezett.

A Csillag körlet első szintjén volt az iskolakörlet. Az ott folyt oktatómunka zavartalanabbá tétele végett ajtó zárta el a függőfolyosótól. Amikor a korrepetitor elítéltek a munkahelyükről a zárkájukba akartak menni, sapkájukat levéve köszöntek a felügyeletnek és kértek engedélyt az elhaladásra, a zárkájukba vonulás céljából. A felügyelő gunyoros vigyorral csupán a mutatóujjával egy kört leírva jelezte az elítélteknek, hogy kerüljék meg a szintet, hogy a felügyelőtől öt méterre lévő zárkájukba mehessenek. Az elítéltek ezt természetesen tudomásul vették, de az ellenérzésük naponta mélyült.

A börtön gépjárműparkjának bővülése miatt szükségessé vált a garázssor bővítése. A bv-nek a Gyűjtőben volt a tervező irodája, ahonnan az egyik hétfői körszállítással Szegedre szállítottak kettő fő építészmérnököt annak megállapítására, hogy a garázsbővítés a biztonsági követelmények megtartása mellett kivitelezhető-e. A szállítást követő napon (kedden) az őrség parancsnokával, aki az őrzésbiztonságért az elsőszámú felelős volt, jelenlétemben, a két elítélt építészmérnök és én, a beépítendő terület megszemlélése után megállapodtunk a kivitelezendő garázsbővítés módjában és mértékében. A tervezési és kivitelezési elgondolások praktikusnak, célszerűnek lettek értékelve a biztonsági előírások szempontjából is.

Az elítélt mérnökök a megye II. körleten külön zárkában voltak elhelyezve. Mivel egy hétig tétlenül kellett várniuk a visszaszállításukra, kérték, hogy biztosítsak részükre egy tv-készüléket. Erre ott ígéretet tettem, amit az őrség parancsnoka is megismert. A tv-készüléket még aznap délelőtt beállították a mérnökök zárkájába. Mivel a helyszínen minden szükségeset megbeszéltünk, én az elítélt mérnökökkel már más alkalommal nem beszéltem, a zárkájukban nem jártam.

A következő héten a tervező iroda vezetője, akivel igen jó emberi és munkakapcsolatban voltam, tájékoztatott, hogy a garázs bővítésére műszaki okok miatt nem kerülhet sor, azt állapította meg a Szegeden volt két elítélt építészmérnök. Hosszabb idő elteltével ismertem meg a műszaki okot. A megye II. főfelügyelője ugyanis – Zombori Zoltán – még a keddi napon saját kezűleg vitte ki a zárkából a tv-készüléket, mondván, nem szórakozásból áll a börtön. A mérnökök a bv-nek hasznos alkotómunkát végeztek havi 1000 Ft bérjellegű juttatásért.

A Szegedi Fegyház és Börtönben az őrszolgálatnál hihetetlenül nagy volt fluktuáció. Alighogy kiképezték az őröket, már el is köszöntek. A legnagyobb akkor lett, amikor Sipos János lett az őrség parancsnoka, aki azt megelőzően a határőr tisztiiskola Szegedre kihelyezett tagozatának volt a parancsnoka. A Szegeden töltött első két évben lettek a tisztjelöltek kemény vezetőjelöltek Sipos dresszúrája alatt.

A kihelyezett tagozatot megszüntették, így mind a négy évet Szentendrén kellett a hallgatóknak eltölteniük. Siposnak ott nem tudtak olyan beosztást biztosítani, ami az ő parancsnoki érzelemvilágának megfelelt volna. Az egyik megyei MSZMP elsőtitkár volt a felesége testvére, így Szegeden a fegyházban lett parancsnoka az őrszolgálatnak. Sipos kiváló katona volt és szakmailag is igen felkészült, csakhogy a fegyház dolgozói nem sorkatonák vagy tisztjelöltek voltak, akik később kollégái lettek Siposnak, de sorkatonákkal azonos módon visel-

kedett velük. Sipos nem tudott átállni. A hivatásosokkal, a bv-sekkel is hasonló módon bánt, nem is akart másként, mert ahogy ő többször is mondta, ő ilyen.

Kiválóan megismerte a beosztásához kapcsolódó szabályokat, kiválóan tudta oktatni is az őri tanfolyamokon, de bv-s sosem lett belőle. Ő csak katona volt, amivel viszont sokat ártott a szegedi fegyháznak.

Ahogyan mondták, beosztottjai hozzá volt szokva, hogy ahol ő szolgált, ő volt a legszebb és a legokosabb is. Így kezdte a börtönnél is, amikor a körleteken tapasztalt, hozzáértő felügyelet volt. Többször tette magát nevetségessé, aminek következménye lett, hogy a jó szakembereket a körletekből az őrtornyokba helyezte. A körletbe kerültek pedig vért izzadtak, nem tudtak helytállni. A parancsnok tudomására hozták Sipos embertelennek is nevezhető intézkedéseit, mire a parancsnok mindenkor azt válaszolta: Sipos tudja, mit akar, nem szól bele.

Sipos gonoszságai elszomorítóak voltak. Az őrség tagjai a szabadságuk felével önmaguk, másik felével az elöljárójuk rendelkezett. Minden év elején szolgálati jegyen kellett jelenteni, hogy mikor kívánja az őr a szabadságát kivenni. Erre szükség is volt a szolgálatszervezés zavartalanságához. Balázs Tibor törzsőrmester januárban jelentette szolgálati jegyén, hogy felesége augusztus elején két hétre beutalót kapott a munkahelyén. Mivel sem Balázs Tibor, sem a családja nem volt még a Balatonon, örültek a lehetőségnek. Márciusban Sipos szabadságra küldte Balázst. Balázs a belvárosban lakott. Abban az időben a szabadságával nem tudott mit kezdeni. Jelentette Siposnak, hogy ő márciusban nem szeretné szabadságra menni, engedje el szabadságra azt kérő szakasztársai valamelyikét, akik a környező falvakban laknak és a tavaszi kerti munkák megkezdéséhez szükséges lenne a szabadság. Sipos a szabadságot kérőt nem engedte el, Balázst pedig kötelezte.

Májusban ismét szabadságra küldte Sipos Balázst, aki ugyancsak jelentette, hogy nem jó számára ez az időpont, de ismét vannak szakasztársai között, akik szeretnének és szükséges is volna szabadságra menniük. Sipos kemény főnök. Döntését nem változtatta meg. Július utolsó hetében kérte szolgálati jegyen, hogy a beutalója lévén szabadságra mehessen, együtt lehessen családjával. Sipos üvöltve hozta tudomására, hogy: Hogyan képzeli maga azt, hogy egy nyáron kétszer is szabadságra megy!

Balázs ezt követően kihallgatást kért a parancsnoktól, ahol jelentette helyzetét. Jelentésére a parancsnok azt válaszolta, hogy ő nem avatkozik Sipos dolgába, Sipos tudja, mit akar. Kudarca után Balázs felkereste Pongrácz Gusztáv függetlenített párttitkárt, akit tájékoztatott történetétől. Pongrácz, aki az élete során senki érdekében semmit nem tett, felbőszülve a parancsnokhoz ment, hogy ez mégis csak borzasztó, amit Sipos a beosztottaival csinál. A parancsnok Pongráczot kizavarta az irodájából, hogy neked ehhez semmi közöd, Sipos tudja, hogy mit csinál. Pongrácznak ez volt az első és az utolsó tenni akarása. A Pongrácz irodájában várakozó Balázs ezután sírva engem keresett meg, hogy nem tudnék-e segíteni, hogy legalább egy hetet Balatonon a családjával tölthetne.

Lementem Balázzsal az őrparancsnokához, s megkérdeztem mit lehetne tenni. Az őrparancsnok rugalmasan megoldotta. Az őrök 12 óra szolgálat 24 óra szabad rendszerben szolgáltak, de minden héten egy nap szabadnap is megillette őket. Balázs az előző héten a szabadnapját szolgálati érdekből nem tudta kivenni. Az adott héten járó szabadnapját javasolta, hogy ne vegye ki. Ne vegye ki a következő szabadnapját sem, így már biztosított az egy hét szabadsága. Balázs Tibor felesége a Balatonról írt üdvözlőlapján köszönte meg a segítségemet.

A börtön gépkocsibejárati kapujánál teljesített szolgálatot Fődi Lajos, egy tipikus tanyai, tanyán élő őr, az édesanyával, aki időközben elhalálozott. Fődi öreglegény volt, rokonai nem voltak. A szomszédok segítségével feleséget talált, aminek gyermekáldás lett a következménye. Fődi szolgálati jegyen jelentette, hogy a várható szülést követően szeretné a szabadságát kivenni, mivel a feleségének sem voltak hozzátartozói. A szükséges időpontban Fődi kérte a szabadságát, azonban Sipos a kérést elutasította, miért csinált kölyköt. Kölyköt a kutya is tud csinálni. Sipos persze nem tudott.

Még az 1970-es évek elején került az őrszolgálathoz Eigner Endre, Nagy László elvtárs, az MSZMP Csongrád megyei Bizottság Adminisztratív Osztályvezető-helyettese jóvoltából. Nagy László rendőr őrnagyként volt beosztásába vezényelve. Nős ember volt, aki Eigner édesanyának volt az akkori kedvese, aki a Munkaterápiás Alkoholel-

vonó Intézetben kulcsfontosságú munkakört töltött be, ugyancsak Nagy elvtárs jóvoltából. Ő kezelte a fénymásoló gépet, ha esetenként fénymásolni kellett. Eigner Endre személyiségére károsan hatott családi helyzete, de tiszt, majd őrparancsnok lett belőle. Még tiszthelyettesként elkövetett egy igen súlyos mulasztást, súlyos következményt eredményezve, részéről minden következmény nélkül. Szegeden töltötte büntetését a volt csepeli postarabló, aki a letartóztatása alatt többször kísérelt meg szökést, egyszer sikerrel is.

Az egyik alkalommal betegséget színlelve Budapesten külkórházba szállították az elítéltet, ahol az őrtől megszökött, de az azt észlelő kórházi ápoló elgáncsolta, így sikerült elfogni.

Sopronkőhidán a tmk műhelyében foglalkoztatták, ahol készített magának egy helikopterszerűséget, amit áram működtetett volna, azzal akart a bástyafalon kívülre jutni. Mivel ez nem járt sikerrel, készített magának egy pisztolyformájú tárgyat. Vakbélgyulladást színlelve mentővel Tökölre akarták szállítani. Félúton a jegelő tömlő alól elővette a pisztolynak látszó tárgyat, felszólította az őröket a megadásra. Az őrök azonban gyorsan ártalmatlanná tették. Nem a betegséget színlelő Keresztes helyezte a jegelő tömlő alá a pisztolynak látszó tárgyat.

Szegeden készített ismét egy pisztolyt, amit gyufaméreggel akart működésbe hozni. A gyufaméregnek azonban nem lökő, hanem feszítő ereje volt, így a fegyver csöve szétrobbant, Keresztes elítéltnek kézsérülést okozva. Nagyfára történt száműzetésemig őriztem ezt a korpuszt.

Keresztes János elítélt minden áron meg akart szökni. Jó alkalomnak vélte a megye I. körletet, ahol a második szinten volt a kórházkörlet. Pénteki napokon, amikor az elítéltek fürdetése volt a kórházkörletben, egy egészségügyi beosztott teljesített szolgálatot. Keresztes úgy tervezte, hogy észrevétlenül feljuthatnak a fürdőzők közül a kórházkörletbe. Ha hárman mennek, a két személyt, akik egy időben úgysem lettek volna egy helyen, vagyis a bejárati ajtónál, könnyedén ártalmatlanná tudnák tenni, a kórház padlására feljutva pedig meg tudnának szökni. Meggyőzte két társát, hogy szökjenek vele. Ő fog betegséget színlelni, társai pedig kétoldalt fogva kísérik. A feljutás sikerrel is járt, de akkor a személyi állomány legmagasabb termetű, legerősebb őre teljesített ott szolgálatot, aki a három elítéltet is padlóra tette volna.

Ezt látva Keresztes csak gyógyszert kért. Az esemény csak azért vált ismerté és nem lett megismételve, mert az egyik kísérő elítélt a történtekről, Keresztes szándékáról jelenést tett. Az ügyet nekem kellett vizsgálnom.

Keresztes nem nyugodott. Keresett, kerestetett egy olyan lehetőséget, ahol végre megszökhet. Feleségével megbeszélte, hogy formálisan elválnak. A válókeresetet a Bp. XIX. kerületi bíróságon terjesztette elő. A bíróság földszintes, sarki épület volt. A folyosó végénél volt a WC-helyiség, melynek ablaka a szomszédos ház kertjére nézett. A magánház kerítésén pedig könnyedén ki lehetett volna jutni a forgalmas utcára és el lehetett volna tűnni a felügyelet elől.

Ebbe a bírósági épületbe lett célszállítással Szegedről odaszállítva Keresztes. A szállítás parancsnoka Eigner törzsőrmester volt, társa pedig Balázs Tibor. Az épületbe érve, Keresztes kérte az őröktől, hogy WC-re mehessen. Eigner ennek engedélyezése előtt súlyosan megsértette őrzésbiztonsági előírásokat. Köteles lett volna előbb a WC helyiségét megszemlélni az esetleges szökési lehetőség megállapítása végett, és hogy nem helyeztek-e el ott olyan eszközt, amelyet szökés vagy támadás eszközéül fel lehet használni. Eigner, mint a szállítmány parancsnoka, ezek megszemlélése nélkül az elítéltről levette a bilincset és a WC-helyiségbe engedte.

A WC-ben Keresztes számára egy flakon szalmiákszeszt helyeztek el, amit Keresztes magához vett és mindkét kísérőjét arcon locsolta. A WC ablakát kinyitva a szomszédos épület kertjébe jutva, annak kerítésén keresztül az utcára jutott és futva menekült. A szalmiákszesztől a látásában kevésbé sérült Balázs Tibor lélekjelenlétét megtartva az utcára futott, ahol a már futva távolodó Keresztest felszólította megállásra, majd a jogos fegyverhasználat szabályainak példás betartásával, riasztólövés után a tovább futó Keresztest lelőtte. Keresztes sérülésébe egy hét eltelte után belehalt.

Ezt az eseményt is nekem kellett kivizsgálnom. A parancsnok felé egyértelműen jelentettem Eigner mulasztását. Eignert azonban a pártháttere miatt a parancsnok nem merte felelősségre vonni.

A parancsnok ismerte, hogy Eigner makacs, önfejű és gonosz, nem alkalmas tisztnek, de mégis az lett, sokat ártva beosztottjainak és a fegyháznak is. Hosszú időnek kellett eltelnie, hogy olyan beosztásba

kerüljön, ahol csak keveseknek tud ártani. A vele kapcsolatos emlékeimből két esetet azért ismertetek.

A 2-es számú őrhelyen, a börtön belső udvarában teljesített őrszolgálatot egy szőregi lakosú őr, akit Eigner agyba-főbe fenyített minden ok és indok nélkül. Ő azért ilyeneket mindig talált, illetve tudott kitalálni. Szem- és fültanúja voltam, amikor az udvaron áthaladó Eigner odakiáltott az őrnek: Írjál igazoló jelentést, mert aludtál! Láttam, hogy az őr nem aludt, nem is tudott volna, mert nyolc ajtó elektromos zárkezelője, nyitója, amellett, hogy őrzési feladatot is ellátott. Az ajtók valamelyikén pedig szinte folyamatos volt a járás. Szerencsétlen őr sírva panaszkodott, de nyilvánvaló volt, hogy csak az elöljáró mondhat igazat.

Már a nagyfai száműzetésemet töltöttem, amikor az odakerült őrök mesélték, hogy a megye I. körleten az éjszakai szolgálat ideje alatt egy elítélt zárkatorlaszoláshoz kezdett. A körleten szolgálatot teljesítő őr köteles a kémlelőnyíláson keresztül ellenőrizni a zárkákat. Amikor az őr észlelte az elítélt tevékenységét, az ételbeadó nyílás ajtaját lenyitva meggyőzte az elítéltet, hogy szüntesse meg tevékenységét, állítsa helyre a zárka rendjét, mert az, amelyet megkezdett, milyen súlyos következményekkel járhat. Az őr meggyőzése eredményes lett.

Röviddel később a körletre ment ellenőrzési céllal Eigner legmegbízhatóbb besúgója, akit az őr tájékoztatott a történtekről, az pedig Eignert. Eigner visszarohant a körletre az emberével és kihallgatta az őrt a történtekről és utasította, írja le azt, ami történt. Az őr az értelmesebb őrök egyike volt, aki teljesítette elöljárója utasítását, értelmesen leírta a szóban már jelentetteket. Eigner, mint az 50-es évek kemény kihallgatói, széttépte az őr jelentését, utasította, írjon másikat, a valóságot. Újból és újból íratta. A 6 óráig tartott szolgálatából sem engedte haza, a parancsnok elé licitáltatta. A parancsnok helyesen megintette Eignert, tudtára adta, hogy ezt az embert, aki szabályszerűen egy rendkívüli eseményt megakadályozott, nem bántani kell.

Amíg Eignert az őrségtől nem helyezték át a bútorgyárba, lényeges szakmai és morális károkat okozott, mert okozhatott, mert tartottak az adminisztratív osztályvezető-helyettestől. Nagyfán sem olyan őrparancsnok volt, aki szakmailag, emberileg arra alkalmas lett volna. Mindenki által ismerten alulművelt és hisztérikus alkat volt. Azért lehetett az őrség parancsnoka, mert édesapja volt Algyőn a tanácselnök.

Esetükben az alma igen messze esett a fájától. Erről az őrségparancsnokról is van egy gyakran felvillanó szakmai emlékem.

Az egyik hétfői parancsnoki referádán jelentette a még megfelelő börtöntapasztalattal nem rendelkező parancsnoknőnek, hogy szombaton a konyhások elszámították magukat, nem jutott ebéd az elítéltek egy részének, de nem lett az eset miatt zendülés. Lelki szemeim előtt még ma is látom, amint a fiatal parancsnoknő a kétségbeesésétől sápadttá vált, felém fordulva hangtalanul kérdezte, hogy ilyenkor mi van. A zendülés ugyanis a börtönök életében az egyik legsúlyosabb rendkívüli esemény. Az általam a bv-nél töltött 35 év alatt ilyen súlyos rendkívüli esemény megtörténtére nem emlékszem. A kétségbeesett parancsnoknőt a jelenlévők előtt megnyugtattam.

Szombaton Nagyfán beszélő volt az elítéltek részére. A beszélőn a hozzátartozó az általa vitt élelemmel az elítéltet megkínálhatja. Ilyenkor az a természetszerű, hogy a hozzátartozó az elítélt által leginkább kedvelt ételt viszi. A beszélő délelőtt történik, történt. Az ebédre való felsorakozóra a beszélőn jóllakott elítéltek nem sorakoztak fel, jelentve, hogy nem éhesek. Az ebédlőből visszaérkezettek eldicsekedtek, hogy mennyire finom volt az általuk elfogyasztott ebéd. Emiatta az ebéden részt venni nem kívánt elítéltek kérték, hogy őket is kísérjék az ebédlőbe, mert mégiscsak szeretnének enni. A felügyelet következetlensége miatt ezeket az elítélteket is átkísérték az ebédlőbe, annak ellenére, hogy általuk is ismert volt, hogy a kiosztás után megmaradt étel repeta volt mindig. Nem a moslékos edénybe öntötték a megmaradt ételt, hanem azok között, akik kérték, kiosztották. Az újonnan megjelent elítéltek részére a hétfői szállításban résztvevőknek a konyhára már kiadott hideg élelemből juttattak.

A parancsnoknőt megnyugtattam. A konyhások nem számolták el magukat. A hiba a felügyelet következetlensége volt, ami miatt tulajdonképpen még anyagi kár is keletkezett. Ebben az időben én már Nagyfa harmadik számú vezetője voltam, a parancsnok gazdasági helyettese, így bátorkodtam a jelenlévők figyelmébe – de elsősorban a naiv őrségparancsnokhoz szólva – ajánlani, hogy jelentéseik megtétele előtt próbálják megállapítani az objektív valóságot. Azt, hogy hol, mikor, mi történt, miért és hogy hogyan.

Egyéb emlékeim

Az iskolakörlet megtekintésekori hatás általam való észlelése után a parancsnok engedélyével Rapcsányi László szerkesztőriporternek bemutattam a börtönhöz tartozó bútorgyárat is. Hosszan időztünk a kárpitüzemben, ahol a hozzám tartozott elítéltek voltak foglalkoztatva. Rapcsányi azt követően az irodámban meghatottan emlegette tapasztalatait. Meglepte, hogy az elítéltek feléjük érkezésünket mosolyogva, örömmel vették. Rapcsányi kérésére tájékoztatták, hogy a Török úr gyakran van közöttünk. Vele minden gondunkat, problémánkat megbeszélhetjük. Az ő irodájának ajtaja előttünk mindenkor nyitva van. Ezt tudja a felügyelet is, a zárkából kijelzünk és engednek a nevelő úrhoz. A nevelő úr mindenre odafigyel, ami bennünket érint. Sokaknak van gondja, lelki, családi. Ezeket is segít lerendezni.

Meglepő volt Rapcsányinak az elítéltek szorgalmas, szakszerű munkavégzése. Abban az időben például még nem alkalmaztak szögbelövő pisztolyokat. A kárpitot apró szögekkel szögelték. Egy kis maréknyi szöget a szájába dobott az elítélt, amit nyelvével ajkai közé lökött, ahonnan akrobatikus mozdulatokkal emelt ki az elítélt és a másik kezében lévő kalapáccsal ütötte a helyére. Sokszor megdicsértem a korábban semmiféle munkát nem végzőt az ügyességéért, szolgalmáért, ami számára sokat jelentett. Volt elítélt, aki elmondta Rapcsányinak, hogy ő maga kérte, hogy a Török úr csoportjába kerülhessen, biztos volt benne, hogy ott jól fogja magát érezni.

A személyi állomány egyes tagjainak az elítéltekhez való viszonyát már ismertettem, hogy például gyűlölni kell őket, agyon kell fenyíteni, hogy ne érezze magát jól a börtönben, hogy ne legyen kedve újra bűnözni. A személyi állomány tagjai a nevelők kivételével nem ismerték, hogy ki, miért került börtönbe. Egy egészséges érzelmű ember megérti, hogy mit kellett megélnie annak, aki, mert ilyen is előfordult, ártatlanul került börtönbe, mégpedig igen hosszú időre és el kellett viselnie egyesek sértő, megalázó magatartását.

Már a rendőrtisztire jártam, amikor az egyik előadáson felhívták a bűnügyesek figyelmét a bizonyítási eljárás súlyára. Iskolapéldaként

ismertették az akkor letartóztatott martfűi gyilkos esetét. A szakszerűen végzett, lelkiismeretes vizsgálat felderítette, hogy az akkor megölt nő már az ötödik áldozata a gyilkosnak. A szolnoki rendőrök akkor döbbentek rá, hogy már 11 éve tölti ezek szerint ártatlanul Kirják Imre Szegeden a kiszabott életfogytiglanját, aki másfél évig sétált a szolnoki börtön udvarán halálraítéltként.

Hosszú időn keresztül a Csillagban kellett a büntetésüket tölteniük az ország összes cukorbeteg elítéltjének, mert Szegeden tudtak abban az időben olyan élelmezést és gyógykezelést biztosítani, ami részükről szükséges volt. Itt töltötte hosszú büntetését három, László keresztnevű elítélt is, akik politikainak minősítve egyetlen napot sem dolgozhattak, nehogy más elítéltek között bajt okozhassanak. Sokat kellett közöttük lennem, hogy a gyakran bekövetkezett nézeteltéréseiket lerendezzem. A tétlenségük, a betegségük, az összezártságuk és az elítélésük okai örök feszültséget eredményezett.

Horváth László azért volt elítélve, mert 1956 októberében az egyik bérház 2. emeleti lakásának ablakán kidobtak egy elvtársat, aki elhalálozott. Korom Mihály az akkori vizsgálati osztály vezetője utasította beosztottjait, találjanak elkövetőt. Találtak, mert találtak egy tanút is, aki a bíróságon vallotta, látta, amikor a lakásból az ablakon keresztül egy kövér, kopasz ember kidobta az ablakon a sértettet. Horváth elítélt az egészségi állapotának és fizikai képességeinek megfelelő munkát bírt csak végezni. Díjbeszedő volt. A politikai osztály beosztottjai sem hittek bűnösségében. Nyugtalanította őket, több alkalommal keresték meg Horváthot ez ügyben. Tőlük tudta bűnössé nyilvánításának előzményeit is.

Feltételes szabadságra az bocsátható, aki a bűncselekményét megbánta. Horváthal sokszor beszélgettem, mert kellett is. Hittem ártatlanságában. Ő még 10 kg-ot sem lett volna képes felemelni, 70-80 kg-os embert pedig egyedül hogyan tudott volna az ablakon kidobni? A tanú ugye azt vallotta, hogy az elkövető egy kövér, kopasz ember volt. Igaz, hogy abban a házban rajta kívül más kopasz és kövér ember nem lakott.

A feltételes szabadsághoz a nevelői véleménynek tartalmaznia kellett, hogy az elítélt megbánta-e a bűncselekményét. Ha nem bánta meg, ugrott a feltételes. Megkérdeztem Horváthot, hogy erre vonatkozóan mit is írjak a feltételes javaslatomba.

– Nekem nincs mit meg bánnom, nem követtem el bűncselekményt. Letöltöm mind a tizenkettő évet, akkor sem mondom azt, hogy megbántam, mert nincs mit megbánnom.

A feltételesen elengedhető éveinek száma főbüntetéssel felérő időtartalmú volt. A feltételes javaslatomból ez a kérdés hiányzott. A feltételes tárgyalása előtt pedig kértem a feltételest elbíráló bírót, ne kérdezze, hogy megbánta-e a bűncselekményét. Mivel a börtön szabályait betartotta, fenyítve nem volt, a bíróság engedélyezte a feltételes szabadságra bocsátását.

Számomra a legemlékezetesebb Subicz József esete, aki hét évre volt ítélve emberölésért. Subicz esetéhez hasonlóval nem találkoztam.

Subicz már nem volt fiatal ember, amikor megözvegyült és egy falujabéli özvegyasszonyt fogadott magához, akinek egy kocsmajáró, egyedül élő fia volt. A kocsmába vivő út éppen Subicz háza előtt volt. Az egyik alkalommal Subicz a háza előtti utat söpörte. A már italos és ismét italozni menő fiatalember korábbi, csak szóval történt bántalmazásai tettlegessé váltak. Konyhakést is vitt magával, amivel megtámadta Subiczot. Valahogy úgy alakult, hogy a bántalmazó sérült meg, aki azután el is hunyt. Subiczot hét évre ítélték. Idős kora miatt foglalkoztatva nem volt, így pénze sem volt, hogy a börtönben vásárolhasson. Társai látták el cigarettával is. Arra bőven volt ideje, hogy hetente több helyre is írjon beadványokat, ártatlanságának bizonyítására. Minden olyan fórumot megkeresett, ahonnan segítséget remélt. Azonos hatóságokhoz, azok elutasító végzése vagy a beadvány tartalmának figyelmen kívül hagyása ellenére, újból és újból írt. A Legfelsőbb Bíróság megsokallva Subicz beadványait, írásban közölte, hogy ne küldjön több beadványt, mert azt, azokat elolvasás nélkül irattárba helyezik. Ezt az értesítést én továbbítottam és beszéltem meg Subiczcal. Ő ennek ellenére kitartóan ír, ír. Nekem kellett az ő feltételes javaslatát is elkészítenem. Hasonló történt, mint Horváthtal.

Már az igazgatási szolgálatnak voltam a vezetője, amikor a szállítással érkezettek között láttam Subicz József elítélt anyagát. Subiczot felkísértettem az irodámba. Valamivel megsértette a bíróság által előírt kötelező magatartási szabályokat, ezért visszavonták a feltételes szabadságát. Elbeszélgettem Subiczcal, emlékeztetve a heti beadványaira, az azokra küldött tájékoztatásokra. Kértem, mivel nincs értelme, ne

folytassa ismét a beadványai írását. A következő héten a hozzám feljuttatott beadványok között voltak Subicz újabb beadványai is. Kötelességem volt átolvasni a továbbítandó beadványokat, hogy azok ne tartalmazhassanak hatóságot sértő részeket. Ha ilyeneket észleltem, vissza kellett adnom a beadványt, hogy azok a sértésektől mentes szöveggel kerülhessenek továbbításra.

Emlékezetem szerint Subicz első beadványának továbbításától nem telt el még tíz nap sem, amikor az országos parancsnokságtól utasítást kaptam, hogy Subicz József elítéltet teljes letéttel szállítsák fel a Markóba. Subiczot a felszállítása napján szabadlábra helyezték. A beadványa címzettjénél új ember volt, aki a beadványban foglaltakat kötelességének érezve az ügy felülvizsgálatát elvégeztette, az örökös ártatlanságát bizonyítgatónak igaza volt. Szabadítani Szegedről is lehetett volna, de akkor Subicz története felkavarta volna az itteni hasonló helyzetben lévő elítélteket.

Volt egy számomra is megfejthetetlen esetű elítélt is. Egy építészmérnök társasházak építésének szervezésével, tervezésével és kivitelezésével foglalkozott sikerrel. Hűtlen kezelés miatt ítélték el.

Egy időben folyt egy építkezés, és meg kellett kezdenie a következő társasház építési munkáit is. Voltak az új építkezésben betársultak között, akik nem tudták az építkezés megkezdéséig a tőkéjüket jelentő ingatlanukat értékesíteni, így az induláshoz szükséges összeg időre nem állt rendelkezésre. A kivitelező az épülő ház építői által a kivitelező rendelkezésére bocsátott pénzből kölcsönzött az induláshoz. Ez kitudódott. Kára senkinek nem keletkezett, mindkét társasház időre elkészült. A bíróság enyhítő körülményként értékelte, hogy a vádlott tevékenysége a társadalom számára hasznos volt. A mérnöknek a Csillagba történt bevonulásakor egy tizennyolc lakásos szolgálati lakóházat építettünk, aminek kivitelezéséért én voltam felelőssé téve a felelős kivitelező hiányában. Az elítélt mérnököt sikerült visszatartatni, jelentős segítségemre tudott lenni. Az állomány egyes tagjainak szemében azonban ő is csak egy elítélt volt, akit gyűlölni kell.

Rapcsányi László beszélgetéseink során érdeklődött, hogyan tudtam beilleszkedni abba az életrendbe, meg hogy voltak-e abból hátrányain, hogy idekerültem. Nekem szerencsém volt. Nagyfára kerülésemkor Lele József megfelelően indított útra.

– Soha ne feledd, amit most mondok. Te a rácson innen vagy, ők pedig azon túl. Embernek kell lenned ezen az oldalon is. Következetesen be kell tartanod az egyenruha által megkövetelteket. Mint hadtápost, hideg fej, meleg szív és tiszta kéz jellemezzen. Ha így lesz, nem lesz bajod.

Azt, hogy bv-s lettem, többen helytelenítették. Döntésem indokaival meggyőztem őket. A polgári életemben egy kedvezőtlen, de emberileg érthető negatív körülményem lett. Építési telket akartam vásárolni. Hosszadalmas várakozás és keresés után egy szombati napon a helyi újságban hirdettek egy telket. Mivel a telek adottságai megfeleltek elképzeléseimnek, felkerestem a hirdetőt és az általuk kért összegért megállapodtunk az adásvételben. Mivel pénzt nem hordtam magamnál, írásba foglaltuk megállapodásunkat, melyet a feleség, mint résztulajdonos és két felnőtt gyermekük, mint tanúk és én írtam alá. Hétfő délutánt jelöltük meg az előleg átadására. Az apa abban az időben Battonyán a tsz-ben főagronómusként dolgozott. Amikor a szombati napon hazaért, a család a tudomására hozta, hogy az ő elgondolásának is megfelelően egy tűzoltónak eladták a telket és hétfőn hozza az előleget. Abban az időben egyenruhába kellett szolgálatba járni, így a pénz vitelekor is egyenruhába voltam. A családfő megjelenésekor megállapította, hogy ez nem egy tűzoltó, hanem egy börtönőr. Ezt a családtagjai felé nem jelentette ki, de velem azt közölte, a telek nem eladó. A nálam lévő megállapodás felolvasása után döntésétől elállt. Megvettük a telket, felépítettük a házunkat, de olyan jószomszédi viszony részéről soha nem lett, mint amilyen lehetett volna, ha tényleg tűzoltó vagyok.

Később tudtam meg, hogy szomszédom Horthy Miklós volt kormányzó unokaöccse, ami miatt a családot az 50-es években kitelepítették. Az akkori fogvatartói ugyan nem bv-sek, hanem ÁVH-sok voltak, a fogvatartókkal szembeni ellenérzése soha nem múlt el.

A szomszédommal való viszonyomat igyekeztem konfliktusmentessé tenni. Kerültem minden olyan helyzetet, ami számára valamire okot adhatott volna.

Igen fiatalon, tizenkét évesen már saját galambállományom volt, többfajta galambot tenyésztettem. Az új otthonomban is első volt a galambház megépítése. Tartottam röpposta galambokat is, de rövid

ideig. Előfordult, hogy galambjaim közül néhány az ő házuk tetejére is rárepült. Vannak, akik az ilyen eseteket nem veszik jónéven. Mielőtt a szomszéd észlelte volna, hogy galambjaim az ő tetőjükre is leszállnak, a jószomszédi viszony megtartása végett megszüntettem a röpgalamb tartását. Csak zárt volierben szegedi magasszálló keringőket tartottam, mégpedig kiállítási minőségűeket.

Nem sokáig gyönyörködhettem galambállományomban. A galambászok minden vasárnap összegyűltek és még ma is összegyűlnek a galambpiacon, ahol nemcsak a hiányzó egyedek pótlását vagy a feleslegesek eladását végzik, hanem baráti beszélgetések is történnek, általában az aktuális tenyésztési sikerekről vagy esetleg kudarcokról. A galambpiac már legalább egy évszázada a Mars téren van, szemben a börtön épületével. A parancsnok 1974-ben egy vasárnap, a galambpiacos napon, a piac mellett haladt el, hogy a piactól kb. 150 m-re lévő Bartók Béla téren a siketek és nagyothallók klubjába a reggeli hosszúnyakúját elfogyassza, amikor a galambászok között meglátott. Hétfőn közölte velem: vagy a munkahely, vagy a galamb. Határidő egy hónap. Vérző szívvel, de meg kellett válnom kedvenceimtől.

A piacon lévők közül csak engem ismert fel, nem látta meg a velem beszélgető Jager ezredest, a katonai bíróság elnökét és annak helyettesét sem, akik mind galambászok voltak.

Az országos parancsnokságon többen ismerték hobbimat, a galambállományom kiállításokon való sikeres szereplését. Tagja voltam természetesem a galambsport egyesületnek is.

Amikor mint igazgatási szolgálatvezető, az első alkalommal voltam szolgálati ágvezető társaimmal továbbképzésen Pilisszentkereszten, az osztályvezető-helyettes asszony megkérdezte tőlem, hogy vannak a galambjaim. A kérdésére adott tájékoztatásom után bosszúsan megjegyezte: Mi köze annak a parasztnak ahhoz, hogy magának szabad idejében egy ilyen szép és hasznos elfoglaltsága van.

Nyugállományba vonulásom után természetesen lett galambtenyészetem és igen szép sikereket is elértem. Néhány évvel ezelőtt a galambászok újságjában Király Béla tábornok, aki tizéves korától volt galambász, úgy nyilatkozott, hogy akinek nincs valamilyen hobbija, nem tud teljes értékű életet élni, mert mindenkinek szüksége van a kikapcsolódásra.

Oklevél
Török György
galambja
Fiatal győztes díjban részesül.
Makó, 2011.01.15.

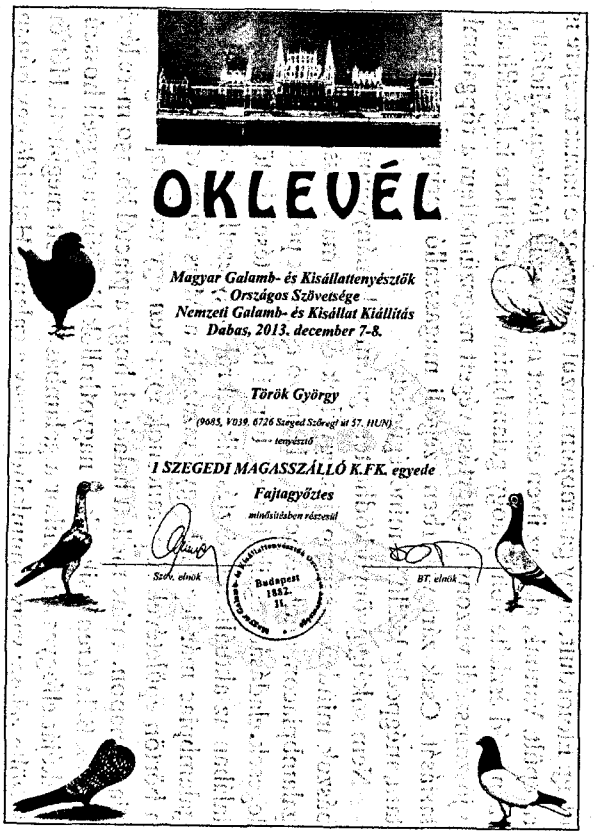
OKLEVÉL
Magyar Galamb- és Kisállattenyésztők
Országos Szövetsége
Nemzeti Galamb- és Kisállat Kiállítás
Dabas, 2013. december 7-8.
Török György
(9685, V039, 6726 Szeged Szőregi út 57. HUN)
tenyésztő
1 SZEGEDI MAGASSZÁLLÓ K.FK. egyede
Fajtagyőztes
minősítésben részesül
Szöv. elnök
BT. elnök
Budapest
1882.
II.

Oklevél
Török György
SZEGEDI MAGASSZÁLLÓ KERINGŐ
KÉK KOVÁCSOLT HÍM (75.)
Egyesületi díj
Makó, 2014. 11. 29.
Elnök

MGKSZ
Oklevél
MGKSZ Nemzeti Fiatal Galamb,
Baromfi és Prémesállat Kiállítás
valamint
Délkelet-Magyarországi Területi
Kiállítás
TÖRÖK GYÖRGY
SZEGEDI MAGASSZÁLLÓ KERINGŐ galambja
kiváló minősítést ért el
Békéscsaba, 2015. november 28 – november 29.
Ujhaner Fiatal
MGKSZ elnök
Barbola László
egyesületi elnök

Befejezésnek

Az a jövőkép, ami a középiskolába menetelemkor és a nagyfai gazdaság megtekintésekor is előttem lebegett, az élet, a körülmények szele elsodorta, annak ellenére, hogy gazdálkodónak hozott a gólya, hogy gyökereim nem szakadtak el.

Nem gondoltam, de a kérésnek nem tudtam nemet mondani, harmincöt évet töltöttem el az élet legárnyékosabb helyén. A hosszúnak tűnő idő alatt, egyes kellemetlenkedők által okozottak ellenére csak három évet tekintek göröngyös útnak. Úgy alakult, hogy kezdettől végig olyan feladataim voltak, melyeket megismertem és szívesem végeztem.

Ma is fülembe cseng Lele József által akkor még parancsnokhelyettesként mondottak, hogy vállald el, mert én nyugodtan akarok aludni. Sok helyen sokszor eldicsekedett, hogy büszke volt arra, hogy olyan beosztottja voltam, akire mindenkor mindenben számíthatott. Szegedre kerülésemet követően nem sokkal a morc Lovasi alezredes, saját szavait idézem, apa-fia módon viszonyult hozzám, a munkám eredményeként.

A Lovasit követő Kiszely, az első általa tartott állományértekezleten tett megállapítása, hogy ebben a fegyházban sajnos csak egy igazi bv-s szakember van, a Török elvtárs, nem akármilyen elismerést jelentett.

Kiszely távozása után Ruzicska ragaszkodott személyemhez, hogy csak velem tudja elképzelni parancsnoki teendőit. Véleményét végig megtartotta. Nagyfára történt száműzetésem első éve láblógatással telt, de a főigazgató főorvosi címet viselő Raska László, az emlékezetes 1989. márciusi továbbképzésnek nevezett botrányos kudarca után a tartózkodási helyemen megkeresett, kért, hogy segítsek. Segítettem. Azt is megjegyezte, biztosan másképp alakult volna az ottani állapot, ha 1986-ban én lehettem volna a helyettese. Bakó Erzsébet parancsnok asszony kért, hogy legyek a segítségére. Segítettem. Számtalanszor mondotta a megjelent vendégei előtt (ahol én is mindig jelen voltam): Amit látni fognak, az mind a Török úr érdeme.

A felsorolás nem öntömjénezés, hanem az objektív igazság. Kiszely a szolgálatvezetői és parancsnokhelyettesi kinevezésemkor kemény mondatokkal hozta a jelenlévők tudomására, hogy nem az önjelöltek közül került most kinevezésre, hanem az, aki a megfelelő szakmai ismeretei, szakmai megbízhatósága alapján arra valóban érdemes. Én is nyugodtan akarok aludni. Ezek után is nyugodtan alszom, mert amit Török elvtársra bízok, az el lesz végezve.

Sajnáltam a Szegedi Fegyházat, amikor elkezdték Kiszelyt csalogatni Budapestre. Ha őt akkor már nem a karrier csábította volna, továbbra is a legparancsnokibb lett volna, biztosan megismerte volna azt is, amit addig a börtön belső életéről nem tudott, amivel őt félrevezették, becsapták. Maradt volna a börtön belső élete, a személyi állomány azon az úton, amit 1971-től megkezdett. Nem következtek volna be azok a súlyos, rendkívüli események, melyek a magyar büntetés-végrehajtás legtragikusabb eseményei lettek, a Richter-ügy és a tűzeset. Nem lettek volna a bv-ről állítottak csak szólamok, hogy egyre eredményesebb, egyre hatékonyabb a büntetés-végrehajtás. A bv kompetens személyei évtizedek óta merik ezeket állítani, félrevezetve a felsőbb vezetőket, akik nem rendelkeznek tényleges ismeretekkel. Miért ne hinnék el a bv állításait, nem mondanák, ha nem lenne igaz, vélik.

Könyvek jelentek meg a bv-ről. Az okos nyilatkozók, elöljáróikhoz híven, ragyogóan tudtak mesélni. De voltak lelkiismereti válsággal küszködők is, akik naiv őszinteséggel ismertették a könyvek íróit a valóságról.

Arató László és Bátyi Zoltán: „A Csillag. Börtönkönyv" 147. oldalán Szondi Miklós, *A siker: a túlélésről* című riportja is ezt bizonyítva. Az utolsó bekezdés ezt tartalmazza: rendkívül tanulságos volt a válasz arra a kérdésre, amely ennek a szakmának a szépségét firtatja. Ezzel kapcsolatban Szondi Miklós úgy fogalmazott: „Minél kevesebb sérüléssel túlélni." Szondi Miklós nyilatkozata önmagáért beszél. Annak, hogy a mindenáron felkapaszkodni akarók a sérelmemre és a fegyház sérelmére elkövetettek miatt nem hadakoztam, két oka volt.

Az egyik ok, hogy a mindenáron felkapaszkodni akarók intrikusi, ármánykodó, cselszövő tevékenysége, az abban való kitartásuk határtalan volt, amihez mesteri párthátteret és hátszelet biztosítottak, ezért az én hadakozásom csak csúfos kudarccal végződhetett volna.

A másik ok pedig az én optimizmusom volt. Ezt pedig egy valóban bölcs volt elöljáróm fel-felvillanó mondása táplálta, hogy: „tudja Török elvtárs, a gyümölcs, ha megérik, önmagától is lepottyan". Igaza volt, lepottyant! Lepottyantak, csak túl későn, de annak is oka volt!

Szerencsésnek kell inkább magamat tartanom. Gyuriséknak szerencsémre nem jutott tudomásukra, hogy feleségem egy hívő református családból származott, minden vasárnap istentiszteletre járt, templomi esküvőnk volt, a gyermekeink pedig meg vannak keresztelve. Én pedig általános iskolás koromban a tanítási órák megkezdése előtt a hét órakor kezdődött kis misén osztálytársaimmal ministráltam.

Tisztté történő előléptetésemkor 1963-ban

Nyugállományba helyezésemkor 1992-ben

VÉGSZÓ

Többen elkérték a kéziratot olvasásra. Az egyikük durván kioktatott: Mit akarsz ezekkel a régi történetekkel, nem érdekel ez már senkit. Miért nem hagytad ott a bv-t, ha már ott mindenki téged bántott stb.

Mások biztattak, ki kell adatni, ez az írás így jó, ahogy kiírtad magadból, meg kell ismertetni, mert a történtek nem csak a te ügyed.

Megküldték a Szegedi Hírlap 1957 márciusában megjelent számának egyik oldalát, hogy ismertesd meg, hol és hogyan kezdted dolgos hétköznapjaidat, hogy a falu vezetésének tényleg tervei voltak veled, hogy valóban milyen világban éltél, dolgoztál a falu lakossága érdekében, hogy 1956. november közepétől te voltál több mint fél évig a tanácselnök is, amit a lap „Az ellenséggel nem lehet megbékélni" cikke is bizonyít, ami hitelesíti Kádas őrnagy, Nagyfa vezetői felé tett tájékoztatását.

A cikk hűen tükrözi az akkori idők akkori ideológiáját, a mesteri gyűlöletkeltést. A cikk e vonatkozásában igen jó cikk, de tömény hazugság. Az újságírót csak a képmutatóan bolsevik demagógiája vezérelte, nem törődve a falu lakosságával, az érintett csalással a családok becsületét milyen kár, tragédia érheti. Engem az ellenség szekértolójának minősít.

Tápén nem voltak kulákok, ennek ellenére kitelepítettek négy becsületes, szorgalmas, nem a mának és mások kizsigereléséből élő családot, mert szükség volt az alakított tszcs-nek a tagosításukhoz ezek földterületére. A négy család nem a földosztáskor kapta a földterületét. Nagyszüleik, szüleik révén örökölt örökföldnek nevezettek voltak, amit maguk a családtagjaikkal műveltek. Egyike sem rendelkezett húsz katasztrális holdnál nagyobb földterülettel.

A kitelepítésük megszüntetése után nem kapták vissza ingatlanaikat. Házaikat a tszcs-tagok lakták, földjeiket mások használták, így napszámból vagy a rokonságuk eltartásában éltek, tengődtek.

Az ellenséggel nem lehet megbékélni

Szót emelünk Németh Ferenc dolgozó paraszt ügyében

A közelmúltban riportot közölt a Szegedi Néplap arról: miként halad a vitás földügyek rendezése Tápén. A cikk olvasása után Tápéról és más községekből is jöttek jelzések: igaz, valóban halad ez a munka, de az előbb említett cikkből sok minden kimaradt, amit viszont most kell megírnunk.

Tapasztaljuk, hogy több helyen a tanácsok, mikor a földek visszaadásáról van szó, számos dolgozó parasztai szemben

előnyben részesítik a kulákokat

Azzal a megokolással, hogy ezeket az embereket ki kell engesztelni, helyre kell állítani a falu „békéjét". A kulákok ennek hallatára elégedetten dörzsölik tenyerüket, sok-sok kis- és szegényparaszt pedig mélységesen elkeseredik, mert úgy érzi, neki mégsem akar igazat adni senki.

Tipikus példája ennek Németh Ferenc Petőfitelep, V. utca 208. szám alatti kisparaszt esete Molnár (Tutor) Pál kulákkal, illetve a tápéi tanáccsal. Németh Ferencnek a háza mellett elterülő két hold földjét nyolc évvel ezelőtt kiosztották házhelyeknek. Helyette hat kilométerre, a tápéi réten kapott cserereingatlant. Később Németh Ferencnek ezt a földjét is igénybe vették. A másik cseréföldet Petőfitelepen túl, az úgynevezett kerekgyöpi dűlőben kapta. A telekkönyvben is nevére írták. Mindeddig nyugodt volt, abban a tudatban élt, hogy földje helyett földje van. De most úgy érzi, csalódott.

Nemrégen az idős Németh Ferencet durván letámadta Molnár (Tutor) Pál felesége. Bemutatkozott neki: Én vagyok a Tutor Paliné, akinek a földjét használja kend.

Követelte, hogy adja át neki két hold földjét. Röviddel később Németh Ferenc idézőt kapott a tápéi tanácstól. A tanács akkori ideiglenes elnöke, Török György, aki jelenleg is a földügyeket intézi, kérte Németh Ferencet:

„a békesség kedvéért"

engedje át földjét Molnárnak. Megcsinálja, hogy cserébe több földet kapjon a mostani földje mellett. (Megjegyezzük, hogy ezt a „több földet" jelenleg három szegényparaszt-család használja, akiktől nyilvánvalóan elvették volna, ha Németh is belecsavarodik.)

Most lássuk, ki ez a Molnár (Tutor) Pál?! Évekkel ezelőtt népellenes magatartásáért kitelepítették a faluból, feleségével együtt internálták. Birtoka, nagy tanyája, mint állami tartalék, a szövetkezethez került. Falusi háza szintén állami tulajdon lett, ahol hajléktalan munkáscsaládok lelt otthonra. A kulák hazakerült, s azóta már ugyancsak megtollasodott. Ugyannyira, hogy nemrégen a fia nevére 130 ezer forintért szép villát és egy családi házat vásárolt. A kocsmában, és ahol csak alkalom van erre, állandóan azzal henceg (saját szavával élünk): a mi időnk még csak ezután jön. Nyilván ezt azért merte így hangoztatni, mert eddig már visszaszerezte a tápéi házát és 18 hold földdel együtt a tanyáját is. Ilyenten fiával együtt máris négy ház tulajdonosa. Most akarja még megszerezni magának Németh Ferenc két hold földjét is. Igaz, a 18 hold földet hivatalból még nem írták a nevére, de ő már a magáénak vallja.

Sorra felkereste azokat a kisparasztokat, akik cserelingatlanként, vagy bérben használták eddig volt földjeit, a megfenyegette őket: ha nem mondanak le a földről az ő javára, lesz rájuk gondja. A kisemberek legtöbbje — nehogy mégis valami bajt hozzon rájuk Tutor —, írásban teljesítették Molnár követelését. Ilyenten a föld visszaadásban kész tények elé állította a kulák a tápéi tanácsot is.

Törvénytelen eszközökkel

szerezte vissza tanyáját is. Kiűzte onnan a szövetkezeti tagokat. A járási tanács is kedvében járt ebben, mert mihelyt a szövetkezettől kikényszerítették a tanyáról való lemondást, a járás sürgősen intézkedett: a tanya késedelem nélkül kebelezteszék be Molnár (Tutor) Pál nevére.

Neki törvényerejű rendelet!

Németh Ferencnek is van jogos földkövetelése. Feleségének családi örökségét — mely a deszki határban volt —, egy héttel azután, hogy megfizették az örökösödés után járó magas százalékot, szintén elvették. Nem nagy, csupán 1400 öl volt, de neki sokat ért. Évekkel ezelőtt történt ez, de helyette Némethék még ma sem kaptak másikat, pedig az idős, 69 éves ember

majdnem a lábát koptatta el

az utána való járkálásban. Igaz, kínáltak neki egy darab földet, 20 kilométerre, Klárafalva határában, de ő ezt — miután az akkori rendeletek is tiltották a hasonló eljárásokat — öreg kora miatt nem fogadhatta el. Molnár (Tutor) Pál, a kulák, szinte már mindent visszakapott, de arról, hogy Németh Ferenc és a többi hozzá hasonló emberek ügye is rendeződjék, még elég kevés szó esett. Igy gazdulnak most a Molnár (Tutor) Pálok, egyes tanácsi vezetők »békülékenysége« révén. Tutor Pál jelenleg sem dolgozik. Ellenben ahol lehet, ért rendszerünknek. A közelmúltban például a tápéi úton orvul leütött egy rendőrt.

Idáig visz az út, amikor egyes vezetők harc helyett az ellenségtől való bocsánatkérés szégyenteljes eszközéhez nyúlnak. Igaz, minden embert — aki jogosult erre — kártalanítani kell, de a rendeletek és az érdemek szerint. A Magyar Szocialista Munkáspárt azért küzd, hogy a dolgozó kisemberek elégedetten, nyugodtan élhessenek. Nem tűrhetjük, hogy az ellenforradalom egyes elemei munka nélkül meggazdagodjanak. Most is valljuk a régi jelszót: »A föld azé, aki megműveli!«

Csepi József

Az MSZMP hírei

A Magyar Szocialista Munkáspárt Szeged városi ideiglenes intéző bizottsága ma, kedden délután 2 óra-

A kormány úgy rendelkezett, hogy a kitelepítetteknek 1957-ben vissza kell adni a jogos ingatlanaikat, házukat, földjeiket.

Ennek lerendezése az én törvényes feladatom lett. A falu jelentős mennyiségű állami tartalék földterülettel rendelkezett, amit bérbeadás útján hasznosítottam. A kitelepítettektől elvett földet használóinak adni szándékozott földterületek helyett, nem a cikkben sajnáltatott nincstelenektől kellett volna elvennem. A cikk írója, Csepi József újságíró messze túllépte a tisztességtelenség határait hazug, de hangzatos állításaival.

Molnár-Tutor Pált a faluban mindenki ismerte és tisztelte a szerény, szorgalmas és példamutató gazdálkodásáért. A cikkben közölt kocsmai dölyfös fenyegetőző állítás több mint szégyen, meg hogy fenyegette a kocsmában a szegény parasztokat, nincsteleneket. A Tutor Pali és családja nem is lakott Tápén. Meg hogy leütötte a rendőrt. Mindennek a netovábbja az a hazug újságírói állítás, hogy korábban népellenes magatartásáért volt kitelepítve, felesége pedig megfenyegette a szegény Német Ferenc petőfitelepi lakost a földjük visszakövetelése kapcsán. Molnár-Tutor Pál az újságban a róla állított gyalázkodások miatt öngyilkos lett.

Hangzatosak az újságcikk állításai, hogy földet vissza nem adunk, nem tűrjük, hogy az ellenforradalom egyes elemei munka nélkül meggazdagodjanak, hogy most is valljuk a régi jelszót, a föld azé, aki megműveli.

Csepi elvtárs engem is hírbe hozott. „A békesség kedvéért" állítja, próbáltam a szegény nincstelen Német Ferencet rábeszélni, hogy adja a már saját földjét a kuláknak.

Török János bácsiék a házukat sem kapták vissza. Annak helyén épült fel később a falu kultúrháza. A saját földterületüket sem kapták vissza, a másét pedig nem fogadták el. Feleségével és három gyermekével el is költöztek Tápéról.

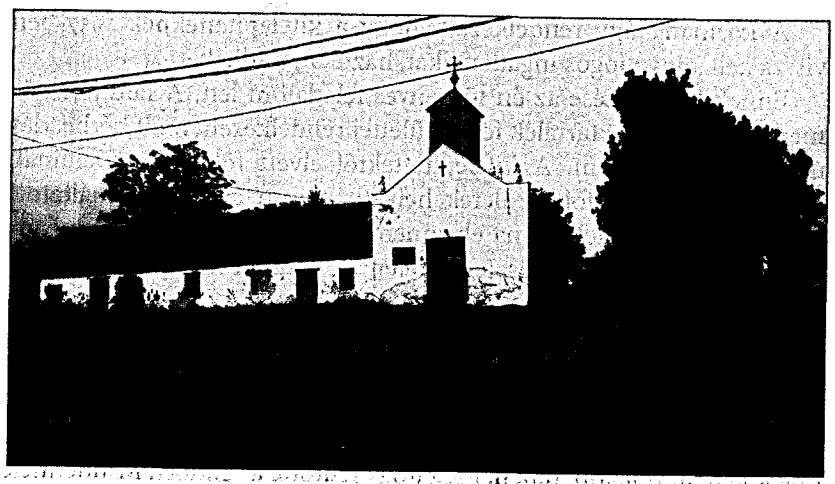

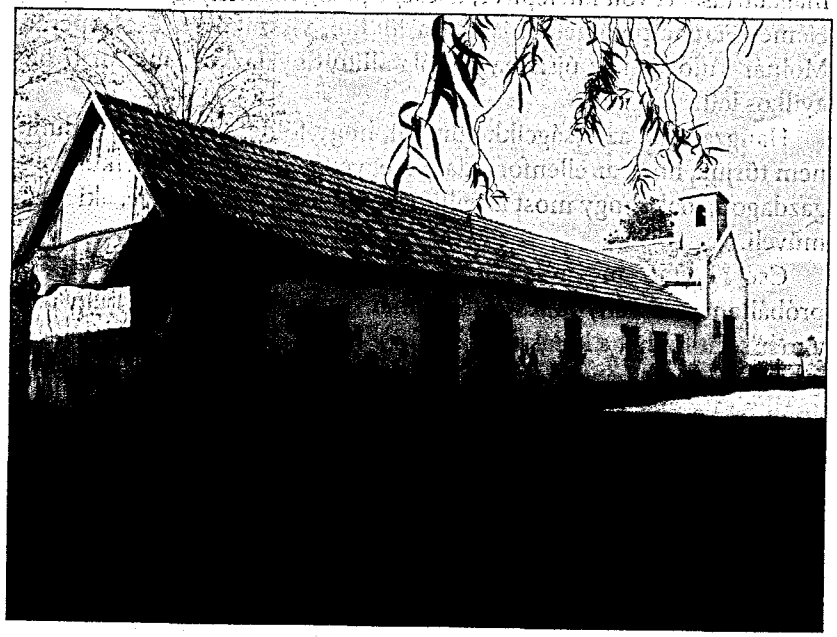

A tápéi szögényök háza, ahol anyai nagyanyám nőtt fel három testvérével

Ajánlott irodalom

Alább a könyvben olvasható könyvek, újságok és személyek adatai és további információk találhatóak, melyek a témát jobban megvilágíthatják, ill. a könyvben szereplő személyek írásai:

Juhász Antal (szerk.): Tápé története és néprajza, Tápé Község Tanácsa, Tápé, 1971

Moldova György: Szabadíts meg a gonosztól. Pannon Könyvkiadó, Budapest, 1990, ISBN 963-795-543-7, digitálisan elérhető: http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/moldova/moldova00445_kv.html

Oláh Miklós: A Szegedi Várbörtön és a Szegedi Fegyház és Börtön történeti kronológiája 1784-1998, Szegedi Fegyház és Börtön, Szeged, 1998, ISBN 963-9144-41-X

Oláh Miklós: Ora et labora. Hitélet és az egyházak tevékenysége a „Csillagbörtönben" a XIX. században és a XX. század végén (Tanulmányok, dokumentumok, visszaemlékezések) Bába és Társai Kiadó, Szeged, 2000

Oláh Miklós: Fejezetek a szegedi várbörtön történetéből 1784-1832, Bába és Társa Kiadó, Szeged, 2000, ISBN 963-9144-97-5

Herke István: Nagyfa árnyékában. Bába Kiadó, Szeged, 2006, ISBN 963-7337-94-6

Lengyel Zoltán: Csillagbörtön. Fiatal Írók Szövetsége, Budapest, 2010, ISBN 978-963-7043-38-3

Csapó József, Dr. Mezey Barna, Dr. Nagy Ferenc, Dr. Boros János, Csóti András: Csillagbörtön 1885-2005. Előadások a hosszútartalmú szabadságvesztések témakörében, Szeged, 2005. január 10.

Benkó László, Mocsai Zoltán (szerk.): Az Alföldi Bútorgyártól a Nagyfa–Alföld Kft-ig. Emlékkönyv II. (1951–2011), Bába és Társa Kft., Szeged, 2011, ISBN 978-963-319-045-6

Fekete Gábor: Gyilkosság a fegyházban. Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest, 1985, ISBN 963-316-057-X

Interneten elérhető anyagok:
Délmagyarország c. lap: http://dm.ek.szte.hu/
Heti Híradó c. börtönújság: http://epa.oszk.hu/02800/02851
Módszertani füzetek: Büntetőjog. http://epa.oszk.hu/02600/02699/
Hír TV Riasztás 2014. december 30-i műsora:
https://hirtv.hu/riasztas/teljes-foglalkoztatottsag-a-racsok-mogott-1265602
„Szélárnyákban az építők" c. cikk a Heti Híradóban, 1986. november 29.: http://epa.oszk.hu/02800/02851/01450/pdf/
„Az ellenséggel nem lehet megbékélni" c. cikk, Szegedi Néplap II. évf. 59. szám 1957. március, 12., 5. oldal : http://digit.bibl.u-szeged.hu/00000/00099/01957/00059/dm_1957_059.pdf
Richert Richárd elítéltről szóló cikk: http://www.kisalfold.hu/szieszta/richter_richard_amokfutasa_a_csillag_bortonben/2120552
A Szegedi Fegyház és Börtön honlapja: http://csillagborton.hu
http://szegedma.hu/2011/07/a-csillagbortonben-60-eve-folyik-a-munka-fotok
http://szegedma.hu/2011/07/a-csillagborton-hat-hosi-halottja-fotok

1972-ben Vácon, tanulmányi úton: Pongrácz Gusztáv, akki ekkor még szolgálatvezető volt, Török György, Gyuris Kálmán, és vendéglátónk, Varga András, nevelési szolgálatvezető Vácon

Tartalom

Előszó 5
Szolgálati titok 7
A származásom 26
A szegedi fegyházban 29
Fejétől bűzlik a hal 86
Igazi kálváriám 153
A belső életről 244
Egyéb emlékeim 254
Befejezésnek 262
Végszó 265
Ajánlott irodalom 269

XB 246.922

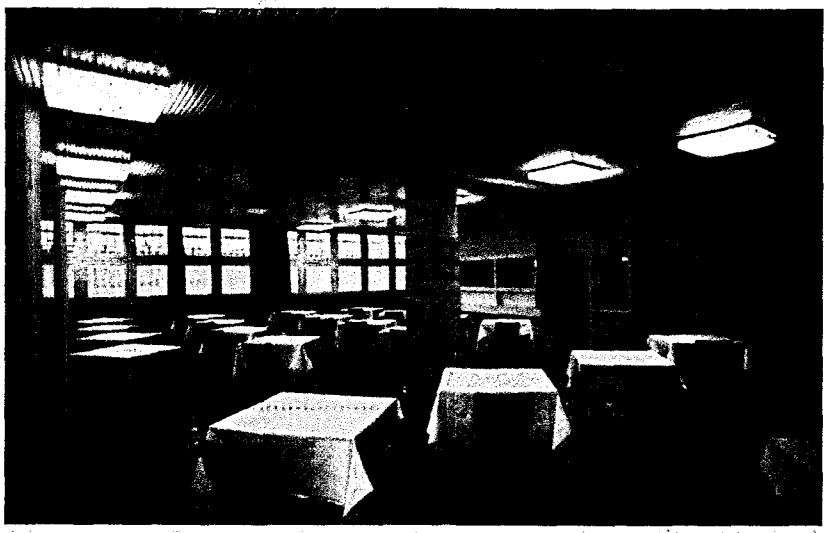

Az elítéltek ebédlője az átmeneti intézetben Szegeden

Az elítéltek lakóhelyisége az átmeneti intézetben Szegeden

X 268094

SZTE Könyvtár SZEGED

Felszerelésemkor az elöljáróm figyelmeztetett: Soha ne feledkezzél meg arról, hogy a rácson túl is emberek vannak!

Nem feledkeztem meg róla!

Erről az olvasó is meggyőződhet és megismerheti a magyar büntetésvégrehajtás legtragikusabb, emberéleteket is követelt rendkívüli eseményeit, azok okait, mert ami a büntetésvégrehajtásnál történik, Tari Ferenc állításával ellentétben, nem biztos, hogy az mindenkor csak a büntetésvégrehajtás belső ügye.

ISBN 978-615-00-0779-3

9 786150 007793

Török György

SZOLGÁLATI TITOK

Büntetésvégrehajtás: Jegyzőkönyv

Tabu, ami nyomasztott